

SÖZCÜKTE ANLAM

Bir varlığı,kavramı,eylemi ses ya da ses topluluğu olarak ileten anlamlı dil birliğine **sözcük** denir.

Sözcükler anlam özelliklerine göre dörde ayrılır:

1.GERÇEK (TEMEL) ANLAM: Bir sözcüğün ifade ettiği ilk ve asıl anlama denir.Temel anlam,sözcüğün anlam çekirdeğini oluşturur ve genellikle somuttur.

örnek:

O kitabı ben de okudum.(G)

İki yıl hukuk fakültesinde okumuş.(Y)

Yalan söylediği gözlerinden okunuyordu.(M)

Ağır kutulardan birini güçlükle taşıyordu.(G)

Toplantıda bize çok ağır sözler söyledi.(M)

Elimdeki kalem yere düştü.(G)

Ekim başında Palandöken'e kar düştü.(Y)

Çocuk elindeki vazoyu düşürüp kırdı. (hepsi gerçek anlam)

2.YAN (YAKIŞTIRMACA) ANLAM: Bir sözcüğün temel anlamına bağlı olarak kazandığı yeni anlamlara denir.Yan anlamla gerçek anlam arasında **biçimsel** ya da **işlevsel** bir benzerlik vardır.

örnek:

Nehir buradan iki kola ayrılıyor.(biçimsel)

Çocuğun ateşi hiç düşmedi. (işlevsel)

Dağ başını duman almış. (biçimsel)

Yemeğe iki diş sarımsak atmalısın.(biçimsel)

Vapurun burnu limana yanaştı.(biçimsel)

Masanın bir ayağı kısa duruyor. (biçimsel-işlevsel))

NOT Her sözcüğün bir temel anlamı mutlaka vardır ama bir sözcüğün birden fazla yan anlamı olabilir.

3.MECAZ (DEĞİŞMECE) ANLAM: Bir sözcüğün gerçek anlamından tamamen sıyrılarak yeni bir kavram yerine kullanılmasıyla kazandığı yeni anlamlara denir.

NOT 1 Hiçbir sözcük tek başına mecaz anlam taşımaz ancak cümle içindeki kullanımıyla mecaz anlamlı olup olmadığı anlaşılır.

NOT 2 Ayrıca mecaz anlamda sözcük giderek soyutlaşır.

örnek:

Bu boş sözleri dinlemekten bıkmıştı. (95-ÖSS)

Hepimizin gönlünü alan ince bir davranıştı.

Suçu kardeşinin üzerine attı.

Kara gün dostu oldun bana.

Bu moda hiç tutmadı.

Uygulama:

- Kuşun kanadını tedavi ettirdi.
- Uçağın kanadında arıza çıktı.
- Kırıldı kanadım,kaldım çaresiz.
- Takımın sağ kanadı bu maçta iyiydi.

- Çocuğun ağzından çok fazla kan geldi.
- Torbanın ağzını sıkıca bağlar mısın?
- Milletin ağız torba değil ki büzesin.

- Sırtımda şiddetli bir ağrı var.
- Dağların sırtlarına kar yağmış.
- Yıllardan beri bu yükü sırtımda taşıdım.

- Dişimin ağrısı sonunda geçti.
- Makinenin dişlisi bozulmuş.
- Rakip,beklediğimizden dişli çıktı.

NOT Sözcükler, mecazlar ve anlam değişmesi yoluyla farklı cümlelerde farklı anlamlar yüklenir.Bu durum sözcüğün çok anlamlılığını gösterir.

- Bu iş en az bir hafta tutar. (**vakit alır**)
- Kaleci , topu son anda tuttu. (**yakaladı**)
- Piyasaya sürdüğü kitap tuttu. (**ilgi gördü**)

2017-YGS

Son zamanlarda genç yetişkin edebiyatının hızla filizlendiği söylenebilir. J. K. Rowling'in Harry Potter

I

kitaplarıyla canlanan ve S. Meyer'in Alacakaranlık

II

serisinin, kelimenin tam anlamıyla parlattığı

III

kahramanlarla devam eden süreç, özellikle S. Collins'in Açlık Oyunları'yla taçlandırdığı yoldan ilerliyor. Bu sürece

IV

yüksek bütçeli ve beyaz perdenin genç yıldızlarıyla renklenen uyarılama filmlerin etkisi inanılmaz...

V

Bu parçadaki altı çizili sözcüklerden hangisi mecaz anlamda kullanılmamıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2016-LYS

(I) Simitçi Mehmet Amca'nın evinin karşısındaki kerpiç binaların hepsi yıkılmış. (II) İnşaat tabelaları dikilmiş yıkıntıların üzerine. (III) Bu sokağın eskileri yavaş yavaş çekilmişler buradan. (IV) Mehmet Amca, birkaç kişi ve birkaç eski ev kalmış bu sokakta. (V) Evinin önüne minder atıp oturan ihtiyarlar ve o sokaktaki bakkal dükkânı da yıkılan kerpiç evlerle beraber hatıralara karışıp gitmişler.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangilerinde mecazlı söyleyişe yer verilmiştir?

- A) I. ve II. B) II. ve III. C) III. ve IV.
D) III. ve V. E) IV. ve V.

2013-YGS

L.Frank Baum,bu dünyadan geçerken öyle derin izler bıraktı ki
I II
yaşamın değerini milyonlarca kez kanıtlamış oldu.Bu ölümsüz
III
yazarın eli değdiği anda çocuk edebiyatı yeşermeye başladı.
IV V

Bu parçadaki numaralanmış sözlerden hangisinde mecazlı bir söyleyiş yoktur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2010-YGS

(I) Kim ne derse desin, eleştirmenler özelde edebiyatın, genelde sanatın üvey evlatlarıdır. (II) İki kere ikinin dört ettiği kadar kesin bir gerçektir bu. (III) Şairler ve yazarlar, onları pek sevmezler, soğuk bir iş ilişkisidir eleştirmenlerle aralarındaki. (IV) Överseniz mesele yok, kupkuru bir teşekkürle yetinir çoğu. (V) Ama beğenmezseniz hemen çıkarırlar acımasız eleştiri oklarını ve saplamaya başlarlar.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde mecazlı bir söyleyiş yoktur?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

4.TERİM ANLAM: Herhangi bir bilim,sanat,spor ya da meslek dalına özgü belirli ve özel kavramları karşılayan sözcüklere denir. Terimler gerçek anlamlı sözcüklerdir ve terimlerin anlamı kişiden kişiye,cümleden cümleye değişmez.

örnek:

Bu cümlemin öznesini bulamadım. (Türkçe)

Şiirde ölçü esastır. (Edebiyat)

Bu şiirde iç kafiye var. (Edebiyat)

Denizli ağzıyla konuşuyor. (Türkçe)

Meridyenlerin özelliklerine çalıştım. (Coğrafya)

Oyun,iki perdeden oluşuyordu. (Tiyatro)

Komutan taburu hemen topladı. (Askerlik)

Penaltı atışı henüz yapılmadı. (Futbol)

Atom,en küçük yapı taşıdır. (Kimya)

NOT

Genel dil varlığı içinde kullanılan bazı sözcükler bir alanda özel anlam kazanarak terim olabilir.

örnek:

Doktor dişime köprü yapacaktı. (terim)

Oyunun son perdesine geldi. (terim)

Annem,evin perdesine nakış işledi. (terim değil)

SÖZCÜKLER ARASINDAKİ ANLAM İLİŞKİLERİ

1.Eş anlamlı (Anlamdaş) sözcükler: Yazılışları farklı anlamları aynı olan sözcüklere denir.

örnek: Deprem-zelzele,egoist-bencil,içerik-muhteva,bıçem-üslup...

Sınavda sorular çok zordu.

İmtihanda sualler epey güçtü.

Eşyaları taşıyanlar çok güçlü,çok kuvvetli gençlerdi.

NOT

Eş anlamlı sözcüklerin aynı cümle içinde kullanılması anlam bozukluğuna yol açar.

örnek: Önerdiğimiz teklifi kimse beğenmedi.

2.Yakın anlamlı sözcükler: Eş anlamlı gibi görünmelerine rağmen anlamca birbirine yakın olan ama aynı anlamı taşımayan sözcüklerdir.

örnek:

Her sabah yaptığı gibi yine ilk iş olarak sofrayı toplamış,yatakları

kaldırmıştı.

Onunla gitmediğim için bana darıldı.

Ziyaretine gitmezsek bize gücenir.
Memleketteki annesine para gönderdi. (yolladı)
Çantasını çalıl原因 arasına gizledi. (sakladı)
Nice keder ve üzüntünün habercisidir bu kara tren.
Bayramda eşimizi, dostumuzu ziyaret ettik.

2001-ÖSS

Aşağıdaki cümlelerin hangisindeki altı çizili sözcükler anlamca birbirine en yakındır?

- A) Bir süre sonra kendisi de bu akımın, bu tartışmanın içinde yer almıştı.
- B) Bu kitapları, belirlediğiniz ölçütlere göre seçin, ayırın.
- C) Kendisine yapılan bu haksızlığı, bu saygısızlığı içine sindiremiyordu.
- D) Bütün bunları, kendisinin yerine, önüne geçmek isteyenler düzenliyordu.
- E) Bu makineler ötekilere göre daha kullanışlı, daha pahalıdır.

3.Karşıt (Zıt) anlamlı sözcükler: Birbirine zıt olan kavramları ifade eden sözcüklerdir.Ayrıca her sözcüğün zıt anlamlısı yoktur fakat olumsuzudur.

örnek:

Baharı görmeden ömrüm kış oldu.
Hasretinle yanan gönlüm de söndü.
Ağlarım hatıra geldikçe gülüştüklerimiz.
Güzel ağlar,çirkin güler bu işe.
Bir güzeli bir çirkine verseler.
Akıllı düşman akılsız destan iyidir.
Akıllı köprü arayan dek deli suyu geçer.
Zararın neresinden dönülse kârdır.
Hiç ayrılmam derken kavuşmak hayal oldu.
Var'ın altında yokluk,yokun altında varlık.
Aç doymam,tok acıkmam sanır.
Yazın başı pişenin kışı aşı pişer.
Çoğu zarar,azı karar.

NOT 1 Sözcüklerin olumlu ve olumsuz biçimleri zıt anlamlı sayılmaz: akıllı-akılsız,sevinmek-sevinmemek...

NOT 2 Sözcüklerin zıt anlamlılığı kullanıldığı cümleye göre değişir.

- Bu adam doğru söylüyor. (yalan)
- Soruya doğru cevap verdin. (yanlış)

4.Eş sesli (Sesteş) sözcükler: Yazılışları ve okunuşları aynı anlamları farklı olan sözcüklerdir. Temel ve yan anlam ilişkisi sesteşliğe girmez. Türkçede her sözcüğün tek gerçek anlamı varken sesteş sözcüklerin en az iki gerçek anlamı vardır.

örnek:

Sana vereyim bir öğüt,kendi ununu kendin öğüt.
Yüz farklı yüze sahip olan bu adamdan hoşlanmıyorum
Dalı tutmadan suya dal ki nasıl yüzdüğünü görebileyim
Ay'a bu ay yeni bir uzay aracı gönderilecekmiş.
Ben,yüzünde bir ben olan insanım.
Bir gülsen yüzünde güller açar.
Vazoyu kır saçlı bir adam kırdı.
Su gelir güldür güldür,gel de yar beni güldür.

NOT 1 Yazılışları ve okunuşları arasında küçük farklılıklar olan sözcükler eş sesli değildir. "hala-hâlâ,kar-kâr..."

örnek:

Banka,yıllık kâr hedeflerini kar yağışının en yoğun olduğu gün açıkladı.

NOT 2 Sesteş ve kökteş sözcükler karıştırılmamalıdır.Sesteş sözcüklerde sadece ses ortaklığı varken kökteş sözcüklerde hem ses hem anlam ortaklığı vardır.

örnek: Boyası eskimiş evi boyamışlar.(kökteş)

5.Yansıma sözcükler: Doğadaki seslerin taklit edilmesi yoluyla dil ortamına aktarılan sözcükler olup bu sözcüklerden isim ve fiil türetilir.

örnek:

Döne döne ardın sıra melerim. (87-ÖSS)
Bahçedeki köpek sabaha kadar havladı.
Babacığım horul horul uyuyordu.
Öğrenciler fısıldayarak konuşmaya başladılar.
Çat,pat,küt,güm,şırıltı,horultu,vızıltı...

6.Somut ve soyut anlamlı sözcükler: Duyu organlarımızdan herhangi biriyle algıladığımız sözcüklere somut algılayamadıkları-mıza ise soyut sözcükler denir.

örnek:

İyilik yap,denize at. (soyut-somut)
Yine bir sevda geldi başıma. (soyut)
Korkunun ecele faydası yoktur. (soyut)

NOT Bir sözcük kullanıldığı cümleye göre somut veya soyut anlam kazanabilir.

örnek:

Gözüne kaçan parçayı çıkardılar. (somut)

Annem, sende göz var, dedi. (soyut)

Kanaryanın sol kanadı kırılmıştı. (somut)

Bana hep kol kanat gererdi. (soyut)

7.Somutlaştırma: Soyut bir kavramı görünür kılmak, anlaşılmasını kolaylaştırmak için somut sözcüklerle ifade etmeye denir.

örnek:

Bu çocukta hiç kafa yokmuş. (zeka)

Bu sözlerinle beni çok kırdın. (üzmek)

O kadın kalpsizin biriymiş. (duygusuz)

Gece dışarı çıkmak yürek ister. (cesaret)

Bileğine güvenen çıksın karşıma. (güç)

Onun düşüncelerini cürütmeye çalışmalısın.

Sonuca ulaşabilmek için denemediğimiz yol kalmadı.

NOT Deyimlerin hemen hemen hepsi somutlaştırmaya örnektir:
gözden düşmek → beğenilmemek

8.Genel ve özel anlamlı sözcükler: Aralarındaki ortak özelliklere göre daha çok varlığı kapsayan, aynı kavramları topluca düşündüren sözcüklere **genel**; anlamları sınırlı olan,kavramları tek tek düşündüren sözcüklere ise **özel** anlamlı sözcükler denir.

örnek:

Ses→ Hece→ Kelime→ Cümle→ Paragraf→ Metin (**tümevarım**)
Özel Genel

Varlık→ Canlı→ Hayvan→ Kuş→ Kanarya (**tümdengelim**)
Genel Özel

NOT Bir sözcük kullanıldığı cümleye göre genel veya özel anlam kazanabilir.

Parktaki ağaçlar kısa zamanda büyüdü. (**özel**)

Çocuklarımıza ağaç sevgisi aşılanmalıdır. (**genel**)

Bu kitabı sen de okumalısın. (**özel**)

Kitap,en iyi arkadaştır. (**genel**)

9.Nicel ve nitel anlamlı sözcükler: Bir kavramın sayılabilen,ölçülebililen,azalıp çoğalma gibi özelliklerine **nicel** ; sayılamayan,ölçülemeyen fakat özelliklerini ve nasıl olduğunu bildiren sözcükler de **nitel** anlamlı sözcüklerdir.

örnek:

Yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar. (**nicel**)

Selin'in güzel bir sesi vardı. (**nitel**)

NOT Bir sözcük kullanıldığı cümleye göre nicel veya nitel anlam kazanabilir.

Büyük lokma ye,büyük söz söyleme. (**nicel-nitel**)

Derin bir kuyuya düştü topum. (**nicel**)

Derin düşüncelere dalmış. (**nitel**)

SÖZCÜKTE ANLAM OLAYLARI

1.Benzetme (Teşbih): Aralarında ortak özellik bulunan iki kavramdan nitelikçe zayıf olanın kuvvetli olana benzetilmesidir.

Bir benzetmenin dört ögesi vardır:

1.Benzeyen	3.Benzetme yönü
2.Kendisine benzetilen	4.Benzetme edatı (gibi)

örnek:

Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik.

Sizler Türkiye gibi aydınlık ve güzelsiniz.

Kaldırımlar,içimde yaşayan bir insandır.

Sevdiğim dilber selvi gibi uzundu.

Yolcuyum bir kuru yaprak misali.

2000-ÖSS

(I) Toroslar, Çukurova'nın bereketli topraklarını İç Anadolu'nun bozkırından ayırır. (II) Çukurova'yı at nalı biçiminde kuşatmış bir duvardır sanki. (III) Ovardan bakılınca çelikten dev bir testere ağzını andıran tepeler, yaz kış ısıldır. (IV) Toroslar öylesine sarp ve yüksektir ki kolay kolay geçilmez. (V) Tren bile Toroslar'ı geçerken tünelin birinden çıkıp ötekine girer.

Yukarıdaki parçada numaralanmış cümlelerin hangilerinde benzetme yapılmıştır?

- A) I. ve II.
B) I ve III
C) II. ve III.
D) II. ve IV.

E) IV. ve V.

2.Kinaye (Değınmece): Bir sözün hem gerçek hem de mecaz anlama gelebilecek şekilde kullanılmasıdır.Kinayede asıl anlatılmak istenen mecaz anlamdır.

örnek:

Babamın kapısı herkese açıktır.
Yeni bakanımız koltuğa oturdu.
Hamama giren terler.

NOT “Kinaye” ile “kinayeli söyleyiş” birbiriyle karıştırılmamalıdır.Kinayeli söyleyiş,anlatımda “alay” ın amaçlanmasıdır.

örnek:

Çok çalıştığı karnesindeki zayıflardan belli.
Eh,bu hızla gidersek okula belki yarın sabah varırız. (93-ÖSS)

3.Tariz (Dokundurma-İğneleme): Alaya almak,iğnelemek amacıyla bir sözün tam tersini düşündürecek biçimde kullanılmasıdır.

örnek:

Öğretmenimizin kolay soruları bizi terletti.
Aferin oğlum,yine sınıfta kalmışsın.
Çalışmayı çok seviyor fakat yatmaktan çalışmaya fırsat bulamıyor.
Arkadaş o kadar dinç görünüyor ki ayakta duracak hali yok.

4.Mübalağa (Abartma): Bir olay ya da durumu olduğundan az veya çok göstermektir.

örnek:

Manda yuva yapmış söğüt dalına.
Alem sele gitti gözüm yaşından.
Bir ah çeksem dağı,taşı eritir.

5.Dolaylama: Tek bir sözcükle anlatılabilecek bir kavramı birden çok sözcükle anlatmaya denir.

örnek:

Eş →Hayat arkadaşı	TV →Aptal kutusu
Tabut →İmamın kayığı	Tüfek →Delikli demir
Kanser→Amansız hastalık	Askerlik →Vatani görev
Hırsız→Kasa faresi	Kefen →Yakasız gömlek
Konya→Buğday ambarı	Haliç →Altın boynuz
İzmir →Ege'nin incisi	Top →Meşin yuvarlak
Kaleci→File bekçisi	Doktor→Beyaz gömlekli
Kömür→Kara elmas	Zeytin→Siyah inci
Sinema→Beyaz perde	Turizm→Bacasız sanayi
Balık→Derya kuzusu	Pamuk→Beyaz altın

İstanbul→Yedi tepeli şehir

Aslan→Ormanlar kralı

Ankara→Türkiye'nin kalbi

Atatürk→Ulu önder

Amerika→Yeni dünya

Sigara→Avanak otu

Alyans→Sarı halka

Kar→Beyaz örtü

Eroin→Beyaz zehir

Kıbrıs→Yavru vatan

Kadın→Kaşık düşmanı

Basketbolcular→Potanın perileri

Voleybolcular→Filenin sultanları

6.Güzel adlandırma: Çağrışıma kötü olan bir kavramın güzel çağrışımlı sözcüklerle karşılanmasıdır.

örnek:

Ölmek →Vefat etmek	Cin →Üç harfli
Gömmek→Defnetmek	Baykuş →Gece bekçisi
Verem →İnce hastalık	Tuvalet →Ayak yolu
Kusmak →İstifra etmek	Azrail →Yol arkadaşı
Kör →Görme engelli	Sağır →İşitme engelli
Yılan →Uzun gelin	

7.Ad aktarması(Mecaz-ı mürsel – Düz değışmece):Bir sözcüğün **benzetme amacı güdülmeksizin** başka bir sözcük yerine kullanılmasıdır.

örnek:

Bir oturuşta üç tabak yedi. (iç-dış ilişkisi)
Bir dikişte bardağı bitirdi. (iç-dış ilişkisi)
Asya,son felakette yıkıldı. (neden-sonuç ilişkisi)
Uçaklar ölüm yağırdırıyordu. (neden-sonuç ilişkisi)
Mozart'ı dinlemeye gideceğiz. (sanatçı-eser ilişkisi)
Radyoda Zeki Müren çalışıyordu. (sanatçı-eser ilişkisi)
Y.Kadri,kitaplığında üç tanedir. (sanatçı-eser ilişkisi)
Ankara Paris'e tepkilerini ilettil. (yer-yönetim ilişkisi)
Bu kasaba balıkçılıkla geçinir. (yer-insan ilişkisi)
Mersin,yeni bir güne hazırlanıyor. (yer-insan ilişkisi)
O saatlerde mahalle uyuyordu. (yer-insan ilişkisi)
Batı ile aramızda görüş ayrılıkları var. (yön-ülke ilişkisi)
Anmasınlar adını candan anan dudaklar. (parça-bütün ilişkisi)
Gemi Mersin'e yanaştı. (parça-bütün ilişkisi)
Turnuvada ünlü eldivenler vardı. (parça-bütün ilişkisi)
Köşedeki apartmanda oturuyor. (parça-bütün ilişkisi)
Bir şapka bana doğru yaklaşıyordu. (parça-bütün ilişkisi)
Toplu taşıma araçlarına önden binilir,arkadan inilir.
Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl! (95-ÖSS)

8.Deyim aktarması(İstiare-Eğretileme): Bir sözün benzetme amacıyla başka bir söz yerine kullanılmasıdır.

Deyim aktarması dört şekilde yapılır:

a.İnsandan doğaya (Teşhis-Kişileştirme)

Güneş,bütün sevecenliğiyle bizi ısıtıyor.
Durgun suda dinleniyordu yamaçlar.
Şu garip dağlar,ağlar ha ağlar.
Aheste çek kürekleri,mehtap uyanmasın.
Ağaçlar,sonbahara hazırlanıyor.
Teknemiz boğazın dalgın sularında ilerliyor.
Ninniler söylemiş bir serin dere.
Tekerlekler yollara bir şeyler fısıldıyordu.

b.Doğadan insana

Küçük kızı da yuvadan uçmuştu.
Ayının biri ayağıma bastı.
İçimde fırtınalar kopuyor.
Çok pişkin bir adama benziyordu.
Aslanlarımız ülkemize kupayla döndüler.

c.Doğadan doğaya

Bir aslan miyav dedi,minik fare kükredi.
Bir med zamanı gökyüzü kurşunla örtülü.(bulut)
Tren homurdanarak ayrıldı istasyondan.
Yüce dağ başında siyah tül vardır.(sis,duman)
Deniz bütün gece kudurdu.

d.Duyular arası

Keskin bir koku içimizi yakıyordu.
Bize soğuk bir sesle seslendi.
Sıcak renklerin hakim olduğu tabloyu izlerken acı bir çığlıkla ürperdik.

KALIPLAŞMIŞ SÖZCÜK GRUPLARI

A) İKİLEMELER: Hemen hemen her tür sözcüğün tekrarıyla yapılan,anlamı güçlendirmek,pekiştirmek ve belirtmek amacıyla kullanılan söz gruplarına denir.

İkilemelerin Oluşum Yolları

1. Aynı sözcüğün tekrarıyla yapılır.

Gemi,yavaş yavaş ayrılıyordu limandan.

2. Eş anlamlı sözcüklerle yapılır.

Çocuktan ses seda çıkmıyordu.

3. Yakın anlamlı sözcüklerle yapılır.

Yalan yanlış sözlerle bizi oyalıyordu.

4. Zıt anlamlı sözcüklerle yapılır.

Çamurlara bata çıka yürüdük. (95-ÖSS)

5. Biri anlamlı diğeri anlamsız sözcüklerle yapılır.

Çoluk çocuk evde beni bekler.

6. İki de anlamsız sözcüklerle yapılır.

Mırın kırın etme de olanları anlat. (95-ÖSS)

7. Yansıma sözcüklerle yapılır.

Çaydanlık,fokur fokur kaynıyordu.

NOT İkilemeler her zaman ayrı yazılır ve aralarına hiçbir noktalama işareti konmaz.

B) DEYİMLER: Belli bir kavramı,duyguyu ya da durumu anlatmak için kurulmuş,çekici anlatım özelliği taşıyan dilin renkli taşlarına deyim denir.

Deyimlerin özellikleri:

1.Deyimler kalıplaşmış söz gruplarıdır.

Atı alan Kadıköy'ü geçti. (Üsküdar'ı)

2.Deyimler ders ve öğüt verme amacı gütmaz.

Darısı başına - Ağzından yel almak

3.Deyimler genellikle mecaz anlamlıdır ama gerçek anlamlı deyimler de vardır.

İğneyle kuyu kazmak (mecaz)

Çoğu gitti,azı kaldı. Hem ziyaret hem ticaret (gerçek)

4.Bazı deyimler anlamca birbirine yakın olabilir.

Burnu Kafdağ'ında - Burnu havada - Burnu büyümek

5.Bazı deyimler anlamca çelişebilir.

Göze girmek - Gözden düşmek

6.Bazı deyimler cümle niteliği taşır.

İş işten geçti. Ayıkla pirincin taşını.

7.Deyimler bazen açıklamalarıyla verilebilir.

İşlerin bitmediğini görünce küplere binmiş,çok sinirlenmişti.

Bence o ateşle oynuyor,çok tehlikeli bir işin üstüne gidiyor.

Bu işe onu el altından,gizlice yerleştirmişler.

Hiçbir şeyi beğenmiyor,her şeye burun kıvrıyordu.

8.Deyimler cümlelerin anlamına uygun kullanılmazsa anlatım bozukluğuna yol açar.

Uçağı kaçırınca etekleri zil çaldı. (etekleri tutuştu)

Hayatı boyunca sıkıntı çekmiş,güllük gülistanlık bir hayat sürmüştü

Örnek soru

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde deyim vardır?

- A) Duyduğu acı sözler karşısında gözünden iki damla yaş düştü.
- B) Baltayı taşa vurunca baltanın ağız kırıldı.
- C) Halı,o kadar kirlenmişti ki yıkayınca kapkara su aktı.
- D) Pirincin taşını ayıklamasına rağmen pilavdan taş çıktı.
- E) Bu zor işten de alınının akıyla çıkmasını bildi.

2017 YGS

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde verilen durum, "içi içine sığmamak" deyimıyla uyusmamaktadır?

- A) Çocuk, babasının elindeki oyuncacı görünce avuçlarını birbirine vura vura ona koştı.
- B) Yerinde duramıyor, ne zaman gelecekler diye gözlerini saatten bir an olsun ayıramıyordu.
- C) Okullar kapandıktan sonra ailesiyle geziye çıkacağı günü iple çekiyordu.
- D) Uzun bir süredir amirine söylemek isteyip de söyleyemedikleri için fırsat kolluyordu.
- E) Kalabalığın içinde gözleri ona ilişince kalbi yerinden çıkacak gibi atmaya başladı.

2008-ÖSS

Ozanın ilk şiir kitabını bunca yıl ertelemesinin nedeni, gizlenmeyi seven bir kişiliğinin olmasından çok, yazdıklarını kolay kolay beğenmeyen, kusursuzu arayan biri olmasıydı sanıyorum.

Kendisinden böyle söz edilen bir sanatçı aşağıdaki deyimlerden hangisiyle nitelendirilebilir?

- A) İğneyle kuyu kazan
- B) İşi başından aşkın olan
- C) İşine dört elle sarılan
- D) İşini sağlama bağlayan
- E) İnce eleyip sık dokuyan

C) ATASÖZLERİ: Uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş,halka mâl olmuş,yol gösterme ve öğüt verme niteliği taşıyan söz gruplarına denir.

Atasözlerinin özellikleri:

1. Atasözleri kalıplaşmıştır ve öğüt vericidir.

- Damlaya damlaya havuz olur. (göl)
- Gülü seven dikenine katlanır. (öğüt)

2.Genellikle geniş zaman veya emir kipiyle çekimlenir.

- Sakla samanı,gelir zamanı.

3. Bazı atasözleri anlamca birbirine yakın olabilir.

- Üzüm üzüme baka baka kararır. — Kır atın yanında duran ya huyundan ya suyundan
- Yuvarlanan taş yosun tutmaz. — İşleyen demir ışıldar.
- Yalnız taş duvar olmaz. — Ağaç yaprağıyla gürler.

4. Bazı atasözleri anlamca çelişebilir.

- Fazla mal göz çıkarmaz.— Azıcık aşım,kaygısız başım.
- Düşenin dostu olmaz.— Dost kara günde belli olur.

5. Atasözleri genellikle mecaz anlamlıdır ama sadece gerçek anlamlı olan atasözleri de vardır.

- Bugünün işini yarına bırakma. (gerçek)
- Dost ile ye,iç;alışveriş etme. (gerçek)
- Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır. (mecaz)
- Kalem,kılıçtan keskindir. (mecaz)

- Ağaç yaşken eğilir. (**gerçek-mecaz**)

6. Kimi atasözleri belli tutum ve davranışları bildirir.

- İşleyen demir pas tutmaz. (**çalışma**)
- Gül dikensiz olmaz. (**sıkıntılara katlanma**)
- Her işte bir hayır vardır. (**iyimser olma**)
- Bir elin nesi var, iki elin sesi var. (**dayanışma**)
- Sabreden derviş, muradına ermiş. (**sabırlı olma**)

2018-TYT

(I) Her atasözü bir genel kural, bir ilke niteliği taşır.
(II) Bazı atasözleri sosyal ilişkiler üzerine görüş bildirir.
(III) Bazı atasözleri ise uzun gözlemlere dayanarak doğa olaylarının gündelik yaşam üzerindeki etkilerini anlatır.
(IV) Tecrübelerle veya mantığa dayanarak doğrudan doğruya öğüt veren atasözleri de vardır. (V) İki yargı taşıyan atasözlerinde ise yargılar arasında benzetme ilgisinden ziyade iki yargının birbirini tamamladığı veya birbirine karşıt olduğu görülür. (VI) Bir de genelin aksine temsili ve mecazi anlatıma sahip olmayan atasözlerimiz vardır.

Bu parçada numaralanmış cümlelerdeki açıklamalara aşağıdaki atasözlerinden hangisi örnek olarak gösterilemez?

- A) II. cümle: Komşu komşunun külüne muhtaçtır.
B) III. cümle: Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır.
C) IV. cümle: Çirkefe taş atma, üstüne sıçrar.
D) V. cümle: Var evi kerem evi, yok evi verem evi.
E) VI. cümle: Besle kargayı, oysun gözünü.

D) ÖZDEYİŞ(VECİZE): Söyleyeni belli olan özlü sözler “öz-deyiş” denir.

örnek:

İlimsiz otorite kurulmaz. (**Atatürk**)

Korkunun kaynağı bilgisizliktir. (**Emerson**)

Umut insanı uyandıran bir rüyadır. (**Aristo**)

Bana arkadaşını söyle sana kim olduğunu söyleyeyim. (**Cervantes**)

ÇIKMIŞ SORULAR

1.

Kimi filmlerde klişe bir sahne (basmakalıp bir görüntü)

I

vardır: Daktilosunun başına oturup yaratma sancıları

II

çeken (bir şey üretmeye çabalayan) bir yazar... Bu sahnede aktör, aklındakileri bir an evvel dışarı vurmak

III

(yazıya dökmek) için daktiloya heyecanla beyaz bir kâğıt takar. Tuşların sert sesleri eşliğinde birkaç satır yazar.

Bu arada, yardım umarcasına (ne yapacağını bilmeden)

IV

kahvesinden birkaç yudum alır. Yazdıklarının içine

V

sinmediği (yazdıklarından hoşnut olmadığı) yüzündeki ifadeden anlaşılır.

Bu parçadaki numaralanmış sözlerden hangisinin anlamı, ayrıca içindeki sözün anlamıyla örtüşmemektedir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V
(2017-YGS)

2.

Bilim ve toplum hayatındaki gelişmeler, şairleri kendi şiir sözlüklerini genişletmeye mecbur kılmıştı. Bu değişimin yarattığı yaşam tarzı, dünyayı şiir içinde yeniden kurmak isteyen şairlere, eskimiş imgelerden yararlanma imkânını kapatmıştı. Öte yandan çağlarının gerisinde kalmakta ısrar eden şairlerin kendi kişisel şiir sözlükleriyle ilgili bir problemleri zaten yoktu.

Bu parçada geçen "şairlerin kendi şiir sözlüklerini genişletmesi" sözüyle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Her sözcüğe farklı anlamlar yüklemesi
B) Kullandığı sözcüklerle çağını peşinden sürüklemesi
C) Yeni imgelerle anlatımını zenginleştirmesi
D) İmge üretmek için sözlüklerden yararlanması
E) Özgün düşünce dünyasını şiirine taşıması

(2017-YGS)

3.

(I) Bu yazı, Güven Turan hakkında ayaküstü tutulmuş notlardan oluşuyor. (II) Birkaç cümleyle "Güven Turan kimdir?" sorusunu yanıtlamam istense aşağı yukarı burada kaleme aldıklarımı söylerim. (III) Okuduğum, yazılarını ve kitaplarını merakla beklediğim isimlerden biri. (IV) Şairlik, öykü yazarlığı, eleştirmenlik, editörlük, çevirmenlik gibi alanlarda zaman içinde kendini ispatlamış özgün bir kalem. (V) Birçok şeyi aynı anda iyi yapabilen isimler azdır, hele sanat dünyasında onun gibi birine çok seyrek rastlarsınız.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde "kısa sürede, acele olarak" anlamlarına gelen bir söz kullanılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V
(2017-LYS)

4.

Dikkat edilirse mutluluk tanımlanırken hazzın, haz tanımlanırken mutluluğun anlam alanından yararlanılır ama mutluluk hazzın bir gömlek üstüne konur. Zira gönlün hissediş, zihinden önce gelir. Belki bu yüzden haz o anda gözler yumularak; mutluluk ise gözler açılarak katmerlenir.

Bu parçadaki altı çizili sözcükle mutluluk ve haz hakkında anlatılmak istenen durum aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Çoğalma B) Ayırışma C) Karışma
D) Donuklaşma E) Dönüşme

(2017-LYS)

5.

Öğleden önceleri, yemiş toplayan işçilere yardım ederdim. Sabahları yaptığım bu beden hareketlerinin doğurduğu neşe (sevinç) ile yemek saatinde

I

istirahat etmek (nefes almak) bana çok tatlı geliyordu.

II

Bu durum uzar da güzel havanın çekiciliğine dayanamazsam (karşı koyamazsam) buralardan

III

kaçar (görünmeden gider), bir sandala atlayıp (binip)

IV

V

gölün ortasına kadar giderdim.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisi,ayraç içinde verilen açıklamasıyla anlamca uyuşmamaktadır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V. (2016-LYS)

6.

Sina Akyol, şiir yaşamına Su Tadında'yla başladığı günden bu yana daima okurunu da işin içine katmış, hatta okurunu şair yapacak boşluklar bırakmaya başlamıştır. Dizelerinde avazı çıktığı kadar susması bundan. Bu suskunluk, okur için bir sağaltım süreci aynı zamanda. Akyol'u okumak; okuru besleyen, koruyan ve düşündürdüren bir uğraş...

Bu parçada geçen "avazı çıktığı kadar susmak" sözüyle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Anlamı oluşturmada okurun da sorumluluk almasını sağlamak
B) İlk şiirlerinden itibaren okurun düşüncesine uygun yazmak
C) Şiirinin anlam derinliklerini yüksek kültüre mensup okurlara açmak
D) Kısa şiirler yazarak okuru dinginleştirmek
E) Edilgen bir okur kitlesi oluşturmaya çalışmak

(2016-YGS)

7.

"Kullanmak" **sözcüğü, aşağıdaki cümlelerin hangisinde "sarf etmek" anlamında kullanılmıştır?**

- A) Ali, otomobildeki yedek lastiği şu ana kadar hiç kullanmadı.
B) Yasin, uzun süre bilgisayar kullanmanın olumsuz etkilerini araştırarak.
C) Hatice, kendisine gönderilen parayı idareli kullanması gerektiğini biliyordu.
D) Sema, sabahları evinden işine giderken toplu taşıma araçlarını kullanıyordu.
E) Eymen, elindeki şemsiyeyi on yıldır kullandığına kimseyi inandıramadı.

(2016-YGS)

8.

Pek çok sanatçı, bayağılaşmak korkusuyla hâlâ çoğunluğu yok sayarak eski yollarında ayak diyor. Hâlbuki çoğunlukla anlaşılmak, mutlaka bayağılaşmak demek değildir. Yunan tragedyası çoğunluğun dilediği veya beğendiği gibi olmakla bayağılaşmamıştı. Değerini düşürmeden büyük kalabalıklarla uzlaşabilen bir sanattı. Zamanımızın istediği de bu olsa gerek.

Bu parçada geçen "çoğunluğu yok saymak" sözüyle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Her zorluğa göğüs germek
B) Yaygın kanaatleri değiştirmek
C) Geniş kitleleri görmezlikten gelmek
D) Sanatı; sanat için değil, halk için yapmak
E) Sosyal hayatı gözden geçirmek

(2016-YGS)

9.

İçtenlikle yaşama sevinci içinde olan, güler yüzlü Anadolu insanı günlük hayatını, sevincini, hasretini türkü yapar kendisine. Kimsenin bilmesini istemediği inancı, sevdası; gönlünde buram buram tüten umudu... Hepsi türkülerin görünmez heybesinde taşınır.

Bu parçadaki altı çizili sözle türkülerle ilgili olarak anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Halkın sırlarını ve yaşadıklarını saklaması
B) Güncel sosyal olaylara tanıklık etmesi
C) Gelenek ve görenekleri günümüze aktararak koruması
D) Halkın duygu ve düşüncelerinden beslenmesi

E) Dilden dile gönülden gönüle dolaşması

(2015-YGS)

10.

Sözlük hazırlamanın en güç yanı sözcükleri anlam kayganlığından kurtarma, onları belli bir yere oturtmadır. Bu da ancak Samuel Butler'in dediği gibi onların belirsiz yollarını söz duvarlarıyla kuşatmakla gerçekleşebilir.

Bu cümledeki altı çizili sözle, sözcüklere yönelik olarak ne yapıldığı anlatılmıştır?

- A) Tanımsal sınırlar koyulduğu
- B) Birbirlerinden etkilenişlerinin gösterildiği
- C) Çağrışımsal değerlerinin belirtildiği
- D) Zenginleştirme yollarının açıklandığı
- E) Kullanım sıklığının yansıtıldığı

(2013-YGS)

11.

Bazı insanlar yapabileceklerinin farkında olmadan, sürekli bir özgüven eksikliği içinde yaşarlar. Bazıları da abartılı bir özgüvenle, hayatta her şeyi başarabileceklerine, her alanda en iyi olduklarına inandırırılar kendilerini. Oysa insan kendisine içbükey veya dışbükey aynada değil, düz aynada bakmalıdır.

Bu parçadaki altı çizili sözle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İnsanın kendisine güvenerek başladığı her işte başarılı olması mümkündür.
- B) İnsan, her alanda kendisinden daha üstün birilerinin olabileceğini unutmamalıdır.
- C) Yaşamda mutlu olmak için olumsuzluklar karşısında direnmeli, önüne çıkan engelleri sabırla aşmaya çalışmalıdır.
- D) İnsan, yeteneklerinin sınırlarını gerçekçi bir tutumla belirlemeli, kendisini tarafsız bir gözle değerlendirmelidir.
- E) İnsanlar, hayattaki olumsuz durumları da olumlu durumlardaki gibi olgunlukla karşılamalıdır.

(2013-YGS)

12.

Çevremdeki her şeyi izlerim. Otobüste, yolda, vapurda, ilgimi çeken hiçbir durumu kaçırmam. Bunun gibi, dinlediğim bir şarkıdaki duygu, izlediğim bir filmdeki sahne, zihnimde imgeye dönüşebilir. Tüm bu deneyimler, birikimler, duygulanımlar sonucunda bakıyorsunuz ki sözcükler üzerinde düşünmeye, onlarla dans etmeye başlamışsınız. Hatta sözcükleri yaşıyorsunuz, dahası sözcüklerin iç evreninde bir yolculuğa çıkıyorsunuz. Sözcüğün melodisi, tınısı, kâğıda dökülürken çıkardığı ses, büyük bir lezzet sunuyor. Sizin kattığınız duyguyla bambaşka bir zenginlik kazanıyor.

Bu parçada konuşan kişi altı çizili sözlerle, sözcüklere yönelik olarak neyi yaptığını belirtmiştir?

- A) Onların anlam katmanlarında dolaştığını
- B) Anlatımını yalnızca dilin çevrimindekilerle sınırlandırdığını
- C) Ses özelliklerine, anlamdan daha çok önem verdiğini
- D) Kullanıma yenilerini kattığını
- E) Duygusal boyutlu olanları sıkça kullandığını

(2012-YGS)

13.

Bir yazara göre çocuk beyinleri aynı tornadan çıkmış küçük kaplara benzer, bunların ancak algılarla doldurulması gerekir. İşte bu yüzden onlara masal anlatılmayacaktır. Hatta çiçek desenli halılar ya da kuşlu kelebekli tabaklarla fincanlar görmeleri de engellenecektir. Çünkü onlara göre çiçekler halılarda yetişmez; kuşlarla kelebekler, tabaklara ve fincanlara yapışıp kalmaz. Çocukların her şeyi dört işlem yoluyla değerlendirebilmeleri, yaşamları boyunca salt akıllarının buyruğuna uyarak davranmaları sağlanacaktır böylece. Birer insan değil de ileride yararlı olmaları beklenen robotlar sayılan çocuklara ancak gözle görülen, akılla kavranan olgular öğretilecektir. Yazar, bu yöneme göre yetiştirdiği çocukları bir tahta perdenin deliğinden sirk gösterilerini izlerken yakalayınca neredeyse fenalık geçirmiştir. Çünkü bu, akılla ve çarpım tablosuyla hiçbir ilişkisi olmayan, şiiir okumak kadar ayıp bir eğlencedir.

Bu parçadaki altı çizili sözlerle anlatılmak istenenler arasında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Kişisel farklılığı yok sayma
- B) Gerçekler dünyasıyla sınırlı kalma
- C) Duyguları önemsemeyip dışlama
- D) Başkalarının isteklerine göre yaşama

E) Her şeyi olumsuz yönleriyle değerlendirme

(2012-YGS)

14.

Yahya Kemal'i ve Nazım Hikmet'i ayrı tutarsak küçük mutluluklar Türk şiirine Garip döneminde bir uğrayıp geçmiştir, diyebiliriz. Biraz Ziya Osman, çok az Cahit Sıtkı... Onun dışında "Hüzün ki en çok yakışandır bize." anlayışı egemendir. Cemal Süreya'nın, Garipçilerin izine basarak yürüdüğü kimi şiirlerinde de bu anlayışın yansımalarını görürüz. Ne var ki onun şiirlerinde genel olarak ince bir hüznün söz konusudur.

Bu parçada geçen "izine basarak yürüme" sözüyle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Herkesçe anlaşılma
- B) Yeni biçimler arama
- C) Kalıcı olmayı amaçlama
- D) Benzer duyguları işleme
- E) Karamsarlığı yeğleme

(2011-YGS)

15.

Hayatta iki tür insan vardır: Birinci gruptakiler, hayata eldivenle dokunurlar; ikinci gruptakiler, hayata eldivensiz dokunurlar. Hayata eldivenle dokunurların hiç yıpranmamak gibi bir ayrıcalıkları vardır. Eldivensiz dokunmaya görün acır, yanar canınız. Ama her şeyi daha derinliğine duyumsar, daha yoğun yaşarsınız. Sanatçının bunlardan birini seçme lüksü yoktur. O, hayata eldivensiz dokunurlardandır.

Bu parçada geçen "sanatçının hayata eldivensiz dokunması" sözüyle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ümitlendirici ortamlar yaratma
- B) Yaşamdaki güçlükleri doğrudan anlatma
- C) Yaşanılanları bir değerlendirmeden geçirme
- D) Olayları düş gücüyle yeniden yaratma
- E) Yaşama yeni anlamlar yükleme

(2010-LYS)

16.

Bilimsel bir yazı, dile getirdiği düşünce ne olursa olsun her türlü duyguyla, duygusallıkla ilgisini kesmiştir. Böylesi yazılarda bilim adamı, kendini mümkün olduğu kadar paranteze almalıdır. Bu yazılar, "Nesneler kendisi konuşuyor." diyenleri haklı çıkarmalıdır.

Bu parçada geçen "kendini paranteze almak" sözüyle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Anlama çabası içinde olmak
- B) Konu dışına çıkmamak
- C) Farklı görüşlere saygı duymak
- D) Kişisel değerlendirmelerini yansıtmamak
- E) Özgün bir bakış açısına sahip olmak

(2010-YGS)

17.

Sanatta ve edebiyatta etkilenme doğaldır. Çünkü sanatçının en önemli özelliği, sürekli arayış içinde olması, kendini yeterli görmemesidir. Nitekim yazar André Gide, kendine yettiğini söyleyen sanatçıyı "zekâsına diyet yaptıran insan"a benzetir.

Bu parçada geçen "zekâsına diyet yaptırmak" sözüyle sanatçılara özgü hangi özellik belirtilmek istenmiştir?

- A) Düşünce ve duygu dünyasını besleyerek geliştirmeme
- B) Öz eleştiri yapma alışkanlığı olmama
- C) Görüşlerini başkalarıyla paylaşmak istememe
- D) Başkalarını taklitten kaçınma
- E) Yaratıları üzerinde gerektiği ölçüde çalışmama

(2010-YGS)

18.

Kırk yılı aşan yazarlık çabamda ne anlatmak istemiştım? Bu, kurşun bir kütte gibi çökmüştü üstüme. Oysa yaşamım boyunca nice insanlar tanımiştım; nice bağılılıklara, vefalara, öfkelere tanık olmuştım. İnsanların iyiliklerini, ihanetlerini görmüştüm. Kalıcı bir sevginin olamayacağını öğrenmiştım. Aşk, kâğıt üzerinde güzeldi; mutlu sonlar, romanlara özgüydü.

Böyle diyen yazar altı çizili sözle aşağıdakilerden hangisini anlatmak istemiştir?

- A) Yazdıklarının anlaşılmasına üzüldüğünü
- B) Soruyu yanıtlamada güçlük çektiğini
- C) Eskiden yazdıklarını artık beğenmediğini
- D) Yaşadıklarını anlatmaktan kaçındığını
- E) Duygu dünyasına sınırlar çizdiğini

(2010-YGS)

19.

Özellikleri yönünden hiçbir akım içinde yer almayan şairler var. Bunlar, kendi kuşağından olanların yazdıklarına da benzemeyen bir şiir yazıyorlar. Bir kuşak ya da gruba katılmadıkları için şiirlerinin bulutsu bir görünüşü var. Bunları yazanlar, kendilerine özgü bu şiirlerle şiirin bir mozaik olduğunu önümüzdeki birkaç yıl içinde gösterecekler.

Bu parçadaki altı çizili sözlerle anlatılmak istenen aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?

- A) Özellikleri ve sınırları belirgin olmayan – çeşitlilik içeren
- B) Düş gücüne ağırlık veren – teknik açıdan kusursuz
- C) Duyguları devindiren – sanat değeri taşıyan
- D) Belirli konular üzerinde yoğunlaşan – birçok ögesi olan
- E) Kendinden öncekileri yadsıyan – okur duyarlığına seslenen

(2010-LYS)

20.

Dost canlısı, sevgi dolu, nitelikli bir insandı. Dünyaya hep yüreğinin penceresinden baktı. Yardıma ihtiyaç duyduğu en güç günlerinde, en çok güvendiği kişileri yanında görmediğinde bile onları sevmekten, bağışlamaktan kaçınmadı. Kırgınlıkların nedenini kendinde aramayı yeğledi.

Bu parçada geçen "dünyaya hep yüreğinin penceresinden bakma" sözüyle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Olayları, durumları duygularına göre değerlendirme
- B) Çevresindekileri üzmetten kaçınma
- C) Yaşananları değişik yönleriyle düşünme
- D) Yakınlarının mutluluğunu isteme
- E) Kendi düşüncelerinin doğruluğuna inanma

(2009-ÖSS)

CÜMLEDE ANLAM

A) ANLAM İLİŞKİLERİNE GÖRE CÜMLELER

1.Eş ya da yakın anlamli cümleler

Söz dizimi bakımından farklı ama anlamca aynı doğrultuda olan cümlelerdir.

Örnek:

- I. Yalnızca güneşli günlerde yürüyen kişi amacına ulaşamaz. (2008-ÖSS)
- II. İstenileni elde etmek her koşulda çalışmayı zorunlu kılar.

Örnek:

- I. Size bir şapka alalım.
- II. Size de bir şapka alalım.
- III. Size bir de şapka alalım.
- IV. Bir şapka da size alalım. (89-ÖSS)

Örnek:

- I. Dün yaptığınız şey size hâlâ çok iyi görünüyorsa bugün yeterli değilsiniz demektir.
- II. Başarı için temel şart önceki halinizden daha üstün olmayı hedeflemektir.

Örnek:

- I. Okunduğu zaman yüreklerin telini titreten bir şiir kalıcılığı yakalar.
- II. Okuyucuyu duygulandırmayı başarabilen bir şiir yarınlara kalır.
- III. Okurların duygularını harekete geçiren bir şiir çağlar boyu yeniliğini korur.

Örnek:

- I. Patikanın sizi götürdüğü yere gitmeyin,patika olmayan bir yerde yürüyün ve iz bırakın.
- II. Hayatın sizi sürüklediği yolda değil,kendi istediğiniz yolda etkili biçimde ilerleyin.

Örnek:

- I. İnsan hayatı,silgi kullanılmadan çizilmiş koskocaman bir tablodur.

- II. Yaşam;dönüşü olmayan,hata kabul etmeyen bir sürecin adıdır.

Örnek:

- I. Kendisini aramayı düşünmediğimiz yerde gizlenir mutluluk.
- II. İnsan,çoğu zaman mutluluğu yanlış yerde arar.

2015-YGS

Şair, geleneğin sürüp giden hazır düşünme kalıplarını parçaladığı zaman gerçek parıltıyı, yani iyi şiiri elde edebilir.

Bu cümleyle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Şiir alanında sağlam bir yer edinebilmenin ön şartı, kendini geliştirmektir.
- B) Bir şair için nitelikli ürünler ortaya koymanın yolu, alışılmışın dışına çıkmaktır.
- C) Şiirde sesini duyurmak isteyen bir genç sanatçı, kendinden öncekileri aşmalıdır.
- D) İyi şair olmanın yolu, başkalarını besleyecek kaynaklar ortaya koymaktır.
- E) Şiirde yerleşik olan anlayışları yıkmak, genç sanatçılar için zordur.

2013-YGS

Klasik eserleri okumaya en çok, kendi yazdıklarımı tekrar ettiğimi hissettiğim zamanlarda ihtiyaç duyarım.

Aşağıdakilerden hangisi bu cümleye anlamca en yakındır?

- A) Kimi eserlerin her dönemde okunurluğunu sürdürdüğü bilinir.
- B) Bir yazarın, okuduklarından etkilenmeden yazması mümkün değildir.
- C) Her eser, başka metinlerden alınan parçalarla renklenmiş bir tablodur.
- D) Yazar, benzer ürünler ortaya koymaktan kaçınmak istiyorsa yazdıklarını ara sıra gözden geçirmelidir.
- E) Çağını aşmış eserleri okuma, yaratıcılığı besleyen bir etkinliktir.

2011-YGS

(I) Kimi şairler vardır, daha ilk şiirleriyle yeni bir içerik, yeni bir biçim yaratırlar. (II) Bu şairler, sürekli bir arayış içinde olduklarından zaman zaman şaşırsalar da düş kırıklığına uğratmazlar okurlarını. (III) Moda yönelişlere itibar etmezler, dışarıdaki "gürültü" dikkatini dağıtmaz bu tip şairlerin. (IV) Kendilerini yenileme süreci içinde olan bu şairler okurlarının beklentilerini boşa çıkarmazlar. (V) Şiirin iç sese dayandığının, yapısal bir bütünlük ve sağlamlık gerektirdiğinin bilincindedirler.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerden hangileri anlamca birbirine en yakındır?

- A) III. ve V. B) IV. ve V. C) II.ve IV.
D) I.ve III. E) I.ve II.

2.Karşıt anlamlı (çelişen) cümleler

Anlamca birbirine ters düşen,karşıt yargılar içeren cümlelerdir.

- I. Bir yapıt birçok kişi tarafından okunuyorsa bu, o yapıtın çok başarılı olduğu anlamına gelir.
II. Okur sayısının çok olması bir yapıtın nitelikli olduğunu göstermez.

Örnek:

Aşağıdaki atasözlerinden hangisi anlamca ötekilere ters düşer?

- A) Akıllı düşman akılsız dosttan iyidir.
B) Akıl,adama sermayedir.
C) Akıllı,köprü arayana dek deli suyu geçer.
D) Akılsız başın cezasını ayaklar çeker.
E) Akıl olmayınca başta,ne kuruda biter ne yaşta.

3.Neden-sonuç cümleleri

- Sonucu ortaya çıkaran nedenin belirtildiği cümlelerdir.
- Temel cümleye **neden** sorusu sorularak **çünkü** ile cevap alınır.
- Genellikle **"-den,-den dolayı,için,çünkü"** gibi sözcüklerle yapılır.

- ✓ "Sakin bir söz söyleme,yüzüme bakma sakın (sonuç) Sesini duyan olur,sana göz koyan olur" (neden)
- ✓ (I) Halit Ziya'nın roman türüne hizmetleri unutulmaz. (II) **Çünkü** o,Batılı anlamda ilk romanları edebiyatımıza kazandıran kişidir.

- ✓ (I) Geçen hafta bu hikayeyi yazacaktım fakat vazgeçtim. (II) Değmez diye düşündüm **çünkü**.
- ✓ Gönül gurbet ele gitme,ya dönülür ya dönülmez.
- ✓ Yıl içinde planlı çalıştığı için sınavda başarılı oldu.
- ✓ Ben yârime gül demem,gülün ömrü az olur.
- ✓ Sinirden hop oturuyor hop kalkıyordu.

2017-YGS

(I) Öğrenmeyi öğrenme adı verilen sürecin temeli, merakla ve merak edilen şeyi tecrübe etmekle başlar. (II) Farklı yaş gruplarındaki kişilerin ilgi duydukları şeyler değiştiğinden edindikleri bilgilerle onlara ulaşma yolları da farklılık gösterir. (III) Örneğin çocukların oynayarak, dokunarak ulaştıkları yeni bilgiler belleklerinden kolay kolay silinmez. (IV) Yetişkinlikteki kalıcı bilgiler ise görerek, okuyarak, araştırarak kazanılır. (V) Fakat bu iki öğrenme düzeyinde dikkati çeken ortak yön, merak ve keşfetme arzusudur.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde neden-sonuç ilişkisi vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2010-LYS

Aşağıdaki dizelerin hangisinde eylem, nedeniyle birlikte verilmiştir?

- A) İnsan balıklama dalmalı içine hayatın
Bir kayadan zümrüt bir denize atlarcasına
B) Uzandın mı bir kez sımsıcak kumlara
Dinleneceksin bir kum tanesi, bir yaprak gibi
C) Kederi de yaşamalısın bütün benliğine
Acılar da sevinçler de olgunlaştırır insanı
D) Yaşadın mı yoğunluğuna yaşayacaksın bir şeyi
Koklamaktan bitkin düşmüşçesine bir çiçeği
E) İnsan bütün güzel müzikleri dinlemeli alabildiğine
Tüm benliği seslerle, ezgilerle dolarcasına

2003-ÖSS

Aşağıdakilerin hangisinde yargının nedeni belirtilmemiştir?

- A) Ülke toprakları yanlış kullanım yüzünden yok olup gitmektedir.
B) Ülkede tarımsal üretimi geliştirmeye yönelik çalışmalar yıldan yıla azalmaktadır.
C) Tarıma yeterince önem verilmediğinden bu ülke, pamuk, sebze, meyve üretiminde dünya sıralamasında gerilerde yer almaktadır.
D) Kimi ülkelerde, tarıma dayalı üretimin bilinçli bir biçimde yapılmaması, halk sağlığı bakımından tehlike oluşturmaktadır.

E) Çevre bilincinin yeterince gelişmemiş olması, hava ve su kirliliğine yol açmaktadır.

4.Amaç-sonuç cümleleri

Eylemin amacının ne olduğunu bildiren cümlelerdir.Bu cümlelerde amaç-sonuç ilişkisi “-mek için,-mek üzere,diye” gibi edatlarla sağlanır.

- ✓ Bu romanı alıp okuyasınız diye yazdım.
- ✓ Konuyu öğrenmek için öğretmenime birkaç soru sordum.
- ✓ Bir kitap yazarak gençlere eleştirel bir bakış açısı kazandırmak istiyorum.
- ✓ Çakmak çakmaya geldik
Kına yakmaya geldik
Ayşe Teyze ağlama
Kızın almaya geldik

NOT 1: “için” edatıyla kurulan cümlelerde “için” sözcüğü yerine “amacıyla” sözcüğü gelebiliyorsa o cümle amaç-sonuç, “dığın-dan dolayı” sözcüğü gelebiliyorsa neden-sonuç cümlesi olur.

- ✓ Buraya seninle tanışmak için gelmiş. (amaç-sonuç)
- ✓ Dün gece uyuyamadığı için gözleri şişti. (neden-sonuç)

NOT 2: Amaç-sonuç ve neden-sonuç birbiriyle karışabilir.Amaç-sonuç cümlesinde “amaç” henüz gerçekleşmemiştir,neden-sonuç cümlesinde ise “neden” gerçekleşmiştir.

5.Koşul-sonuç cümleleri

Asıl yargının gerçekleşmesinin bir koşula bağlandığı cümlelerdir. Koşul ilişkisi genellikle “-se,-sa,-ınca,-dıkça,ancak,yalnız,ama,fakat,mî” gibi ek ya da sözcüklerle sağlanır.

- ✓ “Artık demir almak günü gelmişse zamandan (koşul)
Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan” (sonuç)
- ✓ Gelirsen dünyalar benim olur, gelmezsen hayallerim dünya kadar olur.
- ✓ Şiirlerini dikkatli bir gözle okursan onun ne büyük bir şair olduğunu anlarsın.
- ✓ Bu odada ders çalışabilirsin ama gürültü yapmayacaksın.
- ✓ Koyun kurt ile gezerdi,fikir başka başka olmaşa.
- ✓ Bu konuyu anlatırım yeter ki siz beni dinleyin.
- ✓ Sen gülünce güller açar gül pembe.
- ✓ Üşüdüm diyorsan güneş olurum.
- ✓ Borcunu ödedin mi kredi çekebilirsin.
- ✓ Kitabı geri vermek üzere aldı. (88-ÖSS)

6.Açıklama cümleleri

Yargılarından biri diğerini anlam bakımından açıklayan ya da yorumlayan cümlelerdir.

- ✓ Şair kendini aşandır yani her şiirinde bir önceki şiirinden bir adım önde olandır.
- ✓ (I) Bir şair kül olsa bile küllerini birleştirip kendini yeniden yaratabilmelidir. (II) Yani en acımasız eleştirilerle yok olmaya yüz tutsa bile bütün gücüyle eser vermeye devam etmelidir.

2000-ÖSS

(I) Günü gününe pek uymaz bu kentin. (II) Bir bakarsın, yaz ortasında buz kesmişsin; bir bakarsın, kasım ortasında ceket fazla gelmiş, (III) Geçen eylül ayının son günü kente yağmur yağarken, kentin sırtını dayadığı dağa kar yağıyordu. (IV) Ertesi gün ise mayıs sonu güneşine benzeyen, pırl pırl bir hava... (V) Neredeyse tüm ekim ayı, böyle geçti. (VI) Oysa daha güneyimizdeki bir başka kente çoktan kış gelmişti.

Yukarıdaki parçada numaralanmış cümlelerden hangisi kendinden önceki cümlelerin açıklaması durumundadır?

- A) II. B) III. C) IV. D) V. E) VI.

7.Örneklendirme cümleleri

Bir konuya açıklık getirmek amacıyla konuyla ilgili örnekler veren cümlelerdir.

- ✓ “Sevdaya tutulmuş nicesini gördüm ben
Ferhat ile Şirin,Aslı ve Kerem”
- ✓ Bazı tarihi filmler çok başarılı ve kaliteli oluyor: Cesur Yürek, Truva gibi.
- ✓ Destanlar,toplumun tamamını ilgilendiren konularda söylenir: savaşlar,doğal afetler,salgın hastalıklar...

2000-ÖSS

(I) Günlük yaşamımızda renklerin önemli bir rolü vardır. (II) Bu nedenle renklerle ilgili pek çok bilimsel çalışma yapılmıştır, (III) Yapılan araştırmalar göstermiştir ki soluk alışımız, kan basıncımız, renklere bağlı olarak değişebilmektedir. (IV) Renklerden açık mavi, gevşetici ve rahatlatıcı; koyu mavi, uyarıcıdır. (V) Bu da renklerin etki gücünün birbirinden farklı olduğunu göstermektedir. (VI) Bu gerçeği göz önünde bulunduran iç mimarlar, ev içi ışık düzenlemelerinde renk öğesine özel bir önem verirler.

Yukarıdaki parçada numaralanmış cümlelerin hangisi, kendinden önceki cümlede belirtilen yargıyı örneklendirmektedir?

- A) II. B) III. C) IV. D) V. E) VI.

B) ANLATIM ÖZELLİKLERİNE GÖRE CÜMLELER

1.Doğrudan anlatım cümleleri

Başkasına ait bir sözün hiçbir değişikliğe uğratılmadan olduğu gibi aktarılmasıdır.Bu cümlelerin sonunda **“der,dedi,demiş,diyor ”** gibi sözcükler yer alır.

- ✓ Vaktin varsa biraz görüşelim,dedi.
- ✓ Tanpınar: “Şiir,bir rüyadır.”demiş.
- ✓ Atatürk: “Hayatta en hakiki mürşit ilimdir.”der.
- ✓ “Ben mutlu olmak istiyorum.” diyordu Huzur romanının yazarı.
- ✓ Kaptan denize bakıp: “Bugün kısmetimiz bol olacak.” dedi.

2.Dolaylı anlatım cümleleri

Başkasına ait bir sözün söyleniş biçiminde değişiklik yaparak anlatmaya denir.Bu cümlelerin sonunda **“söyledi,ifade etti,belirtti”** gibi sözcükler yer alır.

- ✓ Öğretmen konunun bittiğini söyledi.
- ✓ Tanpınar,şiiir bir rüya olduğunu belirtti.
- ✓ Atatürk,hayatta en hakiki mürşidin ilim olduğunu söyler.

C) KANITLANABİLİRLİKLERİNE GÖRE CÜMLELER

1.Özel yargılı cümleler

Doğruluğu kişiden kişiye değişebilen(**göreceli**) yani kanıtlanamayan cümlelerdir.

- ✓ Romanın en dikkat çeken yanı konusuydu.
- ✓ Yazar,bu eserde gereksiz yere konuşma dilini yansıtmış.
- ✓ A.Haşim'in “Sonbahar” şiirindeki kişileştirme de çok ilgi çekicidir. (95-ÖSS)

2017-LYS

(I) “Haldizen 12 km, Balıklıgöl 17 km” yazan tabelayı geçeli yarım saat oldu. (II) Sağımda köpürerek akan bir dere; ceviz, kestane, ladin, kayın ve göknar ağaçlarından oluşan yeşil bir orman örtüsüyle çevrili vadi uzanıyor. (III) Her dönemeçte başka bir dere, köpüren sulara karışıyor. (IV) Bazen küçük bazen de büyük şelaleler oluşturarak Haldizen Deresi'yle

bütünleşiyor sular. (V) Giderek alışıldık bir görüntü olup çıkıyor çağlayanlar.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde özel bir yargıya yer verilmiştir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2.Nesnel yargılı cümleler

Doğruluğu ya da yanlışlığı kişiden kişiye değişmeyen yani kanıtlanabilen cümlelerdir.

- ✓ Kiralık Konak'ta üç neslin çatışması anlatılır.
- ✓ Yazar,bu eserde konuşma dilini yansıtmaya çalışmış.
- ✓ Elimdeki roman dört bölümden oluşmaktadır.
- ✓ Yahya Kemal, sadece “Ok” şiirini heceyle yazmıştır.

2017-LYS

Aşağıdaki yargılardan hangisi kişisel düşünce içermemektedir?

- A) Meydandaki hareketlilik, hiç bitmeyecekmiş gibi hız kesmeden devam ediyor.
B) Bu ülkede gördüğüm her kıyafet ve her hareket birbirine benziyor.
C) İnsanların elindeki bavullar, kendi yaşantılarına dair garip izler taşıyor.
D) Görevlinin sesini duyanlar yerinden ayrılıyor ve işaret edilen yere ilerliyor.
E) Şikâyetler de tıpkı eşyalar gibi, tekrarlandıkça eskimeye devam ediyor.

D) ESERE VE KİŞİYE YÖNELİK BİLGİ VE DEĞERLENİMLER İÇEREN CÜMLELER

1.İçerik (Muhteva) cümleleri

Bir sanatçının veya sanat eserinin ele aldığı konuyu belirten cümlelerdir.Bu cümleler **“Neyi anlatıyor”** sorusu sorularak bulunur

- ✓ Şiirlerinde kendi acılarından çok içinde yaşadığı toplumun

acı ve sevinçlerini yansıtmıştır.

- ✓ "Han Duvarları" adlı şiirde ozanın Anadolu'ya ilişkin gözlemleri aktarılıyor.
- ✓ Hemen hemen her kısa hikayesinde sevginin gücü ve aşkın sessiz dilinden söz eder.
- ✓ Sait Faik, öykülerinde balıkçıların yaşamlarını işler.
- ✓ Kemal Tahir, "Kurt Kanunu" romanında Atatürk'e düzenlenen İzmir suikastını anlatmıştır.

2017-LYS

(I) 1970 Luanda doğumlu Gonçalo Manuel Tavares, Portekiz'in edebiyat dünyasına kazandırdığı parlak bir yazar olarak gösteriliyor. (II) Edebiyat kariyerine 2001'de başlayan Tavares'in roman, şiir, tiyatro oyunu ve çeşitli anlatılardan oluşan kitapları 36 dile çevrilmiş; 51 ülkede yayımlanmış ve farklı ülkelerde pek çok saygın edebiyat ödülüne değer bulunmuştu. (III) Tavares yazmanın yanı sıra Lizbon Üniversitesinde epistemoloji dersleri de vermiştir. (IV) Sanatçının 2003-2007 yılları arasında tamamladığı Krallık dörtlemesinin ilk üç romanı önceki yıllarda Türkçeye çevrilmişti. (V) Dördüncü roman Teknik Çağında Dua Etmeyi Öğrenmek de bu dörtlemesinin son romanı olarak yakın zamanda yayımlandı. (VI) Bu dört kitapta Tavares, işlenen kavramlar açısından birbirini tamamlar nitelikli bazı karakterler üzerinden şiddete teslim olan, iradesini yitiren, kaderini başkalarının ellerine bırakan toplumlarda bireylerin çürümesini anlatıyor.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde Tavares'in eserlerinin içeriğiyle ilgili bilgi verilmiştir?

- A) II B) III C) IV D) V E) VI

2011-YGS

(I) Yaşadığı dönemin şiir anlayışından uzaklaşarak uçlarda dolaşan, alışılmadık bağdaştırmaları ve imgeleriyle zaman zaman, bilinen söylemin dışına taşan şair, sürekli yenilikler peşinde koşmuştur. (II) Karşılaştığı insanlık durumlarına yeni duygu ve anlamlar yükleyerek onları yeniden yazmıştır. (III) Şiirlerini oluştururken boş alanlar bırakmış, uzun dizeleri kırmıştır.

(IV) Şiirde bir yenilik gerçekleştirmek için dilin yerleşik söz değerlerini olduğu gibi kullanmaktan kaçınmış, dili yeniden kurmaya yönelmiştir. (V) Şiirlerinin çoğunda, çok anlamlı sözcükler kullanarak değişik çağrışımlar uyandırmıştır.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisi, sözü edilen şairin şiirlerinin içeriğiyle ilgilidir?

- A) I. B) II C) III D) IV E) V

2.Üslup (Biçem-Biçim) cümleleri

Bir sanatçının veya sanat eserinin dil ve anlatım özelliklerini belirten cümlelerdir. Bu cümleler **"Nasıl anlatıyor"** sorusu sorularak bulunur.

- ✓ Şiirlerinde süslü, söz oyunlarına dayalı bir dil yerine günlük konuşma dilini tercih etmiştir.
- ✓ Ona göre yazar olmak; tekrarlardan hoşlanmamak, sade ve anlaşılır olmak.
- ✓ Yazar, okuyucuya romanı donuk, sıradan bir anlatımla sunar.

2004-ÖSS

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde üslupla ilgili bir özelliğe değinilmemiştir?

- A) Sağlam bir roman tekniğinin yanı sıra canlı, en az sözcükle çok şey anlatmayı amaçlayan, yoğun bir anlatımı vardı.
- B) Şiirlerindeki, okurun değişik duygularını etkileyen imgeleri, sıradan sözcüklere yeni anlamlar yükleyerek oluştururdu.
- C) Yapıtlarındaki karakterler, halk arasından seçilmiş, zengin bir duygu dünyası olmayan, tek boyutlu kişilerdi.
- D) Şiirlerini oluştururken sözcükleri, ses, anlam ve çağrışım yönünden sıkı bir değerlendirmeden geçirerek kullanırdı.
- E) Betimlemelerinde gözlem gücü ağır basar, özentili ve coşkulu bir söyleyişten özellikle kaçınırdı.

E) ANLAMLARINA GÖRE CÜMLELER

1.Olumlu cümleler

Yüklemde bildirilen yargının gerçekleştiğini veya gerçekleşebileceğini anlatan cümlelerdir.

- ✓ Sanatçı, anlaşılır bir dil kullanırsa kalıcılığa ulaşabilir.
- ✓ Seni anlamaz olur muyum? (anladım)

2. Olumsuz cümleler

Yüklemde bildirilen yargının gerçekleşmediğini veya gerçekleşmeyeceğini anlatan cümlelerdir.

- ✓ Anlaşılır bir dil kullanmayan sanatçı kalıcı olamaz.
- ✓ Olacakla öleceğe çare bulunmaz.
- ✓ Ne arayan var ne de soran. (yok)

F) İLETTİĞİ DUYGU, DÜŞÜNCE VE DURUMA GÖRE CÜMLELER

1. Tanımlama

Bir varlığı veya kavramı anlatan, onun ne olduğunu bildiren ve **“nedir”** sorusuna cevap veren cümlelerdir.

- ✓ Dize sonlarındaki ses benzerliğine “uyak” denir.
- ✓ “Aydın”, düşündüğü gibi yaşayan insandır.
- ✓ Eleştirmen, sanat eserini tarafsız bir gözle inceleyen kişidir.
- ✓ Resim, insanların doğayı anlama ve anlatma sanatıdır.
- ✓ Dostluk okudukça artan bir kitaptır.
- ✓ Adalet mülkün temelidir.
- ✓ Aşk bir sudur.

2007-ÖSS

(I) Bilinç akışı yöntemi, öykü ve romanlarda karakterlerin, geçmişe ve bugüne ilişkin duygu, düşünce ve anılarının aktarımında kullanılan bir tekniktir. (II) Söz konusu duygu ve düşüncelerin hiçbir denetim ya da sınırlama olmaksızın, olanca doğallığıyla aktarılması, anlatıyı zenginleştirir. (III) Bu teknikle yazar, okura kendi duygularını anlayabilme olanağı sunar. (IV) Bir başka anlatımla okurun, gerçeği farklı boyutlarda görmesini sağlar. (V) Böylece yazar, yüzeysel olanın anlatımıyla yetinmeyerek, yarattığı kahramanların iç dünyalarını da yansıttığı için anlatımına derinlik kazandırmış olur.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisi tanımsal bir nitelik taşımaktadır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

2. Karşılaştırma

İki varlık, kavram veya durumun nitelik ya da nicelik olarak kıyaslandığı cümlelerdir. Genellikle **“en, ise, gibi, kadar, daha”** gibi sözcükler kullanılarak yapılır.

- ✓ Sevemez kimse seni benim sevdiğim kadar.
- ✓ İnsanlar konuşa konuşa, hayvanlar ise kokaşa kokaşa anlaşır.
- ✓ Bir şiirin kalıcılığı yakalamasında konu, en az dil kadar önemlidir.
- ✓ Okumak, tutkuların en soylusudur.
- ✓ Boş gezmekten bedava çalışmak yeğdir.

2016-YGS

(I) Dizüstü bilgisayar ekranları çaprazlama, bir köşeden ters köşeye genellikle 12 ile 20 inç arasında boyutlara sahiptir. (II) Büyük ekranların çözünürlükleri daha yüksek olduğundan görüntü daha keskin olur. (III) Büyük ekranlar daha çok yer kaplar, daha ağır olur ve pil ömrünü kısaltır. (IV) Dizüstü bilgisayar; film izlemek, oyun oynamak veya video izlemek için kullanılır. (V) Temel işlemler için kullanacak veya sıkça yanınızda taşıyacaksanız daha küçük ve hafif bir ekran tercih etmelisiniz.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde hem bir karşılaştırma hem de öneri söz konusudur?

- A) V. B) IV. C) III. D) II. E) I.

2012-LYS

(I) Yaşamın özüne ayna tutan çağdaş öyküler, eskiden yazılanların çoğundan farklı olarak öykülemekten çok, göstermeye; anlatmadan çok, sezdirmeye başvurur. (II) Anlatıcı, bir kişide herkesi görmeye ve göstermeye çalışırken geleneksel anlatıcılardan farklı olarak dili, bütün çağrışım değerlerini hesaba katarak kullanır. (III) Kısa, özlü ve özgün yapısı, yoğunluklu anlatımıyla okuyucunun ilgisini çekecek bu öykülerde düz bir anlatım kullanılır. (IV) Bu yönden, çağdaş öyküyle şiir arasında oylum açısından bir benzerlik kurulabilir. (V) Bu nedenle eksilteli anlatıma en çok çağdaş öykülerde yer verilir.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde karşılaştırma yapılmamıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

2001-ÖSS

(I) Roman yazarken konuşmalara yer vermek çoğunlukla kaçınılmazdır. (II) Hatta salt konuşmalardan oluşan romanlar bile vardır. (III) Bu romanlarda herhalde amaç, tip yaratmaktır. (IV) İki

satırlık bir konuşma, bir karakteri on sayfalık bir betimlemeden daha başarılı bir biçimde çizebilir. (V) Bunun başarılı örneklerine M.Ş. Esendal'ın Ayaşlı ve Kiracıları adlı yapıtında rastlıyoruz.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde "karşılaştırma" yapılmıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

3.Öneri (Salık verme-Tavsiye)

Bir sorunu çözmek amacıyla ileri sürülen görüş ve düşünceleri içeren cümlelerdir.

- ✓ Planınızı yeniden gözden geçirmenizin doğru olacağını düşünüyoruz. (98-ÖSS)
- ✓ Sabır bir erdemdir,sakın ondan vazgeçmeyin. (99-ÖSS)
- ✓ Yazar,öyküde olayların akışını kesip bilgi vermese iyi olurdu.

2017-YGS

(I) Türkiye'de bazı alanlarda olduğu gibi yayıncılıkta da ekonomik ve kültürel pek çok sorundan söz etmek mümkün ama bu sorunlar, yayıncılar dâhil, kimin umurunda! (II) Sanırım, burada herkes şikâyet etmekten ve dinlemekten yorulduğundan birtakım yanlışların değişmesi için küçük de olsa bir şeyler yapmak, çözümler üzerine düşünmek gerek. (III) Butik yayıncılığın işlevi, tam da bu "bir şeyler yapma" ihtiyacıyla örtüşüyor. (IV) Sadece onunla da değil; birey olmayla, edebiyat ve sanatın geçirdiği dönüşüm ve başka dünya arayışlarıyla da... (V) Yeri gelmişken ülkemizde, pek çok konuda olduğu gibi, butik yayıncılıkla ilgili de bir kavram karmaşası bulunduğunu belirtelim.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde öneri vardır?

- A)I B) II C) III D) IV E) V

4.Ön yargı (Peşin hüküm)

Herhangi bir şey hakkında önceden edinilmiş olumlu veya olumsuz yargılar içeren cümlelerdir.

- ✓ Biliyorum,bu çocuk adam olmaz.
- ✓ Bence bu adam ne yazsa insanlar okur.
- ✓ Bu şair,ağzıyla kuş tutsa ben onun nitelikli şiirler yazabileceğine inanmıyorum.

5.Tasarı

Gelecekte yapılmak istenenlerle ilgili plan yapmaktır.

- ✓ Tespit ettiğim dil yanlışlarını düzelterek kitabımı yeniden

yayımlamayı düşünüyorum.

- ✓ Bu büyük arsaya yüzlerce mağazadan oluşan bir alışveriş merkezi yapmak istiyoruz.

6.Varsayım

Gerçekte olmayan ancak geçici bir süre için var kabul edilen cümlelerdir.

- ✓ Diyelim ki bu olay gerçek değildir. (89-ÖSS)
- ✓ Bir an yolların açık olduğunu düşünelim.
- ✓ Farz edelim ki üniversiteyi kazandın.
- ✓ Tut ki karnım acıktı.

7.Olasılık (İhtimal)

Bir şeyin olabilecek sonuçlarının belirtildiği cümlelerdir.

- ✓ Geç kaldık sanırım o gitmiştir. (88-ÖSS)
- ✓ Talih kuşu sizin de başınıza konabilir.
- ✓ Bugünlerde işleriniz yoğun olmalı.
- ✓ Feyza,derse gelmediğine göre herhalde bir işi çıkmıştır.
- ✓ Bahçeye iki yıl önce dikilen bu ağaçlar,önümüzdeki yıl meyve verebilir.

8.Sezgi-Tahmin

Bir durum hakkında kesinliği olmayan bir hüküm vermektir.

- ✓ Paraya düşkün biri olduğunu konuşmalarından çıkarmıştım. (90-ÖSS)
- ✓ Daha soruyu yazarken senin çözeceğini anlamıştım.

2000-ÖSS

(I) Anadoluhisarı'nın bulunduğu bölgenin tarihi, eskiye dayanıyor. (II) Kaynaklara göre, Anadoluhisarı, Boğaz'dan geçişleri kontrol etmek amacıyla Yıldırım Beyazıt tarafından yaptırılmış. (III) Yapılırken kullanılan malzemeler arasında, Bizans yapılarından alınmış taşlar da var. (IV) Bu durum, burada eski bir Zeus Tapınağı'nın bulunduğu yolundaki düşünceleri daha da güçlendiriyor. (V) Boğaz'ın en dar yerinde, Gökusu Deresi kıyısında bulunan bu bölgenin, bugün olduğu gibi, Osmanlı öncesinde de yerleşim alanı olarak kullanıldığı çeşitli kaynaklarda belirtiliyor.

Yukarıdaki parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde belirtilenler "tahmin" niteliği taşımaktadır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

9.Eleştiri (Tenkit)

Bir kişinin,yapıtın veya konunun olumlu ya da olumsuz yönlerini belirten cümlelerdir.

- ✓ Günümüzdeki yazarlar dile gereken önemi vermiyor.
- ✓ Romancılığındaki başarıyı hikayelerinde göremiyoruz.
- ✓ Dili oldukça güzel, bir de insana güzel şeyler anlatsa.
- ✓ Gençlik yıllarımda boş boş dolaşır, ne yazık ki zamanı verimli kullanamazdım. (özeleştir)

2013-LYS

(I) Vizyona giren filmlerle ilgili tanıtım yazıları, her hafta gazetelerde ve her ay bazı dergilerde yer alıyor. (II) Bu dergiler çoğu meselenin toplumsal boyutuna ilgi duymaktan öteye gidemiyor. (III) Oysa benim de aralarında bulunduğum bir seyirci grubu, perdeye yansıyan o büyülü ışığa gerçeğin penceresinden bakmak istiyor. (IV) Bu ihtiyaca cevap veren bir kaynak olmayışı da zorunlu olarak üç beş kişilik dost meclislerine bırakıyor bu konuyu. (V) Oysa bu yazar, gazetede ki köşesinden, tek başına sayısız muhatabına seslenerek böyle bir ihtiyacı karşılıyor.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangilerinde olumsuz bir eleştiri söz konusudur?

- A) I. ve II. B) I. ve III. C) II. ve IV.
D) III. ve V. E) IV. ve V.

2012-YGS

(I) Mario Giordano'nun Deney adlı romanı ilk kez dilimize çevrilmesine karşın sinemaseverler bu isme yabancı değil. (II) Deney önce Das Experiment, ardından da The Experiment adlarıyla iki kez sinemaya uyarlanmıştı. (III) Bu uyarlamalar, romanı kadar başarılı değilse de ilki Alman, ikincisi Amerikan yapımı olan her iki film de seyircilerin ilgisini çekmişti. (IV) Doğrusunu söylemek gerekirse hikâyesi o kadar etkileyici ve sinemaya uyarlamaya o kadar elverişli ki bu filmlerin ilgi çekmemesi için yönetmenlerin özel bir beceriksizlik göstermeleri gerekliydi. (V) Çünkü Deney otorite ve güç arasındaki ilişkiyi, iktidarın doğasını ve büyüünü, hapishanenin işlevini, sonuç olarak da insanın karanlık yanlarını sorgulayan bir roman.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde hem olumlu hem de olumsuz bir eleştiri söz konusudur?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

2010-YGS

(I) Onca güzel, onca kalıcı şiir yazmış, Türk şiirine yeni renkler katmış bir şairin arada sırada kötü şiir yayımlayabileceğini kabul edebiliriz. (II) Buna bir itirazımız yok. (III) Ama bu, gelecekte onun

sanatsal değerine gölge düşürür. (IV) Hangi yaşta, hangi aşamada olursa olsun şaire hep daha iyisini, yenisini yazmak yakışmaz mı? (V) Elli yılda kazandığı ustalık sıfatına zarar vermesi doğru mudur şairin?

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinden başlayarak olumsuz nitelikli eleştiriye yer verilmiştir?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

10.Hayıflanma (Üzülme)

Geçmişte yapılamayanlar, elden kaçırılan fırsatlar için duyulan üzüntüyü dile getiren cümlelerdir.

- ✓ Nasıl geçti habersiz o güzelim yıllarım.
- ✓ O günleri doya doya yaşamadık ya!
- ✓ Yazık böyle olmasını ben de istemezdim.
- ✓ Günlerin su gibi akıp gittiğini nasıl da fark etmemişiz.
- ✓ Zavallı kadın kendisine yardım edecek bir el bekliyor ama bulamıyordu.
- ✓ "Yaz göç ediyor, ne yazık yine güz Mor dağlarda güneş doğmadan henüz" (91-ÖYS)

11.Yakınma (Şikayet etme)

Bir durumdan duyulan rahatsızlığı belirten cümlelerdir.

- ✓ Siz, beni hiç anlamadınız ki...
- ✓ Bir insan odasını hiç toplamaz mı?
- ✓ Onun elinden neler çektiğimi bir ben bilirim.
- ✓ Şu aldıklarını bir de getirmeyi öğrense.
- ✓ Toplum, hâlâ kendine yapılan haksızlıklara sesini çıkarmıyor.

2005-ÖSS

(I) Ortaokul yıllarımda arkadaşlarla dersten çıkar çıkmaz, okulumuzun bulunduğu tepeden iner, güzelim gül bahçeleriyle çevrelenmiş evlerin önünden geçerek

kıyıya koşardık. (II) Dalgalarla oynarken içimizden biri bağırdı: "Yunuslar geçiyor!" (III) Sonraları hangi denize baksam, böyle sürü halinde geçen yunuslar canlanırdı gözlerimde. (IV) Açıklardaki tek bir yunusu fark edip sevinç çığlıkları atanları gördükçe gerçekten çok etkilenirdim. (V) Yıllarca yunusların sürü sürü gözlerimin önünden geçtiğini, zamanın hepimizi, az rastlanan anların son tanıklarına çevirdiğini nasıl anlatabilirdim onlara?

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde yakınma söz konusudur?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

12.Kanıksama (Alışma)

Bir duruma alışmayı dile getiren cümlelerdir.

- ✓ Sınıfın gürültüsü artık onu rahatsız etmiyordu.
- ✓ Yöneticinin her sabah kapımıza gelmesine alışmıştık.

13.Sitem

Sevilen bir kişiye duyulan kırılganlığı belirten cümlelerdir.

- ✓ Duydum ki unutmuşsun gözlerimin rengini.
- ✓ Demek Mersin'e geldin de beni aramak aklına gelmedi.
- ✓ "Güvendiğim dağlara kar yağmış
Hiç ummadığım yerden yara aldım"

14.Beğenme (Takdir etme)

Bir kimseyi yaptığı bir işten dolayı öven cümlelerdir.

- ✓ Bu türkü bundan daha iyi yorumlanamazdı.
- ✓ Bu kadar saygılı bir insan görmedim.
- ✓ Yazar,öyküsünde kırsal kesim insanını ne güzel anlatmış.

15.Aşamalı durum

Bir olgunun zamana bağlı bir şekilde giderek değiştiğini anlatan cümlelerdir.Bu değişim kötüden iyiye veya iyiden kötüye doğru olabilir.

- ✓ Hastamız gün geçtikçe iyileşiyor.
- ✓ Ormanlarımız giderek bozıklaşıyor.

- ✓ Buğday üretimi her yıl daha da artıyor.
- ✓ Her geçen gün biraz daha sıkı sarılıyorum hayata.

16.Dilek (İstek)

Herhangi bir konudaki isteği dile getiren cümlelerdir.

- ✓ Seninle bugün tavla oynayalım.

2002-ÖSS

(I) Türkçe öğretmenimiz, sınıfa girdiği ilk gün bize yaşamöyküsünün ne olduğunu anlatıp kendi yaşam öykümüzü yazmamızı söylemişti. (II) O zaman, bu çalışmanın gerekçesini anlayamamıştım. (III) Bugün, ben de öğretmen olduktan sonra, düşünüyorum da bu çalışma, öğretmen ile öğrenci arasında kurulabilecek güçlü bir iletişimin başlangıcı olabilir. (IV) Ayrıca öğrencilerin, kendilerini tanımalarını sağlayabilir. (V) Keşke tüm öğretmenler bu tür çalışmalarla öğrencilerini, iç dünyalarıyla hesaplaşmaya yönlendirse, kendilerini tanıma konusunda cesaretlendirse.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde "dilek" söz konusudur?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

17.Eşitlik-Eşitsizlik

Bir bölümün eşit olarak gerçekleşip gerçekleşmediğini ifade eden cümlelerdir.

- ✓ Elindekinin yarısını kardeşine verdi. (eşitlik)
- ✓ Şirketin kârından en büyük payı sen aldın. (eşitsizlik)

18.Çaresizlik

Elden bir şeyin gelmemesi durumudur.

- ✓ Aşağı tükürsen sakal,yukarı tükürsen bıyık...
- ✓ Yâr,senin adını desem beni öldürürler;demesem ben ölürüm.
- ✓ "Neylersin ölüm herkesin başında
Uyudun uyanamadin olacak"

19.Uyarı (İkâz etme)

Bir durum ya da olayla ilgili ikâz bildiren cümlelerdir.

- ✓ Bu ilacı doktorunuza danışmadan kullanmayınız.
- ✓ Arkadaşlar,biraz sessiz olabilir miyiz? (88-ÖSS)
- ✓ Hele bir dokun kitaplarıma,o zaman görürsün!
- ✓ Dikkât köpek var!

20.Şaşırma

Beklenilmeyen bir durumla karşılaşmaktır.

- ✓ Birden karşıma çıkmasın mı gözlerime inanamadım.

- ✓ Ne,demek doktor oldun!

21.Gerçekleşmemiş beklenti

Gerçekleşeceği düşünülen bir eylemin gerçekleşme zamanı geçtiği halde gerçekleşmemesidir.

- ✓ Akşam yemeğini beraber yeriz sanmıştım.
✓ Beni görünce çok sevineceğini zannediyordum.

22.Değerlendirme

Bir sanatçı,eser ve olayla ilgili olumlu ya da olumsuz yargıda bulunmaktır.

- ✓ Yapıtlarında sıradan konuları işlemesi onu okunmaz kılıyor.
✓ Öykülerinin anlatımında bir kuruluk var bu yazarın.

(2011-YGS)

(I) Berna Moran'ın deyişiyle "huzursuzluğun romanı",Fethi Naci'ye göre de "Türkçenin en güzel aşk romanı" olan Huzur'un yayımlanışının üzerinden yaklaşık elli yıl geçti. (II) Bu romanda olaylar, bir ağustos günü başlar ve radyodan İkinci Dünya Savaşı'nın başladığını haber veren bir anonsla biter. (III) Her ne kadar ilk bakışta aşk romanı gibi görünse de günahın ve kavuşmanın değil, Doğu'yla Batı'nın, huzursuzluğun, zaman ve müziğin romanı olarak kabul edilir. (IV) Huzur, hiçbir zaman Madam Bovary'nin yarattığı etkiye benzer bir etki yaratmamıştır. (V) Madam Bovary gibi can sıkıcı taşranın romanı değildir Huzur; tam tersine çok eski, çok köklü bir kentin, İstanbul'un, Boğaziçi'nin romanıdır.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde değerlendirme söz konusu değildir?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V

23.Gözlem

Sanatçının olayları anlatırken görsel ayrıntılardan yararlanmasıdır.

- ✓ İçeriye sarışın,uzun boylu,mavi gözlü biri girdi.
✓ Dışarı çıktığımızda hava iyice kararmıştı.

24.Tekdüze (Monoton)

Değişmeyen,düzenli ve aynı biçimde tekrarlanan eylemlerdir.

- ✓ Geceleri kitap okuduktan sonra uyurum.
✓ Her gün mutlaka kahveye gider.

25.Çıkarım

Bir cümledeki doğru,yanlış ve gerçeklerden yola çıkarak başka doğruları çıkarma işidir. "demek ki,gösterdi,gösteriyor" gibi sözcük-

lerle sağlanır.

- ✓ Gözleri şişmiş demek ki dün gece hiç uyumamış.
✓ Eserleri üzerine birçok şeyin yazılması onun başarılı olduğunu gösteriyor.

(2016-YGS)

(I) Bugünlerde bazı eleştirmenler tarafından şiirin, şiirimizin geçmişe göre gerilediği iddia ediliyor. (II) Hatta günümüzde büyük şairlerin de artık çıkmadığı, insanları derinden etkileyen güçlü şiirlerin de yazılmadığı söyleniyor. (III) Ben bu iddialara ve onun delillerine inanmadığım gibi aslına bakılırsa inanmak da istemiyorum. (IV) Fakat bu iddiayı hazırlayan pek çok nedenin sorgulanmasını ve konunun mutlaka aydınlığı kavuşturulmasını istiyorum. (V) Aslında roman ve öyküde ortaya çıkan çalışmaların niceliksel artışı düzyazıyı ön sıraya taşıyışa benziyor. (VI) Şiirde ise niceliksel artışın onun niteliğine katkı sağlaması her zaman mümkün olmamasına rağmen bu alanda bir gerileme varmış gibi görünüyor.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangilerinde çıkarım yapılmıştır?

- A) I. ile II. B) II. ile III. C) III. ile IV.
D) IV. ile V. E) V. ile VI.

(2016-LYS)

(I) Günümüzde çok sayıda Kızıldeniz kökenli canlı türü Akdeniz'e girip yerleşmiş durumda. (II) Bugün Akdeniz'de yapacağınız her dalışta Kızıldeniz kökenli türler görmek mümkün. (III) Hatta denilebilir ki bu türlerin girişi aynı hızla devam ederse gelecekte yeni türler görmek çok daha zor olacak. (IV) Çünkü Kızıldeniz kökenli türler, yeni türlerin üzerinde kolayca baskı kuruyor ve onların yaşam alanlarını daraltarak ortamdaki uzaklaşmalarına sebep oluyor. (V) Bu türlerden biri de bilimsel adı Halophila stipulacea olan geniş yapraklı "deniz çayırı"dır.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde bir çıkarım söz konusudur?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

26.Öykünme (Taklit etmek)

Birinin yaptığı gibi yapmak yani ona özenmektir.

- ✓ Feyza,ablası ne yapsa aynısını yapıyordu.
- ✓ Kardeşi,ünlü dizi oyuncularını gibi davranıyor.

27.Yadsıma (İnkâr etmek)

Söylediği bir sözü,yaptığı bir işi veya tanık olduğu bir şeyi yapmadığını,bilmediğini söylemektir.

- ✓ Kim demiş Süheyla'ya vurulmuşum diye?
- ✓ Bu sözleri kesinlikle ona ben söylemedim.

28.Saptama

Bir şeyin durumu, niteliği, niceliği üzerine kesin bilgi edinmek ya da bir şeyi belirgin kılmak, belirginleştirmek, kesinleştirmek anlamında kullanılmaktadır.Bir başka deyişle yapılan bir araştırma veya gözlem sonucunun okur ile paylaşıldığı cümlelerdir.

Yani bir cümle kurduğunuzda çok emin bir biçimde kurmuşsanız ve gerçekliğinden de bir o kadar emin iseniz işte bu bir saptama cümlesidir.

- ✓ Toplumsal olaylara sessiz kalmamız çok acı bir tablo
- ✓ Stresinizi azaltmak için spor yapmak oldukça etkili bir aktivitedir.
- ✓ Ülkemizde son yıllarda ahşap yapılarda bir artış görülmektedir.
- ✓ Ahmet Ümit,polisiye romanlar yazarak tüm okuyuculara büyük bir heyecan yaşatmaktadır.

CÜMLE TAMAMLAMA

Bitirilmemiş bir cümlemin,düşüncenin akışına göre anlamca uygun bir biçimde tamamlanmasıdır.

- ✓ "Sanatta bütünüyle yeni yoktur çünkü ..."

Bu sözlerden,sanatta her yenide eskilerden izler de bulunduğunun anlatılmak istendiğini anlıyoruz.Buna göre bu cümle şu şekilde tamamlanabilir:

- ✓ "Sanatta bütünüyle yeni yoktur çünkü **yeni olan her şeyde önceki yapıt ve sanatçılardan izler vardır.**
- ✓ "Yazar,bu öyküsünde konuyu seçerken kılı kırk yaran bir tavır sergiliyor ancak öykünün anlatımında ..." (**aynı özeni göstermiyor**)

2013-YGS

Şiir, yalnızca acıları, yoksunlukları, mutsuzlukları dile getirmemelidir. ...?

Bu sözler aşağıdakilerden hangisiyle sürdürülemez?

- A) Gerçekte de sevinçle hüznün, ölümle yaşam yan yana karşımıza çıkmaz mı
- B) Türk halk müziğinde uzun havalardan sonra oyun havalara geçilmez mi
- C) Okuyucunun şiirden alacağı hazzı sınırlamaya gerek var mı

- D) Günümüzde insan yaşamının trajik yönlerini yansıtan eserler de ilgi çekmiyor mu
- E) Şiir okuyucusunu karamsarlığa itmenin bir anlamı var mı

2009-ÖSS

Yazı yazmak, yemek pişirmeye benzer. ----. Burada önemli olan, uygun yöntemle, ustalıkla pişirebilmektir.

Yukarıda boş bırakılan yere düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) İkisi de uzun süren ve derinlemesine düşünmeyi gerektiren bir hazırlık dönemi ister
- B) Kimseden etkilenmeden, özgün bir ürün ortaya koymak gerekir
- C) Herkesin başarabileceği, sıradan bir iştir
- D) Yalnız, yetkinleşebilmek için birçok kere yapıp bozmak gerekir
- E) Aynı malzemeyle iki kişi birbirinden çok farklı tatlarda iki yemek yapar.

ÇIKMIŞ SORULAR

1.

- Davies, eğitimi bireyleri kapasitelerine göre farklı statülere yerleştiren bir sistem olarak değerlendirmektedir.
- Toplumsal tabakalaşmayı temel alarak en yeteneklilerin en önemli mesleklerle ödüllendirilmesi gerektiğine inananlar, bu görüşe destek vermişlerdir.

Bu iki cümlede ifade edilenlerin anlamca doğru bir biçimde birleştirilmiş hâli aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Davies, eğitimin tanımını yaparken, farklı yeteneklere sahip olan kişilerin buna bağlı olarak farklı mesleklerle yerleştirilmesi gerektiğini ve bunun da toplumsal tabakalaşmanın gereği olduğunu savunmuştur.
- B) Toplumsal tabakalaşma temelinde en yetenekli insanların en önemli meslekleri elde etmesi gerektiğini düşünen kişiler; Davies'in, eğitimin bireyleri kapasitelerine bağlı olarak farklı statülere yerleştiren bir sistem olduğu düşüncesini desteklemişlerdir.
- C) Meslek seçiminde eğitimin belirleyici olması gerektiğini vurgulayan Davies ile toplumsal tabakalaşmayı esas alıp yetenekli kişilerin statüsü yüksek mesleklerle yerleşmesi gerektiğini savunanların görüşleri örtüşmektedir.
- D) En yetenekli insanları en iyi mesleklerle yönlendirmenin gerekli olduğunun ve bunun eğitimle sağlanacağını altını çizen Davies, bu konudaki tanımlarını toplumsal tabakalaşmayı savunanların görüşleriyle desteklemektedir.
- E) Toplumun meslekler açısından tabakalaşmasının, yani en yeteneklilerin en önemli mesleklerle sahip olmasının toplumsal bir gerçeklik olduğunu belirten Davies'in eğitim tabakalaşma ilişkisine dayanan bu düşüncesi, geniş kitleler tarafından desteklenmiştir.

(2018-TYT)

2.

- I. Yazar, eserlerinde gelenekle arasına bir mesafe koymaktansa bu birikime, yaşadığı döneme özgü bir pencereden bakmayı tercih ediyor.
- II. Yazarın hiçbir edebiyat geleneğine bağlanmayışı, onu çağdaşı yazarlardan ayıran önemli bir özellik olarak ön plana çıkıyor.
- III. Yazar, bu kitabıyla kendinden önce üretilen eserleri okumanın bir özgünlük sorununa yol açmayacağını herkese kanıtıyor.
- IV. Yazar, tarihin kendisine aktardığı seslere kulak tıkamıyor ancak onları kendi döneminin gerçekliğinin süzgecinden geçiriyor.
- V. Yazarın kendi olma sorununu tartıştığı bu kitapta, yüzünün düne değil yarına dönük olduğu açık bir biçimde gözlemlenebiliyor.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerden hangileri anlamca birbirine en yakındır?

- A) I ve III B) I ve IV C) II ve IV
D) III ve V E) IV ve V

(2018-TYT)

3.

- (I) İnsan ilişkilerinin pek çoğu akılla kavranamayacak, kavransa bile açıklanamayacak kadar karmaşıktır.
- (II) Hayranlık, nefret, sevgi ve kıskanma gibi duygularla biçimlenen ilişkileri; sebebi ve sonucuyla açıklayamıyoruz. (III) Bu konuyla ilgili olarak hemen her dilde ve kültürde pek çok eser yazıldı, pek çok değerlendirme yapıldı. (IV) Ne var ki okuduklarımızın ve dinlediklerimizin çoğu, kişisel bir görüş olmaktan öteye gitmiyor. (V) Tüm kültürlerde bunları tanımlayan ve sınıflayan değer yargıları oluşmadan, söylenenlerin hiçbirini geçerli sayamayız.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. cümlede öznel bir değerlendirme yapılmıştır.
- B) II. cümlede, I. cümledeki düşünce örneklendirilmiştir.
- C) III. cümlede bir çıkarım yapılmıştır.
- D) IV. cümlede bir genelleme yapılmıştır.

E) V. cümlede bir durum koşula bağlanmıştır.

(2017-YGS)

1.

(I) Dünyada bilinen en eski halı, Orta Asya'da Pazırık Kurganı'nda bulunan halıdır. (II) Bugün Rusya'daki Hermitage Müzesi'nde korunan bu halı, Türklerin göçebe alışkanlıklarını açıkça gözler önüne seriyor. (III) Yaklaşık 2600 yıl önce dokunan bu halıdan günümüze kadar binlerce çeşit halı dokundu. (IV) Bu halılar sadece ihtiyaçlarımızı karşılamakla kalmadı, aynı zamanda her bir ilmeğinde insana ait tüm duyguları desenlerle, renklerle veya sembollerle ortaya koydu. (V) Bugün hâlâ duyguların tercümanı olmaya devam eden Türk el dokuma halıları ilk kez 1843 yılında Sultan Abdülmecit tarafından Hereke'de kurulan fabrika ile adını tüm dünyaya duyurdu.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangilerinde kişisel görüşe yer verilmemiştir?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III D) II ve IV E) III ve V

(2017-YGS)

1.

Aşağıdaki cümlelerden hangisi ayraç içinde verilen ifadeyle uyushmaktadır?

- A) Tarihi bir kalenin çevresine kurulan Uçhisar, ilkbahar aylarında mis kokulu, rengârenk çiçeklerle bezenir. (Karşılaştırma)
- B) Nevşehir'in yaşayan el sanatlarından biri geleneksel tezgâhlardaki dokuma halı ve kilim üretimidir. (Çıkarım)
- C) Ürgüp yakınlarında yöre halkının "Üç Güzeller" adını verdiği peribacaları, gün boyu fotoğrafçıların akınına uğruyor. (Tanım)
- D) Bu yörede uzun yıllar varlığını sürdürmüş mağara evleri günümüzde güzel ve konforlu birer butik otele dönüştürülmüştür. (Nesnellik)
- E) Bu topraklarda çok lezzetli ve çeşitli üzümler yetiştiğinden olsa gerek, yörenin her yerinde bağlara rastlıyoruz. (Tahmin)

(2017-LYS)

1.

(I) Ben tarihsel romanı "genişletilmiş şimdiki zaman" olarak görüyorum. (II) Eliot da böyle düşünüyor; tarihsel romanın, geçmişi bugüne taşıması noktasında.

(III) Geçmişin bir anlamı olduğunu düşünecek olursak bu anlamın, bugünün insanına ne ifade ettiğini anlatan bir roman da tarihsel bir roman olarak görülebilir. (IV) Kısacası tarihin farklı iki yorumu biçiminde algılanan "genişletilmiş şimdiki zaman" kavramı benim için önemlidir. (V) İster bugünden geçmişe dönüşümüz biçiminde algılsın bu kavram; ister geçmişin bugüne taşınması biçiminde...

Tarihsel romanın ele alındığı bu parçadaki numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) I. cümlede, bir değerlendirme yapılmıştır.
- B) II. cümlede, önceki cümleyi desteklemek için tanık gösterilmiştir.
- C) III. cümlede, bir koşul ve buna bağlı bir olasılıktan söz edilmiştir.
- D) IV. cümlede, bir kavramın tanımı yapılmıştır.
- E) V. cümlede, bir kavramın farklı yorumlanmasından söz edilmiştir.

(2016-LYS)

6.

7.

8.

Fransa'nın Lille Üniversitesinde yapılan bir araştırmanın sonucu aşağıda aşamalı olarak anlatılmıştır.

I. Yapılan araştırmada, gerçek bir ev hayatının sanal ortama taşındığı bir oyun kullanıldı. Katılımcıların oturduğu masada bu oyun açılıp kendilerine iki ev gösterildi. Bu iki ev, odadaki eşyalar, mobilyalar, yapılar, renk ve boyut açısından birbirinden farklıydı.

II. Birinci deneyde katılımcılara, bu iki sanal ev ikişer dakika gezdirildi. Ziyaret ettikleri ilk evde Mozart'ın Little Night Music adlı eserinin bir kısmı dinletildi.

III. Diğer evi ziyaret ettiklerinde ise rastgele seçilen bir müzik dinletildi. Deneyin son aşamasında katılımcılara, "Sizden, sevdiğiniz evi seçmenizi istiyoruz ancak bu seçimden önce istediğiniz evi tekrar ziyaret edebilirsiniz, geziniz bitince haber verin." dendi. Bu gezme aşamasında ise katılımcılara hiç müzik dinletilmedi.

IV. Sonuçta, 15 kişinin 13'ü, Mozart'ın eserinin dinletildiği odayı ziyaret etti ve bu evi çok sevdiklerini belirtti. Denekler, zamanlarının % 85'ini geçirmek için yine bu eserin dinletildiği odayı seçti.

V. Çalışmanın ikinci ayağında ise Mozart'ın aynı eseri, bozuk bir sesle dinletildi. Önce yapılanlar tekrar edildi. Sonuçlar şaşırtıcıydı: Katılımcılar her ne kadar önceki deneyde şarkıyı sevseler de şarkı bozuk biçimiyle çalınınca o evde zamanlarının sadece % 5'ini geçirmeyi tercih ettiler.

Yukarıda verilen numaralanmış aşamalarla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) I. aşamada, karşılaştırma yapılmıştır.
- B) II. aşamada, şart bildiren cümlelere yer verilmiştir.
- C) III. aşamada, tanık göstermeye başvurulmuştur.
- D) IV. aşamada, öznel anlatım söz konusudur.
- E) V. aşamada, amaç belirtilmiştir.

(2013-LYS)

9.

(I) Tanpınar'ın yarım kalmış son romanı Ay'daki Kadın bir rüyadan uyanışla başlar ve içinde "rüya" sözcüğünün geçtiği bir cümleyle yarıda kalır. (II) Kitapta en çok yinelenen sözcüktür rüya; roman da adını, edebiyatımızda benzeri az bulunur bir mizahla kurulmuş eşsiz bir rüyadan alır. (III) Tanpınar'ın roman ve şiirlerini yakından tanıyanlar için Ay'daki Kadın'ın baştan aşağı bir rüya dili ve atmosferiyle kurulduğunu söylemek de şaşırtıcı olmayacaktır. (IV) Ay'daki Kadın, daha ilk sayfasından anlaşılacağı gibi okuyucuyu Tanpınar'ın o bilinen dünyasının hazlarına hemen götüren bir roman. (V) Öte yandan, tamamlanmamış kitabın dünyası, çok belirgin düzeltmeleriyle Tanpınar'ın kimi romancı sırlarını ve kararsızlıklarını açığa vuran bir dünya.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde kişisel düşünceye yer verilmemiştir?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

(2012-YGS)

10.

Barthes'in "Sözcükler herkesin malıdır ama cümle yalnızca yazarın." sözü aşağıdakilerden hangisiyle ilişkilendirilemez?

- A) Anlatım B) Anlamdaşlık C) Özgünlük D) Öznellik E) Biçem

(2012-YGS)

11.

12.

"Yazacaklarım, yazdıklarım gibi olacaksa sözün onurunu koruyarak kalemimi kâğıdın yanına bırakıveririm." demiş bir şairdir o.

Sanatçı bu sözleriyle aşağıdakilerden hangisini anlatmak istemiştir?

- A) Yazın alanında kendini göstermeyi herkesin başaramayacağını
- B) Kendi söylemini her şeyin üzerinde tuttuğunu
- C) Çok yapıt vermenin, zamanla yazarları bu işten soğuttuğunu
- D) Kimi yazarların eleştirilerden çekindiği için yazmadığını
- E) Kendini yinelemeye başlarsa yazmaktan vazgeçeceğini

(2010-YGS)

13.

I. Sanatçı, toplumsal ilişkileri öyle bir biçimde ortaya koymalıdır ki başkaları da o ilişkileri görebilsin.

II. Çağından sorumlu olan bir sanatçı, gerçeği dile getirmekle yetinmez, aynı zamanda onu yeniden biçimlendirme amacını güder.

III. Değerlerini yitirmiş bir toplumda sanat, doğru sözü söyleyecekse yitirilen değerleri de yansıtmak zorundadır.

IV. Toplumcu dünya görüşünü benimseyen sanat, dünyanın değişebileceğini göstermeli, değişmesine yardım etmelidir.

V. Sanatçıya görevini anımsatmak ve onu uyarmak toplumsal bir sorumluluktur.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerden hangileri anlamca birbirine en yakındır?

- A) I. ve II.
B) II. ve IV.
C) II. ve V.
D) III. ve IV.
E) IV. ve V.

(2010-YGS)

sinemaya uyarlanması neredeyse olanaksız görünen bu roman, ünlü bir yönetmence sinemaya uyarlanmış. (III) Filmde, balıkçılıkla geçinen ihtiyar bir adamın yaşamı, ilgi çekici bir biçimde anlatılmış. (IV) Uzun süredir balık yakalayamayan ihtiyar adamın, son kez şansını denediğinde büyük bir balık avlaması ve onu karaya çıkarmak için gösterdiği insanüstü çaba izleyiciyi oldukça etkiliyor. (V) İhtiyar Adam ve Deniz, izlenmeye değer en iyi filmlerden biri.

Yukarıdaki parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde öznellik yoktur?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

(2000-ÖSS)

14.

(I) Bu film, **Lev Tolstoy**'un kırk sekiz yıl birlikte yaşadığı karısı Sofia'yla son günlerini anlatıyor. (II) Ağdalı diyalogların arasında kaybolmuş bu yapım, ağır bir dönem filmi olabilirdi. (III) Ancak yönetmen, ortaya evrensel duyguların yoğunlukta olduğu; dramatik ama eğlenceli, ciddi ama neşeli bir film çıkarmış. (IV) 1910'lu yılların Rusya'sını anlatan bir film için aslında hiç de kolay bir iş değil. (V) Bu filmin tadına varmak için Tolstoy'un, yalnızca Savaş ve Barış ya da Anna Karenina'nın yazarı değil aynı zamanda ülkenin önde gelen edebî, politik isimlerinden biri olduğunu düşünmek gerekiyor. (VI) Ayrıca Tolstoy'un, Rusya'nın en köklü ailelerinden birine mensup olmasına karşın zenginliğini bir utanç sembolü olarak görmesi ve bütün varlığını elinin tersiyle itmesi de göz ardı edilmemeli.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde değerlendirme yapılmamıştır?

- A) I. B) II. C) IV. D) V. E) VI.

(2011-LYS)

15.

(I) İhtiyar Adam ve Deniz, Ernest Hemingway'a Nobel Ödülü kazandıran romanlarından biri. (II) Psikolojik yanı ağır basan ve

ANLATIM BİÇİMLERİ

İnsanların düşüncelerini iletebilmek için kullandıkları yöntemlere, tarzlara ve tekniklere anlatım biçimleri denir.

Başlıca anlatım biçimleri şunlardır:

1. ÖYKÜLEME (HİKAYE ETME)

- ✓ Olayları hareket halinde anlatma yöntemidir.
- ✓ Her öykülemde “**olay,kişi,yer,zaman**” öğeleri bulunur.En önemlisi “zaman” ögesidir.Olay başlatılır,zaman içinde akışı verilir ve bir sonuca varılır.
- ✓ Öykülemde bir durumdan bir duruma geçiş,bir aşamadan bir aşamaya dönüşme belirleyici özelliiktir.
- ✓ Öykülemde **yazarın okuyucuya yönelim amacı**,kişiyi olay içerisinde yaşatmaktır.
- ✓ Bir parçada “**ne oldu,nasıl oldu**” sorularına karşılık varsa o parça öykülemedir.
- ✓ Öykü,roman,gezi yazısı gibi olaya dayalı türlerde kullanılır.

Örnek:

Erkenden kalkmıştım.Perdelerimi araladığımda günün yeni ışığını ayırt ettim.Işık,zerdali ağaçlarını taptaze bir sabah rengine boyamıştı.Üstümü giyip okula gittim.Okulun bahçesinde öğrencilerim

ikişer sıra halinde dizilmişlerdi. Öğrencilerle Cumhuriyet Bayramı'nı kutlamak için stada gittik. Eğlenceli bir şekilde bayramımızı kutladıktan sonra evlerimize dağıldık.

2. BETİMLEME (TASVİR ETME)

- ✓ Bir varlığı bütün ayrıntılarıyla tanıtmaktır. **Kısacası;** sözcüklerle resim çizme sanatıdır. Yani yazarın gözlemlerini okurun gözü önünde canlanacak biçimde anlatmasıdır.
- ✓ İyi bir betimleme için iyi bir gözlem gücü gerekir. Titiz bir gözlemle ayrıntılar duyular aracılığıyla seçilir ve izlenimler okura aktarılır.
- ✓ Betimlemede yazar, gözlemleri yoluyla elde ettiği izlenimleri okuyucusuyla paylaşmak ister. Bunu yaparken beş duyudan yararlanabileceği gibi bir tek duyudan da yararlanabilir.
- ✓ Betimlemede **yazarın okuyucuya yönelim amacı** izlenim kazandırmaktır.

Betimlemeler konularına göre:

- a) İzlenimsel (sanatsal) betimleme
- b) Ruhsal betimleme
- c) Fiziksel betimleme
- d) Açıklayıcı betimleme
- e) Simgesel betimleme gibi adlar alır.

Örnek:

Yanağındaki kırmızılık adeta dağların ardından batan güneşin kızılığıyla bütünleşiyordu. Etrafında bulunan yemyeşil ağaçlar ve ağaçların yapraklarının arasında akşam türküleri söylemeye başlayan kuşlar, koca bir günün yorgunluğunu üzerlerinden atmaya hazırlanıyordu. Yorgun argın evlerine dönmeye çalışan çobanlar, akşam yemeği için evlerine buz gibi su taşıyan köy kızları artık çeşmeyi yalnızlığa terk ediyordu. Rüzgar ise kavurucu bir şekilde esmiş olmanın inadına serin bir şekilde esmeye başlamıştı.

2013-YGS

- (I) Antakya'daki kazılarda Geç Hitit Dönemi'ne ait olduğu düşünülen kalıntılar ortaya çıkarıldı.
- (II) Buluntular arasında eşsiz, anıtsal boyutlarda bir insan figürüyle kabartmalı bir sütun altlığı yer alıyor.
- (III) Bazalttan yapılan her iki eserin de kaleye girişi sağlayan yapı kompleksi boyunca uzanan, yüzeyi taş döşeli koridorun altına gömüldüğü düşünülüyor.
- (IV) Bel hizasının hemen üstünden baş kısmına kadar olan yüksekliği 1,5 metreye ulaşan figür, dik duran bir insanı canlandırıyor. (V) Toplam boyu, büyük olasılıkla 3,5-4 metreyi bulan sakallı erkek figürünün, gözleri siyah ve beyaz taşlardan yapılmış.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde

betimleyici öğelere yer verilmemiştir?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

NOT: Öyküleme ve betimleme roman ve öykülerde kullanılan yöntem olup genellikle iç içedir.

2002-ÖSS

Soğuk bir İstanbul sabahı... Gökyüzünde bulut kaynıyor; yağmur yağdı yağacak... Biz yola koyuluyoruz. Yarım saat sürecektir yolculuğumuzu, Maltepe'nin bildik sokaklarından geçerek bir an önce bitirme telaşındayız. Sokaklar, işe yetişmek için koşuşanlarla dolu. İnsanlar, rayların üzerinden, sağa sola bakarak, hızlı adımlarla geçiyor. Bir banliyö treni Gebze yönüne doğru gürültüyle yol alıyor.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisine başvurulmuştur?

- A) Öyküleme – betimleme
- B) Açıklama – betimleme
- C) Karşılaştırma – öyküleme
- D) Tanımlama – açıklama
- E) Karşılaştırma – tanımlama

3. AÇIKLAMA

- ✓ Herhangi bir konuda detaylı bilgi vermek ve o konuyu öğretmek amacıyla kullanılan yöntem denir.
- ✓ Açıklamada **yazarın okuyucuya yönelim amacı** bilgiyi en kısa yoldan okuyucuya aktarmaktır.
- ✓ Bu yöntemde açık, anlaşılır bir dil kullanılır.
- ✓ Sanatlı sözlere pek yer verilmez.
- ✓ Yazar, soyut düşüncelerden ve yorum yapmaktan kaçınır.
- ✓ **Bu yöntem;** ders kitaplarında, makalelerde ve ansiklopedilerde kullanılır.
- ✓ Tanımlar ve örneklerle konunun anlaşılması sağlanır.

Örnek:

Bir alanda bir sorunla ilgili görüşlerin bir uzmanca ileri sürülmesi ve kanıtlanmaya çalışılmasına "makale" denir. Makalenin birçok çeşidi ve bu makalelerin de kendine ait özellikleri vardır. Gazete makaleleri herkese seslenebilme kaygısıyla terimlere başvurmaz, konuyu daha basit anlatmaya çalışır. Dergi ve kitaplardaki makaleler ise daha derin ve ağır anlatımlara sahiptir. Ayrıca makalede öne sürülen görüşlerin kanıtlanması da onun önemli özelliklerindendir.

4. TARTIŞMA

- ✓ İleri sürülen bir düşünceyi çürütmek ve savunulan düşünceyi desteklemek amacıyla kullanılan yöntemdir.
- ✓ **Yazar**, ileri sürülen düşünceyi çürütürken karşındakiyle sohbet ediyormuş gibi bir üslupla yazısını oluşturur.
- ✓ Devrik cümlelerle, soru ve cevaplarla yazısına akıcılık kazandırır.
- ✓ Tartışmacı anlatım biçimi düşünce ve anlayış çatışmasından doğar.
- ✓ Yazar, düşüncesini inandırıcı kılmak için ispatlama yoluna başvurur. Bu yüzden nesnel olmaya çalışır.
- ✓ **Yazarın okuyucuya yönelim amacı** okurun herhangi bir konudaki düşüncesini değiştirmektir.

2013-YGS

Dünyanın yedi harikası olur da üç kıtada yüzyıllarca hüküm sürmüş, altı yüzyılı aşan varlığından geriye olağanüstü bir kültür hazinesi bırakmış Osmanlının yedi harikası olmaz mı? Gerçi tarihçiler, sanat tarihçileri ve mimarlar varken en önemli yedi Osmanlı eserinin hangileri olduğuna ben karar verecek değilim. Ancak okuduklarımdan ve gördüklerimden hareketle tamamen kişisel bir beğeni listesi oluşturmamın önünde bir engel yok sanırım. İşte benden Osmanlının yedi harikası: Süleymaniye Külliyesi, Selimiye Camisi, Mostar Köprüsü, Mağlova Kemerli, Kavalalı Mehmet Ali Paşa Camisi, Kubbetü's-Sahra, Hamidiye Çarşısı.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

- A) Öyküleyici anlatım
- B) Tartışmacı anlatım
- C) Betimleyici anlatım
- D) Tanımlamadan yararlanma
- E) Kanıtlayıcı veriler kullanma

Örnek:

Şairler arasında dolaşan şiirle ilgili düşünceler meydana. Ama

bunlar doğru mu acaba? Mesela bir deyiş güzelliğidir tutturmuş gidiyoruz. Elimize bir şiir verdiler mi "İyi söylenmiş." yahut "İyi söylenmemiş." deyip işin içinden çıkıyoruz. Kendimiz şiir yazıyorsak sadece güzel deyişe özeniyoruz. Sadece güzel deyişe özenmek şiir için yeterli mi acaba?

5. COŞKU VE HEYECANA BAĞLI (LİRİK) ANLATIM

- ✓ Bu anlatımda duygular ve içinde bulunulan ruh hali yansıtılır, okuyucunun da bu duyguyu yaşaması amaçlanır.
- ✓ Sözcükler daha çok mecaz ve yan anlamda kullanılır.
- ✓ Bu anlatım biçiminde dil **heyecana bağlı işlevde** kullanılır.

6. DESTANSI (EPİK) ANLATIM

- ✓ Tarihi olay ve kişilerin olağanüstü özellik ve durumlarla coşku ve heyecan uyandıracak şekilde anlatılmasına denir.
- ✓ Tarihe mal olmuş olayların ya da kişilerin yaşamlarının, kahramanlıklarının anlatılması bu anlatımın en önemli özelliğidir.
- ✓ Destansı anlatımda kahramanlar genelde erkektir.
- ✓ Destansı anlatım en belirgin şekilde yapma destanlarda kullanılır.
- ✓ Sürekli hareket olup olağanüstü olay ve kişiler anlatılır.
- ✓ Bu anlatımda yiğitçe bir hava vardır.
- ✓ Tarihi konular ve kahramanlıklar işlenir.
- ✓ Anlatımda abartıya yer verilebilir.
- ✓ Bu anlatım türünde fiillerin kullanılması büyük önem taşır.

7. EMREDİCİ ANLATIM

- ✓ Yazarın ya da anlatıcının okuyucuyu bir eylemde bulunmaya, bir davranışı gerçekleştirmeye zorladığı, okuyucuya telkin ve önerilerde bulunduğu metinlerde kullanılan anlatım türüdür.
- ✓ Emredici anlatımın **en önemli özelliği** okuyucu ya da dinleyiciyi harekete geçirmeye zorlamasıdır.
- ✓ Açıklayıcılık ve öğreticilik emredici anlatımla oluşturulmuş metinlerin hemen hepsinin ortak özelliğidir.
- ✓ Bu anlatımda dil **alıcıyı harekete geçirme işlevinde** kullanılır.
- ✓ Emir, telkin, öneri anlamı taşıyan ifadeler yer verilir.
- ✓ Sosyal hayatın düzenlenmesinde bu anlatım biçimi kullanılır.
- ✓ Trafik kuralları, eşyaların ve ilaçların kullanma kılavuzları emredici anlatıma örnek olarak verilebilir.

8. DÜŞSEL (FANTASTİK) ANLATIM

- ✓ Bu anlatımda konu olağanüstü ve fantastik özelliklere sahip,

hayal ürünü olaylardır.

- ✓ Zaman,belirli ya da belirsiz olabilir ancak hiç var olmayan olağanüstü bir zaman dilimi de olabilir.
- ✓ Mekan,olağanüstü ve düşsel öğelerden oluşabilir.
- ✓ Kişiler,çoğu zaman gerçekten uzak kişilerdir.
- ✓ Bu anlatımda hayal,varsayım,abartma ve kişileştirme gibi unsurlar çok kullanılır.
- ✓ Harry Potter,Yüzüklerin Efendisi,Gora,Yıldız Savaşları gibi eserler örnek gösterilebilir.

9. MİZAHİ ANLATIM

- ✓ Okuyucuda uyandırılmak istenen etkiye göre düzenlenir.
- ✓ Ses,taklit,hareket ve konuşma önemlidir.
- ✓ Mizahi unsurları oluşturmada karşılaştırmalar,durumlar,hareketler,kelime ve kelime gruplarından yararlanılabilir.
- ✓ **Amaç**,okuyucuyu düşündürmek ve eğlendirmektir.

10. GELECEKTEN SÖZ EDEN ANLATIM

- ✓ Henüz gerçekleşmemiş olay ve durumlar üzerine yazılır.
- ✓ Gelecekte söz eden metinler,varsayım ile oluşmuştur.
- ✓ Verilerden yola çıkılarak geleceğe ait tahmin yapılabilir.
- ✓ Olandan çok olması istenilen anlatılır.

11. SÖYLEŞMEYE BAĞLI ANLATIM

- ✓ Karşılıklı konuşmalara yer verilen anlatım biçimidir.
- ✓ Bu anlatımda vurgu ve tonlama önemlidir.
- ✓ Tekrarlar,söyleşmeye bağlı anlatımlarda ifadeyi kuvvetlendirir.
- ✓ Söyleşmeye bağlı metinlerde anlatımın süresi sınırlandırılmalıdır.

12. KANITLAYICI ANLATIM

- ✓ İnandırma,aydınlatma,görüşünü kabul ettirme amaçlanır.
- ✓ Bu anlatımda dil daha çok **göndergesel işlevde** kullanılır.
- ✓ Bu anlatımda tanımlama ve açıklama önemlidir.
- ✓ Okuyucu ve dinleyiciyi ikna etmek,düşündürmek ve üzerinde durulan konudan uzaklaşmamak için bazı kelime,kelime grupları ve cümleler tekrar edilir.

- ✓ Konuyu aydınlatmak amacıyla farklı kişilerin düşüncelerine yer verilebilir.

DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI

Yazıda anlatımı güçlendirmek için kullanılan yöntemlere “düşünceyi geliştirme yolları” denir.

1. SAYISAL VERİLERDEN YARARLANMA

Paragrafta anlatılanı netleştirmek için istatistik biliminden faydalanmaktır.**Amaç**,anlatılanları inandırıcı kılıp bilimsel bir temele oturtmaktır.

Örnek:

Ülkemiz,uzun yıllar boyunca yokluğun esiri olmuştur.Cumhuriyetin ilk yıllarında 15 milyon olan ülke nüfusu arttıkça işe ihtiyacı olan insan sayısı da artmıştır.Tüm yurttaki bulunan 3-4 fabrikayı saymazsak sanayinin hiç olmadığını söyleyebiliriz.Dolayısıyla ülke nüfusunun çoğu tarımla geçinirdi.1950’li yıllara gelindiğinde ülkemizde fabrikalar,yollar,özel kuruluşların sayısı da artmıştı.O yıllarda 30 milyon olan ülke nüfusunun ihtiyacını karşılamak daha da kolaylaşmıştı.

2. ÖRNEKLENDİRME

Soyut bir düşünceye somutluk kazandırmak amacıyla o düşünceyle ilgili uygun örnek vermeye denir.

Örnek:

Tarik Buğra'nın öykü kahramanları gösterişsizdir.Onlar toplumsal yaşamda orta ayarda bir yerin insanıdır.Korkar,kaçar,zorlanır,sever,sevilirler. "Havuçlu Pilav Meselesi"ndeki kahramanı bir düşünün.Kendi duygu düzeyinde olmayan eşi bunu bir güzel haşlıyor. Perişan bir durumda akşamı ediyor bizimkisi.İşte bu kahraman halktan biridir.Yani toplumun bir parçası.Yani her gün gördüğümüz insanlardan birisi.Belki de sizsiniz o.

2007-ÖSS

Andersen'i özgün kılan bir özellik, çevremizdeki sıra-dan nesneleri kişileştirip birer masal kişisine dönüştürmesidir. Öykülerinde küçük nesneler, nesne niteliklerini hiç yitirmeden insanların benzer serüvenler yaşar: Kurşun asker, yıkımdan yıkıma sürüklenirken gözüpekliliğinden ve iyimserliğinden bir şey yitirmez; tencere vurulur, çömlek ve masa konuşur. Bunun yanında Andersen bize, kişileri hiç de masalsı sayılamayacak, oldukça gerçekçi masallar da anlatır: Eski Ev, Kapıcının Oğlu.

Bu parçanın anlatımında özellikle aşağıdakilerden hangisine başvurulmuştur?

- A) Tanık gösterme
C) Örneklere yer verme
E) Tartışma

- B) Tanımlama
D) Betimleme

3. KARŞILAŞTIRMA

İki varlık ya da kavram arasındaki benzerlik ve farklılıkların ortaya konmasıdır.Genellikle **"en,ise,gibi,kadar,daha"** gibi sözcüklerden yararlanılır.

Örnek:

Bir öyküyü okuyanla onun oyunlaştırılmış biçimini sahnede izleyen kişi arasındaki fark nedir? İzleyen,gördüklerini dolaysız olarak yaşamaktadır.Okuyan ise okuduklarını kendi düşünce ve düş süzgecinden geçirerek kafasında canlandırır. (94-ÖYS)

4. TANIMLAMA

Bir kavramı bütün öğeleri ile eksiksiz anlatmak,özel ve değişmez niteliklerini sayarak bir şeyi tanıtmak yani tarif etmektir.

Örnek:

Dil;insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta,kendine ait yasaları olan ve ancak bu yasalar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık,seslerden örülmüş sosyal bir kurumdur.

5. TANIK GÖSTERME (ALINTI YAPMA)

Yazarın,düşüncesini inandırıcı kılmak için alanında uzman olan bir kişinin sözünü yazısına alıntı yapmasına denir.Çoğunlukla bu söz

tırnak içinde verilir.

Örnek:

Bazıları tartışmanın gereksiz olduğunu savunur.Oysa tartışma birçok gerçeğin ortaya çıkmasına yardımcı olur.Tartışma sayesinde bulanık düşünceler berraklaşır,yanlış bilgiler ortadan kalkar.Bu konudaki N.Kemal'in "Hakikat şimşekleri fikirlerin çarpışmasından doğar." sözü tartışmanın önemini ne güzel vurgular.

6. BENZETME

Bir düşünceyi,durumu açıklarken nitelikleri iyi bilinen benzerliklerden yararlanmaktır.

Örnek:

Bir de bakıyorsunuz havalardasınız.Uçak yükselmiş gidiyor.Siz de anlıyorsunuz ki düşmesi için hiçbir neden yok.İçiniz rahatlıyor.Pencereden bakıyorsunuz.Üstlerinden bakıldı mı bulutların seyrine doymuyor.Suyu andırıyor.Bazen dağı da andırdığı oluyor. Bulut işte: Her zamanki gibi altından değil de üstünden görülmüş bulut.Yukarıdan bakınca dünya daha da şirinleşiyor.

Örnek:

Ormandaki ağaçlar,ellerini semaya açmış insanlar gibi dallarını gökyüzünün engin maviliklerine uzatmışlardı.Güneşin parıltısı altında sallanan yapraklar,bir sarayın tavanından sallanan billur avizeler gibi parlıyordu.

7. KİŞİLEŞTİRME

İnsana özgü niteliklerin insan dışındaki varlıklara aktarılmasıdır.

Örnek:

Bu ücra köye girdiğinizde yıkılacakmış gibi duran,yaşamaktan bıkmış,yorgun ve bezgin evler karşılar sizi.

2001-ÖSS

(I) Sonbahar, kendisinden sonra gelecek kış mevsiminin gizli telaşını yaşıyor doğaya. (II) Amasra'da bir Roma yapıtı olan Kuşkayası Yol Anıtı sarı bir örtüyle kaplanıyor. (III) Hasankeyf'teki Artukoğulları zamanından kalma cami, minaresindeki son leyleği yolcu ediyor. (IV) Kaçkarlarda yağmur fazla mesai yapmaya başlıyor. (V) Bolu Dağları'nda. Istrancalarda gezinirken yerlerde ağaç gövdelerinin hüzünlü yüzlerini, acılı bakışlarını görüyoruz.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde insana özgü bir nitelik doğaya aktarılmamıştır?

Aşağıdaki paragraflarda yararlanılan düşünceyi geliştirme yollarını, paragrafların altlarında bulunan boşluklara yazınız.

Roman ve hikâyede kuşaklar arası çatışmanın yaşandığı yadsınamaz bir gerçektir. Günümüzde genç kuşağın roman ve hikâyeye bakışı eski kuşaktan farklı. Bu farklı bakışın sadece yenilik özleminden kaynaklandığını söyleyenlere katılmıyorum. Bunda yetişme şartlarının ve kültürel farklılaşmanın da etkili olduğunu düşünüyorum.

Şairin şiirleri okundukça, şair kendini size açar. Dizeler, sizi şiirin içine çeker ve siz şiir okumuyorsunuz da bir film seyrediyormuşsunuz gibi şiire kendinizi kaptırırsınız. İşte şair, bu yönüyle farklı bir şiir dili oluşturmuştur. O, kendini kolay okutturan zengin imgelerle karşımıza çıkar.

Dünyanın en kaliteli, en lezzetli fındığı Türkiye'de yetişiyor. Miktar olarak da dünyanın en çok fındık üreten ülkelerinden birisidir Türkiye. Halkımızın refah düzeyini yükseltebilmemiz için bu üretimin daha da artırılması, bunun için de fındık üretimi yapan çiftçilerimizin desteklenmesi gerekmektedir.

Onun romanlarında, insana özgü ilgileri olan herkesin hoşlanacağı özellikler vardır. Okuru ile arasında gönül bağı kurmasını iyi becerir. Ayrıca inandırıcı bir anlatıma sahiptir. İnandırıcılık, bir romanda bulunan önemli özelliklerdendir. Ünlü bir edebiyatçının dediği gibi "Bugün artık romanlarımızda inanabilir olma özelliği arıyoruz ve yalnız sağduyunun kullanılmasıyla giderilebilen zorluklara sinirleniyoruz."

Edebiyat ve sanat eserlerini çeşitli yönleriyle inceleyip açıklayarak onların anlaşılmasına yardımcı olmak ve onları değerlendirmek için kaleme alınan yazılara "eleştiri" denir. Bu tür yazı yazmayı kendisi için sürekli bir uğraş edinen yazarlara da "eleştirmen" denir.

ANLATIM İLKELERİ

1. Açıklık

Anlatılanların tek şekilde yorumlanması,farklı yorumlara gelmeme-sidir.Yani anlatılanların herkesçe aynı biçimde anlaşılmasıdır.

- “Kalemini kaybettim.” cümlesi açık bir cümle değildir.Çünkü kalemin kime ait olduğu belli değildir.(senin mi,onun mu)

2. Akıcılık

Anlatımın sürükleyici olması,okuyucuyu sıkıkmamasıdır.

3. Duruluk

Bir anlatımın her türlü gereksiz ifade ve sözcüklerden arındırılmış olmasına denir.

- “İki kardeşin en küçüğüydü.” cümlesi duru bir cümle değildir çünkü iki kardeşse “en” sözcüğüne gerek yoktur.
- “Sanatçı,yapıtlarında biçem ve üsluba önem vermiştir.” cümlesi duru bir cümle değildir çünkü “biçem” ve “üslup” sözcükleri eş anlamlıdır.

4. Doğallık

Anlatılmak istenen düşünceyi içten geldiği gibi dile getirmektir.

- “Karacaoğlan,duygularını içinden geldiği gibi dile getirir.” cümlesinde Karacaoğlan’ın doğal olduğu belirtilmiştir.

5. Yalınlık

Bir anlatımın süslü ve sanatlı söyleyişten uzak olmasıdır.

- “Senin gözlerin en engin mutlulukların içinde yıldızlar gibi parlıyorken benim gözlerimden akan inci taneleri,yanaklarımdan sıra sıra süzülüyor ve ruhum parçalanıyordu.” cümlesi yalın bir cümle değildir.

6. Yoğunluk

Birden fazla anlamı bir arada vermektir.Yani duygu ve düşünce zenginliği olmasıdır.

- “Bu roman bir buz dağını andırıyor.” cümlesindeki “buz dağı” yoğunluğun göstergesidir.

7. Özlülük

Az sözle çok anlam ifade edebilmektir.Atasözleri,deyimler gibi.

- “Yazar,adeta öykülerine evreni sığdırmış.” cümlesinde yazarın özlü anlatımından bahsedilmektedir.

8. Özgünlük

Başkalarına benzememe,kendine has özellikler göstermektir.

- “Sait Faik,öykülerine kendi damgasını vurmuştur.” cümlesinde Sait Faik’in özgün olduğu ifade edilmektedir.

9. Tutarlılık

Anlatımda çelişen ifadelere yer vermemektir.

- “Eminim sınavı kazanmış olmalı.”cümlesi tutarlı bir cümle değildir çünkü hem kesinlik hem de olasılık anlamı vardır.

10. Sağlamlık (Doğruluk)

Anlatımın dil bilgisi kurallarına uygun olmasıdır.

- “Özel ve devlet okullarında çalıştı.”cümlesi sağlam bir cümle değildir.Çünkü bir sıfat ve isim aynı tamlanana bağlanamaz.

11. Evrensellik

Bir sanat eserinin herkese ve bütün zamanlara seslenebilmesidir.

ÇIKMIŞ SORULAR

1.

Bakmayın sahilinin dolguyla denizden yükseltilmiş olmasına; denizin içinden çıkıp içeri doğru yılan misali kıvrılan yokuşun ta Galata Kulesi’nin gölgesine kadar uzandığı bir semt Tophane. Ana sokakları bayır, ara sokakları çıkmaz. Bu nedendir ki adımlar hafif hafif, ağır ağır atılır burada. Sanki semti derinlemesine hissettirmek ve geçmiş teneffüs ettirmek için yukarı doğru uzadıkça uzar yol.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Karşılaştırma B) Benzetme C) İkileme
D) Niteleme E)Mecazlı söyleyiş

(2018-TYT)

2.

Osmanlı coğrafyasına yolu düşen seyyahların tamamı; devletin büyüklüğünü, halkın medeni hayat şartlarını, şehirlerin güzelliğini, kurum ve kuruluşların intizamını öve öve bitiremezler. Kusursuz işleyen bu sistem; toplamı 15 milyon kilometrekare tutan bir devleti yaşıyor, içinde 12 eyalet barındırıyordu.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden

hangisi söylenemez?

- A) İnkilâplere yer verilmiştir.
- B) Açıklama yapılmıştır.
- C) Nicel verilerden yararlanılmıştır.
- D) Öznel ifadeler kullanılmıştır.
- E) Örneklerden yararlanılmıştır.

(2018-AYT)

- A. Açıklama
- B. Benzetme
- C. Kişileştirme
- D. Betimleme
- E. Karşılaştırma

(2017-YGS)

3.

(I) Servetifünun temsilcileri içinde Tefkik Fikret'ten sonra "en büyük şair" olarak nitelendirilen Cenap Şahabettin ile okul kitaplarında ilk karşılaşmam hançer gibi keskin bir Erzurum kışına rastlar. (II) Zaten büyük bir çoğunluğumuz şair ve yazarlarla ancak okul kitaplarında tanışmışızdır. (III) Ne gariptir ki o büyük şairin o büyük şiiriyle Erzurum'un kan donduran, kasıp kavuran soğuğu yüzünden bir türlü ısınmayan sınıfında tanışınca içim ısınmıştı. (IV) Şiir sevenler bilir; şiir insanın içini ısıtır, yerine göre serinletir, düşüncelerin ağırlığından kurtarır, alır götürür insanları bir yerlere gönlünün elinden tutarak. (V) Elhân-ı Şitâ, o soğuk kış mevsiminde, o yatılı okulda yalnızlığımın ve özlemlerimin üzerine örtülüveren sıcak bir battaniye etkisi yaratmıştı.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde yalın bir anlatım söz konusudur?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V

(2012-YGS)

4.

Her iki yanı ağaçlarla kaplı bir ırmağın ve gitgide silinen gecenin kıyısında sessiz sedasız yürüdük. Acı bile duyulamayacak kadar soğuk, çöllerden daha ıssız bozkırda ışığın gülümseyişini bekledik. Sırlarla dolu ama her günü bayram şehirlerde yitirdik kendimizi. Serçeler gibi uzaktan izledik bu güzelliği.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

5.

Dün akşam genç bir şairin evinde toplandık. Misafirlerden biri elindeki kitabı karıştırıyor, bir başkası da odanın köşesindeki gösterişli piyanonun tuşlarına dokunuyordu. Bu sırada ev sahibi, bana taslak hâlindeki şiirini okudu ve ne düşündüğümü sordu. Ben, şiir bitmeden bir şey dememe imkân olmadığını söyledim. Arkadaşım da şiiri değil de içindeki düşünceleri nasıl bulduğumu sordu. Ben de şiir, sözcüklerle resim yapma sanatıdır, dedim ve Mallarmé'nin Degas'ya verdiği "Şiir düşüncelerle değil, sözcüklerle yazılır." yanıtını hatırlattım.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Tanımlama yapılmıştır.
- B) Örneklemeden yararlanılmıştır.
- C) Öykülemeye başvurulmuştur.
- D) Betimlemeye yer verilmiştir.
- E) Tanık gösterme vardır.

(2017-YGS)

6.

Sonbahar güneşinin ilk ışıkları karşı tepelerden göründü. Hemen ardından, hastalıklı bacalar öksüre öksüre tütmeye başladı. Toprak damlı, güneşe dönük evlerin kapıları birazdan gıcırdayarak açılacak. Az sonra köy bütününüyle uyanacak. En son çocuklar ayaklanacak

ve annelerini arayacak. Toprak yolun alt tarafındaki meralar hayvanlarla dolacak; iki ayaklı, dört ayaklı, kanatlı, kanatsız... Tüm hayvanlar arasında amansız bir rızık kapma yarışı başlayacak. Bugün yaşananlar yarın yaşanacakların bir provasıymış gibi hayat seyircisiz ve eleştirmensiz akıp gidecek.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Kimi canlılar betimlenerek anlatılmıştır.
- B) Geçmiş ve gelecek zamana ait olaylara yer verilmiştir.
- C) Bazı varlıklara insana ait özellikler yüklenmiştir.
- D) Kimi yargılarda öznel bir bakış açısı kullanılmıştır.
- E) Varlıkların soyut özellikleri ön plana çıkarılmıştır.

(2017-LYS)

7.

Yüzlerce yıllık ormanın kuytularında öylece duruyordu işte, dimdik ve mağrur. Gümüş renkli kabuklarla kaplanmış, ormanın bütün ağaçlarından çok daha uzun boylu bir ağaç. Bursa'nın ünlü kumaşları gibi yeşil yapraklarının arasından ateş topu gibi patlayan zakkum, pembemsi çiçekleriyle oracıkta duruyor ve kışın kapanmış bir havuzun sessiz hüznüyle "Ben buradayım." diye ünlemsiz çılgınlık atıyordu. Sonra arduvaz grisi yağmurlar yağdı. Gelin böceklerinin mekân tuttuğu yapraklar hüzünlü hüzünlü sararmaya başladı. "Perde!" deyip yavaşça yerlere döküldüler. Sonra meyveler, birer birer uç verdi.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Kişileştirme yapılmıştır.
- B) Karşılaştırmadan yararlanılmıştır.
- C) Benzetmelere yer verilmiştir.
- D) Örnelemeye başvurulmuştur.
- E) Betimleyici ögeler kullanılmıştır.

(2017-LYS)

8.

Bolu'nun bence en güzel ilçesi Göynük, İstanbul'la Ankara'nın tam ortasıdır. Görünüşü ilk bakışta bile etkiler insanı: vadinin tabanında akan incecik dere, kıyı

ve yamaçlarında eski Türk evleri, tepede yenilenmiş saat kulesi, ağaçlar, çiçekler... Usta ressamın elinden çıkmış resim gibidir Göynük. Bu tablodaki her şey çok dengeli. Abartılı renk, güzelliği bozan çirkinlik yok. Friglerden Osmanlıya birçok uygarlık bu topraklardan geçmiş, hepsi de iz bırakmıştır.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Karşıt anlamlı sözcükler kullanılmıştır.
- B) Betimlemelerden yararlanılmıştır.
- C) Benzetme yapılmıştır.
- D) Sayısal verilere yer verilmiştir.
- E) Öznellik söz konusudur.

(2016-YGS)

9.

Orhan Veli Kanık kendisiyle yapılan ve öykülerinin toplandığı Hoşgör Köftecisi'nde yer alan söyleşide sanatla edebiyatı birbirinden ayırdığını söyler. Şiiri sanata sokar, öyküyü ise roman ve tiyatroyla birlikte edebiyata. Orhan Veli, "Fikir sanatta yer alamıyor ama edebiyat fikre dayanıyor." diye açıklar edebiyatla sanatın farkını. Ve şöyle de devam eder: "Bu itibarla edebiyatın halk kitlelerine bir şeyler söylemesi lazım. Okur ve yazarları halka doğru götüren bir edebiyat isterim. Yani edebiyatın çoğunluğa hitap etmesini istiyorum. Çoğunluk okuyup anlamalıdır."

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Alıntıya yer verilmiştir.
- B) Tanık gösterilmiştir.
- C) Nesnel anlatımdan yararlanılmıştır.
- D) Karşılaştırma yapılmıştır.
- E) Tahminde bulunulmuştur.

(2016-YGS)

10.

Sinema, sadece hikâyeyi veya durumu perdeye taşımakla ilgili bir süreç değildir bence. Sinemayı on adımlık bir süreç olarak düşünecek olursak belki sadece iki adımı, kamera çekimleri ve kurgu ile ilgilidir. Oysa

pek çok festival sinemacısı, bu iki adımın bütün sürecin ta kendisi olduğunu düşünmektedir. Bu, yaratıcı üretimi doğrudan doğruya olumsuz etkileyen bir yaklaşımdır. Geriye kalan sekiz adım bizim nasıl olduğumuzla ilgilidir; ne okuduğumuz, neye inandığımız, nereleri gördüğümüz, ne yaşadığımız, ne yaşamak istemediğimiz...

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Öznellik söz konusudur.
- B) Neden-sonuç ilişkisi kurulmuştur.
- C) Koşul dile getirilmiştir.
- D) Açıklamadan yararlanılmıştır.
- E) Örneklemeye yer verilmiştir.

(2016-LYS)

11.

Ne kitap sayfaları ne gazete kâğıtları; hiçbirini bir edebiyat dergisinin yaprakları kadar yakışmıyor okurun parmaklarına. Bu, dünyayı harflerle tamir etmek isteyen gönüllülerin, dünyanın ancak harflerle tamir edileceğine inanan insanlara tattırdıkları bir ayrıcalıktır. Bir edebiyat dergisini çıkaranlar; dergilerinin yapraklarına sadece kelimeleri değil ormanlardan kesilip getirilen ağaçların hafızasındaki sayısız kuş sesini, sayısız gün batımını, sayısız çiy tanesini de pay ederek sanki kullandıkları kâğıda başka türden bir hayat vermek istemişlerdir. Edebiyat dergilerinin, dokundukça parmaklarımızı biraz daha incelten kimyaları, yapraklarına sinmiş o kuş seslerinden, o gün batımlarından kaynaklanıyor olsa gerek! Yalnızca kâğıda değil kâğıdın kaynağına ve onun sökülüp getirildiği özgür iklimlere duyulan minnet boşuna değildir elbette.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Mecaz anlamlı sözcükler kullanılmıştır.
- B) Betimleme öğelerine yer verilmiştir.
- C) Çıkarımda bulunulmuştur.
- D) Karşılaştırma yapılmıştır.
- E) Sayısal verilerden yararlanılmıştır.

(2016-LYS)

12.

Buzdolabının icadı, kuşkusuz dondurma yapımını da

etkiledi. Buzdolabı ülkemizde kullanılmaya başlamadan önce bir alaturka bir de alafranga dondurma vardı. Alafranga dondurmaya "kalıp dondurma" da denirdi. Bu dondurma gerçekten de buz kalıbı gibi kaskatı olurdu. Önce içine kar doldurulmuş bir fıçıya silindire benzer bir kalıp yerleştirilir, bu kalıbın içine de dondurma malzemesi konurdu. Kar eridikçe yenisi ilave edilerek malzemenin bu kalıpta donması sağlanırdı. Çikolatalı, çilekli ve kremalı yapılarıydı. Alaturka dondurma ise buz katılığında değil, kar yumuşaklığında olurdu. Kenarları oluk oluk, yaldızlı veya çiçekli, iç içe geçmiş küçük kayık tabaklarda yenirdi. En çok kaymaklı ve vişneli türleri tercih edilirdi.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Karşılaştırma yapılmıştır.
- B) İkileme kullanılmıştır.
- C) Benzetmeden yararlanılmıştır.
- D) Tahminde bulunulmuştur.
- E) Açıklama yapılmıştır.

(2014-YGS)

13.

Yağmur yağarken gök gürlerse hiç korkmam. Ses olsun yeter ki. Kuşlar ötüşerek uçuşsun gökyüzünde. Çaylar şekerli olsun ki kaşıklar şıkır şıkır sesler çıkarsın. Konuşulacak bir şeyler olsun. Dost olsun, arkadaş olsun; teyzeler, amcalar olsun. Evrenin boşluğuna bırakırken kendimizi, avuçlarımızda sınırsız kalbimiz olsun... Olsun, her şey olsun ama sessizlik olmasın.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Nesnel bir anlatımdan yararlanma
- B) Birden fazla duyuya seslenme
- C) Pekiştirmeye başvurma
- D) Yinelemelere yer verme
- E) Devrik cümleye yer verme

(2013-YGS)

14.

Atilla İlhan, hece ölçüsünün öne çıktığı bir ortamda yazılmakta olan serbest şiire belli bir mesafeden ama ilgili bir mesafeden baktı. Yazılmaktan çok, söylenen bir şiirde müzikaliteyi gözeterek toplum hayatından âdetâ şairane tablolar çıkardı. Destan havası taşıyan şiirlerinde de bireysel konulardaki kısa şiirlerinde de Türk müziğinin ritmini korumaktan ve konuşma dilindeki zengin çağrışımlı, eski sözcükleri kullanmaktan

çekinmedi. Bu yanı kırklı yılların, memleketçi şairlere yakınlığı da ellili yılların şairlerinden ayırdı onu. Bir bütün olarak bakıldığında Attila İlhan'ın şiiri, Fazıl Hüsni Dağlarca'nın evrenle ve onun düzeniyle ilgili olmayan ve hikâye etme yolunu seçtiği eserlerine yakın bir yerde durmaktadır.

Bu parçanın anlatımı için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Açıklamaya başvurulmuştur.
- B) Öznel değerlendirmeler vardır.
- C) Karşılaştırmaya başvurulmuştur.
- D) Örneklemeden yararlanılmıştır.
- E) Çıkarımda bulunulmuştur.

(2013-YGS)

15.

Yıllar boyu çantalarındakileri heyecanla taşıyan postacılar, artık eskisi gibi değiller. Kredi kartı ekstrelerini, faturaları, noter ve mahkeme bildirimlerini taşımaktan neden heyecan duysunlar ki? Bundan dolayı postacılar artık taşıdıkları evrak ve faturaları apartman girişine bırakmakla yetinir oldular.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) III. kişili anlatıma başvurulmuştur.
- B) Soru yoluyla düşündürme yoluna gidilmiştir.
- C) Karşılaştırma yapılmıştır.
- D) Neden-sonuç ilişkisi kurulmuştur.
- E) Koşul öne sürülmüştür.

(2013-LYS)

16.

Kendi yaşantımı düşündüm; bulunduğum çevreleri, iş yerlerini, tanıdığım insanları... Boş verebilseydim, hiçbir şeye aldırmasaydım, üzülecek yerde gülseydim... Ama yapamadım, anlamamıştım yaşamın maskeli bir balo olduğunu. İnsanların her gün, her an değişik maskeler taktıklarını... Ben de kendime çeşitli maskeler hazırlamalıyım! Boy boy, renk renk... Yerine göre kullanmalıyım, duruma göre... Güleç, kızgın, asık suratlı, üzgün, perişan, mutlu... Hepsinin yeri geldi ama

yapamadım. Hep kendi yüzümü taşıdım. "Binbir surat" denilen insanlar arasında maskesiz biri yaşayabilir miydi? Dayanabilir miydi?

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) Benzetmeden yararlanılmıştır.
- B) Öykülemeye başvurulmuştur.
- C) Niteleyici sözcüklere yer verilmiştir.
- D) Örneklerden yararlanılmıştır.
- E) Karşıt kavramlar kullanılmıştır.

(2013-LYS)

17.

Doğu Karadeniz'in yaylalarını mutlaka görün. Kıyılarda hiç oyalanmadan kartpostallardaki kadar güzel ormanların üzerindeki muhteşem yaylalara çıkın. Her biri ötekinden farklı olan yaylaların birinden ötekine yürüyün. Ahşap yayla evlerinde konaklayıp yöresel yemeklerin tadına bakın. Yamaçlarda horon tepin; vadilere çökmüş, denizi andıran sis bulutlarına karşı tembel tembel yatın.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Betimleyici öğelere yer verilmiştir.
- B) Karşılaştırma yapılmıştır.
- C) Benzetmeden yararlanılmıştır.
- D) Öneri nitelikli cümleler kullanılmıştır.
- E) Kişileştirmeye başvurulmuştur.

(2012-YGS)

18.

Alışkanlıklar, basmakalıp sözler en derin gerçeklerin anlamını, en güzel duyguların ürpertisini unutturabilir. Bunları yeniden canlandırmak, yeniden yaşatmak için sanatçı olmak gerekir. Ancak şairler, milyonlarca yıllık güneşin ışığını, bize yeni açmış binbir renkli bir çiçeğin parıltısı gibi gösterebilirler. Yunus'un söyleyişiyle, her gün yeniden doğan şairler olmasaydı insanlık; öğrenilmiş, ezberlenmiş gerçeklerin kabuğu içinde sıkışıp

kalacaktı.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Abartmaya başvurma
- B) Yinelemelere yer verme
- C) Koşul öne sürme
- D) Yansız bir söyleme dayanma
- E) Tanık göstermeden yararlanma

(2012-YGS)

- A) Değişik cümle türleri kullanılmıştır.
- B) Alıntıya yer verilmiştir.
- C) Kişileştirmeye başvurulmuştur.
- D) İkileme kullanılmıştır.
- E) Açıklama yapılmıştır.

(2011-YGS)

19.

Masmavi suları, dipdiri palamudu, lüferi ve levreği olan bir ülkede, elbet deniz de Orhan Veli gibi bir şair de çıkacak karşına; sakın şaşırma! Üç yanı denizle çevrili bu ülkede, şaşıracaksan sandalla denize açılıp da oltayla balık tutma zevkini tatmamış birini görüncə şaşır.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Eksiltili cümle kullanılmıştır.
- B) Senli benli bir havası vardır.
- C) Sayıp dökmelerden yararlanılmıştır.
- D) Pekiştirmeli sözcüklere yer verilmiştir.
- E) Öznellik söz konusudur.

(2012-LYS)

20.

Yazınsal yaratıcılığın gizi, ana dilde, ana dilin söz değerlerindedir. Buna erişmesi, yazarın, ozanın öncelikle ana dilini, onun söz değerlerini sevmesine bağlıdır. Bu sevgiden yoksunsa kişi, gerçek anlamda yaratıcı olamaz. Büyük bir ozan da yaratıcılığın dilde, sözcüklerde olduğunu söylüyor. Şöyle diyor sözcükler için: "Onların önünde ben diz çökerim, bana kalk deyinceye değin kıpırdamam. Kısaca, değer veririm onlara, arkalarından giderim sözcüklerin, izlerim onları. İşte ben böylesine severim sözcükleri."

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

21.

Şair babalar, kız ya da erkek çocukları için çokça şiir yazmışlardır. Bizim edebiyatımız, bu alanda hatırı sayılır zenginlikler içermektedir. Saymaya başladığımızda **Tevfik Fikret, Nâzım Hikmet, Recaizade Mahmut Ekrem** gibi yüzlerce ad bir çırpıda aklımıza gelir. Fakat şair evlatların, anneleri için değilse de babaları için aynı cömertliği gösterdiklerini göremiyoruz. Gerçekten de anneler için yazılmış başlı başına bir şiir hazinesi vardır. Peki neden bu böyledir? Anne, sevginin, sevecenliğin, yumuşaklığın; baba, katılığın, otoritenin simgesi olduğundan mı? Sanırım önemli ölçüde neden budur. Otorite ve sertlik, gereksinim duyulan, yerine göre güven veren özellikler olsa da şiirle pek bağdaşmazmış gibi görünüyor.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Tartışmacı bir havası vardır.
- B) Açıklama yapılmıştır.
- C) Tanımdan yararlanılmıştır.
- D) Abartmaya başvurulmuştur.
- E) **Karşılaştırma** yapılmıştır.

(2011-LYS)

22.

İstanbul'un İstiklal Caddesi. Eski adıyla "Cadde-i Kebir" yani "Büyük Cadde". Ortasında tramvay yolu, cadde boyunca dizili dükkânlar, pasajlar, sinemalar, hanlar. İstiklal Caddesi'ne paralel olarak uzanan Beyoğlu'nun arka sokakları. Niye "arka sokaklar"

diye biliniyor? Ne bileyim, belki de itilmişleri, kakılmışları barındırdığı için böyle anılıyor. İşte eskicilerle, antikacılarla, film şirketlerine kostüm, aksesuar kiralayan dükkânlarla dolu bir han. Artistler, figüranlar sık sık gelir giderlerdi bu dükkânlara. Hanın çaycısı, artistlerin çoğundan imzalı fotoğraf almış, çay ocağının derme çatma panosuna asmıştı.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) **Soyutlamaya** başvurulmuştur.
- B) **Eksiltili cümleler** kullanılmıştır.
- C) **İkilemeden** yararlanılmıştır.
- D) Sayıp dökmelere yer verilmiştir.
- E) **Yalın bir dil** kullanılmıştır.

(2011-LYS)

23.

Şu ünlü "genç şairlerimizden" sözüne oldum olası akıl sır erdirememişimdir. Bu yolda saçını ağartmış, çok sayıda şiir kitabı yayımlamış, şiirserverler olarak neredeyse yirmi yıldır adını işittiğimiz, dergilerde şiirlerini severek okuduğumuz, ödüller kazanmış şairlerimizin kim bilir kaç kez bu sıfatla anıldığını gördüm. Acaba bizim eleştirmenlerimiz, tanıtıcılarımız hangi haklı gerekçelerle bir türlü kabullenemiyor kimi şairlerimizin büyümesini, kideimiler arasına karışmasını? Yoksa onların yaşlarını, **Dağlarcaların**, **İlhan Berklerin** yaşları ile karşılaştırınca mı uygun görüyorlar bu "genç" sıfatını? Peki bu "yolun yarısını aşmış" şairlerimizi "genç" diye nitelendirecek olursak 16-17 yaşlarındaki şairlerimizi, şair adaylarımızı nasıl anacağız? "Gepegenç şair" diye mi, "stajyer şair" diye mi?

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Çoğullaştırmalara yer verme
- B) Örnekten yararlanma
- C) Nitelendirmelere başvurma
- D) Tanık gösterme
- E) **Deyimler** kullanma

(2011-LYS)

24.

Bir süredir yeni bir çalışmanın içindeyim. İtalo Calvino' nun yarattığı ama Görünmez Kentler arasına almadığı bir başka kentte, Kurmaca Kişiler Kenti'nde yaşayan kimi roman kişilerini ziyaret

ediyor, onlarla konuşuyorum. Soylu Şövalye **Don Kişot**'la başladım bu söyleşilere; onu Emma Bovary, **Anna Karenina**, Zebecet, Kaptan Ahab, Doktor Kien izledi. Birbirine eklenen kurgu denemeler yazmayı sürdürüyorum. Nasıl bir yer mi anlatılıyor Kurmaca Kişiler Kenti'nde? Adından da anlaşılacağı gibi gerçekler üzerine temellenmiş, düşsel bir kent. Ölümün, kapısını çalmadığı, gelecek zamanın olmadığı, geçmiş zamanın şimdiki zaman içinde yaşandığı bir kent.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Kişileştirme
- B) **Betimleme**
- C) Kanıtlama
- D) Farklı **cümle türleri**
- E) Birinci kişili anlatım

(2011-LYS)

25.

"İnsanların işine yaramayan bir mesleği yapmaktan utanç duyardım." Bana bu sözü, Aşağı Fırat Bölgesi'nde MÖ 4000 yıllarını araştıran Çinli bir arkeolog söyledi. Kazıdan çıkardıklarını bilgisayara göndermek üzere kodlamaktaydı o sırada. İlk bakışta binlerce yıl öncesinin bir çömlek parçasını ya da bozkır toprağını araştırmayı amaçlayan bir çalışmanın, bilim çevreleri dışındaki insanların ne işine yarayacağı sorulabilir. Tıpkı sözcükleri yan yana, alt alta sıralayarak şiir yazmanın ne işe yaradığının sorulabileceği gibi. Ama günümüzden 6000 yıl önce Sümerlerin kumlu toprakta bitki yetiştirmenin gizini bulduğunu ortaya çıkarmak, arkeolojinin insanlığa bir armağanıdır. Bunun gibi ben de sıkıntılı günlerimde Neruda ve Nazım'la konuşarak yaşamımı yönlendirirken şiirin bu yararını nasıl göz ardı edebilirim.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Tanımlama
- B) Alıntı
- C) Nesnel veriler
- D) Karşılaştırma
- E) Terimler

(2010-LYS)

26.

Sanırım Ayyalık'ın havasından, sabahları çok erken uyanıyorum bu rüzgârlı bayırda. Uyanınca soluğu bahçede alıyorum. Belki de yaşlılık romantikliği benimkisi.

Doğa sessiz ama büyük bir öğretmendir. İlgilendiğin hepsinin adlarını birer birer öğreniyor, ateş çiçeğine yıldız çiçeği, sardunyaya ortanca demiyorum. Gülleriye renkleriyle, boylarıyla adlandırıyorum: çalı gülü, bodur gül... Görünüşleriyle, huylarıyla bile: narin gül, şımarık gül, mahzun taze... Güllerden birini tırmanıcı gül sanıp bahçe kapısının arkasına dikmişler. Oysa değil. Tırmanmak bir yana, boynunu bükmüş hep öyle duruyor. "Mahzun taze" dediğim o. "Şımarık gül"ün sabah kahkaha atarak uyandığını söylesem inanmazsınız.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Kişileştirme B) Örnekler C) Sözde soru cümlesi
D) Çoğullaştırmalar E) Eksilteli cümle

(2010-LYS)

27.

Yaşadığımız günleri duyurur bize edebiyat dergileri. Yaşamı kalıcı yanlarıyla verir. Hele en taze şiirler, dizeler! Ataç, "Ölürken bana en genç şairin en son şiirinden dizeler okusunlar." demiş. Ben de her sabah uyanır uyanmaz, her gece yatmadan önce, en yeni dizeleri okurum. Taze dizelerle yaşamak kadar kişiyi gençleştiren, yaşama bağlayan bir şey olamaz. Ne demiş Baudelaire: "Sağlıklı bir kişi yirmi dört saat ekmeksiz yaşar ama şiirsiz asla." Şiir okumanın tadını alırsanız siz de hak verirsiniz bu söze.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Tanıklıklardan yararlanılmıştır.
B) Olasılık dile getirilmiştir.
C) Koşul belirtilmiştir.
D) Öznellik ağır basmaktadır.
E) Nitelendirmelerden yararlanılmıştır.

(2010-LYS)

28.

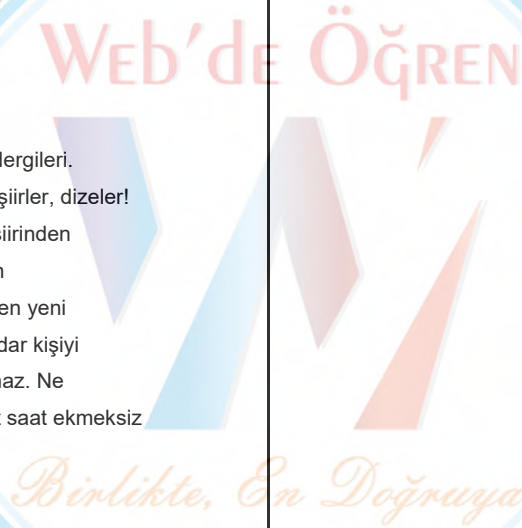
Uzakta bir sürü gördük. Bizim yaklaştığımızı anlayınca otlamak için yere eğilmiş olan başlar, hep birden dikildi. Ceylanlar hiçbir tayda görmediğim ince, çevik, zemberekli bir hareketle koşmaya başladı. Arka ayakları pervane gibi işledi, kumu birden köpürttü. Biraz ötede askerce bir düzenle yine durdu. İçlerindeki teke

aralarından ayrıldı, geriye döndü, dikildi ve bekledi. Bu, sürüsüne kaçma fırsatı vermek için kendisini feda etmek istediği anlamına geliyordu. Biz de onun kaçıp rahatça sürüsüne katılması için otomobili durdurduk.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisine başvurulmamıştır?

- A) Betimlemeye B) Öykülemeye C) Açıklamaya
D) Benzetmeye E) Kanıtlamaya

(2010-LYS)

PARAGRAF

Paragraf,bir düşüncüyü aktarmak amacıyla bir araya getirilmiş cümleler topluluğudur.TYT'de öğrencinin okuduğunu ne kadar anlayabildiğini ve yorumlayabildiğini ölçmek amacıyla Türkçe bölümünde en fazla soru paragraftan gelmektedir.

Paragraf soruları,yukarıda da belirttiğimiz gibi öğrencilerin okuduklarını anlama ve yorumlama yeteneklerini ölçen sorulardır. Paragrafın doğru yorumlanabilmesi için doğru okunması gerekir. Bunun için de paragrafın çözümünde dikkat edilmesi gereken bazı hususlar vardır.**Bu hususlara şöyle bir göz atalım:**

- Paragrafta önce soru kökünü okuyunuz,sizden ne istendiği doğru belirleyiniz.
- Soru tipi ne olursa olsun ilk yapacağınız iş;paragrafın konusunu,konunun hangi açıdan ele alındığını ve hangi sonuca ulaşıldığını belirlemenizdir.
- Soru kökündeki **“yoktur,verilmemiştir,değilmiştir,ulaşamaz,çıkarılamaz...”** gibi olumsuz ifadelerle çok dikkat ediniz.Olumsuz soru kalıbının altı çizilir.
- Paragraf sorularını çözerken metne bağlı kalınız.Kişisel yorum yapmayınız çünkü sizin düşünceleriniz değil parçada anlatılanlar sorulmaktadır.
- Uzun paragraflardan çekinmeyiniz,bunların yorumlanması daha kolaydır.
- Unutmayınız ki paragraf soruları cevabı kendi içinde olan sorulardır.Önemli olan neyi,nerede arayacağınızı bilmektir. Bunun için de paragrafın yapısı hakkında bilgi sahibi olmalısınız.

PARAGRAFIN YAPISI

Her paragraf tek başına bir anlam bütünlüğü içerir.Bir konuyu tek açıdan inceler,tek sonuca ulaşır.Paragrafı oluşturan cümleler,anlam ve anlatım özellikleri bakımından giriş,gelişme ve sonuç cümlesi olmak üzere üç bölümde incelenebilir:

A) Giriş bölümü (giriş cümlesi)

- Paragrafın ilk cümlesi olup konunun ana hatlarının verildiği bölümdür.
 - Açıklanıp geliştirilebilecek genel bir yargı içerir.
 - Giriş cümlesi bağımsız bir cümledir.
 - İçinde **“çünkü,oysa,kısaca,bundan dolayı,böylece...”** gibi anlamı kendinden önceki bölüme bağlayıcı ögeler bulunmaz.
- ✓ Şiir,sözcüklere büyümler anlamlar yükleyerek duyguları ifade etme sanatıdır. (Giriş cümlesi olur.)
- ✓ Şiirdeki bu anlam yoğunluğu hemen herkesi etkiler. (Giriş cümlesi olamaz.)

B) Gelişme bölümü (gelişme cümlesi)

- Verilen konunun açılıp geliştirildiği bölümdür.
- Yardımcı düşüncelerin verildiği bölümdür.
- Bağlayıcı unsurlar çoktur.
- Dil ve düşünce yönünden diğer cümlelere bağlı olan birden çok cümleden oluşur.

C) Sonuç bölümü (sonuç cümlesi)

- Paragrafta anlatılanların kesin bir yargıya bağlandığı bölümdür.
 - Kendisinden önceki düşünceleri bir sonuca bağlayan,özetleyen cümlelerdir.
- Ana düşünce,genelde bu bölümde yer alır.
- **“kısaca,özetle,bundan dolayı,sonuç olarak,öyleyse...”** gibi sözcüklerle başlayabilir.

PARAGRAFTA KONU

- Bir paragrafta üzerinde durulan görüş,varlık,olay,durum ya da düşüncedir.
- Paragrafın konusu sınırsızdır.Her şey paragrafın konusu olabilir.
- Parçada neyden söz edildiğini bulmak konuyu bulmak demektir.Yani paragrafta üzerinde durulan düşünce neyse konu da odur.
- Bu konuyla ilgili sorular karışımıza şu şekilde çıkmaktadır:

- ✓ Bu parçanın konusu aşağıdakilerden hangisidir?
- ✓ Bu parçada aşağıdakilerden hangisinden söz edilmektedir?

Parçanın konusunu belirlemek için;

- “Bu parçada ne üzerinde durulmaktadır?” sorusuna cevap aramak gerekir.
- Bir paragrafta konu genellikle ilk cümlede bazen de ilk iki cümlede yer alır.
- Paragrafın konusu belirlenirken kesin bir sonuç ortaya konmaz.Çünkü konu,parçada sözü edilen kavram ya da olaydır;parçadan çıkarılacak bir sonuç değildir.

PARAGRAFTA ANA DÜŞÜNCE

- Ana düşünce,yazarın paragrafı yazma amacıdır;okuyucuya vermek istediği mesajdır.
- Paragrafa sorulan “**Yazarın vermek istediği mesaj nedir,yazar bunları niçin anlatıyor?**” sorularının cevabıdır.
- Ana düşünce,paragrafın içinde bir cümle halinde olabileceği gibi paragrafın genelinden de çıkarılabilir.
- Ana düşünceyi veren cümleler açık ve anlaşılır olmalıdır.
- Ana düşünce genel ve kesin yargı bildirir.
- Parçada olmayan konular ana düşünce içinde yer almamalıdır
- Parçanın bir kısmını bildiren cümleler ana düşünceyi vermez.
- Ana düşünce parçada en kapsamlı yargı biçimindedir.
- Ana düşünceyle ilgili sorular şu şekilde karşımıza çıkar:
- ✓ Bu parçada aşağıdakilerden hangisi vurgulanmıştır?
- ✓ Bu paragrafta asıl anlatılmak istenen düşünce aşağıdakilerden hangisidir?
- ✓ Bu paragrafın ana düşüncesi aşağıdakilerden hangisidir?
- ✓ Bu parçadan çıkarılabilecek en kapsamlı yargı aşağıdakilerden hangisidir?

1.

Fotoğrafçının işi, sürekli bir seçim yapmaktır. Seçtiği ya da seçmediğidir, başarısını belirleyen. Seçmek bir zorunluluktur onun için. Kadraja dâhil ettikleri ve etmedikleri, çekeceği an, hareket etkisi... Seçtiklerinin oluşturacağı duygu ve düşünce tercih sebebidir fotoğrafçı için.

Bu parçada fotoğrafçının yaptığı işle ilgili olarak vurgulanmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Konularını etkileyici olaylardan ve kişilerden çıkarma
- B) Zaman içerisinde belirli bir deneyim düzeyine erişme
- C) Dış dünyaya sürekli bir ayıklama eylemiyle yaklaşma
- D) "An"ı yakalarken insanda etkili hareket hissi uyandırma

- E) Fotoğraflar aracılığıyla tarihin kadrasına notlar düşme

(2017-YGS)

2.

Genelde mistik Doğu'nun, özelde Türk edebiyatının en büyük mutasavvıflarından biridir Mevlana. Halk ve Hak âşığı olan Mevlana, kişisel gelişim serüvenini “Hamdım, piştim, yandım.” ifadesiyle özetler.

Mevlana bu sözleriyle aşağıdakilerden hangisini anlatmak istemiştir?

- A) Bu dünyanın geçici olduğunu
- B) Her insanın kendine özgü bir serüveninin olduğunu
- C) Olgunluğun aşamalar sonucu gerçekleştiğini
- D) İnsan ruhunun mükemmelleşmek zorunda olduğunu
- E) Hiçbir gelişmenin sebepsiz olmayacağını

(2016-YGS)

3.

Çok defa bir romancı, romanına girerken hatta bir şair, şiirine başlarken kelimeler onu takar peşine ve götürür götüreceği yere. Ne konu kalır ne plan. Yazarlar ve şairler her zaman konularına tam hâkim olamaz. Ben bir saniye sonra kullanacağım cümlemin bir kelimesini şimdiden size söyleyebilir miyim?

Bu parçada asıl anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kelimeler, sanatçının varacağı noktayı belirleyen esas unsurlardır.
- B) Yazıda plan yapmak, yazarın düş dünyasını sınırlandırır.
- C) Üslup kaygısı edebî metnin temel dinamiğidir.
- D) Plan, kurgunun sağlamlığı açısından yazarın vazgeçilmez rehberidir.
- E) Sanatçı temel yapıyı kurduktan sonra yazma işi kolaylaşır.

(2016-YGS)

4.

Dünyada arasanız da benden daha küreselini bulamazsınız. Hangi memlekete gitsem yalnız orada oturduğumu sanıyorlar. Küreselim ve bütün insanların dostluk, kardeşlik, barış içinde sevgi ve saygıyla yaşamasını, yardımlaşmasını istiyorum.

Bu parçada yazar, aşağıdakilerden hangisini vurgulamaktadır?

- A) Farklı ülkeleri gezmeyi çok sevdiğini
- B) Her memlekette bir evi olduğunu

- C) Farklılıklara saygı duyulması gerektiğini
- D) Bütün dünyayı kendi evi gibi hissettiğini
- E) Her insanın bir bütünün parçası olduğunu

(2016-YGS)

5.

Reşat Nuri Güntekin'e atfedilen güzel bir söz var: "Niye kitap okumuyor demek, niye piyano çalmıyor demek gibi bir şeydir. Kafayı kitap okumaya alıştırmak, parmakları piyanoya alıştırmaktan daha kolay değildir."

Bu parçada kitap okumayla ilgili olarak anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Zihinsel yönüyle öne çıkan bir edinin olması
- B) Okuma becerisinin zaman ve çaba gerektirmesi
- C) Küçük yaşta kazanılabilecek bir davranış olması
- D) İnsanın sonradan geliştirdiği bir eylem olması
- E) Uzun zamanda edinilecek bir alışkanlık olması

(2016-YGS)

6.

İşinizde iyi olabilirsiniz ama bununla yetinmemeniz gerekir. İyi yaptığınız bir şeyde takılıp kalmanız, ölümü kabullenmek gibidir. İnsanın görevi, iyi yapamadığı şeyleri öğrenme umuduyla yapmayı denemektir.

Bu parçada insanla ilgili olarak vurgulanmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sorunların çözümünde farklı yollara başvurulmalıdır.
- B) Bildiklerini zenginleştirerek kendini yenilemelidir.
- C) Yaşamı iyi ve kötü yanlarıyla tanımaya çalışmalıdır.
- D) Yaptıklarını bir değerlendirmeden geçirmelidir.
- E) Sorumluluklarını eksiksizce yerine getirmelidir.

(2010-YGS)

PARAGRAFTA YARDIMCI DÜŞÜNCELER

- Yardımcı düşünceler, ana düşünceyi açıklamak ve desteklemek için sıralanmış cümlelerdir.
- Bir paragrafta ana düşüncenin yanında birden fazla yardımcı düşünce olur.
- Yardımcı düşünceyle ilgili soruların kökü olumsuzdur:

- ✓ Bu parçada aşağıdakilerden hangisi yoktur?
- ✓ Bu paragraftan aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?
- ✓ Bu paragrafta aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

2017-YGS

Erteleme, zor veya istenmeyen işlerden kaçınma, hepimizin zaman zaman içine düştüğü bir durum. Belirli işleri "sonra" yapmaya karar veririz. "Sonra" geldiğinde ise bir sonraki "sonra"ya geçeriz. Bu durum, her erteleme kararının verdiği anlık ferahlamayla bir süre böyle devam eder. Ancak öyle bir an gelir ki erteleyecek "sonra"mız kalmaz. İşte o zaman bir sıkıntı kendini gösterir ve panik içinde çalışmaya koyuluruz.

Bu parçadan hareketle "erteleme"yle ilgili olarak aşağıdakilerin hangisi söylenemez?

- A) Yaygın görülen bir davranış biçimi olduğu
- B) Kısa süreli bir rahatlık sağladığı
- C) Önüne geçilemeyen bir rahatsızlık olduğu
- D) Kişiler üzerinde benzer etkiler yarattığı
- E) Belli bir sürecin ardından son bulduğu

2016-YGS

Hiç kimse yalancı veya sahtekâr olmak istemez. Fakat başkalarıyla iletişimimizde, içimizden geçenleri olduğu gibi açıkça söylersek iç dünyamızın reddedilme tehlikesini de göze almışız demektir. Herkes, her yerde ve her zaman bu riski göze alamaz. Onun için çoğu kez maskelerimizin arkasına sığınıp bir korunma davranışı içine gireriz. Bunu öylesine sık yaparız ki bu göstermelik davranışımız bizim artık ikinci doğamız olur.

Bu parçadan aşağıdakilerin hangisine ulaşılamaz?

- A) Bizim dışımızdaki insanların gerçek düşüncelerimizi bilmesini istemeyiz.
- B) İç dünyamızı, farklı davranışlarla başkalarından saklamaya çalışırız.
- C) Başkalarına baskı uygulayarak eleştirilmekten kurtulacağımızı sanırız.
- D) Eksik ve noksanlarımızın başkaları tarafından bilinmesinden hoşlanmayız.
- E) Dışlanmaktan korktuğumuz için olduğumuzdan farklı görünmeye çalışırız.

2015-LYS

Roman yazmayı hiç düşünmedim. Bunun nedeni, mükemmel olma isteği değil. Birkaç kez denedim ancak hiçbir zaman iyi bir anlatıcı olamadım. Bu yüzden roman yazmaktan özellikle kaçındım. Kimi dönemlerde şiir yazdım, hâlâ yazdığım oluyor fakat bunlar, kendim için yazdığım şiir denemeleri. Yayımlanacak değerde değil.

Bu parçada kendisinden böyle söz eden kişi aşağıdakilerin hangisiyle nitelendirilemez?

- A) Yetersiz olduğunu düşünen
- B) İçinde bulunduğu durumdan yakınan
- C) Ürettiklerini ortaya çıkarmayan
- D) Öz eleştiri yapabilen
- E) Açık sözlü bir tutum sergileyen

PARAGRAFTA BAŞLIK

- Başlık,konuyu en iyi şekilde yansıtan bir veya birkaç sözcükten oluşur.
- Bir yazının başlığından onun konusunu anlayabileceğimiz gibi verilen konuyu özetleyebilecek birkaç sözcükle başlık oluşturulabilir.Yani başlığa bakınca parça,parçaya bakınca başlık akla gelir.Çünkü iki kavram daima birbiriyle ilişkilidir.
- Sınavlarda az sayıda çıkan başlık sorusu “**Bu parçaya konulabilecek en uygun başlık aşağıdakilerden hangisi-dir?”** biçiminde sorulmaktadır.

PARAGRAF TAMAMLAMA

Paragraf tamamlama,paragrafın herhangi bir yerinde bırakılan boşluğun düşünce ve anlama en uygun biçimde doldurulmasıyla yapılır.Paragraf tamamlamada boşluk bırakılan yer çok önemlidir.Bazen paragrafın başlangıç cümlesinin bazen sonuç cümlesinin bazen de gelişme bölümünde boş bırakılan bir yerin tamamlanması istenir.

- Paragraf tamamlamayla ilgili soruların bir kısmı ilk cümlelerin bulunmasıyla ilgilidir.İlk cümlelerin paragrafın diğer cümleleriyle uygun olmasına dikkat edilmelidir.Bu tür cümleler,anlam yönünden konuyu ortaya koyar.Şekil yönünden ise kendisinden önceki cümleyle ilgili bağıntıyı belli eden bir belirti bulundurmaz.

2012-YGS

...Örneğin Rubens, yüzünün güzelliğiyle övünç duyduğu küçük oğlunun resmini yaparken ona bizim de hayran kalmamızı bekliyordu. Elbette bu çok doğal bir istektir. Ancak, bu türden konulara duyulan ilgi, ilk bakışta daha az çekici gelen konuları dışlamamıza yol açarak beğenimizi sınırlandırabilir. Bunu aşmak için, Albrecht Dürer'in annesinin yaşlı yüzünü resimlediği tabloda, gençlikten kaynaklanan güzellikten başka şeyler arama sabrını göstermemiz gerekli. Çünkü bu tablonun başarısı, konu aldığı figürün yüzündeki güzellikten gelmez. Nitekim tabloyu sevdiren, yüzdeki güzelliğin önüne geçecek kadar etkili olmuş ifadedir.

Bu parçanın başına düşüncenin akışına göre aşağı-

dakilerden hangisi getirilebilir?

- A) Sanatçı, genellikle yarattığı tablolarda insanların gerçek hayatta görmekten hoşlandıkları şeyleri yansıtmak ister
- B) Gördüğümüz bir tablonun, geçmişte yaşadığımız güzellikleri çağırıştırması onun olumlu bir özelliğidir
- C) Gerçek bir sanatçı, tablolarının sanattan anlamayan kişilerce değerlendirilmesini önemsemez
- D) Duyguları anlatan her çalışmanın, sanatsal bir yön içermesi gerektiğini baştan kabul etmek gerekir
- E) Sanat tarihinde dış gerçekliği kendi algılayma yetisine göre değiştirip yansıtan ressamlar da vardır

- Paragraf tamamlamayla ilgili soru tiplerinden bir diğeri paragrafın gelişme bölümüne ait cümleleri tespit etmektir.Bu tür cümleler hem kendinden önceki hem de kendinden sonraki cümleyle anlam ve şekil yönünden ilişki içindedir.Bu bölümde daha çok örnekler,benzetmeler,karşılaştırmalar yapılır.

2017-YGS

En basitinden en karmaşığına kadar birçok buluş, hayata geçmeden önce uzak bir hayalden ibarettir. Bu noktada yapılamaz, gidilemez gibi sınırlamalar insanları bir anlamda tahrir eder. ----. Çünkü olanaksız boyunu eğmeme, meydan okuma içgüdüsel bir davranıştır. Kuşkusuz cesaret, bilimde olmazsa olmazlardan biri ve bilim insanlarında itici güç oluşturan bir unsur. Popper, olanaksız deneyen bilim insanlarını "cesur tahminler yapan ve kendi tahminlerini çürütme yolunda ciddi çabalar gösteren kişiler" olarak tanımlar.

Bu parçada boş bırakılan yere düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Olmaz deneni gerçekleştirme isteğı, insan doğasındaki temel unsurlardandır
- B) En uzak ihtimaller bile yoğun bir çabayla günün birinde gerçeğe dönüşür
- C) Çok bilinen bir atasözü, talihin cesur insanlardan yana olduğunu söyler
- D) Bilimdeki her buluş ve yenilik, doğanın engellerine bir meydan okumadır
- E) Bilimsel başarının temelinde öğrenme isteğı ve kişisel gayret vardır.

- Paragraf tamamlamayla ilgili soru tiplerinden bir diğeri paragrafın uygun cümleyle sürdürülmesini isteyen sorulardır. Burada paragrafın tamamı göz önünde bulundurularak

tamamlama yapılmalıdır. Söylenmek istenen düşünce bir kez de bu bölümde ortaya konur.

düşünülemez kuşkusuz. Ancak konu, tek başına estetik bir değer taşımadığından, nereden alınırsa alınsın sanatçının yaratıcı kişiliğiyle kaynaşarak sanat eserine dönüşür. ----.

Bu parçanın sonuna, düşüncenin akışına göre, aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Dolayısıyla yabancı bir konuyla yerli bir eser vermek her zaman mümkündür
- B) Yani estetik yaratımı besleyen güç, sanatçının bağlı olduğu gelenektir
- C) Başka bir deyişle, eserin belirleyeni yazarın yaşadığı çevredir
- D) Kaliteyi elde etmek ancak bu yolla mümkündür
- E) Bu bakımdan sanatçının başarılı olması işlediği konuya bağlıdır

2017-YGS

Sevgili arkadaşlarım, öykülerinizde güzel bir cümle bulup sonra onun sürüklediği yere gitmek gibi bir illet tespit ettim. Öncelikle şunu söylemek zorundayım: Cümlelerinize âşık olmamalısınız! Sözlerimi tuhaf bulmayın. Her yazar, bulduğu bir sözcüğe hatta kurduğu bir cümleye âşık olmaz mı? Olur. Bazen hoştur bu ama iyi yazar, silkinip kendine gelendir. Haydi diyelim ki kendinize gelemediniz, o hâlde kaybolacağınızı bilin. Kaybolmayın! Ha, kaybolmak da bir tercih dediniz. O zaman da keşiflerle dönün. ----.

Bu parçada boş bırakılan yere düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Genç kalemlerin bu yaygın hastalığa tutulması olağan bir durumdur
- B) Zaten edebiyat, daha önce duyulmamış, özgün parçaların bileşimidir
- C) Ulaşmayı hedeflediğiniz eseri sevmek zorunda olduğunuzu da aklınızdan çıkarmayın
- D) Uyandırmak istediğiniz imgeye hizmet edecek şekilde sunun ayrıntıları
- E) Dilin size verdiği gücün büyümesine kapılıp gitmemeye de gayret edin

2015-YGS

Bir sanatçının doğal çevresi, elbette içinde yaşadığı ülkedir. Onun bu çevreyle içten bağlantılı olmaması

PARAGRAFI İKİYE BÖLME

Her paragrafta konunun yalnızca bir yönü ele alınır. Bu tip paragraflarda parçanın bir bölümünde konunun bir yönü diğer bölümünde ise aynı konunun başka bir yönü ele alınır. Bu tip paragraflarda numaralanmış cümlelerde konunun başka bir yönüne geçilip geçilmediğine dikkat etmeliyiz. Konunun başka bir yönünün işlenmeye başlandığı cümleden itibaren paragrafı ikiye bölmeliyiz.

1. (I) Çoğumuz düşünmeyen bir dünyada yaşıyor olmaktan yakınıyoruz. (II) İnsanların büyük bir bölümü en az düşünceyle bütün bir yaşamı omuzlamak gibi bir kolaycılığı benimsiyor. (III) Hatta kimileri düşünceyle alay ederken kimileri gerçekten düşündüklerini sanıyorlar. (IV) Büyük çoğunluğunu düşünmeyenlerin oluşturduğu ve düşünmenin lüks sayıldığı bir dünyada her şeye karşın düşünen insanı "gerçek insan" diye tanımlamak gerekir. (V) Düşünmek; insana, insan yaşamına bütünsel bir bakışla bakmaktır. (VI) Düşünce alanımızı daralttığımız zaman dünyaya yeterince yerleştirmeyi söyleyemeyiz. (VII) Düşünmek, dünyaya bir veya birkaç açıdan değil bütün açılardan bakmayı bilmekle olur.

Bu parça iki paragrafa ayrılmak istense ikinci paragraf numaralanmış cümlelerin hangisiyle başlar?

- A) II B) III C) IV D) V E) VI

(2018-TYT)

2.

(I) Egzistansiyalizm bir felsefe sistemidir. (II) Alman filozofu Heidegger tarafından ortaya atılmış, İkinci Dünya Savaşı yıllarında Fransız düşünürü ve romancısı Sartre'ın benimsemesi ve edebiyata uygulamasıyla bütün dünyaya yayılmıştır. (III) Egzistansiyalist eserlerde standart karakterler yoktur, durumlarla karşı karşıya kalmış insanlar vardır. (IV) Karar verme özgürlüğüne sahip olan bu insanlar, karşılaştıkları durumlarda yaptıkları işlerle kendi özlerini yaratırlar. (V) Egzistansiyalist eserlerdeki insanların belirli davranış biçimleri olmadığı için yapacakları işler önceden kestirilemez. (VI) Bu bakımdan roman örgüsü, okurların merakını sürekli uyanık tutacak şekilde düzenlenir.

Bu parça iki paragrafa ayrılacak istense ikinci paragraf hangi cümleyle başlar?

A) II B) III C) IV D) V E) VI

(2017-YGS)

3.

(I) Bir dilin kaybolması, çevremizdeki bir hayvan veya bitki türünün tükenmesinden daha önemsiz bir olay değildir. (II) Soyu tükenmekte olan bir hayvan türü veya üç beş örneği kalmış bir bitki türü için medyada birçok haber görebilirsiniz. (III) Ancak Afrika'da, Asya'da birkaç yüz konuşanı kalmış bir dil için ciddi bir yayın göremezsiniz. (IV) Dil konuşurlarının, ana dillerini terk etmeleri çok değişik nedenlere dayanır. (V) Devlet idaresini kaybetme, göç, azınlık durumuna düşme, sosyoekonomik sorunlar vb. buna örnek olarak gösterilebilir. (VI) Ana dil, benzer nedenlerle konuşulduğu coğrafyadan çekilmeye başlayınca evin içine sıkışır ve sonunda yok olup gider.

Bu parça iki paragrafa ayrılacak istense ikinci paragraf hangi cümleyle başlar?

A) II B) III C) IV D) V E) VI

(2017-LYS)

4.

(I) Ünlü Fransız filozoflarından olan René Descartes, özellikle "Düşünüyorum, öyleyse varım." cümlesiyle tanındı. (II) 17. yüzyılın başlarında yaşayan ve rasyonalizmin kurucularından olan Descartes, elbette ki bilime bu cümlenin çok daha ötesinde katkılarda bulundu. (III) Fizik ve analitik geometrideki çalışmalarıyla tanındı, düşünceyi her türlü dogmanın üstünde tuttu, metodik kuşkuculuğu benimsedi ve her

fâni gibi öldü. (IV) Günümüze kadar Descartes'ın, kraliçenin özel davetiyle gittiği İsveç'te ağır kış koşullarına dayanamayıp zatürreden öldüğü söyleniyordu. (V) Paris ve Stokholm arşivlerinde yıllarca yapılan bir araştırmanın ürünü olan bir kitap, gerçeğin farklı olabileceğini söylüyor. (VI) Erlangen Üniversitesi öğretim üyelerinden Theodor Ebert'a göre Descartes herhangi bir hastalıktan değil, Katolik bir rahibin kendisine verdiği arsenikli ekmek yüzünden öldü.

Bu parça iki paragrafa ayrılacak istense ikinci paragraf hangi cümleyle başlar?

A) II. B) III. C) IV. D) V. E) VI.

(2016-LYS)

5.

(I) Her ne kadar şiirde, düşünce ve hayal bakımından yoğunluk söz konusu olsa da şiir düşünceyle değil sözcüklerle yazılır. (II) Yoğun bir anlatımda kullanılacak her sözcüğün önemli bir amacı ve işlevi vardır. (III) Bu nedenle şair, şiirinde yeni sözcükler kullanabilir veya var olan sözcüklere farklı anlamlar yükleyebilir. (IV) Şair içinde bulunduğu ruhsal durumu, coşkusunu karşısındakine aktarmak ve benzer duyguları onda uyandırmak için tek anlatım aracı olan dili kullanır. (V) Kullandığı dil, konuşma dilinde olduğu gibi, anlamın apaçık ortada olduğu değil, okundukça zenginleşen bir dildir. (VI) Böylece şiirde dil bir araç olmaktan çıkar, amaç hâline gelir.

Bu parça iki paragrafa ayrılacak istense ikinci paragraf hangi cümleyle başlar?

A) II. B) III. C) IV. D) V. E) VI.

(2013-LYS)

6.

(I) Editör, bir yayınevinin olmazsa olmazlarındandır. (II) Yayımlanacak bir yapıtı düzenlemek, yayıma hazırlamak ve yayımlamak gibi birçok işi ve işlevi var. (III) Yazarın ve eserinin seçilmesinden, nasıl yayımlanacağına değin yayımlama işinin bütün aşamalarını kapsayan zorlu bir iştir bu. (IV) Günümüzde editörlük, yayıncılık alanında

kurumsallaşamamış işlerden.(V) Yazarların çoğu, editörün yaptığı işi küçümseyip onu yalnızca bir düzeltmen olarak algılıyor. (VI) Bu yüzden de editörlüğü böyle algılayan birçok yazarın yayımlanan kitaplarında yanlışlardan geçilmiyor.

Bu parça iki paragrafa ayrılmak istense ikinci paragraf hangi cümleyle başlar?

- A) II. B) III. C) IV. D) V. E) VI.

(2011-YGS)

PARAGRAFA CÜMLE YERLEŞTİRME

Paragraf tamamlamaya ilgili karışımıza çıkan sorular,paragrafın uygun olan yerine cümle yerleştirmekle ilgili olabilir.Bu tip sorularda araya yerleştirilecek cümlelerin kendinden önceki ve sonraki cümleler arasında bir geçiş cümlesi olmasına dikkat edilmelidir.

2017-YGS

- (I) Dinlemeyle ilgili bütün incelemeler, dinleyicinin, mesajın içeriğine odaklanmasının önemine işaret eder. (II) Çoğu zaman konuşmacıyı dinlemez yalnızca dinlemiş gibi görünürler. (III) Buna karşılık iyi dinleyiciler söylenen her şeyde ilginç ve faydalanılacak bir şey bulmaya çalışırlar. (IV) Burada benim ihtiyacım olan hangi bilgi var? (V) Söylediklerinde yeni bir şey var mı? (VI) Bu tür sorular bizim ana yoldan ayrılmamamızı sağlar.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinden sonra, "Fakat kimi dinleyiciler bir konuşmacının mesajını aktarmasına nadiren fırsat verirler." cümlesi getirilmelidir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2017-YGS

- (I) Bir süredir takip ettiğim eleştirmen, eser değerlendirmelerinde genellikle nesnel ölçütler kullanmıyor. (II) Bir eser hakkında ulaştığı yargılar

havada kalıyor. (III) Bir gün beğendim dediğine başka bir gün beğenmedim demesine, bu yüzden şaşırmıyorum. (IV) Okur, bunları örnekleriyle görmek ister. (V) Ne var ki son zamanlarda dergiler, eleştiri dünyasına hiçbir katkısı olmayan yazılarla dolu.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinden sonra "Oysa gerçek eleştirmen eserle ilgili yargılarını gerekçelere dayandırır." cümlesi getirilmelidir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2015-LYS

- (I) Yıllar önce bu adam, Çanlar Kimin İçin Çalışıyor'un, kendi yazdığı basılmamış bir film senaryosundan çalındığını iddia etmişti. (II) Söylediğine göre bu senaryoyu Hollywood'da bir partide okumuş. (III) O sırada benim de orada bulunduğuma Ernie isimli birisi tanıklık etmiş. (IV) Bu da hakkımda bir milyonluk dava açılması için yeterli olmuş. (V) Mahkemeye gittik, eserin çalıntı olmadığını ispat ettik ve doğal olarak davayı biz kazandık. (VI) Adamın iflas etmiş bir iş adamı olduğunu da ortaya çıkardık ama önceki davaların sonucu hakkında bilgim yok.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinden sonra, düşüncenin akışına göre, "Öğrendiğime göre o, bu tutumu alışkanlık hâline getirmiş ve başka yapımcılara da senaryolarının çalıntı olduğu iddiasıyla dava açmış." cümlesi getirilmelidir?

- A) II. B) III. C) IV. D) V. E) VI.

DÜŞÜNCENİN AKIŞINI BOZAN CÜMLEYİ BULMA

Bir paragraf tek bir düşünceyi anlatır.Bu nedenle bir paragraf içinde paragrafın düşünce bütünlüğüne uymayan,konunun yönünü değiştiren cümle varsa bu cümle anlatımın akışını bozuyor demektir.

2018-TYT

(I) Eski çağlardan beri ticareti yapılan inci, bugün de yaygın bir şekilde alınıp satılmaktadır. (II) İnciyi oluşturabilen en tipik deniz hayvanının istiridye olduğu bilinmektedir. (III) Bu su canlısı, içine girip yerleşen kum tanecikleri veya larvalara karşı kendini korumak için sedef adı verilen sıvı bir madde salgılamaktadır. (IV) Sedef bir yandan salgılanıp çoğalırken diğer yandan istiridenin içine yerleşen maddeyi kaplayarak incinin oluşmasını sağlamaktadır. (V) İncinin büyüklüğü, şekli, parlaklığı ve rengi de bu süreçte oluşmaktadır.

Bu parçada numaralanmış cümlelerden hangisi düşüncenin akışını bozmaktadır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2017-YGS

(I) Bir oyun ya da senaryo, bir hamlede yaratılmaz; yazarının zihninde, birdenbire ve bütünüyle belirmez. (II) Yazarın ilk çabalarıyla ortaya çıkan, en fazla, ilkel bir taslaktır. (III) Yazar, göstermeye dayalı eserini adım adım geliştirerek ona son biçimini verir. (IV) En ilkel kurgu bile bir birikimin ürünüdür. (V) Bu sürecin uzunluğu, yazarın hazırlığına ve çalışma tarzına bağlıdır.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerden hangisi düşüncenin akışını bozmaktadır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2017-LYS

(I) İdeolojiler; sanatçının düşünme, yorumlama, yaratma gücünü zayıflatıp köreltmektedir. (II) Yeteneklerini güdümlü sanatın emrine sunmuş bir sanatçının hayat, insan ve olaylar karşısında tarafsız olmasını beklemek veya böyle bir tavır sergilediğini iddia etmek mümkün değildir. (III) Zira o daha masaya otururken zihninde şablonunu hazırlamıştır. (IV) Şablonunu belirlediği konularda çok açık, kesin ve peşin fikre sahiptir. (V) Bu sebeple duygu ve düşüncelerini anlatırken bağımsız davranmak durumundadır.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerden hangisi düşüncenin akışını bozmaktadır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2016-LYS

(I) İngiliz evren bilimci Stephan Hawking bugün neredeyse herkesin tanıdığı, başarılı bir bilim insanıdır. (II) ALS hastalığı Hawking'in vücut fonksiyonlarını büyük ölçüde etkiliyor ama onun insanlarla iletişim kurmasına engel olamıyor. (III) Başarısının önemli bir kısmı, daha önce birbirinden ayrı alanlar olarak görülen kuantum mekaniği, genel görelilik ve termodinamiği birleştirebilmesinden kaynaklanıyor. (IV) Hawking, bu sayede bilim dünyasına, başta kara deliklerin özellikleri olmak üzere birçok konuda yeni fikirler sunmuştur. (V) Ama dünya çapında tanınmasında bilimsel çalışmaları kadar kitaplar yazmasının, konferanslara katılmasının ve çalışmalarının sonuçlarını geniş kitlelerle paylaşmasının da payı var.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerden hangisi düşüncenin akışını bozmaktadır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

2013-LYS

(I) Sanatçı, eserini oluştururken gerçeklerden hareket eder. (II) Çünkü duygu ve düşüncelerinin hepsini, yaşadığı dünyadan edinmiştir. (III) Aslında sanatçı daha çok yaşamı güzelleştirmek, değiştirmek isteyenler arasından çıkar. (IV) Ne var ki sanatçı, gördüklerini olduğu gibi anlatmaz; seçer, büyütür, değiştirir, istese de istemese de kendi kişiliğini katar onlara. (V) Gerçekle yetinmez; gerçeği alır, kendi düşleriyle, düşünceleriyle yoğurur.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerden hangisi düşüncenin akışını bozmaktadır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

YER DEĞİŞTİRME

Paragraftaki cümleler arasında anlam akışının sağlam bir şekilde sağlanması gerekir. Aksi halde cümleler arasında anlam kopukluğu görülür. Bu tür bozuklukları gidermek için bazı cümlelerin yeri değiştirilir. Böylece paragraftaki cümleler arasındaki anlam akışı sağlam bir yapıya ulaştırılır.

2016-YGS

I. Kehribar, bir ağacın milyonlarca yılda oluşan reçinesidir.
II. Sadece iki ülkede olduğunu bildiğimiz ve ileriki yıllarda artık kalmayacağını düşündüğümüz bu

malzemenin yurt dışına çıkarılması yasak.

III. Bu pahalı reçinenin; sarılık, guatr ve stres başta olmak üzere çoğu hastalığa ciddi faydası vardır.

IV. Bu nedenle doktorların guatr hastalarına kehribar kolyesi tavsiye ettiği bilinir.

V. Bu kadar uzun sürede oluştuğu için fiyatı oldukça yüksektir.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin anlamlı bir bütün oluşturması için aşağıdakilerden hangilerinin birbiriyle yer değiştirmesi gerekir?

- A) I. ile III. B) II. ile III. C) II. ile IV.
D) II. ile V. E) III. ile IV.

PARAGRAFIN HANGİ SORUYA KARŞILIK YAZILDIĞINI BULMA

Bu tip sorularda, paragrafta anlatılanlar seçeneklerdeki sorulardan birinin cevabıdır. Dolayısıyla paragrafın hangi soruya karşılık olarak yazıldığını bulabilmek, paragrafta ne anlatıldığını yani paragrafın konusunu bulmak gerekir. Paragrafın konusu belirlendikten sonra dil ve anlam yönüyle paragrafla uyum içinde olan soru cümlesi kolayca bulunabilir. Soru cümlesi, özellikle paragrafın ilk cümleleriyle dil ve düşünce yönünden uyum içinde olmalıdır.

2011-YGS

Modayı sevmem. Örneğin herkesin aynı anda, aynı şeyleri giymesi, bana nedense ters gelir. Benim puslu, gözlerden uzak ve reklamı çok yapılmamış olan hoşuma gider her zaman. Çünkü yönlendirilmeyi değil, özgürce keşfetmeyi severim. Bilinçaltıma baskı yapılmasını istemem.

Bu sözler aşağıdaki sorulardan hangisine karşılık olarak söylenmiş olabilir?

- A) Popüler edebiyat ürünleri arasında romanın yeri nedir?
B) Yayımlandığında uzun süre gündemden düşmeyen bu romanı neden bu kadar geç okudunuz?
C) Okurlarınız, romanlarınızdaki fantastik dokuyu nasıl karşılıyor?
D) Bir romanın üst üste baskı yapması, değerli olduğunu gösterir mi?
E) Anlattıklarınızı niçin kendi çocukluğunuzla sınırlandırıyor-sunuz?

2010-YGS

Ben hiçbir zaman ödüllere karşı olmadım. Ödüller bir yazarın adını duyurabilmesi açısından elbette önemli. Özellikle İzmir’de yaşarken adını edebiyat dünyasına ancak birtakım yarışmalar sayesinde duyurabilen biri için... Adımı yarışmalarla duyurdum ama kuşkusuz bu ödül bana ayrı bir sorumluluk yükledi. “Sait Faik Öykü Ödülü alan birine bu yakışmaz.” diyerek yazdıklarım üzerinde öz denetim kurduğum zamanlar oldu, bu da bir yazar için sınırlayıcı olabiliyor.

Bu sözler aşağıdaki sorulardan hangisine karşılık söylenmiş olabilir?

- A) Bugüne kadar kaç edebiyat ödülü aldınız?
B) Aldığınız ödüller öykülerinizin çok okunmasını sağladı mı?
C) Ödüller yazarları hangi yönden etkiler?
D) Ödüller edebiyat alanında tanınmanın tek koşulu mudur?
E) Ödüller yüzeysel yapıtların yazılmasına yol açar mı?

2010-YGS

Benim kitabımdan önce de dil yanlışlarıyla ilgili kitaplar vardı. Ama bu kitabın büyük ilgi uyandırması konuya yabancı olanların da Türkçenin sorunları üzerinde düşünmesini sağladı. Gördükleri hiç de hoşlarına gitmedi; dilde büyük bir yabancılaşma, büyük bir yozlaşma gördüler. O yüzden dil sorunlarını ele alan birçok kitap yayımlandı, hâlâ da yayımlanıyor.

Bu sözler aşağıdaki sorulardan hangisine karşılık söylenmiş olabilir?

- A) Dile ve dil bilgisine yönelik çalışmaların bu kadar öne çıkmasını neye bağlıyorsunuz?
B) Dil bilgisi kurallarının yeterince bilinmemesinin nedenleri nelerdir?
C) Yanlışların giderilmesinde, yazılanlar hangi ölçüde etkili oldu?
D) Yapılan çalışmalar Türkçenin inceliklerini ne ölçüde ortaya çıkardı?
E) Dil alanında uzmanlaşmayan kişilerin kitap yayımlamasını nasıl karşılıyorsunuz?

2008-ÖSS

Çok uzun zamandır tartışılan bu konuda en güzel sözü Milan Kundera söylüyor: “Roman 21. yüzyıla yakışmıyor.” Bence de roman 21. yüzyıla yakışmıyor. Çünkü bu yüzyıldaki insanların yaşam biçimi, ne ağır şeyleri okumaya ne de oturup ağır şeyler yazmaya izin veriyor.

Bu sözler aşağıdaki sorulardan hangisine karşılık söylenmiş olabilir?

- A) Günümüzde romanın öteki yazınsal türler arasındaki yeri nedir?
- B) Okurların romandan beklentileri nelerdir?
- C) Sizce roman neden artık hiç ilgi görmüyor?
- D) Romanı öteki türlerden ayıran özellikler değişti mi?
- E) Roman okumanın kendine özgü bir yöntemi var mıdır?

SES BİLGİSİ (FONETİK)

Ses: Kulağın algılayabildiği titreşimlere verilen addır.

Harf: Sesleri yazıda göstermek için kullanılan işaretlerden her birine denir.

Ses bilgisi: Bir dildeki sözcüklerin ses yapısını inceleyen dil bilgisi dalına denir.

Türkçede sesler, ünlüler ve ünsüzler olmak üzere iki ana gruba ayrılır. Bunlar 8 ünlü, 21 ünsüzden oluşmaktadır. 29 sese karşılık alfabemizde 29 harf kullanılır.

ÜNLÜLER (SESLİLER)

Ses yolunda herhangi bir engele (dil, diş, dudak gibi) takılmadan çıkan harflerdir. Türkçede 8 ünlü vardır: a, e, ı, i, o, ö, u, ü

Ünlüler söyleyiş özelliklerine göre üç bakımdan incelenir:

1. Kalın veya ince oluşlarına göre
2. Düz veya yuvarlak oluşlarına göre
3. Geniş veya dar oluşlarına göre

	düz		yuvarlak	
	geniş	dar	geniş	Dar
kalın	a	ı	o	u
ince	e	i	ö	ü

Büyük ünlü (kalınlık-incelik) uyumu

Türkçe bir sözcükte kalın ünlülerden sonra kalın, ince ünlülerden sonra ince ünlülerin gelmesi demektir.

✚ Düşünmeyen gençliğin ülke geleceğine damga vuramayacağı bellidir.

NOT 1: Türkçe oldukları halde uğradıkları değişiklikler nedeniyle bu kurala uymayan sözcükler vardır: **elma (alma), anne (ana), kardeş (karındaş), hangi (kangı), inanç (ınanç)...**

NOT 2: Özel isimlerde, tek heceli, yabancı asıllı ve birleşik sözcüklerde büyük ve küçük ünlü uyumu kuralı aranmaz: **Feyza, Ceren, tek, bir, aile, star, Fenerbahçe, gecekondur...**

NOT 3: Bazı ekler, büyük ünlü uyumunu bozar.

	<u>Bozar</u>	<u>Bozmaz</u>
-yor	geliyor	bakıyor
-ken	koşarken	gelirken
-ki	akşamki	geceki
-leyin	sabahleyin	öğlenleyin
-daş	meslektaş	arkadaş
-gil	halamgil	teyzemgil
-mtırak	yeşilmtırak	sarımtırak

Küçük ünlü (düzlük-yuvarlaklık) uyumu

İki tane kuralı vardır:

1. **Kural:** "a, e, ı, i" den sonra "a, e, ı, i" gelecek.
2. **Kural:** "o, ö, u, ü" den sonra "a, e, u, ü" gelecek.

✚ Olgunluk, deneyimler sonucu kazanılan bir özelliktir.

NOT 1: "o, ö" ünlüleri Türkçe sözcüklerde sadece ilk hecede bulunur.

- Ordu,oba,gönül,kömür,öğretmen... (Türkçedir.)
- Doktor,horoz,şoför,radyo,limon... (Türkçe değildir.)

NOT 2: "-yor" eki bütün sözcüklerde küçük ünlü uyumunu bozar ama sözcükler Türkçedir: **okuyor,uyuyor,seviyor...**

NOT 3: İkinci hecelerinin başında "b,m,v" ünsüzleri bulunan sözcükler ses değişikliğine uğradığı için küçük ünlü uyumuna aykındır.Ancak bu sözcükler de Türkçedir.

- yağmur,çamur,kabuk,avuç,kavun,sabun,savur- ...

NOT 4: Küçük ünlü uyumu,heceler arasında aranır ve her ünlü kendisinden önceki ünlüye göre değerlendirilir.

ÜNSÜZLER (SESSİZLER)

Ses yolunda herhangi bir engelle takılarak çıkan seslerdir.Bir sesli harfin yardımıyla okunurlar.Tek başlarına hece oluşturamazlar. Türkçede 8'i sert,13'ü yumuşak olmak üzere 21 ünsüz harf vardır.

	Süreksiz	Sürekli
Sert	p,ç,t,k	f,h,s,ş
Yumuşak	b,c,d,g	ğ,j,l,m,n,r,v,y,z

NOT: Türkçede sözcüklerin sonunda "b,c,d,g" ünsüzleri bulunmaz.Bu ünsüzlerin yerine "p,ç,t,k" ünsüzleri bulunur.

Ünsüz sertleşmesi (Benzeşme-Ünsüz uyumu)

Sert ünsüzle (fıstıkçı şahap) biten sözcüklere "c,d,g" ile başlayan bir ek geldiğinde c→ç'ye, d→t'ye, g→k'ye döner.Bu olaya "benzeşme" denir.

- balık-cı→balıkçı, ateş-den→ateşten, çalış-gan→çalışkan...

NOT 1: Sert ünsüzler, "**fıstıkçı şahap**" sözcüklerinin ünsüzleri olarak akılda tutulabilir.

NOT 2: Benzeşme kuralına uymamak yazım yanlışına neden olur.

2005-ÖSS

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

- A) Bu kitap, ilk basımının üzerinden yirmi yıl geçtikten sonra, yeniden yayımlandı.
- B) Çiçekcinin yeni açtığı dükkân çok iyi çalışıyor.
- C) Bir yapıtın kalıcılığını sağlayan birçok etken vardır.
- D) Bu romanda yüzyılımızın temel sorunları yansıtılıyor.
- E) Başarılı olmak için düzenli ve sürekli çalışmak gerekir.

NOT 3: Birleşik sözcüklerde sertleşme olmayabilir

- Ak-deniz, alt-geçit, dik-dörtgen...

NOT 4: Benzeşme kuralı sayılara ve özel isimlere getirilen eklerde de geçerlidir: **1924'te, 1925'te, 1940'ta, 1960'ta, 1970'te ...**

- Cumhuriyet 1923'te ilan edildi.
- Yozgat'ta yıllarca okudum.
- Otobüs 20.15'te kalkacak.

2011-YGS

Bir uğultu başlıyor söz dağarcığımda, sözcükler üşüşüyor zihnime; acılı, ezik, buruk, yorgun, çekingin, kırgın, suçlayıcı, küskün...

I II III IV V

Bu cümledeki altı çizili sözcüklerin hangisinde ünsüz benzeşmesi vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

Ünsüz yumuşaması (Ünsüz değişimi)

"p,ç,t,k" sert ünsüzleriyle biten sözcüklere ünlüyle başlayan bir ek geldiğinde p→b'ye, ç→c'ye, t→d'ye, k→g,ğ'ye dönüşür.Bu olaya "yumuşama" denir.

- kitap-ı→kitabı, ağaç-a→ağaca, kanat-ı→kanadı
- Kebabın tadı hâlâ damağımdaydı.

NOT 1: Tek heceli sözcüklerde genellikle yumuşama olmaz.

- saç-ı, top-u, ip-e ... (**yumuşama yok**)
- renk-i→rengi, çok-u→çoğu... (**yumuşama var**)

NOT 2: Yabancı kökenli sözcüklerde genellikle yumuşama olmaz.

- hukuk-u, devlet-in, cumhuriyet-e...

NOT 3: Fiil köklerinde genellikle yumuşama olmaz.Sadece "**et-** , **git-** , **güt-**" fiillerinde yumuşama olur: **edelim,gidiyor,güdecek...**

NOT 4: Özel isimlerde meydana gelen yumuşama yazıda gösterilmez.

✚ Tokat'a, Zonguldak'ı, Ahmet'e, İpek'i ...

SES DÜŞMELERİ

a) Ünlü düşmesi (orta hece düşmesi)

Ünlü düşmesi şu üç şekilde karşımıza çıkmaktadır:

• **Bazı sözcükler çekim ekini alırken ünlü düşer.**

✚ ağız-ı→ağzı, boyun-u→boynu, omuz-um→omzum, şehir-i→şehri, alın-ı→alını, akıl-ım→aklım...

• **Bazı sözcükler yapım ekini alırken (türetilirken) ünlü düşer.**

✚ koku-la→kokla- , oyun-a→oyna- , sarı-ar→sarar- , yumurta-la→yumurtla- , sızı-la→sızla- , ileri-le→ilerle- , kuru-ak→kurak , kavuş-ak→kavşak , yalın-ız→yalnız , yanıl-ış→yanlış , devir-ik→devrik , buyur-uk→buyruk , ayır-ıntı→ayrıntı , kara-ar→kara- ...

• **Bazı sözcükler birleşirken ünlü düşer.**

✚ kahr-olmak→kahrolmak, sabır-etmek→sabretmek, şükür-etmek→şükretmek, sabır-eylemek→sabreylemek, keşif-etmek→keşfetmek, kayıp-olmak→kaybolmak ...

NOT 1: Ünlü düşmesi, ünlüyle biten bir sözcüğün ünlü ile başlayan bir sözcükle birleşmesi olayında da görülür. Buna “**ünlü aşınması**” da denir.

✚ ne-için→niçin, ne-asıl→nasıl, kahve-altı→kahvaltı ...

NOT 2: Ünlü düşmesini yazıda göstermemek yazım yanlışına neden olur.

✚ Çağırılmadığı için akşamki davette yoktu. (2008-ÖSS)

NOT 3: İkillemelerde ünlü düşmesi olmaz.

✚ omuz omuza, burun buruna, göğüs göğüse, şehirden şehire...

NOT 4: Özel isimlerde ünlü düşmesi olmaz.: Ufuk-a → Ufuk'a

2018-TYT

Ben, sisi zihnin bazı hâllerine benzetirim. Sis içindeyken

I

sanki başka bir dünyada, başka bir nizam içinde oynayan muhayyilem, beni daima şaşırtır. Kimi zaman

II

temel karakterler üzerinde kalıp ayrıntılardan

III

uzaklaşmanın mutluluğunu yaşıyorum. Kimi zaman da zihnim ayrıntılara dalıp çevreyi kolaçan etmeye başlar.

IV

Birkaç gündür İstanbul'un üstünü bütününü örten sis de zihnim gibi oyunlar oynuyor ve görülen, iştilen her şeyi

V

farklı bir şekle sokuyor.

Bu parçadaki altı çizili sözcüklerin hangisinde ünlü düşmesi yoktur?

A) I B) II C) III D) IV E) V

2016-YGS

Çevresi büyük bir piknik alanı olarak düzenlenip halka

I

açılan Mogan Gölü'nün kuşların kuluçka ve yavrulamasına ayrılan doğal park kısımında

II

III

kıvrımlı ahşap yayla volları ve kuş gözlemevleri

IV

V

yapılmış.

Bu cümledeki altı çizili sözcüklerin hangisinde ünlü düşmesi yoktur?

A) I B) II C) III D) IV E) V

b) Ünsüz düşmesi

Sonu “**k**” ünsüzü ile biten sözcüklere “**-cık, -cek, -l**” eklerinden biri geldiğinde sondaki “**k**” ünsüzünün düşmesi olayına denir.

✚ küçük-cük→küçücük, ufak-cık→ufacık, büyük-cek→büyücek, çabuk-cak→çabucak, sıcak-cık→sıcacık, yüksek-l→yüksele- , alçak-l→alçal- , yumuşak-cık→yumuşacık

NOT: Türkçede az da olsa “**k**” ünsüzü dışında da ünsüz düşebilir.

✚ üst-teğmen→üsteğmen, ast-teğmen→asteğmen, ad-daş→adaş, gülüş-cük→gülücük, öpüş-cük→öpücük

SES TÜREMELERİ

a) Ünlü türemesi

Ünlü türemesi şu iki şekilde karşımıza çıkmaktadır:

- **Bazı pekiştirilmiş sözcüklerde görülür.**

çevre→çepeçevre, sağlam→sapasağlam
yalnız→yapayalnız, gündüz→güpegündüz

- **“bir,dar,az,genç...” gibi tek heceli sözcüklere “-cik” küçültme eki getirildiğinde araya bir ünlünün girmesi olayına denir.**

bir-cik→biricik, az-cik→azicik, dar-cik→daracik,
genç-cik→gencecik

b) Ünsüz türemesi (ikizleşme)

Ünsüz türemesi şu iki şekilde karşımıza çıkmaktadır:

- **Bazı yabancı sözcükler,ünlü ile başlayan bir ek aldıklarında araya bir ünsüz girer.**

af-ı→affi, hak-ım→hakkım, sır-ı→sırrı, his-i→hissi,
zan-ımca→zannımca ...

- **Bazı yabancı sözcükler, “et-, ol-” yardımcı fiilleriyle birleştiklerinde görülür.**

ret-et→reddet-, his-et→hisset-, af-et→affet-, hal-ol→hallol-

NOT 1: Ses düşmesi veya türemesi yoluyla oluşan birleşik sözcükler bitişik yazılır.

NOT 2: Ses düşmesi veya türemesi kuralına uymamak yazım yanlışına neden olur.

Ünlü daralması

“e,a” geniş ünlülerle biten sözcüklere “-yor” eki getirildiğinde “e,a”nın daralarak dar ünlüler olan “ı,i,u,ü”ye dönüşmesi olayına denir.

başla-yor→başlıyor, özle-yor→özlüyor
sevme-yor→sevmiyor, okuma-yor→okumuyor
bekle-yor→bekliyor, anla-yor→anlıyor, horla-yor→horluyor

NOT 1: Ünlü daralmasını bulmak için sözcükten “-iyor” bölümü çıkarılır.Sözcüğe “emek,amak” getirilir.Anlamlı oluyorsa daralma var,anlamsız oluyorsa daralma yoktur.

NOT 2: Türkçede “y” kaynaştırma ünsüzünden dolayı sadece şu üç sözcük daralır.Diğer bütün daralmalar “-yor” ekinden kaynaklanır ama “-yor” ekini alan bütün sözcükler de daralmaz.

de-y-en→diyen, ye-y-ecek→yiyecek, ne-y-e→niye

NOT 3: Konuşmada yapılan bazı darlaşmalar yazıda gösterilirse yazım yanlış olur.

bekliyen (yanlış) – bekleyen (doğru)

istiyen (yanlış) – isteyen(doğru)

2005-ÖSS

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

- A) Bu konudaki kararımı size bildirmeyeceğim.
- B) Konuşmasında bu konuya da değinecek.
- C) Bebeği bütün gün kardeşi oyalıyacak.
- D) Onun bu işi başaracağını söyleyebilirim.
- E) Onu kime verdiğimi anımsayamıyorum.

n-m değişimi (n-b çatışması)

Türkçede “b” ünsüzünün,kendinden önce gelen “n” ünsüzünün “m” ünsüzüne dönüştürmesi olayına denir.

dolanbaç→dolan**m**aç, kanbur→kan**m**bur, penbe→pen**m**be,
tenbel→ten**m**bel, sünbül→sün**m**bül, saklanbaç→sakla**m**aç ...

NOT: Birleşik sözcüklerde ve özel isimlerde “n-m değişimi” olmaz.

İstanbul,Safranbolu,Zeytinburnu,sonbahar,onbaşı,binbaşı ...

Ünlü değişimi

Türkçede “ben,sen” kişi zamirlerine yönelme hal eki olan “e,a” getirildiğinde bu zamirlerin “bana,sana” şekline girmesi olayına

denir.

- Ben-e,a → **ba**na, sen-e,a → **sa**na
- Sırf sana benziyor diye usulca sokulup merhaba dedim.

Ulama

Ünsüzle biten bir sözcükten sonra ünlüyle başlayan bir sözcüğün gelmesi ve bu iki sözcüğün birbirine bağlanması olayına denir.

- Ölüm Allah'ın emri / Ayrılık olmasaydı
- Ey bu topraklar için toprağa düşmüş asker
Gökten ecdat inerek o pak alını öpse değer

NOT: Noktalama işaretleri ulamayı engeller.

- Öğretmen,ulusu aydınlatan bir ışıktır.

Kaynaştırma harfleri (koruyucu ünsüzler)

Türkçe sözcüklerde iki ünlü yan yana gelmez.İki ünlünün yan yana geldiği durumlarda araya bir kaynaştırma ünsüzü girer.Bu olaya “**kaynaştırma**” denir.Kaynaştırma ünsüzlerini “**yaşasın**” sözcüğünün ünsüzleri olarak aklımızda tutabiliriz.

➤ “y” kaynaştırma harfi

Özellikle “**ile,idi,imiş,ise**” gibi sözcükler,ünlüyle biten bir sözcüğe eklenirse baştaki “i” ünlüsü düşer ve yerine “y” kaynaştırma ünsüzü gelir.

- bilgi-ile→bilgi**y**le, usta-idi→usta**y**dı, kısa-imiş→kıs**a**y**m**ış ...
- oda-**y**-a, yürü-**y**-erek, başla-**y**-an ...

➤ “ş” kaynaştırma harfi

Üleştirme sayı sıfatlarında kullanılır: iki-**ş**-er, altı-**ş**-ar, yedi-**ş**-er ...

NOT: Sayının aslında “ş” sesi varsa kaynaştırma harfi almaz: beş-er

➤ “s” kaynaştırma harfi

III.tekil şahıs iyelik ekinden önce kullanılır: araba-**s**-i, çanta-**s**-ı ...

➤ “n” kaynaştırma harfi

- Zamirlerden sonra ek geldiğinde kullanılır: o-**n**-dan, bu-**n**-u ...
- İyelik eklerinden sonra hal eki gelirse kullanılır: ders kitabı-**n**-ı
- Tamlayan ekinden önce kullanılır: oda-**n**-ın kokusu

NOT: “su” ve “ne” sözcükleri, ad tamlamasında tamlayan olduğunda kaynaştırma ünsüzü “n” yerine “y” olur: ne-**y**-in kavgası, su-**y**-un sesi

ÇIKMIŞ SORULAR

1.

Öğretmen olmanın, o küçük çocukların hayatlarına dokunmanın benliğinde bıraktığı derin iz, zaman ilerledikçe onu daha mutlu eder olmuştu. Öğrencilerine yeni şeyler öğretme hazzı, geçmişine olan özlemini çoktan alıp götürmüştü.

Bu parçada aşağıdaki ses olaylarından hangisi yoktur?

- A) Ünsüz düşmesi
- B) Ünsüz türemesi
- C) Ünlü daralması
- D) Ünsüz benzeşmesi
- E) Ünlü düşmesi

(2017-YGS)

2.

Gözlerin gözlerime değince
Felaketim olurdu ağlardım
Beni sevmiyordun bildirdim
Bir sevdiğin vardı duyardım
Çöp gibi bir oğlan, ipince
Hayırsızın biriydi fikrimce

Bu dizelerde aşağıdaki ses olaylarından hangisi yoktur?

- A) Ünsüz benzeşmesi

- B) Ünlü düşmesi
C) Ünsüz türemesi
D) Ünlü daralması
E) Ünsüz yumuşaması

(2017-LYS)

3.

Koca şehrin üstünde ipi kopmuş bir uçurtmayım;
Rüzgârlara kayıyor göğsüm sarsıla sarsıla.
Koca şehrin üstünde ipi kopmuş bir uçurtmayım;
Ki uçurtmuştu beni çocukluğum, hülyalarıyla.

Bu dizelerde aşağıdaki ses olaylarından hangisi yoktur?

- A) Ünsüz yumuşaması
B) Ünsüz benzeşmesi
C) Ünlü düşmesi
D) Ulama
E) Ünlü daralması

(2016-LYS)

4.

Eskiden ülkelerin zenginliğinin ölçütü, sahip olunan toprak ve doğal kaynakların miktarıydı; zenginleşmenin yolu, daha geniş topraklara hükmetmekten geçiyordu. 20. yüzyılın ikinci yarısında bilimsel araştırmalara ağırlık verilmesiyle bu anlayış değişti, bilgi üretimi önem kazandı.

Bu parçada aşağıdaki ses olaylarından hangisi yoktur?

- A) Ünlü düşmesi
B) Ünsüz yumuşaması
C) Ulama
D) Ünsüz benzeşmesi
E) Ünlü türemesi

(2013-YGS)

5.

Verdiği her uzun aranın ardından yeni albümüyle gönlümüzü fethetmeyi başaran pop müziği sanatçısı, bu kez eski şarkılarını yeniden yorumlayarak geçmişe bugünün penceresinden bakıyor ve dinleyiciyi yine oldukça etkiliyor.

Bu cümlede aşağıdaki ses olaylarından hangisi yoktur?

- A) Ünlü daralması
B) Ünlü düşmesi

- C) Ünsüz yumuşaması
D) Ünsüz türemesi
E) Ünsüz benzeşmesi

(2012-YGS)

6.

Aşağıdakilerin hangisinde hem ünsüz yumuşaması hem de ses düşmesi vardır?

- A) Akla gelen başa gelir.
B) Keskin sirke kabına zarar verir.
C) Kırlangıcın zararını biberçiden sor.
D) Her yığının gönlünde bir arslan yatar.
E) Kurdun adı yaman çıkmış, tilki vardır baş keser.

(2007-ÖSS)

7.

Önce baygın bir iniltiydi yamaçtan duyulan,
Sonra bir gölge belirmişti kuş uçmaz yoldan:
Köyümün titreterek bağı yanı toprağını
İnliyor, baktım, uzaktan görünen bir kağıt...

Bu dizelerde aşağıda verilen ses olaylarından hangisi yoktur?

- A) Ünlü düşmesi
B) Ünsüz düşmesi
C) Sert ünsüz yumuşaması
D) Ünlü daralması
E) Ünsüz benzeşmesi

(2001-ÖSS)

YAZIM KURALLARI

BÜYÜK HARFLERİN KULLANILDIĞI YERLER

A. Cümleler büyük harfle başlar.

B. Dizeler büyük harfle başlar.

C. Belirli bir tarih bildiren ay ve gün adları büyük harfle başlar:

- Lale Festivali 25 **Haziran**'da başlayacak.
- 29 **Mayıs** 1453 **Salı** günü İstanbul fethedildi.

NOT: Belirli bir tarihi belirtmeyen ay ve gün adları küçük harfle başlar:

- Okullar genellikle **eylülün** ikinci haftasında öğretime başlar.

2012-LYS

Mudurnu, Abant'ın merkezine 18 km mesafede ve

I

II

Arnavut kaldırımı sokakları, eski evleri, köprüleriyle

III

çok çekici. Çarşısında Ahilik geleneği yaşatılıyor ve her Cuma tören yapılıyor. Ayrıca buradaki tarihî

IV

yapıları da seyretmeye doyum olmuyor.

V

Bu parçadaki numaralanmış sözlerden hangisinin yazımı yanlıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

D. Tabela,levha ve levha niteliğindeki yazılarda geçen kelimeler büyük harfle başlar:

- Giriş,Çıkış,Müdür,Vezne,Otobüs Durağı,Başkan,Doktor,7.Kat,1.Sınıf,C Blok vb.

E. Özel adlar büyük harfle başlar:

1. Kişi ad ve soyadları büyük harfle başlar: Ali Yılmaz

2. Takma adlar büyük harfle başlar:

- **Demirtaş**(Z.Gökalp), **Tarhan**(Ö.Seyfettin), **İrfan Kudret**(Cahit Sıtkı Tarancı), **Memet Ali Sel** (O.Veli)

3. Kişi adlarından önce ve sonra gelen unvanlar,saygı sözleri,rütbe adları ve lakaplar büyük harfle başlar:

- **Gazi** M.Kemal **Paşa**,Zeynep **Hanım**,Yüzbaşı **Cemil**,Mimar **Sinan**,Genç **Osman**,Deli **Petro**,Ali **Bey** vb.

4. Akrabalık adı olup lakap veya unvan olarak kullanılan kelimeler büyük harfle başlar:

- Somuncu **Baba**,Dayı **Kemal**,Nene **Hatun**,Hala **Sultan**

NOT: Akrabalık bildiren kelimeler küçük harfle başlar:

- Tülay **ablama** gittim. Ayşe **teyzemin** keki çok güzel.

5. Cümle içinde özel adın yerine kullanılan makam veya unvan sözleri büyük harfle başlar:

- Uzak Doğu'dan gelen heyeti **Vali** dün kabul etti.

6. Saygı bildiren sözlerden sonra gelen ve makam,mevki,unvan bildiren kelimeler büyük harfle başlar: Sayın **Bakan**,Sayın **Vali**

7. Mektuplarda ve resmi yazışmalarda hitaplar büyük harfle başlar:

- Sevgili **Kardeşim**, Aziz **Dostum**, Değerli **Dinleyiciler**

8. Hayvanlara verilen özel adlar büyük harfle başlar: **Boncuk**

9. Millet,boy,oymak adları büyük harfle başlar: **Alman,Kazak...**

10. Dil ve lehçe adları büyük harfle başlar:

➤ **Türkçe,İngilizce,Kazakça**

11. Devlet adları büyük harfle başlar:

➤ **Türkiye Cumhuriyeti,Azerbaycan**

12. Din ve mezhep adları ile bunların mensuplarını bildiren sözler büyük harfle başlar:

➤ Müslümanlık-Müslüman,Hanefilik-Hanefi,Katolik,Budist

13. Din ve mitoloji ile ilgili özel adlar büyük harfle başlar:

➤ Tanrı,Allah,İlah,Cebrail,Zeus,Kibele

NOT: “Tanrı,Allah,İlah” sözleri özel ad olarak kullanılmadıklarında küçük harfle başlar:

➤ Eski Yunan **tanrıları**. Müzik dünyasının **ilahı**

14. Gezegen ve yıldız adları büyük harfle başlar:

➤ **Merkür,Halley,Neptün**

NOT: “Dünya,güneş,ay” sözcükleri gezegen anlamı dışında kullanıldıklarında küçük harfle başlar:

➤ Dünya malı **dünyada** kalır.

15. Düşünce,hayat tarzı,politika vb. anlamlar bildirdiğinde **doğu** ve **batı** sözlerinin ilk harfleri büyük yazılır:

➤ **Batı** medeniyeti,**Doğu** mistisizmi

NOT 1: Bu sözler yön bildirdiğinde küçük yazılır: Mersin'in **doğusu**

NOT 2: Ara yönler her zaman bitişik yazılır: güneydoğu,kuzeydoğu,güneybatı,kuzeybatı

16. Yer adları (**kıta,bölge,il,ilçe,köy,semt vb.**) büyük harfle başlar:

➤ Asya,İç Anadolu,Sivas,Kangal,Tarsus,Pozcu,Yenişehir...

17. Yer adlarında ilk isimden sonra gelen ve **deniz,nehir,göl,dağ,boğaz vb.** tür bildiren ikinci isimler büyük harfle başlar:

➤ Ağrı **Dağı**,Van **Gölü**,Çanakkale **Boğazı**,Nil **Nehri**,Panama **Kanalı**,Zigana **Geçidi**

NOT: Özel ada dahil olmayıp tamlama kuran “**şehir,il,ilçe,belde,köy**” gibi sözler küçük harfle başlar:

➤ Konya **ili**,Uzungöl **beldesi**,Mut **ilçesi**

18. Mahalle,meşdan,bulvar,cadde,sokak adlarında geçen **mahalle,meşdan,bulvar,cadde,sokak** kelimeleri büyük harfle başlar:

➤ Tozkoparan **Mahallesi**,Adnan Menderes **Bulvarı**,Cumhuriyet **Meydanı**,7. **Cadde**

19. **Saray,köşk,han,kale,köprü,kule,anıt vb.** yapı adlarının bütün kelimeleri büyük harfle başlar:

➤ Dolmabahçe **Sarayı**,Çankaya **Köşkü**,Müftü **Köprüsü**,Ankara **Kalesi**,Horoğlu **Han**,Bilge Kağan **Anıtı**

20. Yer bildiren özel isimlerde kısaltmalı söyleyiş söz konusu olduğunda yer adlarının ilk harfi büyük yazılır:

➤ **Hisar'dan,Boğaz'dan,Köşk'e**

21. Kurum,kuruluş ve kurul adlarının her kelimesi büyük harfle başlar:

➤ Türkiye Büyük Millet Meclisi,Türk Dil Kurumu,Devlet Malzeme Ofisi,Milli Kütüphane,Çocuk Esirgeme Kurumu,Atatürk Orman Çiftliği,Atatürk Lisesi,Anadolu Kulübü,Mavi Köşe Bakkaliesi,Türk Ocağı,Kızılay Derneği,Emek İnşaat,Bakanlar Kurulu,Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

22. Kanun,tüzük,yönetmelik,yönerge,genelge adlarının her kelimesi büyük harfle başlar:

➤ **Medeni Kanun,Türk Bayrağı Tüzüğü**

23. Kurum,kuruluş,kurul,merkez,bakanlık,üniversite,fakülte,bölüm ,kanun,tüzük,yönetmelik ve makam sözleri asılları kastedildiğinde büyük harfle başlar:

➤ **Türkiye Büyük Millet Meclisi** her yıl 1 Ekim'de toplanır.

- Bu yıl ise **Meclis**,yeni döneme erken başlayacak.
- 2876 sayılı **Kanun** bu yıl yeniden gözden geçiriliyor.
- **Türk Dil Kurumu** çalışmalarını titizlikle sürdürüyor.
- Yapılan işlem **Yönetmelik**'in 4.maddesine aykırı düşmektedir.

24. Kitap,dergi,gazete ve sanat eserlerinin (**tablo,heykel,beste vb.**) her kelimesi büyük harfle başlar:

- Nutuk, Safahat, Sinekli Bakkal; Türk Dili, Türk Kültürü,Varlık; Resmi Gazete, Türkiye, Sabah; Kaplumbağa Terbiyecisi; Saraydan Kız Kaçırma,Onuncu Yıl Marşı

NOT 1: Özel ada dahil olmayan **“gazete,dergi,tablo vb.”** sözler büyük harfle başlamaz: Milliyet **gazetesi**,Türk Dili **dergisi**

NOT 2: Kitap,makale,tiyatro eseri,kurum adı vb. özel adlarda yer alan kelimelerin ilk harfleri büyük yazıldığında **ve,ile,veya,yahut,ki,de,da** sözleriyle **mi,mi,mu,mü** soru edatı küçük harfle yazılır: Mai **ve** Siyah,Suç **ve** Ceza,Leyla **ile** Mecnun,Diyorlar **ki**

NOT 3: Özel adın tamamı büyük yazıldığında **“ve,ile,veya,yahut,ki,de,da”** sözleriyle **“mi,mi,mu,mü”** soru edatı da büyük yazılır: MAİ VE SİYAH,DİYORLAR Kİ

25. Ulusal,resmi ve dini bayramlarla anma ve kutlama günlerinin adları büyük harfle başlar:

- Cumhuriyet **Bayramı**, Ramazan **Bayramı**, Miraç **Kandili**, Anneler **Günü**,14 Mart **Tıp Bayramı**,Hıdırellez vb.

26. Kurultay,bilgi şöleni,çalıştay,açık oturum vb. toplantıların adlarında her kelimenin ilk harfi büyük yazılır:

- VI.Uluslararası **Türk Dil Kurultayı**,Karamanlı **Türkçesi Araştırmaları Çalıştayı** vb.

27. Tarihi olay,çağ ve dönem adları büyük harfle başlar:

- Kurtuluş Savaşı,Milli Mücadele,Cılalı Taş Devri,İlk Çağ,Lale Devri,Cahiliye Dönemi,Milli Edebiyat Dönemi,Servetifünun Dönemi'nin,Tanzimat Dönemi'nde

28. Özel adlardan türetilen bütün kelimeler büyük harfle başlar:

- Türkçe,Avrupalı,Avrupalılaşmak,Bursalı,Asyalılık,Türkçülük

NOT 1: Özel ad kendi anlamı dışında yeni bir anlam

kazanmışsa büyük harfle başlamaz:

acem (Türk müziğinde bir makam),**amper** (elektrik akımında şiddet birimi),**allahlık** (saf,zararsız kimse) vb.

NOT 2: Para birimleri büyük harfle başlamaz: avro,lira,dolar...

NOT 3: Özel ad yerine kullanılan **“o”** zamiri cümle içinde büyük harfle yazılmaz.

NOT 4: Müzikte kullanılan makam ve tür adları büyük harfle başlamaz: acemaşiran,acembuselik,bayatı,türkü,varsığı

29. Yer,millet ve kişi adlarıyla kurulan birleşik kelimelerde sadece özel adlar büyük harfle başlar:

- Antep **fıstığı**,Frenk **gömleği**,Van **kedisi**,Mersin **tantunisi**

2017-LYS

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde büyük harflerin kullanımıyla ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?

- A) Osmanlı Devleti'nde Batılılaşma hamlesi Tanzimat Fermanı ile başlamıştır.
- B) Hicaz, Türk müziğinde en sevdiğim makamlardan biridir.
- C) Çocukken gittiğim Uzungöl Beldesi, unutamadığım yerlerden-dir.
- D) Reşat Nuri'nin Gamsız'ın Ölümü adlı öyküsü,Bakanlığın ders kitaplarına girdi.
- E) Homeros'un eşsiz eserlerinde Eski Yunan tanrıları ana kahra-manlardır.

2011-LYS

1349'da Cenevizliler tarafından yapılan, sonraki

I

yıllarda da birçok kez onarılan Galata Kulesi,

II

İstanbul'daki görülmeye değer yerlerden biridir.

Üsküdar'ın Doğancılar Senti'ndeki bu yapı 17. yy.da

III

IV

Hezarfen Ahmet Çelebi'nin takma kanatlarla uçma-

V

sından sonra da birçok uçma denemesine tanık olmuştur.

Bu parçadaki numaralanmış sözlerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

de'nin yazımı

Bağlaç olan "de"

- Ayrı yazılır.
- "-te,-ta" şekli yoktur.Yani benzeşme kuralına uymaz.
- Eklendiği cümleye "dahi,bile,üstelik" gibi anlamlar katar.
- Cümleden çıkarıldığında anlam bozulmaz ancak daralabilir.
- Özel isimlerden sonra kesme işaretiyle ayrılır.
- İkinci "de"yi almaz.

Örnek:

- ✓ Okumuş **da** adam olmuş.
- ✓ Ben **de** özledim ben **de**.
- ✓ Bu iş hiç **de** kolay değil.
- ✓ Çağırırsak **da** gelmez ki.
- ✓ Sokak **da** bizlerin yaşadığı mekandır.
- ✓ Bir **de** gelmiş bana saygısızlık yapıyor.

2018-TYT

(I) Kişiye odaklı söyleşilerde amaç; soru sorulan kişinin yaşamını, yaptıklarını veya fikirlerini gündeme getirmektir. (II) Bu tür söyleşilerin öznesi, toplumda merak uyandıran ünlü şahsiyetler olabilir. (III) Örneğin sporcular, sanatçılar ve politikacılar bu söyleşilerde

sıklıkla yer alır. (IV) Kimi zamanda tanınmamış ancak yaşamı ve yaptıklarıyla dikkatleri çekmiş kişiler seçilir. (V) Sorular aracılığıyla onların iç dünyalarında neler yaşadıkları okura aktarılmak istenir.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde "de" bağlacının yazımıyla ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2001-ÖSS

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

- A) Nasıl oldu da beni hatırlayamadı bir türlü anlayamadım.
B) O kadar çok çalıştı ki havanın karardığını fark etmedi.
C) Bugün sinemaya gidelim, yanında size geliriz.
D) Yarınki toplantıya kimlerin katılacağı belli değil henüz.
E) Geçmişte yaşanan tatsızlıkların unutulmasını istiyordu artık.

Ek olan "de"

- Bitişik yazılır.
- "-te,-ta" şekli vardır.Yani benzeşme kuralına uyar.
- Eklendiği cümleye "bulunma,kalma" gibi anlamlar katar.
- Cümleden çıkarıldığında anlam bozulur.
- Özel isimlerden sonra kesme işaretiyle ayrılır.
- İkinci "de"yi alır.

Örnek:

- ✓ Yurt**ta** sulh,cihanda**da** sulh.
- ✓ Dil**de**,fikir**de**,iş**te** birlik.
- ✓ İstanbul'**da** bir güzel / İstanbul kadar özel
- ✓ Sokak**ta** yaşıyor pek çok gariban.

ki'nin yazımı

Bağlaç olan "ki"

- Genelde ayrı yazılır.
- "-ler" ekini almaz.

Örnek:

- ✓ Duydum **ki** unutmuşsun gözlerimin rengini.

- ✓ Geçmiş zaman olur **ki** hayali cihan değer.
- ✓ Çalışasınız **ki** karşılığını göresiniz.
- ✓ Tut **ki** karnım acıktı.
- ✓ Anladım **ki** senden bana fayda yok.
- ✓ Öyle bir geçer zaman **ki**.
- ✓ Sen **ki** buraların tek hakimisin.

NOT: “**ki**” bağlacı,şu sözcüklerde kalıplaştığı için bitişik yazılır: sanki,oysaki,mademki,belki,halbuki,çünkü,meğerki,illaki **(SOM BaHÇeMİ)**

Ek olan “**ki**”

- Her zaman bitişik yazılır.
- “**-ler**” ekini alır.
- İki görevle karşımıza çıkar:

• Sıfat yapan “**ki**”

- “**Neredeki** veya **ne zamanki**” sorularından birine cevap verir.
- Her zaman yapım eki olarak kullanılır.

Örnek:

- ✓ Evde**ki** hesap çarşıya uymadı.
- ✓ Dolapt**aki** sebzeler bozulmuş.
- ✓ Dün**kü** olay canımı sıktı.
- ✓ Akşam**ki** maç güzeldi.

• İlgî zamiri “**ki**”

- “**Kiminki** veya **neyinki**” sorularından birine cevap verir.
- İsim tamlamalarında “**tamlanan**” grubunun yerini tutar.

Örnek:

- ✓ Onun**ki** hiç de kaliteli değil.
- ✓ Sizin**ki** yine döktürüyor.
- ✓ Arabanın**ki** kapanmıyor.
- ✓ Bu pantolonun**ki** daha iyi bir kumaş.

“**mi**” soru edatının yazımı

- Kendinden önceki sözcükten ayrı yazılır.
- Sonra gelen ekler soru edatına bitişik yazılır.
- Özel isimlerden sonra kesme işaretiyle ayrılmaz.
- Eklendiği cümleye her zaman soru anlamı katmaz.

Örnek:

- ✓ Yârim İstanbul’u mesken **mi** tuttun?
- ✓ Bu çay ağır akar,yorgun **mu**,bilmem.
- ✓ Ölür **müsün**,öldürür **müsün**?
- ✓ Sen de **mi** Brütüs?

NOT: Ünlü daralmasına uğrayan “**-ma,-me**” olumsuzluk eki,soru eki “**mi**” ile karıştırılmamalıdır.

- ✓ Tatile gitmeyi düşünmüyor **musun**? (**soru edatı**)
- ✓ Neden onunla hiç konuş**mu**yorsun? (**olumsuzluk eki**)

İKİLEMELERİN YAZIMI

- İkilemeler ayrı yazılır ve aralarına hiçbir noktalama işareti girmez.
- ✓ Art arda,baş başa,er geç,az çok,doğru dürüst...

NOT: Bazı ikilemeler kalıplaşarak bir varlığa ad olmuştur ve bunlar bitişik yazılır: **çıtçıt,gırgır,fırfır...**

PEKİŞTİRMELERİN YAZIMI

- Pekıştirmeler bitişik yazılır.
- Pekıştirme “**m,p,r,s**” ünsüzleriyle yapılır.
- Pekıştirilecek sözcüğün ilk ünlüsüne kadar olan bölüm alınır.
- Sonra “**m,p,r,s**” ünsüzlerinden uygun olan getirilir.
- Oluşan bu ses grubu sözcüğün başına eklenir.

- ✓ İpissiz,tertemiz,yemyeşil,masmavi,sapasağlam,yapyalınız-yapayalınız,sırsıklam-sırılısıklam,çırçıplak-çırılçılak...

KISALTMALARIN YAZIMI

- Kısaltma,büyük harfle yapılmışsa ve sözcük halinde değilse kısaltmaya getirilen eklerde son harf esas alınır.
- ✓ **TBMM**’de bugün yoğun bir program var.
- ✓ **ÖSYM**’nin başkanı değişti. **TDK**’nin, **TSE**’de ...
- Kısaltma,büyük harfle yapılmışsa ve sözcük halindeyse kısaltmaya getirilen eklerde kısaltmanın okunuşu esas alınır.

- ✓ Kardeşim **ODTÜ'yü** kazandı.
- ✓ Babam, **ASELSAN'da** çalışıyor.
- ✓ **MEB'in** sıkıntıları her geçen gün artıyor.

- Kısaltma, küçük harfle yapılmışsa kısaltmaya getirilen ekler, kısaltmanın açılımına göre getirilir. Küçük harfle yapılan kısaltmanın sonunda nokta varsa ek, kesme işaretiyle ayrılmaz; yoksa kesme işaretiyle ayrılır.

- ✓ İng.yi, 16.yy.da, g'ı, kg'a, cm'yi...

SAYILARIN YAZIMI

- Yazıyla yazılan sayılar çek, senet hariç her zaman ayrı yazılır.

- ✓ Yaş **otuz beş** yolun yarısı eder.
- ✓ Evi aylık **üç yüz yirmi beş** liraya kiraya verdik.

- Bir ölçü, saat, tarih vb. bildiren sayılar rakamla yazılır.

- ✓ Kasaptan **5 kg** et almış.
- ✓ Otobüsümüz saat **20.30'da** kalkacak.

- Sıra sayıları hem rakamla hem de yazıyla yazılabilir.

- ✓ Kızım, yarışmada **1.** oldu.
- ✓ Kızım, yarışmada **birinci** oldu.

- Üleştirme sayıları her zaman yazıyla yazılır.

- ✓ Merdivenleri **ikişer ikişer** çıkıyordu.

- Cümle, bir rakamla başlamışsa ondan sonra gelen sözcük küçük harfle yazılır.

- ✓ 2003 **yılında** üniversiteden mezun oldum.

- Sayılara gelen ekler kesme işaretiyle ayrılır ve gelen ek sayının okunuşuna göre gelir, ses uyumlarına uygunluk gösterir.

- ✓ 1923'ten, 1980'de, 5'inci, 6'ncı ...

2016-YGS

Kendisine **2'inci** Aristo sıfatı verilen Farabi, insan

I

ihtiyaçlarının farklılığı nedeniyle toplum içindeki **iş birliğinin** önemli olduğunu vurgulamıştır.

II

Özel mülkiyeti kabul eden Farabi, topluma ait pek çok

III

IV

malın **herkesçe** kullanılması gerektiğini belirtir. Ona göre

V

devlet, toplumsal sözleşmeye dayanarak adaleti sağlar.

Bu parçadaki altı çizili sözcüklerden hangisinin yazımı yanlıştır?

- A. I B. II C. III D. IV E. V

EKLER VE SES OLAYLARIYLA İLGİLİ YANLIŞLIKLAR

- Çoğul eki (-ler, -lar) özel isimlere eklendiğinde kesme işaretiyle ayrılmaz.

- ✓ Yarın **Alilere** gideceğiz.
- ✓ Bizim **Fatihlere, M. Kemallere** ihtiyacımız var.

- Özel isimlere gelen yapım ekleri kesme işaretiyle ayrılmaz.

- ✓ Türkçe, Mersinli, Müslümanlık, Avrupalılaşıma...

- "y" kaynaştırma ünsüzünün "de-, ye-, ne" sözcükleri dışında "a" ve "e" ünlülerini darlaştırması yazıda gösterilirse yazım yanlışı olur.

- ✓ Bekliyen, istiyecek, anlayacak ... (**yanlış**)
- ✓ Bekleyen, isteyecek, anlayacak ... (**doğru**)
- ✓ Bebeği bütün gün kardeşi **oyalıyacak**. (2005-ÖSS)

- "c, d, g" ünsüzleriyle başlayan ekler ünsüz sertleşmesine uymazsa yazım yanlışı olur.

- ✓ Simitçi, kışdan, asgı, gitdi... (**yanlış**)
- ✓ Simitçi, kıştan, askı, gitti... (**doğru**)

2003-ÖSS

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

A) Yapılan ölçümler, hava koşullarına bağlı olarak değişgenlik gösteriyormuş.

B) Yönetmelikte yapılan değişikliklerden çoğumuzun haberi yoktu.

C) Emekli olunca, bu dernekte gönüllü olarak çalışmaya başladı.

D) Çocuğu, bu okula kaydetirmek için çok uğraşmıştı.

E) Geçmişe baktığımızda buna benzer pek çok durumla karşılaşılıyor.

- Ünlü düşmesi olan sözcüklerde ünlünün düşürülmemesi yazım yanlışı oluşturur.

2008-ÖSS

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

- A) Bu tedaviden sonra hastalığın seyri değişti.
- B) Yıllık izninin bir bölümünü bu ay kullanıyor.
- C) Organ nakliyle yaşama döndürülen hastaların sayısı gün geçtikçe artıyor.
- D) Çağırılmadığı için akşamki davette o yoktu.
- E) Uzun süre yağmur altında yürüdükten sonra sığınacak bir yer buldu.

SATIR SONUNA SIĞMAYAN SÖZCÜKLERİN YAZIMI

- Satır sonunda ve altında tek harf bırakılmaz.

✓a-ara-
raba (Yanlış) ba (Doğru)

✓müdafa-müda-
a (Yanlış) faa (Doğru)

- Satır sonunda özel isimlere gelen çekim ekleri kesme işaretiyle ayrılır.

✓Mersin-Mersin'
de (Yanlış) de (Doğru)

- Satır sonunda özel isme gelen yapım ekleri kısa çizgiyle ayrılır.

✓Mersin'Mersin-
li (Yanlış) li (Doğru)

- Birleşik sözcükler,satır sonunda aralarında ulama varsa

ulama yapılarak ayrılır.

✓hanım-hanı-
eli (Yanlış) meli (Doğru)

✓ilk-ilko-
okul (Yanlış) kul (Doğru)

BİRLEŞİK FİİLLERİN YAZIMI

Türkçede birleşik fiiller üç ayrı şekilde oluşturulur:

1.Yardımcı birleşik fiiller

İsim soylu bir sözcükle “**etmek,olmak,eylemek,kılmak,buyurmak,bulunmak**” eylemlerinden birinin bir araya gelmesiyle oluşur.

- ✓ Geçen yıl doktor oldu,herkese yardım etti.
- ✓ Sizi,bu kurumu denetlemeye yetkili kıldık.
- ✓ Af buyur,söylediklerini tam duyamadım.
- ✓ Allah rahmet eylesin.

NOT: Yardımcı eylemlerde **ses düşmesi ya da türemesi** olursa bu fiiller bitişik yoksa ayrı yazılır.

- ✓ Dershaneye kaydolmuş. (**kayıt olmak**)
- ✓ Bizi bugünlük affedin. (**af etmek**)
- ✓ Sabreyle sultanım! (**sabır eylemek**)

2.Kurallı birleşik fiiller

Çekim eklerini almamış bir fiil kök ya da gövdelerinden sonra bir ka-
lıplaşmış fiil getirilerek oluşturulan fiillerdir.Her zaman bitişik yazılır.

Kurallı birleşik fiillerin dört çeşidi vardır:

1.Yeterlik fiili: Fiil kök ve gövdelerinden sonra “**ebilmek**” getirilerek yapılır.

- ✓ Bir gece ansızın gelebiliyim.
- ✓ Yalnız başına okula gidebiliyor.

2.Tezlik fiili: Fiil kök ya da gövdelerinden sonra “**ivermek**” getirilerek yapılır.

- ✓ Giderken arabanın kapısını açıverdi,kitap elimden düşüverdi.
- ✓ Şu soruyu bize çözüver. Posta kutusuna sen de bakıver.

3.Yaklaşma fiili: Fiil kök ya da gövdelerinden sonra “**eyazmak**” getirilerek yapılır.

- ✓ Dağcılar soğuktan donayazmışlar.
- ✓ Ayağı kayınca balkondan düşeyazdı.

4.Sürerlik fiili: Fiil kök ya da gövdelerinden sonra “**edurmak, ekalmak, egelmek**” eylemlerinden biri getirilerek yapılır.

- ✓ Siz gidedurun, ben geliyorum.
- ✓ Onu karşımda görünce öylece donakaldım.
- ✓ Bu dava yıllardır süregelir.

3.Anlamca kaynaşmış birleşik fiiller

Bu eylemler genellikle “**deyimlerden**” oluşur.

- ✓ O günden sonra gözüme uyku girmemişti.
- ✓ Bu proje üzerinde biraz daha kafa yormalısınız.

NOT: Bazı anlamca kaynaşmış birleşik fiiller bitişik yazılır.

- ✓ Başvur-, elver-, öngör-, vazgeç-, varsay-

ÇIKMIŞ SORULAR

1.

“Birleşik sözcüğü oluşturan sözcüklerden biri veya her ikisi birleşme sırasında anlam değişmesine uğramışsa sözcük bitişik yazılır.”

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu kurala uyulmadığı için bir yazım yanlışı yapılmıştır?

- A) Adını şarkılarda duyduğumuz yalıçapkını, adalarda yaşayan bir kuş türüdür.
- B) Yemekten sonra tatlı olarak birer porsiyon bülbüluvası siparişi verdik.
- C) Doğum günüm için annem bana camgöbeği renginde bir kazak örmüş.
- D) Pek çok kişinin sandığının aksine denizyılanı nehirlerde de yaşayabilir.
- E) Yazar bu öyküsünde semt pazarlarındaki ayaküstü sohbetlere önemli bir yer ayırmış.

(2018-TYT)

2.

Yazma sadece Orta Doğu'nun Mısır ve Mezopotamya

I

gibi oldukça büyük uygarlıklarına özgü bir eylem

II

olagelmişken Homeros denen dev; MÖ IX. veya

III

VIII. yüzyıl içinde, tarihin derinliklerinden gelen tüm destanlardan, efsanelerden ve masallardan aldıklarını bir senteze kavuşturdu ve bize daha önce hiç kimsenin

IV

kapılarını aralamadığı sıradışı insanlık serüvenleri

V

anlattı.

Bu parçadaki altı çizili sözlerden hangisinin yazımı yanlıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

(2017-YGS)

3.

Lyon, bir milyonu aşan nüfusuyla Fransa'nın üçüncü

I

büyük kenti. UNESCO'nun Dünya Mirası Listesi'nde yer

II

alan bu tarihî kent merkezindeki dar sokaklar, tüneller

III

görülmeye değer. Sinema bu kentte icadedilmiş. Bu

IV

nedenle sinemanın ana vatanı sayılıyor.

V

Bu parçadaki numaralanmış sözlerin hangisinde yazım yanlışı vardır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

(2016-LYS)

4.

Kaplumbağalar, roman kişileri ve kullanılan dil bakımından Fakir Baykurt'un, aynı zamanda köy edebiyatının başyapıtlarından biri

I

olarak okunmalıdır.Kahramanların gerçekliğinin yanısıra, dilleri de

II

III

kişiliklerini adım adım oluşturan yetkinliktedir. Ayrıca, çok sayıda

IV

romanı ve öykü kitabı yayımlanmış herhangi bir yazarı,

V

Kaplumbağalar gibi bir roman bile ölümsüzleştirebilir.

Bu parçadaki numaralanmış sözlerden hangisinin yazımı yanlıştır?

A) I B) II C) III D) IV E) V

(2013-YGS)

5.

Diller yeşerdikleri kültürle büyüyor, onunla zenginleşiyor. Öyleki

I

dillerin ölümüyle kültürler de yitip gidiyor ve bu yok oluş yalnızca o

II

III

dili konuşan insanları değil, dünyayı da etkiliyor. Her on dört günde

IV

bir içlerinden biri daha sessizliğe doğru uçuşlanan diller, dünya mozağının bir parçasını da beraberinde götürüyor.

V

Bu parçadaki altı çizili sözlerden hangisinin yazımı yanlıştır?

A) I B) II C) III D) IV E) V

(2013-YGS)

6.

"1969 yılında (I)Güzel Sanatlar Akademisini bitirdim. Resim yapmaya (II)karikatürist olarak başladım; çizdiklerimi 10 liraya satardım (III)Dolmuş, Tef, Pardon gibi dergilere. İlk sergimi 1959 yılında (IV)Taksim meydanında açtım ve yalnızca üç tablo satarak yer kirasını ancak (V)ödeyebildim." diyor usta ressam sanat yaşamının ilk yıllarını anlatırken.

Bu parçadaki altı çizili sözlerden hangisinin yazımı yanlıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

(2010-YGS)

7.

(I)1204-1261 yılları arasındaki Latin işgali sırasında harap olan kilisenin eski hâline kavuşması için çalışmalar yapıldı. Kilise genişletildi ve (II)mozaiklerle süslendi. Binanın kuzeyine ve güneyine eklemeler yapıldı. Orta bölümü ise (III)Türklerin egemen olduğu dönemde onarıldı. (IV)1511'de de (V)Vezir Ali Paşa tarafından camiye çevrildi.

Bu parçadaki altı çizili sözlerden hangisinin yazımı yanlıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

(2010-YGS)

8.

1920'li yıllardı. Bizim evde dedem utunu yanından hiç

I

II

eksik etmezdi. Gramofondan klasik Türk müziği din-

III

lerdik o yıllarda. İstanbul Şehir Tiyatrolarında Muhsin

IV

Ertuğrul'un sahneye koyduğu oyunları kaçırmazdık.

Ayrıca öğretmenlerimiz de bizi kitap okumaya yön-

V

lendirirdi.

Bu parçadaki numaralanmış sözlerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

(2010-LYS)

9.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

- A) Bu binanın planını Avusturyalı bir mimarla birlikte çizmişler.
B) Müzenin bugünkü durumuyla ilgili bilgileri bir önceki sayımızda yayımlamıştık.
C) O gezide yıllardır görmediğim bir arkadaşşıma rastladım.
D) Buraya yeni bir yaya geçiti yapılacak.
E) Şenlikler bu yıl mayıs ayında başlayacak.

(2009-ÖSS)

10.

Yayınevimiz 2003'de kuruldu. 60'a yakın şiir kitabı

I

yayımladık. Tüm olumsuzluklara karşın şiirde bugün

II

bir hareketlilik yaşanıyor. İyi şiir yazılıyor mu? Evet.

III

Güçlü bir şiir geliyor. Ne var ki yayımladığımız

kitaplar çok satılmıyor. Bu, büyük yayınevlerinde de

IV

aşağı yukarı böyle.

V

Yukarıdaki numaralanmış sözlerden hangisinin yazımı yanlıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

(2007-ÖSS)

11.

Altı yıl önce aramızdan ayrılan değerli sanatçımız,

I

İstanbul'da açılan bir sergiyle anılıyor. Sanat yaşamı boyunca yapıtlarında çağdaş sanat akımlarını göz ardı etmeyen, bunun yanı sıra geleneklerimizi

II

III

ve Anadolu Estetiğini de yüzeye çıkarmayı başaran

IV

sanatçının yapıtları 7 Şubat 2006 tarihine kadar

V

izlenebilir.

Bu parçadaki altı çizili sözlerden hangisinin yazımı yanlıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

(2006-ÖSS)

12.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

- A) Baş başa vermiş, çocukların sorunlarından söz ediyorlardı.
B) İnsanımızın belirleyici özelliklerinden biri de konuk severliğidir.
C) Romandaki kişilerin, tipik İç Anadolu insanının özelliklerini taşıdığını söyledi.
D) Doğu felsefesiyle ilgili hemen her kitabı okurdu.
E) Televizyondaki kültür ve sanat programlarını sürekli izlerdi.

(2004-ÖSS)

13.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

- A) Bize hep: "İyi bir kitap okuru olmakla övününüz." derdi.
B) "Bugünlerde işlerimiz iyi." diyerek ellerini ovuşturdu.
C) "O zamanlar buğdaylarımız bu değirmende övütülürdü." diye söze başladı.
D) Öğrencilerine her zaman dürüst olmayı öğütterdi.

E) Doktor, anneme: "Günde üç öğün yemek yiyin." dedi.

(2004-ÖSS)

14.

Aşağıdaki cümlelerin hangisindeki altı çizili sözcüğün yazımı yanlıştır?

- A) Son dönem şairleri bu antolojiye alınmamış.
B) Voleybolcular otobüslerine bindiler.
C) Kardeşi bu filmin yönetmenliğini üstlenmiş.
D) Antirenör bugünkü çalışmayı erken bitirdi.
E) Bu zürafa hayvanat bahçesine yeni gelmiş.

(2002-ÖSS)

15.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

- A) Arkadaşları, bu kadar sorumsuz davranmasının nedenini bir türlü öğrenemediler.
B) Kuşkonmaz, saksıda yetiştirilen, uzun saplı, ince ve küçük yapraklı bir süs bitkisidir.
C) Tartışmacı, öne sürdüğü savın doğruluğunu kanıtlıyamadı.
D) Panele, üniversite öğrencileriyle öğretim üyeleri katılmıştı.
E) Aile büyüklerinden öğrenilen el sanatları, yöre halkının geçim kaynağını oluşturuyor.

(2002-ÖSS)

16.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

- A) Art arda yaşadığımız sıkıntılar, doğruyla yanlışı ayırtetmemizi sağladı.
B) Onu gördükten sonra kendi durumuna şükretti.
C) "O ana kadar sesimi çıkarmadım, sabrettim; ama daha fazla dayanamadım." dedi.
D) Azmetti; karşılaştığı bütün engelleri yenerek amacına ulaştı.

E) Böylesine güzel bir günde bana hayatı zehretti.

(2000-ÖSS)

birbirinden ayırmak için konur: 29.5.1453, 29.X.1923

NOT: Tarihlerde ay adları yazıyla da yazılabilir.Bu durumda ay adlarından önce ve sonra nokta kullanılmaz: 29 Mayıs 1453

7) **Saat ve dakika gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur:** Toplantı 13.00'te başladı. Tren 09.15'te kalktı.

8) **Kitap,dergi vb. künyelerinin sonuna konur:**

✓ Agah Sırrı Levend,Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri,TDK Yayınları,Ankara,1960.

9) **Dört ve dörtten çok rakamlı sayılar sondan sayılmak üzere üçlü gruplara ayrılarak yazılır ve araya nokta konur:**

✓ 1.000, 326.197, 49.750.812

10) **Genel Ağ adreslerinde kullanılır:** <http://tdk.org.tr>

11) **Matematikte çarpma işareti yerine kullanılır:** 4.5=20

NOKTALAMA İŞARETLERİ

NOKTA (.)

1) **Cümlelerin sonuna konur:** Türk Dil Kurumu,1932 yılında kuruldu.

2) **Bazı kısaltmaların sonuna konur:** Alb. (albay), Cad. (cadde), Sok. (sokak), s. (sayfa), vb.,İng.,sf.,Dr.

NOT: Büyük harfle yapılan kısaltmalarda nokta kullanılmaz: TBMM,ÖSYM,MİY ("T.C." ve "T." İstisnadır.)

3) **Sayılardan sonra sıra bildirmek için konur:**

✓ II.Mehmet,V.Cadde,XV.yüzyıl,20.Sokak,4.Levent vb.

4) **Arka arkaya sıralandıkları için virgülle veya çizgiyle ayrılan rakamlardan yalnızca sonuncu rakamdan sonra nokta konur:** 3,4 ve 7.maddeler ; XII-XIV.yüzyıllar arasında

5) **Bir yazının maddelerini gösteren rakam veya harflerden sonra kullanılır:** 1. , 2. , 3. , I. , II. ,III. , A. , B. ,C. , a. , b. , c.

6) **Tarihlerin yazılışında gün,ay ve yılı gösteren sayıları**

VİRGÜL (,)

1) **Birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime ve kelime gruplarının arasına konur:**

✓ Fırtınadan,soğuktan,karanlıktan ve biraz da korkudan sonra bu sıcak,aydınlık ve sevimli odanın havasında erir gibi oldum.

✓ Köyde kim çaresiz kalırsa,kimin işi bozulursa İstanbul yolunu tutar.

✓ Havayı, suyu, toprağı canlandıran hep sevgidir.

✓ Sessiz dereler,solgun ağaçlar,sarı güller

✓ Komutan uzun boylu, sert bakışlı, gözü pek biriydi.

2) **Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur:**

✓ Hamdım, piştim, yandım. (Mevlana)

✓ Umduk, bekledik, düşündük. (Y.Kadri)

✓ Bahar gelince havalar ısınır, çiçekler açardı.

3) **Uzun cümlelerde yüklemden uzak düşmüş olan özneyi belirtmek için konur:**

✓ Yaşam, biz başka planlar yaparken başımızdan geçenlerdir.

✓ Yetkililer, kurum içinde sağlık odası olması gerektiğini söyledi.

4) **Cümle içinde ara söz veya ara cümlelerin başına ve**

sonuna konur:

- ✓ Buradan, **bu sıkıcı yerden**, gideceğim. (**ara söz**)
- ✓ Dedesini, **o koca çınarı**, hiç unutamadı. (**ara söz**)
- ✓ Yarınki maça, **emin ol**, gelmeyecekler. (**ara cümle**)
- ✓ Bizler böyle çalışırsak, **kim ne derse desin**, bu işi de başarırız. (**ara cümle**)
- ✓ Şimdi, efendiler, **müsaade buyurursanız**, size bir sual sorayım. (**ara cümle**)

5) Anlama güç kazandırmak için tekrarlanan kelimeler arasına konur:

- ✓ Tükendim, tükendim, tükendim artık.
- ✓ Akşam, yine akşam, yine akşam,

6) Tırnak içinde olmayan alıntı cümlelerinden sonra konur:

- ✓ Vaktin varsa biraz görüşelim, dedi.
- ✓ Tarsus'a yarın gideceğim, demişti.

7) Konuşma çizgisinden sonraki alıntı cümlesinin bitimine konur:

- ✓ — Bu akşam Datça'ya gidiyor musunuz, diye sordu.

8) Edebi eserlerde konuşma bölümünden önceki ifadenin sonuna konur. (iki nokta da konabilir.)

- ✓ Bahçe kapısını açtı. Sermet Bey'e,
— Bu anahtar köşkü de açar, dedi.

9) Kendisinden sonraki cümleye bağlı olarak ret, kabul ve teşvik bildiren "hayır, yok, evet, peki, pekala, tamam, olur, hay-hay, başüstüne, öyle, haydi, elbette" gibi kelimelerden sonra konur:

- ✓ Evet, son kararım.
- ✓ Haydi, geç kalıyoruz.
- ✓ Hayır, kabul etmiyorum.
- ✓ Peki, gideriz. Hayhay, memnun olunuz. Olur, ben de katılırım.
- ✓ Evet, kırk seneden beri Türkçe merhale merhale Türkleşiyor.

10) Anlam karışıklığını gidermek için kullanılır:

- ✓ Suçlu, polisi göz ucuyla süzdü.
- ✓ Bu gece, eğlenceleri içlerine sinmedi.

11) Hitap için kullanılan kelimelerden sonra konur:

- ✓ Efendiler, bilirsiniz ki hayat demek mücadele demektir.
- ✓ Sevgili Kardeşim, * Sayın Başkan, * Değerli Arkadaşım,

12) Sayıların yazılışında kesirleri ayırmak için kullanılır: 38,6

13) Metin içinde art arda gelen zarf-fiil eki almış kelimelerden sonra konur:

- ✓ İstanbul'a severek, isteyerek gelmişti.
- ✓ Ancak yemekte bir karara varıp, arkadaşına dikkatli dikkatli bakarak konuştu.

14) Özne olarak kullanıldıklarında "bu, şu, o" zamirlerinden sonra konur:

- ✓ Bu, benim gibi yazarlar için hiç kolay olmaz.
- ✓ O, eski defterleri çoktan kapatmış, Osmanlıya kucağını açmıştı.

15) Kitap, dergi vb. nin künyelerinde yazar, eser, basımevi vb. maddelerden sonra konur:

- ✓ Fali Rıfık Atay, Tuna Kıyıları, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1938.

NOT 1: Yazarın soyadı önce yazılmışsa soyadından sonra da virgül konur:

- ✓ ERGİN, Muharrem, Dede Korkut Kitabı, Ankara, 1958.

NOT 2: Metin içinde "ve, veya, yahut" bağlaçlarından önce de sonra da virgül konmaz: Ceren ve Feyza uyudular.

NOT 3: Tekrarlı bağlaçlardan önce ve sonra virgül konmaz: Hem gider hem ağlar. Ya sev ya terk et.

NOT 4: Cümlede pekiştirme ve bağlama görevinde kullanılan da / de bağlacından sonra virgül konmaz:

- ✓ İmlamız lisanımız düzelince, lisanımız da kafamız düzelince düzelecek çünkü o da ancak onlar kadar bozuktur, fazla değil!

NOT 5: İsim ve sıfat tamlamalarında tamlayan ile tamlanan arasına virgül konmaz: Kalemin ucu, çalışkan öğrenci

NOT 6: İkilemeler arasına virgül konmaz: art arda, ev bark

NOT 7: Metin içinde zarf-fiil eki almış kelimeden sonra virgül konmaz:

- ✓ Meydanlığa varmadan bir iki defa İsmail kendisini gördü mü

diye kahveye baktı.

- ✓ Cumaları bahçede buluştukça kıza kendisinin adı bir mektep talebesi olmadığını anlatmaya çalışıyordu.

NOT 8: Metin içinde “-ınca,-ince” anlamıyla zarf-fiil görevinde kullanılan “-mı,-mi” ekinden sonra virgül konmaz:

- ✓ Ben aç yattım mı kötü kötü rüyalar görürüm nedense.
- ✓ Sen gülünce güller açar.

NOT 9: Şart ekinden sonra virgül konmaz:

- ✓ Gör gözlerinle de aklın yatarsa anlativer millete.

NOKTALI VİRGÜL (,)

1) Cümle içinde virgüllerle ayrılmış tür veya takımları birbirinden ayırmak için konur:

- ✓ Türkiye,İngiltere,Azerbaycan ; Ankara,Londra,Bakü.
- ✓ Makale,deneme,fıkra düzyazı ; koşma,semai,varsayı şiir türleridir.

2) Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur:

- ✓ At ölür, meydan kalır ; yiğit ölür, şan kalır.
- ✓ Yumuşak olma, ezilirsin ; sert olma, kırılırsın.
- ✓ Sevinçten,heyecandan içim içime sığmıyor ; bağırarak,kahkahalar atmak,ağlamak istiyorum.

3) İki kiden fazla eş değer ögeler arasında virgül bulunan cümlelerde öznenin sonra noktalı virgül konabilir:

- ✓ Göreve yeni başlayan Uğur ; Mehmet,Engin ve Hatice gibi üniversite mezunuydu. (2013-LYS)
- ✓ Şair ; yaratıcı, duygusal, toplumcu olmalıdır.
- ✓ Ananas ; kivi, avokado gibi tropikal bir meyvedir.
- ✓ Yeni usul şiirimiz ; zevksiz, köksüz, acemice görünüyordu.
- ✓ Atatürk ; zeki, çalışkan, ileri görüşlü bir devlet adamıydı.

İKİ NOKTA (.)

1) Kendisiyle ilgili örnek verilecek cümlelerin sonuna konur:

- ✓ Masanın üzerinde neler yoktu ki : kalem, silgi, defter...
- ✓ Elif, pek çok şeyden hoşlanırdı : kitap okumaktan,

gezmekten...

- ✓ Başlıca noktalama işaretleri şunlardır : nokta, virgül, ünlem...

2) Kendisiyle ilgili açıklama verilecek cümlelerin sonuna konur:

- ✓ Zamir : İsmi yerini tutan sözcük türüne denir.
- ✓ Sınavı kazanmanın tek yolu var : Çalışmak.
- ✓ Türkçede ekler ikiye ayrılır : Yapım ve çekim ekleri.
- ✓ Kendimi takdim edeyim : Meclis katiplerindenim.

3) Tırnak içinde gösterilen alıntı cümlelerden önce kullanılır:

- ✓ Atatürk : “Hayatta en hakiki mürşit ilimdir.” der.

4) Ses bilgisinde uzun ünlüyü göstermek için kullanılır: katil

5) Karşılıklı konuşmalarda,konuşan kişiyi belirten sözlerden sonra konur: Bilge Kağan : Türklerim,işitin !

6) Edebi eserlerde konuşma bölümünden önceki ifadenin sonuna konur:

- ✓ — Buğdayla arpadan başka ne biter bu topraklarda ?
Ziraatçı sayar :
— Yulaf,pancar,zerzevat,tütün ...

7) Genel Ağ adreslerinde kullanılır: <http://tdk.org.tr>

8) Matematikte bölme işareti olarak kullanılır: 100:2=50

ÜÇ NOKTA (...)

1) Anlatım olarak tamamlanmamış cümlelerin sonuna konur: Ne çare ki çirkinliği hemencecik ve herkes tarafından görülüyordu da bu yanı... (Tarık Buğra)

2) Kaba sayıldığı için veya bir başka sebepten dolayı açık yazılmak istenmeyen kelime ve bölümlerin yerine konur:

- ✓ İ ... hakem yine yaptı yapacağını.
- ✓ Arabacı B ...'ya yaklaştığını söylüyordu.
- ✓ Kılavuzu karga olanın burnu b ...tan çıkmaz.

3) Alıntılarda başta,ortada ve sonda alınmayan kelime veya bölümlerin yerine konur:

- ✓ ...derken şehrin öte başından sesler gelmeye başladı ...

4) Sözün bir yerde kesilerek geri kalan bölümünün

okuyucunun hayal dünyasına bırakıldığını göstermek veya ifadeye güç katmak için konur:

- ✓ Sana uğurlar olsun... Ayrılıyor yolumuz !

5) Ünlem ve seslenmelerde anlatımı pekiştirmek için konur:

- ✓ Gölgeler yaklaştılar. Bir adım kalınca onu kıyafetinden tanıdılar :
— Koca Ali ... Koca Ali, be!..

NOT: Ünlem ve soru işareti sonra üç nokta yerine iki nokta konulması yeterlidir :

- ✓ Gök ekini biçer gibi !.. Başaklar daha dolmadan.
- ✓ Nasıl da akşam oldu ?.. Nasıl da yavrucaklar sustu ?..

6) Karşılıklı konuşmalarda,yeterli olmayan,eksik bırakılan cevaplarda kullanılır :

- ✓ — Yabancı yok!
- ✓ — Kimsin?
- ✓ — Ali ...
- ✓ — Hangi Ali?
- ✓ — ...

NOT: Üç nokta yerine iki veya daha çok nokta kullanılmaz.

7) Örneklerin devam ettiğini göstermek için kullanılır:

- ✓ Ne bulursa okurdu : gazete, dergi, roman ...
- ✓ Dün herkes tören alanında idi : öğrenciler, öğretmenler ...

SORU İŞARETİ (?)

1) Soru eki veya sözü içeren cümle veya sözlerin sonuna konur:

- ✓ Ne zaman tükenecek bu yollar, arabacı?
- ✓ Bir bardak su alabilir miyim?

2) Soru bildiren ancak soru eki veya sözü içermeyen cümlelerin sonuna konur:

- ✓ Gümrükteki memur başını kaldırdı :
— Adınız ?

3) Bilinmeyen,kesin olmayan veya şüpheyle karşılanan yer,tarih vb. durumlar için kullanılır:

- ✓ Ankara'dan Antalya'ya arabayla üç saatte (?) gitmiş.
- ✓ 1496 (?) yılında doğan Fuzuli...
- ✓ Yunus Emre (1240?-1320)

4) Söзде soru cümlelerinin sonuna konur:

- ✓ Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
- ✓ Tok, açın halinden ne anlar?

NOT 1: Soru ifadesi taşıyan sıralı ve bağlı cümlelerde soru işareti en sona konur:

- ✓ Çok yakından mı bu sesler, çok uzaklardan mı? Üsküdar'dan mı,Hisar'dan mı,Kavaklar'dan mı?
- ✓ Neden gelmedin, bütün gün neredeydin?
- ✓ Bizimle görüşmeyi kabul eder mi, ne dersiniz?

NOT 2: Sıralı cümlelerde son cümle soru anlamı taşıyorsa soru işareti kullanılmaz:

- ✓ Akşam yemeğinde ne var, bilmiyorum.
- ✓ Beni unuttu mu, diye düşünüyorum sürekli.

NOT 3: mı/mi ekini alan yan cümle temel cümle zarf tümleci olduğunda cümle sonuna soru işareti konmaz:

- ✓ Akşam oldu mu sürüler döner.
- ✓ Hava karardı mı eve gideriz.

ÜNLEM İŞARETİ (!)

1) Sevinç,kıvanç,acı,korku,şaşma gibi duyguları anlatan cümle veya ibarelerin sonuna konur:

- ✓ Aman Allah'ım !
- ✓ Aşk olsun !
- ✓ Vah vah !
- ✓ Hava ne kadar da sıcak !
- ✓ Ne mutlu Türk'üm diyene !

2) Seslenme, hitap ve uyarı sözlerinden sonra konur:

- ✓ Ak tolgalı beylerbeyi haykırdı: İlerle !
- ✓ Ordular ! İlk hedefiniz Akdeniz'dir,ileri !
- ✓ Ey Türk Gençliği !
- ✓ Dur,yolcu !

NOT : Ünlem işareti,seslenme ve hitap sözlerinden hemen sonra konulabileceği gibi cümle sonuna da konabilir:

- ✓ Eyvah ! Yemeği ateşte unuttum.
- ✓ Eyvah, yemeği ateşte unuttum !

3) **Alay,kinaye veya küçümseme anlamı kazandırılmak istenen sözden hemen sonra yay ayrıç içinde ünlem işareti kullanılır:**

- ✓ Adam, akıllı (!) olduğunu söylüyor.
- ✓ Sınıfın en yakışıklısı (!) bize doğru geliyor.
- ✓ İsteseymiş bir günde bitirmiş (!) ama ne yazık ki vakti yokmuş(!).

KISA ÇİZGİ (-)

1) **Satıra sığmayan kelimeler bölünürken satır sonuna konur:**

- ✓ Soğuktan mı titriyordum,yoksa heyecandan,üzüntü-den mi bilmem.

2) **Ara sözlerin veya ara cümlelerin başına ve sonuna konur:**

- ✓ Baharı -mevsimlerin en güzelini- çok özledim. (ara söz)
- ✓ Dünkü derste -Türkçe dersinde- ne yaptınız? (ara söz)

- ✓ Küçük bir sürü -dört inekle birkaç koyun- köye giren geniş yolun ağzında durmuştu. (ara söz)
- ✓ Furkan - siz de bilirsiniz - derslerine çalışmaz. (ara cümle)

3) **Kelimelerin kökleri,gövdeleri ve eklerini ayırmak için konur:** al-ış, dur-ak, gör-gü-süz-lük vb.

4) **Fiil kök ve gövdelerini göstermek için kullanılır:**

- ✓ al-, dur-, gör-, ver-; başa-, kana-, okut-, taşıla-, yazdır- vb.

5) **İsim yapma eklerinin başına,fiil yapma eklerinin başına ve sonuna konur:** -ak, -den, -ış, -lık ; -ımsa-, -la-, -tır- vb.

6) **Heceleri göstermek için kullanılır:** a-raş-tır-ma, bi-le-zik

7) **“Arasında, ve, ile, ila, ...-den ...-e” anlamlarını vermek için kelimeler veya sayılar arasında kullanılır:**

- ✓ Aydın-İzmir yolu, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türk-Alman ilişkileri,Ural-Alтай dil grubu,09.30-10.30, Fenerbahçe-Galatasaray karşılaşması,1914-1918 Birinci Dünya karşılaşması,Türkçe-İngilizce Sözlük vb.

NOT: Cümle içinde sayı adlarının yinelenmesinde araya

kısa çizgi konmaz: on on beş yıl, Üç beş kişi geldi.

8) **Matematikte çıkarma işareti olarak kullanılır:** 50-20= 30

9) **Sıfırdan küçük değerleri göstermek için kullanılır:** - 2

UZUN ÇİZGİ (—)

❖ **Satır başına alınan konuşmaları göstermek için kullanılır. Buna “konuşma çizgisi” de denir.**

- ✓ Frankfurt’a gelene herkesin sorduğu şunlardır:
— Eski şehri gezdiniz mi?

NOT 1: Oyunlarda uzun çizgi konuşanın adından sonra da konabilir:

- Sıtkı Bey — Kaleyi kurtarmak için daha güzel bir çare var.
Gerçekten ölecek adam ister.
- İslam Bey — Ben daha ölmedim.

NOT 2: Konuşmalar tırnak içinde verildiğinde uzun çizgi kullanılmaz:

- ✓ Arabamız tutarken Erciyes’in yolunu:
“Hancı dedim, bildin mi Maraşlı Şeyhoğlu’nu?”

EĞİK ÇİZGİ (/)

1) **Dizeler yan yana yazıldığında aralarına konur:**

- ✓ Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak / Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak / O benim milletimin yıldızıdır,parlayacak / O benimdir,o benim milletimindir ancak.

2) **Adres yazarken apartman numarası ile daire numarası arasına ve semt ile şehir arasına konur:**

- ✓ Altay Sokağı No.: 21/6 Kurtuluş / ANKARA

Ülke adı yazılacağına ise:

Atatürk Bulvarı No.: 217

06680 Kavaklıdere / Ankara

TÜRKİYE

3) **Tarihlerin yazılışında gün,ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur:** 18/11/1969,15/IX/1994 vb.

4) **Dil bilgisinde eklerin farklı biçimlerini göstermek için kullanılır:** -a / -e , -lık / -lik , -madan / -meden vb.

5) **Genel Ağ adreslerinde kullanılır:** http://tdk.org.tr

6) Matematikte bölme işareti olarak kullanılır: $70/2=35$

7) Fizik,matematik vb. alanlarda birimler arası orantıları gösterirken eğik çizgi araya boşluk konulmadan kullanılır: g/sn (gram/saniye)

TIRNAK İŞARETİ (" ")

1) Başka bir kimseden veya yazıdan olduğu gibi aktarılan sözler tırnak içine alınır:

- ✓ Türk Dil Kurumu binasının yan cephesinde Atatürk'ün "Türk dili,Türk milletin kalbidir,zihnidir." sözü yazılıdır.
- ✓ Bakınız,şair vatani ne güzel tarif ediyor:
"Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır.
Toprak eğer uğrunda ölen varsa vatandır."
- ✓ Babam: "Doğruluk, kişinin en büyük sermayesidir." derdi.
- ✓ Descartes: "Düşünüyorum, o halde varım." demiş.

NOT: Tırnak içindeki alıntının sonunda bulunan işaret (nokta,soru işareti,ünlem işareti vb.) tırnak içinde kalır.

- ✓ "İzmir üzerine dünyada bir şehir daha yoktur." diyorlar.

2) Özel olarak vurgulanmak istenen sözler tırnak içine alınır:

- ✓ Divan şiirinde "parça güzelliği" ön plandadır.
- ✓ Yeni bir "barış taarruzu" başladı.
- ✓ Sen benim güneşimsin, "ay"ımsın. ("ay"ımsın)
- ✓ "Kadı"nın ne dediğini anladın mı? ("kadın"ın)

3) Cümle içerisinde eserlerin ve yazıların adları ile bölüm başlıkları tırnak içine alınır:

- ✓ Bugün öğrenciler "Kendi Gök Kubbemiz" adlı şiiri incelediler.
- ✓ Son sayıdaki "Bilim ve İnsan" yazısını çok beğendim.
- ✓ "Yazım Kuralları" bölümünde bazı uyarılara yer verilmiştir.

NOT 1: Tırnak içine alınan sözlerden sonra gelen ekleri ayırmak için kesme işareti kullanılmaz:

- ✓ Elif Şafak'ın "Bit Palas"ını okudunuz mu?

NOT 2: Cümle içerisinde özel olarak belirtilmek istenen sözler,kitap ve dergi adları ve başlıkları tırnak içine alınmaksızın eğik yazıyla dizilerek de gösterilebilir:

- ✓ Cahit Sıtkı'nın *Şairin Ölümü* şiirini Yahya Kemal çok sevmiştir.

TEK TIRNAK İŞARETİ (' ')

Tırnak içinde verilen cümlelerin içinde yeniden tırnağa alınması gereken bir sözü,ibareyi belirtmek için kullanılır:

- ✓ Edebiyat öğretmeni "Şiirler içinde 'Han Duvarları' gibisi var mı?" dedi ve Faruk Nafiz'in bu güzel şiirini okumaya başladı.
- ✓ "Atatürk henüz 'Gazi Mustafa Kemal Paşa' idi.Benden ona dair bir kitap için ön söz istemişlerdi."

PARANTEZ (YAY AYRAÇ) ()

1) Cümledeki anlamı tamamlayan ve cümlelerin dışında kalan ek bilgiler için kullanılır.Yay ayraç içinde bulunan ve yargı bildiren anlatımların sonuna uygun noktalama işareti konur:

- ✓ Anadolu kentlerini,köylerini (Köy sözünü de çekinerek yazıyorum.) gezsek bile görmek için değil,kendimizi göstermek için geziyoruz.

2) Özel veya cins isme ait ek,ayraçtan önce yazılır:

- ✓ Yunus Emre'nin (1240?-1320)...
- ✓ İnek fillinin (ek fil) geniş zamanı şahıs ekleriyle çekilir.

3) Tiyatro eserlerinde ve senaryolarda konuşanın hareketlerini,durumunu açıklamak ve göstermek için kullanılır:

- ✓ İhtiyar— (Yavaş yavaş Kaymakam'a yaklaşıyor.) Ne oluyor beyefendi? Allah rızası için bana da anlatın...

4) Alıntıların aktarıldığı eseri,yazarı veya künye bilgilerini göstermek için kullanılır:

- ✓ Cihanın tarihi,vatani uğrunda senin kadar uğraşan,kanını döken bir millet daha gösteremez.Senin kadar kimse kendi vatanına sahip olmaya hak kazanmamıştır.Bu vatan ya senindir ya kimsenin. (Ahmet Hikmet Müftüoğlu)
- ✓ Bir isim kökü,gerektiğinde çeşitli eklerle fil kökü durumuna getirilebilir (Zülfikar 1991: 45).

5) Alıntılarda,alınmayan kelime veya bölümlerin yerine konulan üç nokta,yay ayraç içine alınabilir:

6) Bir söze alay,kinaye veya küçümseme anlamı kazandır-

mak için kullanılan ünlem işareti yay ayraç içine alınır:

- ✓ Adam, akıllı (!) olduğunu söylüyor.
- 7) Bir bilginin şüpheyile karşılandığını veya kesin olmadığını göstermek için kullanılan soru işareti yay ayraç içine alınır: 1496 (?) yılında doğan Fuzuli...
- 8) Bir yazının maddelerini gösteren sayı ve harflerden sonra kapama ayraç konur:
 - ✓ I) 1) A) a)
 - II) 2) B) b)
- 9) Bir sözcüğün eş anlamlısı parantez içinde gösterilir:
 - ✓ Şiirin temelini kafiye (*uyak*) oluşturur.
 - ✓ Halk içinde muteber (*itibarlı*) bir nesne yok devlet gibi.
- 10) Yabancı sözcüklerin okunuşu parantez içinde gösterilir:
 - ✓ Montaigne (Monteyn) deneme türünün kurucusudur.
- 11) Bir kimseden söz ederken doğum ve ölüm tarihleri parantez içinde gösterilir:
 - ✓ Tevfik Fikret (1867-1915) Servetifünun şairidir.

KÖŞELİ AYRAÇ ()

- 1) Ayraç içinde ayraç kullanılması gereken durumlarda yay ayraçtan önce köşeli ayraç kullanılır:
 - ✓ Halikarnas Balıkcısı [Cevat Şakir Kabaağaçlı (1886-1973)] en güzel eserlerini Bodrum'da yazmıştır.
- 2) Metin aktarmalarında,çevirilerde,alıntılarda çalışmayı yapanın eklediği sözler için kullanılır:
 - ✓ "Eldem,Osmanlıda en önemli fark[ın], mezar taşının şeklinde ortaya çık[tığını] söyledikten sonra..."
- 3) Kaynak olarak verilen kitap veya makalelerin künyelerine ilişkin bazı ayrıntıları göstermek için kullanılır:
 - ✓ Reşat Nuri [Güntekin], Çalıkuşu,Dersaadet,1922.
 - ✓ Server Bedi [Peyami Safa]

KESME İŞARETİ ()

- 1) Özel adlara getirilen iyelik,durum ve bildirme eklerini ayırmak için konur:
 - ✓ Kurtuluş Savaşı'nı, Atatürk'üm, Türkiye'mizin, Muhibbi'yi, Gül Baba'ya, Sultan Ana'nın, Alman'sınız, Kırgız'ım, Resmi Gazete'de,Osmanlı Devleti'ndeki, Cebrail'den, Çanakkale Boğazı'nın, Eski Çağ'ın, Yükselme Dönemi'nin, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'na vb.
 - ✓ "Onun için Batı'da bunlara birer fonksiyon buluyorlar."
 - ✓ 1919 senesi Mayıs'ının 19'uncu günü Samsun'a çıktım.

NOT 1: Yer bildiren özel isimlerde kısaltmalı söyleyiş söz konusu olduğu zaman ekten önce kesme işareti kullanılır:

- ✓ Hisar'dan, Boğaz'dan vb.

NOT 2: Belli bir kanun,tüzük,yönetmelik kastedildiğinde büyük harfle yazılan kanun,tüzük,yönetmelik sözlerinin ek alması durumunda kesme işareti kullanılır:

- ✓ Bu Kanun'un 17.maddesinin c bendi ... Yukarıda adı geçen Yönetmelik'in 2'nci maddesine göre... vb.

NOT 3: Özel adlar için yay ayraç içinde bir açıklama yapıldığında kesme işareti yay ayraçtan önce konur:

- ✓ Yunus Emre'nin (1240?-1320), Yakup Kadri'nin (Karaosmanoğlu) vb.

NOT 4: Ek getirildiğinde Avrupa Birliği kesme işareti ile kullanılır: Avrupa Birliği'ne üye ülkeler...

NOT 5: Sonunda 3.tekil kişi iyelik eki olan özel ada,bu ek dışında başka bir iyelik eki getirildiğinde kesme işareti konmaz: Boğaz Köprümüzün güzelliği, Amik Ovasının bitki örtüsü,Kuşadımızdaki liman vb.

NOT 6: Kurum,kuruluş,kurul,birleşim,oturum ve iş yeri adlarına gelen ekler kesmeyle ayrılmaz: Türkiye Büyük Millet Meclisine,Türk Dil Kurumundan,Bakanlar Kurulunun,Mavi Köşe Bakkaliyesinden,Türkiye Büyük Millet Meclisinin 112'nci Birleşiminin 2'nci Oturumunda vb.

NOT 7: Başbakanlık,Rektörlük vb. sözler ünlüyle başlayan bir ek geldiğinde Başbakanlığa,Rektörlüğe vb. biçimlerde yazılır.

NOT 8: Özel adlara getirilen yapım ekleri,çokluk eki ve bunlardan sonra gelen diğer ekler kesmeyle ayrılmaz:

- ✓ Türklük,Türkleşmek,Türkçü,Türkçülük,Türkçe,Müslümanlık, Ahmetler,Yakup Kadri ler,Türklerin,Atatürkçülüğün vb.

NOT 9: Sonunda p,ç,t,k ünsüzlerinden biri bulunan Ahmet,Çelik,Halit,Şahap; Bosna-Hersek; Kerkük,Sinop,Tokat, Zonguldak gibi özel adlara ünlüyle başlayan ek getirildiğinde kesme işareti ne rağmen Ahmedî,Halidî,Şahabî; Bosna-Herseğî; Kerküğü,Sinobu,Tokadî,Zonguldağı biçiminde son ses yumuşatılarak söylenir.

NOT 10: Özel adlar yerine kullanılan "o" zamiri cümle içinde büyük harfle yazılmaz ve kendisinden sonra gelen ekler kesme işaretiyle ayrılmaz:

- 2) Kişi adlarından sonra gelen saygı sözlerine getirilen ekleri ayırmak için konur:

- ✓ Nihat Bey'e, Enver Paşa'ya,Türk Dil Kurumu Başkanı'na, Ayşe Hanım'dan, Mahmut Efendi'ye vb.

- 3) Kısaltmalara getirilen ekleri ayırmak için konur:

- ✓ TDK'nin, TRT'de, ODTÜ'yü, CMUK'un, MEB'in...

- 4) Sayılara getirilen ekleri ayırmak için konur:

- ✓ 1980'de, 8'inci madde, 2'nci kat ; 7,65'lik, 657'yle vb.

- 5) Belirli bir tarih bildiren ay ve gün adlarına gelen ekleri ayırmak için konur:

- ✓ Başvurular 17 Aralık'a kadar sürecektir.

- 6) Seslerin ölçü ve söyleyiş gereği düştüğünü göstermek için kullanılır:

- ✓ Karac'oğlan (Karacaoğlan), N'oldu (Ne oldu), N'etsin (Ne etsin),N'apalım (Ne yapalım)...
- ✓ Güzelliğın on par'etmez / Bu bendeki aşk olmasa
- ✓ Bir ok attım karlı dağın ardına
Düştü m'ola sevdiğimin yurduna
İl yanmazken ben yanarım derdine
Engel aramızı açtı n'eyleyim

- 7) Bir ek veya harften sonra gelen ekleri ayırmak için konur:

- ✓ a'dan z'ye kadar, Türkçede –lık'la yapılmış sözler

NOT : Sonunda nokta bulunan kısaltmalarla üs işaretli kısaltmalara gelen ekler kesme işaretiyle ayrılmaz.Bu tür kısaltmalarda ek noktadan ve üs işaretinden sonra,kelimenin veya üs işaretinin okunuşuna uygun olarak yazılır:

- ✓ Alm.dan, vb.leri, mad.si, İng.yi, kr.un, cm³e , m²ye vb.

ÇIKMIŞ SORULAR

1.

Annesi şaşıarak şöyle dedi () "Ne var () neyi düşünüyorsun?" Şen şakrak kızının yüzündeki durgunluğa bir anlam verememişti () "Bez bebeğimi, dedemin aldığı bisikleti, kırmızı uçurtmamı, parlak ayakkabılarımı () Aslında ne kadar güzelmiş benim çocukluğum () değil mi anne?"

Bu parçada parantezle () belirtilen yerlere, aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

- A) (:) (;) (.) (...) (.)
- B) (!) (,) (:) (.) (.)
- C) (!) (;) (...) (.) (;)
- D) (:) (,) (.) (...) (.)
- E) (.) (?) (:) (.) (!)

(2018-TYT)

2.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kesme işaretinin kullanımıyla ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?

- A) Pamukkale travertenleri, Denizli'mizin önde gelen

turistik değerlerindendir.

- B) Bu yasa tasarısı Bakanlar Kurulu'nda uzun uzun tartışıldı.
- C) Ferhunde Hanım'dan gelen son mektubu ailecek sevinç içinde okuduk.
- D) Üniversitemizde tek ders sınavlarının 30 Haziran'da yapılacağı açıklandı.
- E) TDK'nin bir görevi de geçmişte yazılmış eserleri günümüze kazandırmaktır.

(2018-TYT)

3.

Büyük İskender... Kimileri I onu insanlığın iyiliği uğruna zaferden zafere koşan bir ülkü adamı olarak görmüştür. Kimileri de davranışlarının II nedeninin katıksız bencillik olduğunu I ateşli tutkusunun onun yolunu aydınlatıldığını III düşünmüştür. Bazıları, oynamış olduğu büyük oyunda sürdürdüğü her taşın IV yaptığı her hamlenin ona muazzam bir zekâ tarafından dikte edildiği görüşündedir. Bazılarıysa onun, düşünmeden V kendine çok güvenerek talihini güle oynaya izlediğine inanmıştır.

Bu parçadaki numaralanmış virgüllerden hangisi yanlış kullanılmıştır?

- A. I B. II C. III D. IV E. V

(2017-YGS)

4.

Mutluluğun en önemli sırlarından bazıları bence şunlardır () ömrümüzün sonuna dek çalışmak () yeteneğimiz elverdiği ölçüde yararlı yapıtlar ortaya koymak () gücümüz yettiğinde ailemize ve çevremize destek olmak ()

Bu parçada ayraçlarla () belirtilen yerlere, aşağıdakilerin hangisinde verilen noktalama işaretleri sırasıyla getirilmelidir?

- A. (;) (,) (.) (...)
- B. (;) (,) (.) (...)
- C. (;) (;) (,) (.)
- D. (;) (;) (,) (...)
- E. (;) (,) (;) (.)

(2016-YGS)

5.

Yazma azmim nedense son zamanlarda tamamen kaybolmuştu. Oysa biliyordum, kervan yolda düzülür; fikir ne kadar iyi olursa (I) olsun yazmaya başlamadan yazamaz (II) yazmayı sürdürmeden metni bitiremezsiniz. Sonuçlandırmadığınız zaman da fikrinizin iyi olup olmayışının (III) bir fikrinizin dahi olmamasının (IV) konuyu

araştırmak için harcadığınız sürenin (V) topladığınız kaynakların hiçbir önemi yoktur.

Bu parçadaki numaralanmış yerlerin hangisine virgül (,) konulamaz?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

(2016-LYS)

6.

Bu eserle ilgili çok şey duymuştum () Bizans İmparatorluğu'ndan kalma bir eser olduğunu () içinde değerli fresklerin bulunduğunu, binanın yıllar önce müzeye çevrildiğini () Ama bir türlü yolum düşmemişti bu tarihî anıta. Bu anıtı ziyaret etmeyen bir tek ben mi kalmıştım şu koca İstanbul'da ()

Bu parçada ayraçlarla () belirtilen yerlere, aşağıdakilerin hangisinde verilen noktalama işaretleri sırasıyla getirilmelidir?

- A) (;) (,) (...) (?)
- B) (,) (,) (,) (.)
- C) (;) (,) (,) (.)
- D) (,) (;) (...) (?)
- E) (;) (;) (,) (...)

(2015-LYS)

7.

Fast-fooda karşı hâlâ direnen, I her zaman sevilerek yenen

yiyeceklerden biridir balık ekmek. Denizin kirlenmediği, II balığın bol

ve ucuz olduğu, Boğaz'dan çıkan palamutların kasaları

doldurduğu eski zamanlarda balık ekmek satıcıları, III yalnızca kıyıya

yanıştırılmış sandallarda değil, mahalle meydanlarında, IV futbol

maçlarının olduğu günlerde stadyumların kapılarında da görülürdü. V

Bu parçadaki numaralanmış virgüllerden (,) hangisi, diğerlerinden farklı bir görevde kullanılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

(2013-YGS)

8.

Göreve yeni başlayan Uğur; Mehmet, Engin ve Hatice gibi

üniversite mezunuydu.

Aşağıdakilerin hangisinde noktalı virgül (;) bu cümledeki işleviyle kullanılmıştır?

- A) Aylar geçti, yıllar geçti; çocuklar büyüdü, insanlar değişti.
- B) Genç şairimiz; özgün, samimi ve doğal bir üslupla yazdığı şiirlerinden oluşan ilk kitabını yayımladı.
- C) Bugün gelecek misafirleri 1, 2 ve 3. kattaki odalara; yarın gelecek misafirleri 4, 5 ve 6. kattaki odalara yerleştirelim.
- D) İzlediğim filmler, tiyatrolar, gösteriler; okuduğum romanlar, hikâyeler, denemeler bende bir iz bırakır.
- E) Geçen hafta şirket yetkilileriyle uzun uzun görüştük, tartıştık; bu hafta onlarla sözleşme, ödeme, nakliye gibi işlemleri gerçekleştireceğiz.

(2013-LYS)

9.

Necip Fazıl () şair oluşunun öyküsünü şöyle anlatıyor:
"Şairliğim on iki yaşımda başladı. Annem hastanedeydi. Ziyaretine gitmiştim. Beyaz yatak örtüsünde, siyah kaplı, küçük ve eski bir defter () Bitişikte yatan veremli hasta kızın şiirleri varmış defterde. Bunu söyleyen annem, bir an gözlerimin içini tarayarak 'Senin, şair olmanı ne kadar isterdim!' dedi. Annemin dileği bana, içimde besleyip de on iki yaşıma kadar farkında olmadığım bir şey gibi göründü. Gözlerim hastane odasının penceresinde () savrulan kar ve uluyan rüzgâra karşı uzun uzun düşünerek içimden şöyle bir karara vardım () 'Şair olacağım, hem de büyük bir şair ()' Ve oldum."

Bu parçada ayraçlarla () belirtilen yerlere aşağıdakilerin hangisinde verilen noktalama işaretleri sırasıyla getirilmelidir?

- A) (;) (.) (;) (;) (.)
- B) (.) (.) (;) (;) (.)
- C) (.) (...) (.) (;) (!)
- D) (.) (...) (;) (.) (.)
- E) (;) (...) (;) (;) (!)

(2012-YGS)

10.

Eğer o şiirler, o romanlar, o öyküler, o tiyatro yapıtları olmasaydı, söylemek bile fazla, duygularımız daha az bilinecek, bilgilerimiz daha az olacaktı. Çünkü edebiyat, daha iyi duymamızı, daha iyi düşünmemizi sağlar. Daha doğru, daha insanca yaşamamıza yardımcı olur.

Bu parçada, virgülün işlevleriyle ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisine uygun bir örnek yoktur?

- A) Özel olarak vurgulanması gereken bir ögeyi belirtme
- B) Ara sözleri ayırma
- C) Art arda sıralanan eş görevli sözcük kümelerini ayırma
- D) Tırnak içinde verilmeyen aktarma cümlelerini belirtme
- E) Sıralı cümleleri birbirinden ayırma

(2011-YGS)

11.

Tam yirmi beş yıl oldu. Her sabah erkenden gelir (I), bu duvarın dibine serer kitapları. Geçenler bakarlar, inceleyip (II), bırakırlar. Çağaloğlu'ndaki bu kitapçı (III), yokuşu tırmananların görmeye alışık olduğu (IV), vazgeçemediği bir parçası gibidir. Yalnız bir derdi vardır: Güvercinler. Onlar kitapçıdan daha eski sahibidirler bu duvarın (V), vazgeçmezler yerlerinden.

Bu parçadaki numaralanmış virgüllerden (,) hangisi yanlış kullanılmıştır?

- A) I.
- B) II.
- C) III.
- D) IV.
- E) V.

(2010-YGS)

12.

Televizyon programlarında sunucuların göz önünde bulundurması gereken kurallar vardır (I). İşte bunlardan birkaçı (II): Anladım, tamam, hıı, haaa, evet gibi sözlerle konuşmacının sözünü kesmeyiniz (III). Çünkü sunucunun gereksiz yere söze karışması konuşmacının dikkatini dağıtabilir. Sunucunun soracağı soruların (IV); konuşmacıyı konunun içine çekecek nitelikte olması gerekir. Görüşmeyi, zamanın kalmadığını belirterek bitirmek, geçerliğini yitirmiş bir önlemdir artık (V).

Bu parçadaki numaralanmış noktalama işaretlerinden hangisi yerinde kullanılmamıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

(2010-YGS)

13.

Giderek sevgisizleşen çevremize, duyguların "fast food" mutfağından çıkışına bakıyorum () Her konuda acelemiz var. Öylesine acelemiz var ki yaşamaya zaman kalmıyor. Gülüşlerimiz de beklentilerimiz de bir örnek () İnsan olmaya () "Her şey bir insanı sevmekle başlar ()" sözünü anımsamaya ayıracak bir saniyemiz bile yok. Ya da Gülten Akın'ın dediği gibi "Ah kimselerin vakti yok, durup ince şeyleri anlamaya()"

Bu parçada ayraçlarla () belirtilen yerlere aşağıdakilerin hangisinde verilen noktalama işaretleri sırasıyla getirilmelidir?

- A) (...) (.) (;) (.) (.)
B) (.) (...) (.) (.) (!)
C) (.) (...) (.) (.) (...)
D) (.) (.) (.) (.) (!)
E) (...) (.) (;) (.) (.)

(2010-LYS)

14.

Assos'u Assos yapan o muhteşem gün batımı () En güzel () iskeleden ya da Athena Tapınağı'ndan görülebilen bu değişim () izleyenleri derin düşüncelere yönlendiriyor () Antik çağın en büyük düşünürlerinden Aristoteles () ilk felsefe okulunu boşuna burada kurmamış demek ki!

Bu parçada ayraçlarla belirtilen yerlere aşağıdakilerin hangisinde verilen noktalama işaretleri sırasıyla getirilmelidir?

- A) (.) (;) (.) (.) (;) B) (...) (;) (;) (.) (;)
C) (...) (.) (.) (.) (.) D) (.) (.) (;) (...) (.)
E) (.) (.) (;) (;) (.)

(2004-ÖSS)

15.

Bu kitap, okuyan, dinlemesini bilen (I) yorumlayıp tartışan (II) dilini severek kullanan (III) ülkesini (IV) doğayı tanıyan ve bunlarla ilgili olumlu düşünceler geliştiren (V) bireyler yetiştirmeye yönelik bir eğitim ve öğretim anlayışının ürünüdür.

Bu cümledeki numaralı yerlerin hangisine noktalama işareti konmasına gerek yoktur?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

(2003-ÖSS)

16.

İşte karşı karşıyasın. O da senin gibi biri (I) Yüzünde küçük küçük yara izleri (II) Bak, gülüyor. Şimdi de yemeğini yiyor (III) İşte türkü söylüyor, işte sıkılıyor (IV) Belki de dertleşecek birini arıyor (V)

Bu parçadaki numaralı yerlerin hangisine ötekilerden farklı bir noktalama işareti konmalıdır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

(2003-ÖSS)

17.

Kanlıca deyince akla ilk gelen, yoğurt oluyor () Daha eskiler, kahvesini de biliyor. Şöyle değirmende öğütülen () büyük, kulpsuz fincanlarda sunulan kahve () Sonra, kıyı boyunca uzanan yalılar, ille de adıyla anılan koyu ve canım korular ()

Bu parçada ayraçla () belirtilen yerlere, aşağıdakilerin hangisinde verilen noktalama işaretleri sırasıyla getirilmelidir?

- A) (...) (.) (.) (.)
B) (.) (.) (...) (...)
C) (;) (;) (...) (.)
D) (;) (;) (.) (...)
E) (.) (.) (.) (.)

(2002-ÖSS)

18.

Bir konuşmamızda ona, şiiri nasıl yazdığını sormuştum (I) Sorumu şöyle yanıtladı (II) "Önce bir rüzgârın taşıdığı tohum gibi küçücük bir şey düşer aklıma (III) Bu bir anlamdır, bir gerçektir, yaşam ilişkilerimizde öz denebilecek bir durumdur (IV) Yani esin denilen şeydir bu (V)"

Yukarıdaki parçada numaralanmış yerlerden hangisine ötekilerden farklı bir noktalama işareti getirilmelidir?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

(2001-ÖSS)

19.

Sanatçının uzun süre yaşadığı bu ev (I)(.) çocukları tarafından müzeye dönüştürülmüş. Odalardan birinin duvarlarında yer alan fotoğraflarla sanki bir soyağacı oluşturulmuş (II)(.) Bir başka odada onunla bütünleşmiş eşyalar sergilenmiş (III)(.) küçük el radyosu,

fotoğraf makinesi, daktilosu, gözlüğü (IV)(...) Hastalığında ve ölümünden sonra gelen mektuplar ve telgraflarla (V)(.) kitapları da camekânlı dolaplarda saklanıyor.

Yukarıdaki parçada, numaralanmış noktalama işaretlerinden hangisi gereksiz kullanılmıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

(2001-ÖSS)

20.

Anıları yazmanın belli bir çağı var mıdır () Genellikle yaşlılık dönemi gösterilir bu çağ için () Çünkü yaşlılığın bir belirtisi de kişinin gözlerini geleceğe değil, geçmişe çevirmiş olmasıdır. Bir yazarın () "Gençler umutlarla, yaşlılar anılana yaşar." sözü de bu görüşü destekler ()

Bu parçada ayraçlarla () belirtilen yerlere aşağıdakilerin hangisinde verilen noktalama işaretleri sırasıyla getirilmelidir?

- A) (?) (...) (!) (.)
B) (?) (.) (:) (.)
C) (!) (.) (:) (...)
D) (...) (...) (:) (.)
E) (?) (!) (.) (...)

(2000-ÖSS)

SÖZCÜKTE YAPI

Türkçe sondan eklemeli bir dildir.Yani önce kök,sonra yapım eki,daha sonra çekim eki gelir.

KÖK + YAPIM EKİ + ÇEKİM EKİ

Su + cu + lar

Özetlemek gerekirse : Türkçede bir sözcük sadece kökten,kök ve yapım ekinden,kök ve çekim ekinden ya da kök+yapım eki+çekim ekinden oluşabilir.

NOT: Bazen çekim ekleri yapım eklerinden önce gelebilir.

✓ Annem evimizde gün – de - lik işlerini yapıyordu.

ÇE YE

✓ Aile – m - siz buralarda yaşayamam.

ÇE YE

KÖK: Bir sözcüğün ekler çıkarıldıktan sonra geriye kalan anlamlı en küçük parçasına kök denir.Ama bir sözcüğün kök olabilmesi için o kökün sözcüğün bütünüyle anlam ilişkisinin olması gerekir.

✓ Kılavuz,otuz,çamur,ayak,sucuk,balık,terlik,gölge,gazete...

• Türkçede kökten önce ek gelmez. "Bembeyaz,masmavi,dipdiri" gibi pekiştirmeler bunun tek istisnasıdır.

• Birleşik sözcüklerin birden fazla kökü vardır: biraz,çekyat...

Kökler türlerine göre ikiye ayrılır:

1.İsim kökü

Sonuna mastar ekini (-mek,-mak) alamayan kök türüdür.

✓ İlerle- → ileri , oyna- → oyun , sarar- → sarı , yalnız → yalın

2.Fiil kökü

Sonuna mastar ekini (-mek,-mak) alabilen kök türüdür.

✓ Çevre → çevir- , yanlış → yanıl- , kurak → kur-

NOT: Kök türleriyle ilgili soru şu şekilde gelmektedir:

✓ Hangisinin kökünün türü diğerlerinden farklıdır?

Yani dört tanesi isim bir tanesi fiil köküdür ya da tam tersi olabilir.

2018-TYT

Gelecekteki bilişsel sistemlerin çevreyle etkileşim

I

hâlinde olması bekleniyor. Canlı organizmaların sinir sistemlerinden esinlenerek geliştirilen bu

II

mekanizmaların en önemli özelliği, klasik işlemcilerin

III

aksine hafıza ve işlemci birimlerinin bir arada olmasıdır.

İnsan beynine benzer biçimde çalışan elektronik cihazlar

IV

henüz tasarlanmamış olsa da yakın zamanda bu konuda önemli gelişmeler yaşanması bekleniyor.

V

Bu parçada numaralanmış sözcüklerden hangileri isim kökünden türemiştir?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve IV
D) III ve V E) IV ve V

2013-LYS

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “-ıntı,-untu/-üntü” ekinin kullanıldığı sözcük, kökü bakımından diğerlerinden farklıdır?

- A) Bu bölgede yapılan kazılarda arkeologlar, eski uygarlıklara ait

yeni buluntulara rastladılar.

- B) Kişi yersiz kuruntularından kurtulmak için dostlarına, arkadaşlarına daha fazla güvenmeli ve inanmalıdır.
- C) İçi süprüntü dolu küreği merdivenlerin dibindeki çöp kutusuna boşaltmak için dışarı çıktı.
- D) Kelimeyle kavram, dille düşünce arasındaki bağıntı üstüne yapılan tartışmalar eski çağlara kadar gider.
- E) Bozuntuya vermeden yanına gittim ve olanları bütün çıplaklığıyla kendisine anlattım.

Şimdi diğer kök türlerine bir göz atalım:

Sesteş kök

Aralarında sadece ses ortaklığı olan kök türüdür.Yani yazılışları ve okunuşları aynı,anlamları farklı olan köklerdir.

- ✓ Ben,yüzünde bir ben olan insanım.
- ✓ Vazoyu kır saçlı bir adam kırdı.
- ✓ Saçlarına düşen aklar onu üzüyordu.
- ✓ Ufaklık,yerden aldığı taşları kuşlara atıyordu.
- ✓ Yat,biraz önce yan yattı.
- ✓ Bin > bin- , at > at- , al > al- , yüz > yüz- , öğüt > öğüt- ...

Ortak kök (kökteş,ikili kök)

Aralarında hem ses hem de anlam ilişkisi olan kök türüdür.

- ✓ Boyası eskimiş evi boyadı.
İsim fiil
- ✓ Barış,savaşların kaçınılmaz sonucudur. (*isim kökü*)
- ✓ Dargın olanlar birbiriyle barıştı. (*fiil kökü*)
- ✓ Eski > eski- , ağır > ağır- , siva > siva- , tat > tat- ...

Yansıma kök

Doğadaki seslerin taklit edilmesiyle oluşan kök türüdür.Bu kök türünde bizi asıl ilgilendiren şey yansıma sözcüklerin kökünün türünün her zaman ama her zaman isim kökü olarak alınmasıdır.

- ✓ Çat,pat,küt,güm,çıt,hav,şır,hor,me,miyav...

NOT: Yansıma sözcükler yapım eklerini alıp isim ya da fiil olabilir.

Yani yansımadan türemiş sözcük sorulduğunda yansıma olan sözcüğün yapım ekini alıyor olması gerekir.

- ✓ Elinden düşen bardak çat – la - dı. (*isimden fiil*)
YE
- ✓ Kızımın hor – ul – tu - su beni sinir ediyordu. (*isimden isim*)
YE YE

EKLER

Ek,sözcüklerin çekimlenmesini sağlayan ya da onlardan yeni sözcük yapmaya yarayan anlamsız parçalardır.

Ekler, yapım ve çekim ekleri olmak üzere ikiye ayrılır:

A) ÇEKİM EKLERİ

Eklendiği sözcüğün anlamını,yapısını ve türünü değiştirmeyen ekler olup iki gruba ayrılır:

1.İSİM ÇEKİM EKLERİ

Sadece isim ve isim soylu sözcüklere gelen eklerdir.

a. Hal (durum) ekleri

İsim soylu sözcüklere "belirtme,yönelme,bulunma,ayrılma" anlamları veren eklerdir.

- ✓ Dün okuldan eve giderken yolda öğretmenin görmüş.
- **Yalın hal:** İsmi "i,-e,-de,-den" hal eklerinden hiçbirini almamış olması demektir: ev,evler,evcil,evim...
- **-i hali (belirtme,yükleme)** → Ev-i güzelce boyadık.

NOT: Belirtme durum eki,iyelik ve yapım ekiyle karıştırılmamalıdır.

- ✓ Onun derd-i ben-i gerdi. (*iyelik-belirtme hal eki*)
- ✓ Yaz-ı-s-ı-n-ı hiç beğenmedim. (*yapım-iyelik-hal eki*)
- ✓ Kitab-ı ona verdim. (*belirtme hal eki*)
- ✓ Kitab-ı bende kalmış. (*iyelik eki*)
- ✓ Bu diz-i yeni çekilmiş. (*yapım eki*)

- **-e hali (yönelme,yaklaşma)** → Beklediğiniz yer-e gelmemiş.

NOT: Yönelme durum eki, yapım eki ve istek kipi olan –e ile karıştırılmamalıdır.

- ✓ Seninle tanışmay-a geliyor. (*yönelme hal eki*)
- ✓ Ceren'in eli kan-a-mış. (*yapım eki*)
- ✓ Ben de sizinle gel-e-yim. (*istek kipi*)

- **-de hali (bulunma,kalma)** → Deferim-de aradığın notlar var.

NOT: Bulunma durum eki sıfat yapan yani yapım eki olan –de ile karıştırılmamalıdır.

- ✓ Onun sözün-de yalan olmaz. (*bulunma hal eki*)
- ✓ Babam,yerin-de kararlar verir hep. (*yapım eki*)
- ✓ Feyza,sınıfın en göz-de öğrencisiydi. (*yapım eki*)

- **-den hali (ayrılma,çıkma)** → Sokak-tan kimse geçmiyordu.

NOT: Ayrılma hal eki sıfat yapan yani yapım eki olan –den ile karıştırılmamalıdır.

- ✓ Su-dan sadece bir yudum içebildi. (**ayrılma hal eki**)
- ✓ Su-dan bahaneler bulurdu hep. (**yapım eki**)

b. Çoğul eki (-ler,-lar)

İsimlerin üzerine gelip onların sayısal çokluğunu bildiren “-ler,-lar” ekidir.

- ✓ Ev-**ler** yaptılar insan-**lar** çağ-**lar** boyunca.
- ✓ Cadde-**ler**,sokak-**lar** araba-**lar**-la doldu.

NOT 1: “-ler” ekinin çoğul anlamı dışında sözcüğe kattığı başka anlamlar da vardır.

- ✓ Bakan **beyler** açılışı yapacak. (saygı)
- ✓ Kadın **kanlar** içinde yerde yatıyordu. (abartma)
- ✓ Bu millet nice **M.Kemaller** yetiştirir. (benzerleri)
- ✓ Akşam **amcamlar** bize gelecek. (aile)
- ✓ **Fatihler** bir adım öne çıksın. (aynı adı taşıyanlar)
- ✓ Aradığımız kişi yirmi **yaşlarındaydı**. (yaklaşık)
- ✓ **Toroslar,Balkanlar**... (takım,küme)

NOT 2: Çoğul eki,fiillerin sonunda yer alan III.çoğul şahıs ekiyle karıştırılmamalıdır.Çoğul eki isimlere,şahıs eki fiillere gelir.

“**Gittiler** içleri hicranla dolu

Dediler: Belki son akşamıdır

Vardılar çıkışı yok bir kuyuya

Baktılar korkulu gözlerle suya”

c. İlgî eki (-ki)

İsim tamlamalarında tamlanan grubunun yerini tutan “-ki” ilgi zamirine denir.

- ✓ Seninki daha güzeldi. (senin **çantana**)
- ✓ Arabaninki açılmıyor. (arabanın **kapısı**)
- ✓ Mutfağınki sabaha kadar açık kalmış. (mutfakın **penceresi**)

d. Tamlama ekleri

Tamlama ekleri **tamlayan** ve **tamlanan** ekleri olmak üzere ikiye ayrılır:

1.Tamlayan eki (-in,-in,-un,-ün)

Ad soylu sözcükleri birbirine bağlayarak tamlama kurmaya yarar.I.tekil kişi (ben) ve I.çoğul kişi (biz) için “-im” şeklindedir.

- ✓ Armud-**un** sapı,üzüm-**ün** çöpü
- ✓ Ben-**im** okulum, biz-**im** hikayemiz...

NOT: İyelik eki olan “-in” ile tamlayan eki olan “-in”i birbirine karıştırmamak için şu yöntem uygulanabilir: “-in” ekini almış sözcük “**senin**” sözcüğüyle okunabiliyorsa sözcükteki “-in” iyelik ekidir, okunamıyorsa tamlayan ekidir.

- ✓ Ev-**in** çok güzeldi. (**iyelik eki**)
- ✓ Ev-**in** kapısı açıldı. (**tamlayan eki**)

2.Tamlanan eki (iyelik-aitlik-sahiplik) (-m,-n,-ı,-miz,-niz,-leri)

Bir varlığın kime ya da neye ait olduğunu bildiren eklerdir.

Masa- m	1.tekil kişi iyelik eki
Masa- n	2.tekil kişi iyelik eki
Masa-(s)- ı	3.tekil kişi iyelik eki
Masa- mız	1.çoğul kişi iyelik eki
Masa- nız	2.çoğul kişi iyelik eki
Masa- ları	3.çoğul kişi iyelik eki

- ✓ Ön-**üm**,arka-**m**; sağ-**ım**,sol-**um** sobe!
- ✓ Kirpikler-**in** oktur,sine-**m-i** deler.
- ✓ Ovanın yeşili , göğün mavisi
- ✓ Dışarıdan içimin hali okunur.

NOT 1: İyelik eki olan “-i” ile hal eki olan “-i” yi birbirine karıştırmamak için şu yöntem uygulanabilir: “-i” ekini almış sözcük “**onun**” sözcüğüyle okunabiliyorsa sözcükteki “-i” iyelik ekidir, okunamıyorsa hal ekidir.

- ✓ **Kalem-i** kaybolmuş. (iyelik eki)
- ✓ **Kalem-i** bana ver. (hal eki)

NOT 2: Bir sözcükte hem iyelik hem hal eki varsa birinci ek iyelik, ikincisi ise hal ekidir.

- ✓ Onun ev - **i** - n - **i** siz taşıyın.

iyelik hal
eki eki

NOT 3: Tamlayanın çoğul olduğu durumlarda tamlanandaki “-leri,-ları” iyelik ekidir.Tamlayan tekil durumda ise “-ler,-lar” çoğul eki, “-ı,-i” iyelik eki olur.

- ✓ Çocukların süt-**leri** dağıtıldı. (-leri → iyelik eki)
- ✓ Tuğba'nın ihtiyaç-**ları-ı** karşılandı. (-lar → çoğul, -ı →iyelik eki)

e. Ek fiil (-idi,-imiş,-ise,-dır)

İsimlere gelerek onların yüklem olmasını sağlayan eklerdir.

- ✓ Hava dün çok sıcaktı.
- ✓ Burası çok güzel bir vermiş.
- ✓ Hastaysan bugün işe gitme.
- ✓ En sevdiğim meyve kirazdır.

2000-ÖSS

- I. Teyzelerin dün sinemaya gittiler.
- II. Çiçeklerine yazın bolca su vermelisin.
- III. Kalemelerini başka kutuya yerleştirdi.
- IV. Ceketlerimizi dolaba astım.
- V. Evleri bize çok yakındır.

Yukarıdaki cümlelerin hangilerindeki altı çizili sözcüklerin aldığı ekler, onlara hem ikinci, hem de üçüncü tekil kişiye ait olma anlamı katmıştır?

- A) I. ve II. B) I. ve V. C) II. ve III.
- D) III. ve IV. E) IV. ve V.

2.FİİL ÇEKİM EKLERİ

Fiillerin çekimlenmesini,yargı bildirmesini,cümle kurmasını sağlayan eklerdir.

a. Kip ekleri

Fillere gelerek zaman veya dilek anlamı katan ekler olup ikiye ayrılır:

1. Haber (Bildirme/Zaman) kipleri

Fiillere eklenip fiildeki işin,eylemin zamanını bildiren eklerdir.

❖ Görülen (Bilinen,-di'li) geçmiş zaman

- ✓ Şemsiyesini aldı,paltosunu giydi,kapıyı çektı,sokağa çıktı.

NOT: “-dı,-di” yapım eki olarak da kullanılabilir.

- ✓ Yazıcıdan bu konuyla ilgili çıktı almam gerekiyor.

❖ Duyulan (Öğrenilen,-miş'li) geçmiş zaman

- ✓ Buraya gelmiş,onu aramış ama bulamamış.

NOT: “-mış,-miş” yapım eki olarak da kullanılabilir.

- ✓ Kazanılmış haklarınıza sahip çıkın.

❖ Şimdiki zaman (-yor,-makta,-mekte)

- ✓ Gidiyorum gurbeti gönlümde duya duya.

NOT: Sadece şimdiki zaman eki olarak kullanılır,başka herhangi bir ekle karışmaz.

❖ Gelecek zaman (-ecek,-acak)

- ✓ Dersi dinleyecek,test çözecek,konuyu öğrenecek.

NOT: “-ecek,-acak” yapım eki olarak da kullanılabilir.

- ✓ Ona bu konuda karşı çıkacak kimse yok. (**yapım eki**)
- ✓ Buraya gelecek ay taşınacak. (**yapım eki-çekim eki**)

❖ Geniş zaman (-r,-ar,-er)

- ✓ Sabahları evden erken çıkardım.

NOT 1: “-r,-ar,-er” yapım eki olarak da kullanılabilir.

- ✓ Koşar adımlarla yanıma geldi.(isimden isim)
- ✓ Oğlunu görünce gözleri yaşardı.(isimden fiil)
- ✓ Çocuğa bir bardak süt içirdi.(fiilden fiil)
- ✓ Yapıtın yazarı hakkında bilgim yok.(fiilden isim)

NOT 2: Geniş zamanın olumsuzunda kullanılan “-mez,-maz” eki yazılışı aynı olan yapım eki ile karıştırılmamalıdır.

- ✓ Burada pek görünmez. (**geniş zamanın olumsuzu**)
- ✓ Başınıza gelen tam bir görünmez kaza. (**yapım eki**)

2. Dilek (Tasarlama) kipleri

Dilek kipleri eklendiği fiillere “tasarı,plan,niyet,arzu” gibi anlamlar kazandıran eklerdir.

❖ Dilek-şart kipi (-se,-sa)

NOT: Bu ek,cümlelere bazen “koşul”, bazen de “dilek” anlamı katar.Yapım eki olarak da kullanılabilir.

- ✓ Biraz acele etse bize yetiyecekti. **(koşul)**
- ✓ Biri çay demlese de hepimiz içsek. **(dilek)**
- ✓ Ceren, antrenman sırasında çok susamıştı. **(yapım eki)**

❖ **Gereklilik kipi (-meli,-malı)**

- ✓ Bu sene üniversiteyi kazanmalıyım.

NOT: Gereklilik kipi eki,iki ekin art arda gelmesiyle ortaya çıkan yapıyla karıştırılmamalıdır.

- ✓ Onun kolları dövmeli idi.
- ✓ Üflemeli çalgılar daha zordur.

→ Altı çizili sözcükler önce “-me,-ma”, sonra “-lı,-li” yapımlarını almıştır.

❖ ***İstek kipi (-e,-a)***

- ✓ Gün ola,devran döne.
- ✓ Gidelim Gaffur.

NOT: “-e,-a” yapım eki olarak da kullanılabilir.

- ✓ Doğa, insanı dinlendirir.
- ✓ Burayı nöbetleşe bekleriz.

❖ *Emir kipi*

NOT 1: Emir kipinin eki ve birinci şahıslarda çekimi yoktur.Çekimi şahıs ekleriyle yapılır: **gel,gelsin,gelin,gelsinler**

NOT 2: “-sin,-sin” sadece emir kipinde III.tekil kişi ekidir.Bu ek,öteki kiplerde II.tekil kişi ekidir.

- ✓ Burada beni beklesin. (III.tekil kişi)
- ✓ Seversin böyle şeyleri. (II.tekil kişi)

b. Şahıs (kişi) ekleri

Kip eklerinden sonra gelerek eylemin kim tarafından yapıldığını bildiren eklerdir.

I.tekil şahıs	> -m	yazdı-m
II.tekil şahıs	> -n	yazdı-n
III.tekil şahıs	> eki yok	yazdı
I.çoğul şahıs	> -k	yazdı-k
II.çoğul şahıs	> -niz	yazdı-niz
III.çoğul şahıs	> -lar,-ler	yazdı-lar

NOT 1: Üçüncü tekil kişide kişi eki,sadece emir kipinde vardır;öteki kiplerde üçüncü tekilde kişi eki yoktur.

NOT 2: İstek kipinde I.çoğul kişi eki “-lım,-līm” şeklindedir: yaza-
lım

NOT 3: Kişi ekleri,iyelik ekleri ile karıştırılmamalıdır.İyelik ekleri isimlere gelir,kişi ekleri ise fiillere gelir.

- ✓ Kardeş-im gelirse çok sevinir-im.
İyelik eki kişi eki

c. Olumsuzluk eki (-me,-ma,-mez,-maz)

Fiillere gelip onlara olumsuzluk anlamı katan eklerdir.

- ✓ Bu sene sınava girmedim.
- ✓ O,kimseyi beğenmez.

NOT: Olumsuzluk ekleri yapım eki olarak da kullanılabilir.

- ✓ Bu kitabı okuma. (**olumsuzluk eki**)
- ✓ Okuma, iyi bir alışkanlıktır. (**yapım eki**)
- ✓ Bu saatte eve dönülmez. (**olumsuzluk eki**)
- ✓ Dönülmez akşamın ufkundayız. (**yapım eki**)

d. **Ek fiil** (-idi,-imiş,-ise)

Basit çekimli eylemlere gelerek onları birleşik çekimli eylem yapar

- ✓ Sever-**idi** → geniş zamanın hikayesi
- ✓ Seviyor-**imiş** → şimdiki zamanın rivayeti
- ✓ Sevecek-**ise** → gelecek zamanın şartı
- ✓ Seve-**idi** → istek kipinin hikayesi
- ✓ Sevse-**imiş** → şart kipinin rivayeti
- ✓ Sevmeli-**ise** → gereklilik kipinin şartı

B) YAPIM EKLERİ

Eklendiği sözcüğün anlamını,yapısını ve bazen de türünü değiştiren eklerdir.

NOT 1: Sözcüklerin yapım eki almış haline “gövde” denir.

NOT 2: Bir sözcüğün gövdeden türemesi demek en az iki tane yapım ekini alıyor olması demektir: bil-gi-siz-lik, yaş-a-m

Yapım ekleri işlevlerine göre dörde ayrılır:

1. İsimden isim yapım ekleri

İsim kök veya gövdelerine gelerek isim türeten eklerdir.Eklendiği sözcüğün sadece anlamını değiştirir,türünü değiştirmez.

- lı : nazlı, süslü, tuzlu, gizli, köylü
- lık : günlük, çöplük, tuzluk, aylık
- ci : yolcu, tüpçü, dişçi, kapıcı
- ce : Türkçe, dostça, Sapanca
- cik : bademcik, elmacık, kızılçık
- cil : bencil, evcil, otçul, balıkçıl
- sız : tatsız, tuzsuz, gamsız, vicdansız
- daş : arkadaş, sesteş, sırdaş, çağdaş
- er : birer, üçer, beşer, ellişer
- nci : birinci, sonuncu, üçüncü

- msi : acımsı, mavimsi, ekşimsi
- mtırak : acımtırak, ekşimtırak
- sal : sayısal, duygusal, bireysel
- z : ikiz, üçüz, dördüz
- tı : tıkırtı, şırıltı, horultu
- leyin : sabahleyin, geceleyin

2. İsimden fiil yapım ekleri

İsim kök veya gövdelerine gelerek fiil türeten eklerdir.Eklendiği sözcüğün hem anlamını hem de türünü değiştirir.

- l : sivil-, kısal-, yükse(k)l-
- le : sula-, başla-, süsle-, bağla-, suçla-
- leş : iyileş-, sözleş-, dertleş-, paslaş-, güzelleş-
- len : canlan-, yaşlan-, evlen-, diklen-, yıllan-
- e,-a : kana-, yaşa-, boşa-, türe-, oy(u)na-
- al : yönel-, körel-, daral-, azal-, çoğal-
- ar : başar-, morar-, sar(ı)ar-, a(k)ğar-
- et : gözet-, yönet-, kanat-, oynat-
- se : susa-, garipse-, önemse-
- mse : benimse-, azımsa-, küçü(k)mse-
- da : fısılda-, çatırda-,horulda-,ışıl-da-
- ik : birik-, gözü-k-, gecik-, acık-
- kır : hıçkır-, fışkır-, tükür-, haykır-

3. Fiilden fiil yapım ekleri

Fiil kök veya gövdelerine gelerek fiil türeten eklerdir.Eklendiği sözcüğün sadece anlamını değiştirir,türünü değiştirmez.

- ıl : boğul-, sevil-, atıl-, gönderil-, biçil-
- (ı)n : giyin-, yıkan-, sevin-, dövün-, söylen-
- (ı)ş : bakış-, kaçış-, buluş-, görüş-, söyleş-
- r : bitir-, pişir-, doğur-, kaçır-, çıkar-
- t : beklet-, arat-, tarat-, üret-, okut-
- tır : yaptır-, aldır-, bildir-, güldür-
- ar : çıkar-, kopar-, kızar-
- ala : kovala-, eşele-, ovala-

4. Fiilden isim yapım ekleri

Fiil kök veya gövdelerine gelerek isim türeten eklerdir.Eklendiği sözcüğün hem anlamını hem de türünü değiştirir.

- me : okuma, sulama, soruşturma, görüşme
- mek : utanmak, kazmak, yemek, dökmek
- meç : demeç, yırtmaç,bulamaç
- mece : bilmece, bulmaca, düzmece
- man : öğretmen, sayman, seçmen
- amak : basamak,kaçamak
- anak : olanak, tutanak, gelenek,seçenek

-gi	: sevgi, saygı, vergi, dergi, bitki
-gın	: baygın, kırılgın, sürgün, yorgun
-im	: alım, satım, doğum, yıkım
-in	: basın, yayın, yığın, tütün
-ik	: çatık, kaçık, göçük, yenik
-k	: dilek, istek, ılık, tarak
-ak	: yatak, durak, kaçak, konak
-ar	: okur, yazar, gelir, gider
-ıcı	: alıcı, bakıcı, sürücü, yakıcı
-(ı)t	: taşıt, yapıt, dikt, kesit, umut
-i	: sayı, kazı, yazı, ölü, soru
-gan	: sürüngen, alıngan, üretken
-gaç	: üşengeç, utangaç, süzgeç
-giç	: dalgıç, bilgiç, başlangıç
-ga	: dalga, bilge, önerge, bölge
-aç	: sayaç, süreç, güleç, büyüteç
-ç	: iğrenç, inanç, utanç, kıskanç
-(i)nce	: basınç, gülünç, korkunç
-ca	: sakınca, düşünce, eğlence
-iş	: gidiş, dönüş, bakış, davranış
-tı	: karartı, belirti, kaşınıtı, uzantı
-ntı	: sızıntı, akıntı, girinti, toplantı
-ağan	: durağan, süreğen, olağan

NOT: Fiilimsi ekleri de yapım eki olup bu gruba girer.

2018-TYT

Sosyalleşme süreci; gittikçe yoğunlaşan kontrol, yön

I

verme ve biçimlendirme etkisiyle doğal bir varlık olan

II

insanı; uygar, kanunlara savgılı, diğer insanların hak ve

III

sorumluluklarını hesaba katan, kendinden emin, sakın,

IV

mutlu, mesleki yeterliçe sahip bireyler hâline getirir.

V

Bu parçada altı çizili sözcüklerden hangisi yapım eki almamıştır?

A) I B) II C) III D) IV E) V

2017-YGS

Edebiyat-estetik bağlantısı üzerinde duran Tanpınar,

I

gençlik yıllarından hayatının sonuna kadar denilebilir ki

II

III

yalnız güzel eserleri önemsemiş, onlardan daha üstün

IV

V

bir değer varlığını tanımamıştır.

Bu parçadaki numaralanmış sözcüklerden hangileri hem yapım hem de çekim eki almıştır?

A. I ve II B. I ve IV C. II ve IV D. III ve V E. IV ve V

2010-LYS

Karikatür insanların, varlıkların, olayların hatta duygu ve düşüncelerin gülünç yanını yakalayıp bunu abartılı çizimlerle

I

II

III

gülmece bir anlatıma dönüştürme sanatıdır.

IV

V

Bu parçadaki numaralanmış sözcüklerden hangisi yalnızca çekim eki almıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

YAPI BAKIMINDAN SÖZCÜKLER

Türkçede sözcükler yapısı bakımından üçe ayrılır:

1. Basit sözcük
2. Türemiş sözcük
3. Birleşik sözcük

1. Basit sözcük

Yapım ekini almamış, kök halindeki sözcükler olup çekim ekini alabilir.

- ✓ Akşam balkonda bir saat kitap okudum. (hepsi basit sözcük)

2. Türemiş sözcük

Yapım ekini alan sözcükler olup çekim ekini de alabilir. Yapım ekini alan her sözcük aynı zamanda “**gövde**” halindedir.

- ✓ Ün-lü yaz-ar an-ı-larını yay-ım-la-dı. (hepsi türemiş sözcük)
- ✓ Türk-çe öğret-men-imiz bize oku-ma sanatının ince-lik-lerini hatır-la-t-tı.

- ✓ Sağ-**lık-lı** iliş-**ki**-ler kişi-**liğ**-in şekil-**len-dir-il-me**-sinde ön-**em-li**-dir. (hepsi türemiş sözcük)

3. Birleşik sözcük

İki sözcüğün bir araya gelerek yeni bir kavramı karşılmasıyla oluşan sözcüklerdir.

Başlıca birleşik sözcükler şunlardır:

a. Birleşik isimler

Birden çok sözcüğün anlam kayması,tür kayması veya ses düşmesi yoluyla oluşturdukları ve yeni bir kavramı karşıladıkları sözcüklerdir.

- **Anlam kayması:** hanımeli,aslanağzı,gökyüzü,rüzgargülü,döğümevi,karafatma...
- **Tür kayması:** gecekondulu,mirasıyedi,biçerdöver,çekyat...
- **Ses düşmesi:** ne için > niçin, kahve altı > kahvaltı, cuma ertesi > cumartesi,ne asıl > nasıl ...

Birleşik isimlerin kuruluş biçimleri

- İki isim,belirtisiz ad tamlaması yapısında birleşebilir:
- ✓ **Çayevi,ipucu,yeryüzü,ayakkabı,buzdolabı...**
- İki isim,takısız ad tamlaması yapısında da birleşebilir:
- ✓ **Çanakale,Pamukkale,taşbebek,Taşköprü**
- Bir sıfat ile bir ismin bir araya gelmesiyle kurulabilir:
- ✓ **Akdeniz,ilkokul,başyazar,alabalık,Kızılay,Aladağ...**
- Bir isimle bir fiil cümle biçiminde kaynaşıp birleşebilir:
- ✓ **Hacıyatmaz,kuşkonmaz,imambayıldı,gecekondulu...**
- İki fiilin birleşip kaynaşmasıyla kurulabilir:
- ✓ **Gelgit,uyurgezer,vurdumduymaz,örtbas,biçerdöver...**
- Bir isimle bir fiilimsinin bir araya gelmesiyle kurulabilir:
- ✓ **Ağaçkakan,gökdelen,Tozkoparan,oyunbozan...**

b. Birleşik sıfatlar:

Birden fazla sözcüğün çeşitli şekillerde bir araya gelmesiyle oluşan sıfatlar olup 2'ye ayrılır:

1.Kaynaşmış birleşik sıfatlar

İki sözcüğün birleşik yazılmasıyla oluşan sıfatlardır.

- ✓ **Kahverengi göz, birkaç adam, açık göz çocuk...**

2.Kuralı birleşik sıfatlar

Birtakım kurallarla oluşan sıfatlardır.

- **Sıfat tamlamalarında isimle sıfatın yeri değiştirilip isme iyelik ekinin getirilmesiyle oluşur.**

- ✓ Güzel manzara → Manzara-**s-ı** güzel ev
- ✓ Kıt akıl → Akl-ı kıt insan
- ✓ Kısa boy → Boy-**u** kısa adam
- ✓ Sıcak hava → Hava-**s-ı** sıcak memleket

- **Sıfat tamlamalarının sonuna “-lı,-lık,-sız” eklerinden birinin getirilmesiyle oluşur.**

- ✓ İki ay → İki ay-**lık** kira
- ✓ Kırmızı başlık → Kırmızı başlık-**lı** kız
- ✓ Beş para → Beş para-**sız** adam

- **Belirtisiz ad tamlamasına “-lı” eki getirilerek yapılır.**

- ✓ Polis kıyafeti → Polis kıyafet-**li** çocuk
- ✓ Güneş gözlüğü → Güneş gözlük-**lü** kadın

- **Belirtisiz ad tamlamasının başka bir ismin sıfatı olarak kullanılmasıyla oluşur.**

- ✓ Gül kırmızısı perdeler,el işi örtüler,deniz mavisi gözler

c. Birleşik fiiller

Bir fiille bir ismin ya da bir fiille kalıplaşmış bir fiilin birleşmesiyle oluşan fiillerdir.

Türkçede birleşik fiiller üç ayrı şekilde oluşturulur:

1.Yardımcı birleşik fiiller

İsim soylu bir sözcükle “**etmek,olmak,eylemek,kılmak,buyurmak,bulunmak**” eylemlerinden birinin bir araya gelmesiyle oluşur.

- ✓ Geçen yıl doktor oldu,herkese yardım etti.
- ✓ Bu konuda biz suçlu bulunduk.
- ✓ Senin geleceğini öğrenince çok mutlu oldu.
- ✓ Herkes gibi o da hakkına razı oldu.
- ✓ Eski arkadaşlarımı yemeğe davet ettim.
- ✓ Sonbahar gelince kuşlar sıcak ülkelere göç eder.
- ✓ Sizi,bu kurumu denetlemeye yetkili kıldık.
- ✓ Son karar,onu çalıştığı kurumda etkisiz kıldı.
- ✓ Af buyur,söylediklerini tam duyamadım.
- ✓ Allah rahmet eylesin.
- ✓ Farkımızı fark edemediyseniz bundan sonra fark etseniz de fark etmez.

NOT: Yardımcı eylemlerde **ses düşmesi ya da türemesi** olursa bu fiiller bitişik yoksa ayrı yazılır.

- ✓ Dershaneye kaydolmuş. (**kayıt olmak**)
- ✓ Mevla'm görelim neyler? (**ne eylemek**)
- ✓ Bizi bugünlük affedin. (**af etmek**)
- ✓ Onun bize doğru geldiğini zannettim. (**zan etmek**)
- ✓ Sabreyle sultanım! (**sabır eylemek**)

NOT: “**etmek,olmak**” gibi fiillerin yerine başka fiiller getirilebiliyor-sa asıl fiil,getirilemiyorsa yardımcı fiil olur.

- ✓ Şeftaliler oldu,yaz geldi artık. (**olgunlaştı**)
- ✓ Arkadaşımın bir kız çocuğu oldu. (**doğdu**)
- ✓ Bu adam ne ettiyse kendine etti. (**yaptıysa**)

2.Kurallı birleşik fiiller

Çekim eklerini almamış bir fiil kök ya da gövdesinden sonra bir kalıplaşmış fiil getirilerek oluşturulan fiillerdir.Kalıplaşmış fiil durumundaki eylem gerçek anlamından uzaklaşır,bastaki fiile belli bir anlam kazandırır.

Kurallı birleşik fiillerin dört çeşidi vardır:

1.Yeterlik fiili: Fiil kök ve gövdelerinden sonra “**ebilmek**” getirilerek yapılır.Cümleye “**gücü yetme,başarma,olasılık,izin**” gibi anlamlar katar.

- ✓ Bir gece ansızın gelebiliyim.
- ✓ Yalnız başına okula gidebiliyor.
- ✓ Akşama kadar açlığa dayanabiliyim.
- ✓ İsteyenler bahçede oturabilir.

NOT: Yeterlik fiilinin olumsuzunda “**bilmek**” fiili kullanılmaz.Asıl fiilden sonra önce bir “**-e,-a**” ,ardından “**-me,-ma**” veya “**-mez,-maz**” olumsuzluk eklerinden biri getirilir.Olumsuzluk “**-eme,-ama,-emez,-amaz**” biçiminde fiile eklenir.

- ✓ Onu bu saatte uyandıraramam.
- ✓ Olanları arkadaşına anlatamazsın.
- ✓ Yarın ilk derse yetişemeyebilirim.

2.Tezlik fiili: Fiil kök ya da gövdelerinden sonra “**ivermek**” getirilerek yapılır.Cümleye “**çabukluk,aniden,önemsizlik,basitlik,işi hafife alma**” gibi anlamlar katar.

- ✓ Giderken arabanın kapısını açıverdi,kitap elimden düşüverdi.
- ✓ Şu soruyu bize çözüver. Posta kutusuna sen de bakiver.

NOT: Tezlik fiilinin olumsuzunda olumsuzluk eki (-me,-ma) asıl fiilden önce de sonra da gelebilir.

- ✓ Bir daha gelmeyiverdi. Çocuklara bir bisiklet alıvermedi.

3.Yaklaşma fiili: Fiil kök ya da gövdelerinden sonra “**eyazmak**” getirilerek yapılır.Bu fiil günümüzde çok az kullanılmakta olup unutulmaya yüz tutmuştur.Cümleye “**az kalsın,neredeyse**” gibi anlamlar katar.

- ✓ Dağcılar soğuktan donayazmışlar.
- ✓ Ayağı kayınca balkondan düşeyazdı.
- ✓ Kapı açılmayınca korkudan öleyazdık.

NOT: Yaklaşma fiilinin olumsuzu yoktur.

4.Sürerlik fiili: Fiil kök ya da gövdelerinden sonra “**edurmak,ekalmak,egelmek**” eylemlerinden biri getirilerek yapılır.

- ✓ Siz gidedurun,ben geliyorum.
- ✓ Bakakalırım giden geminin ardından.
- ✓ Onu karşımda görünce öylece donakaldım.
- ✓ Bu dava yıllardır süregelir.
- ✓ O şiirler günümüze kadar okunagelmış.

NOT: Sürerlik fiilinin olumsuzu yoktur.

NOT: “**Alıkoymak**” eylemi de sürerlik bildirir.

- ✓ Bizi havaalanında alıkoymadılar.

3. Anlamca kaynaşmış birleşik fiiller

Bir veya birden fazla ad soylu sözcüğün bir eylemle birleşmesiyle oluşan fiillerdir. Bu birleşik fiilde geçen eylemler gerçek anlamından uzaklaşır, diğer sözcüklerle kaynaşarak yeni bir eylemi karşılar. Bu eylemler genellikle “**deyimlerden**” oluşur.

- ✓ O günden sonra gözümeye uyku girmemişti.
✓ Üyelerden biri el kaldırarak söz istedi.
✓ Bu proje üzerinde biraz daha kafa yormalısınız.

NOT: Bazı anlamca kaynaşmış birleşik fiiller bitişik yazılır.

- ✓ Başvur-, elver-, öngör-, vazgeç-, varsay-

SÖZCÜK TÜRLERİ

Türkçede sözcükler, isim ve fiil soylu sözcükler olmak üzere iki ana gruba ayrılır. İsim soylu sözcükler “-mek, -mak” mastar ekini almazken fiil soylu sözcükler alır. İsim soylu sözcükler “**isim, sıfat, zamir, zarf, edat, bağlaç, ünlem**”den oluşur. Şimdi isim soylu sözcükler üzerinde duralım.

İSİM (AD)

Kavramların karşılığı olan, varlıklara ad olan sözcüklere **isim(ad)** denir. Anlamlarına göre isimler şu başlıklar altında incelenir :

A) VARLIKLARIN OLUŞLARINA GÖRE İSİMLER

1. Somut isimler: Duyu organlarımızdan herhangi biriyle algılayabildiğimiz isimlerdir: masa, yol, ses, rüzgar, renk, ışık...

2. Soyut isimler: Duyu organlarımızdan herhangi biriyle algılayamadığımız isimlerdir: insanlık, aşk, kin, nefret, rüya, umut...

B) VARLIKLARA VERİLİŞLERİNE GÖRE İSİMLER

1. Özel isimler: Yaratılıştaki tek olan varlıklara verilen isimlerdir: Feyza, Mersin, Tarsus, Türkçe, İslam, Yaban, Pamuk, Taksim...

2. Cins (Tür adı) isimler: Aynı türden varlıkları anlatan isimlerdir. Varlıkların bir bölümünü, tamamını veya tekini ifade eder.

- ✓ Ağaç, kitap, gözlük, masa, insan...
✓ **Çiçek** dalında güzeldir. (Türünün tamamını kapsadı.)

NOT: Bazı tür adları özel ad olarak da kullanılabilir: Bahar, Deniz, Toprak, Devrim, Eylem, Demir, Kaya...

- ✓ Biraz önce **İrmak Nehir**'i arıyordu.
✓ Ben ve **Yağmur**, **yağmur** yağarken dışarı çıktık.
Özel Cins

C) VARLIKLARIN SAYISINA GÖRE İSİMLER

1. Tekil isimler: Sayıca tek bir varlığı karşılayan isimlerdir: taş, insan, sıra, öğrenci, tebeşir, ders, okul...

2. Çoğul isimler: Aynı türde birden fazla varlığı karşılayan ve “-ler” çoğul ekini alan isimlerdir: taşlar, insanlar, sıralar, öğrenciler...

3. Topluluk isimleri: Çoğul ekini almadıkları halde anlamca çoğul olan isimlerdir: ordu, düzine, demet, meclis, millet, aile...

NOT 1: Topluluk adları “**ordular, bölükler, ekipler, sürüler**” şeklinde çoğul yapılabilir.

NOT 2: Bazı sözcükler bir cümlede ad aktarması yoluyla topluluk adı olarak kullanılabilir: **Sınıf** bugün pikniğe gitmişti.

D) YAPILARINA GÖRE İSİMLER

1. Basit isimler: Yapım ekini almamış isimlerdir: deniz, perde, kuş...

2. Türemiş isimler: Yapım ekini almış isimlerdir: öğrenci, bilgi, soru...

3. Birleşik isimler: En az iki sözcüğün bir araya gelerek tek kavram ifade etmesiyle oluşan isimlerdir: Boğaziçi, uyurgezer...

İSİMLERDE KÜÇÜLTME

“-cik” eki isimlere gelerek küçültme anlamını ve başka anlamları katabilir.

- ✓ Suyun üzerinde **adacıklar** oluşmuştu. (küçültme)

- ✓ Feyza'nın elleri **minicikti**. (küçültme ismi)
- ✓ Feyza'nın **minicik** elleri vardı. (küçültme sıfatı)
- ✓ **Anneciğimi** çok özledim. (sevgi)
- ✓ Benim payım bu **kadarcık** mı? (azımsama)

NOT: Küçültme eki bazı sözcükler üzerinde kalıplaşarak **kalıcı ad** da yapabilir.

- ✓ Kapıyı **maymuncukla** açmışlar.
- ✓ **Kızılçık** şurubu **bademciklere** iyi gelir.

İSİM TAMLAMALARI

Birden fazla ismin anlam bakımından birbirini tamlamasıyla oluşan sözcük grubuna **isim tamlaması** denir. **Kendi içinde 3'e ayrılır:**

1.BELİRTİLİ İSİM TAMLAMASI

Hem tamlayan hem de tamlananın ek aldığı tamlamaya denir. Tamlayan **“-in,-in,-un,-ün”**, tamlanan ise **“-ı,-i,-u,-ü”** eklerinden birisini alır. Tamlanana **“kimin,neyin”** soruları sorularak da bulunur.

- ✓ Aşkın kanununu yazsam yeniden.
- ✓ Ankara'nın bağları da büküm büküm yolları
- ✓ Gözlerimin önünden geçti kervansaraylar.
- ✓ Yaylanın çimenine kuzu yayılır kuzu.
- ✓ Gözler, kalbin aynasıdır.
- ✓ Evlerinin önü boyalı direk.
- ✓ Abimin evi, şehrin dışında denizin kenarındaydı.
- ✓ Yalancının mumu yatsıya kadar yanar.
- ✓ Tarihin dilinden düşmez bu destan.
- ✓ Arkadaşının kitabını bulamayınca çok üzüldü. (87-ÖYS)
- ✓ Ellerim takılırken rüzgarların saçına
Asıldı arabamız bir dağın yamacına
Her tarafta yükseklik, her tarafta ıssızlık
Yalnız arabacının dudağında bir ılık

NOT: Belirtili isim tamlamasında tamlayanla tamlanan arasında başka sözcük veya sözcükler girebilir.

- ✓ Ankara'nın adını yeni duyduğum semtleri var. (96-ÖSS)
- ✓ Ağacın pencereye değen dallarını kesmek gerekiyor. (93)
- ✓ Başımın tatlı belası beni evde bulamamış.

2012-LYS

(I) Kocaman gökyüzünün altında küçücük şalvarlı, yaşmaklı kadın. (II) Bükülmüş beline bakılırsa oldukça yaşlıydı. (III) Başının üzerindeki bulut kümesi ve kıvrılarak giden yol... (IV) Yaşlı kadın, içinden geçtiği bu güzelliği fark etmiş miydi acaba? (V) Yolun, belki her gün

adımladığı kıyısından geçiyordu o. (VI) Sonbaharın renkleri içinde bir küçük lekeydi, yürüyüp gitti.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerden hangisinde, belirtili ad tamlamasının tamlayanı sıfat almıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V

2.BELİRTİSİZ İSİM TAMLAMASI

Tamlayanın ek almayıp sadece tamlananın ek (**iyelik eki**) aldığı ad tamlamasıdır. Tamlanana **“ne”** sorusu sorularak da bulunabilir.

- ✓ Yaz yağmuru düşer yüreğime.
- ✓ Sivas ellerinde sazım çalınır.
- ✓ Buralara yaz günü kar yağıyor canım.
- ✓ Bülbül sesi var şarkıların nağmelerinde.
- ✓ Kuş sütüyle beslerim seni.
- ✓ Şimdi aşk zamanıdır / Aşk ömrün baharındır
- ✓ Türk dili ve edebiyatı, Türk gençliği, kol saati, tırnak makası, okul müdürü, köy odası, alın teri, el emeği, göz nuru, Türkçe öğretmeni

NOT: Belirtisiz isim tamlamasında tamlayan ile tamlanan arasında başka sözcükler girmez.

3.ZİNCİRLEME İSİM TAMLAMASI

Bir ad tamlamasının başka bir adla ya da ad tamlaması ile yeniden ad tamlaması oluşturmastır. Zincirleme ad tamlaması için en az üç ad olmalı, bu üç ad birbirine bağlı iki ad tamlaması oluşturmalıdır.

- ✓ Türkçe öğretmenimizin not defteri evde kalmış.
tamlayan tamlanan

- ✓ Okulun futbol sahası çok büyüktü.
t'yan t'nan

- ✓ Köy kahvesinin önü kalabalıktı.
t'yan t'nan

- ✓ Serüven romanlarının okuyucusu her yıl artıyor. (96-ÖSS)
tamlayan tamlanan

- ✓ Yeni komşumuzun eski arabasının kırık camını değiştirdik.

İSİM TAMLAMALARININ ÖZELLİKLERİ

1. Ad tamlamalarında tamlayanla tamlanan yer değiştirebilir:

- Ortasında kalbimin bir yer açtım senin için.
tamlanan tamlayan
 - Derdi nedir bu sonbaharın?
t'nan t'yan
 - Bende aşkı var Leyla'nın.
 - Daha gelmedi soğuğu kışın.
 - Dante gibi ortasındayız ömrün.
 - Düşmanıyım dünyadaki bütün kötülüklerin.
 - Kağıtlarla camlarını örteyim pencerelerin. (99-ÖSS)
2. Ad tamlamalarında bazen tamlayan ekinin(-in) yerini “-den” eki alabilir:
- Gelenlerden biri kardeşimdi. (81-ÖYS)
(in)
 - Kitaplardan bazıları okunmamış.
(in)
3. Ad tamlamalarında **tamlayan grubu** ortak olarak kullanılabilir:
- Kentimizin caddeleri, sokakları ve parkları tertemizdir.
tamlayan tamlanan tamlanan tamlanan
 - Büyük kentlerin kargaşası, gürültüsü beni ürkütüyor.
tamlayan tamlanan tamlanan
 - Aşığın gözü kör, kulağı sağır.
t'yan t'nan t'nan
 - Dervişin fikri neyse zikri de odur.
t'yan t'nan t'nan
4. Ad tamlamalarında **tamlanan grubu** ortak olarak kullanılabilir:
- Siiirin, sinemanın, tiyatronun önemini kavrayamadık.
t'yan tamlayan tamlayan tamlanan
 - Öğrencilerin, öğretmenlerin sorunları hiç bitmez.
tamlayan tamlayan tamlanan

5. Zamirler ad tamlamalarında tamlayan ya da tamlanan olabilir:
- Onun kardeşi bu köyde öğretmenmiş. (91-ÖYS)
t'yan t'nan
 - Sunun surasında sınava kaç ay kaldı?
t'yan t'nan
6. Tamlayanın kişi zamiri olduğu durumlarda tamlanan zamire uygun ek alır.Bu durumda tamlayan kolayca anlaşılabilir için söylenmeyebilir.Buna “**tamlayanı düşmüş isim tamlaması**” da denir.Ama bu tür cümlelerde isim tamlaması yoktur.
- (Senin) Kaşların,gözlerin,sözlerin ne güzel!
 - (Bizim) Kapımız herkese açıktır.
 - Bu cüzdanı (onun) kardeşi yolda bulmuş. (92-ÖYS)
 - (Senin) Adını dağlara yazdım (benim) yârim.
7. Bazı ad tamlamalarında tamlananın da düştüğü görülür:
- Hiç kuşku yok ki bu başarı gençlerindir.(gençlerin başarısı)
 - Yerde bulduğunuz bu kitap kimindi? (kimin kitabı)
8. Bazen ad tamlamaları başka bir ismi ya da isim tamlamasını niteleyerek sıfat görevinde kullanılabilir:
- Gökyüzünü kül rengi bulutlar kaplamıştı.
sıfat isim
 - Kermeste el işi masa örtüsü büyük ilgi gördü.
sıfat ad tamlaması
- Çalgıcı karısı Binnaz / Esnaf karısı Binnaz
sıfat isim sıfat isim
9. Sıfatlar,ad tamlamalarında tamlayanı ya da tamlananı niteleyebileceği gibi tamlamanın tamamını da niteleyebilir:
- Mavi göklerin beyaz ve kıızı süsü
sıfat t'yan sıfat t'nan
 - Eski edebiyat dergileri daha kaliteliydi.
sıfat ad tamlaması
 - Eski bir kırmızı çocuk hırkası suda sallanıp duruyordu.(85)
sıfat ad tamlaması

10. Ad tamlamaları zarf görevinde kullanılabilir.

- Yeni evimize yaz sonu taşınacağız.
zarf
- Kitap fuarı Mersin'de nisan ayında düzenlenecek.
zarf

11. Bazen isim tamlamalarında tamlanan eki (iyelik eki) düşebilir:

- Bizim araba(**mız**) tamirden yeni çıktı.

12. Bazen isim tamlamalarında tamlayan eki de düşebilir.

- Mersin(in) valisi açılışa katılacak

SIFAT (ÖN AD)

İsimleri niteleyen veya belirten sözcük türüne “**sıfat**” denir.

Sıfatlar,niteleme ve belirtme sıfatları olmak üzere ikiye ayrılır:

A)NİTELEME SIFATLARI

İsimleri renk,durum ve biçim yönünden niteleyen ve isme sorulan
“nasıl” sorusuna cevap veren sıfatlardır.

- Yaşlı kadının **solgun** yanaklarından **akan** yaşlar **boğuk** hıçkırıklar eşliğinde **siyah** masaya damladı.
- **Uykulu** gözlerle uyandım rüyamdan.
- Sana **sarı** laleler aldım **çiçek** pazarından.
- **Beyaz** gül,**kırmızı** gül güller arasından gelir.
- **Kara** tren gecikir,belki hiç gelmez.

B)BELİRTME SIFATLARI

İsimleri işaret,sayı,belgisizlik ve soru yönünden belirten sıfatlar olup kendi içinde 4'e ayrılır:

1.İşaret sıfatları

İsimleri işaret yoluyla belirten sıfatlardır.İsme sorulan **“hangi”** sorusuna cevap verir. “bu,şu,o,öteki,beriki,böyle,şöyle,öyle...”

sözcükleri işaret sıfatıdır.

- **Şu dünyanın** direği yok.
- **Şu köşe** yaz köşesi.
- **Bu adam,şu çocuğa o çantanın** fiyatını sordu.
- **Bu akşam** ölürüm,beni kimse tutamaz.
- **O köy** bizim köyümüzdür.
- Batsın **bu dünya**.
- **İşte hendek,işte deve**.

NOT: İşaret sıfatlarıyla işaret zamirleri karıştırılmamalıdır.

- Bu soruyu çözdüm, öbür soruyu çözemedim.
sıfat sıfat
- Bunu çözdüm, öbürünü çözemedim.
Zamir zamir

2.Sayı sıfatları

İsimleri sayı yoluyla belirten sıfatlardır.

- a) **Asıl sayı sıfatları (kaç):** üç adam,beş elma,yüz soru ...
- b) **Sıra sayı sıfatları (kaçıncı):** yedinci kat,ikinci sıra...
- c) **Kesir sayı sıfatları (kaçta kaç):** yarım ekmek,çeyrek bilet,yüzde seksen başarı...
- d) **Üleştirme sayı sıfatları (kaçar):** beşer elma,onar kişi ...
- e) **Topluluk sayı sıfatları:** üçüz bebek,ikili görüşme,üçlü priz...

NOT 1: Sayı sıfatlarıyla niteleme sıfatları birlikte kullanıldığında önce sayı sıfatı,sonra niteleme sıfatı gelir.: on iki dev adam

NOT 2: Sayı sıfatlarının özne olduğu cümlede yüklem çoğul olamaz. Yüklem in çoğul olması anlatım bozukluğuna yol açar.

- Beş öğrenci biraz önce yukarı çıktılar. (**çıktı**)
- Özne Y

NOT 3: “ilk,son,sonuncu,ortanca” gibi sıfatları da sıra sayı sıfatı kabul edilir: ilk başarı,ortanca kardeş,son yemek,sonuncu masa...

3.Soru sıfatları

Varlıkların durumlarını,yerlerini,sayılarını soru yoluyla belirten sıfatlardır.Soru sıfatlarının cevabı da yine bir sıfattır. **“kaç,kaçıncı,hangi,nasıl,ne,neredeki,ne kadar,ne biçim,ne tür...”** sözcükleri başlıca soru sıfatlarıdır.

- **Hangi** çilgın bana zincir vuracakmış? (84-ÖYS)
 - Aşk kaç **beden** giyer?
 - **Nasıl bir iş** arıyorsun?
 - Hangi renkten hoşlandığını biliyor musun?
- soru sıfatı
soru edatı

(Bu cümlede soru anlamı “mi” soru edatı ile sağlanmıştır.)

- Kaç kitap alacağını kime söylemiş?
soru sıfatı soru zamiri
(Soru anlamı bu cümlede zamirle sağlanmıştır.)

NOT: Soru unsurunun olduğu bir cümlede soru anlamı olmayabilir.

- Ne gün geleceğini bize söylemedi. (Cümlede soru anlamı yok)
soru sıfatı
- Nasıl bir mahallede yaşadığını bilmiyorum. (Soru anlamı yok)
soru sıfatı

4. Belgisiz sıfatlar

İsimleri belli belirsiz belirten sıfatlardır. “**birkaç, birçok, pek çok, biraz, birtakım, her, başka, herhangi bir, hiçbir, üç beş, bütün, bir, bazı, kimi, çoğu...**” sözcükleri başlıca belgisiz sıfatlardır.

- **Bütün dünya** buna inansa!
➤ **Her güzelin bir kusuru** vardır.
➤ Yak **bütün fotoğraflarını**!
➤ **Her kuşun** eti yenmez.

NOT 1: Belgisiz sıfatlar, tek başlarına kullanılırsa belgisiz zamir olur.

- **Kimi aydınlar** böyle düşünüyor. (sıfat)
➤ **Kimileri** böyle düşünüyor. (zamir)

NOT 2: “Bir” sözcüğü cümlede “tek” anlamındaysa asıl sayı sıfatı, “herhangi bir” anlamındaysa belgisiz sıfat, “aynı” anlamındaysa niteleme sıfatı olur.

- Doktordan **bir gün** rapor alabilmiş. (sayı sıfatı)
➤ **Bir gün** size de gelir konuşuruz. (belgisiz sıfat)
➤ Seninle **bir yaşta** ihtiyar çıkar. (niteleme sıfatı)
➤ **Bir çocuk**, eğer evin **bir çocuğu** ise bazı şeyleri anlayamaz. (Belgisiz sıfat – Sayı sıfatı)

NOT 3: Belgisiz sıfatların özne olduğu cümlelerde yüklem çoğul olamaz.

- Birçok madde bugün tartışılacak.
Özne yüklem

Pekiştirme Sıfatları

Anlamca güçlendirilmiş niteleme sıfatlarına denir. Pekiştirme sıfatları şu yollarla oluşturulur:

• İkilemelerle

- Sarı sarı liralara / Ellerinde kınalar
➤ Uzun uzun kavaklar, dökülüyor yapraklar.
➤ Soğuk mu soğuk bir kış günüydü.
➤ Canlı canlı balıklar, güçlü kuvvetli adamlar...

• m,p,r,s ünsüzleriyle

- masmavi göz, sapasağlam ayakkabı, bembeyaz bulut ...

Küçültme Sıfatları

Anlamca küçültülmüş, daraltılmış niteleme sıfatlarına denir.

Şu beş ekle yapılır: **-cik, -cek, -ce, -msi, -mtırak**

- kısacık boy, kalınca sopa, büyücek ev, genişçe salon,
mavimsi örtü, sarımtırak elma...

Unvan Sıfatları

Kişilerin meslek, rütbe, cinsiyet veya takma adlarını bildiren tanıtmaya ve saygı sözcükleridir. Diğer sıfatlardan farklı olarak isimlerden sonra da gelebilmesidir.

- **Gazi M. Kemal Paşa, Kadırgalı Aysel, Yüzbaşı Cemil, Ali Bey, Ayşe Hanım, Ahmet Mithat Efendi, Çolak Salih, Mareşal Fevzi Çakmak, Merzifonlu Kara Mustafa Paşa** ...

Sıfat Tamlaması

Bir isimle o ismi niteleyen ya da belirten bir sıfatın oluşturduğu söz öbeğine denir. Sıfat tamlamalarında **tamlayan** grubu sıfattan, **tamlanan** grubu ise isimden oluşur.

- Karlı dağların zirvelerinde siyah dumanlar vardır.
Sıfat isim sıfat isim

NOT 1: Bir sıfat tamlamasında bir isim birden fazla sıfatla nitelenebilir.

- Acıklı, etkileyici filmleri severim.
sıfat sıfat isim

- Onun ne kadar terbiyeli, titiz ve çalışkan bir insan olduğunu
sıfat sıfat sıfat isim

herkes bilir. (91-ÖYS)

NOT 2: Bir sıfat tamlamasında bir sıfat birden fazla ismi niteleyebilir.

- Köşkte geniş odalar, salonlar, koridorlar vardı.
sıfat isim isim isim

NOT 3: Bir sıfat tamlamasında bir isim hem niteleme hem de belirtme sıfatını ya da bir isim aynı anda iki tane belirtme sıfatını alabilir.

➤ Uzun, ince bir yoldayım.
NS NS BS isim

➤ O eski halimden eser yok şimdi.
BS NS isim

➤ Başka bir isteğiniz var mı?
BS BS isim

NOT 4: Sıfat tamlamalarında bazen isimle sıfat yer değiştirebilir.

➤ Bir şarkısın sen ömür boyu sürecek.
İsim sıfat

2013-YGS

Yeşil, upuzun kavaklıklar geride kalıyor. Uzaktan,

I

kaleye sırtını dayayan kocamış konaklar,

II

çıplak, boz renkli tepeler görünüyor.

III

Konak balkonlarının korkulukları, Doğu masallarından

IV

ödünç alınmışçasına büyüleyici. Renkler her ayrıntıyı

V

belirginleştiriyor sanki; ağaçlar yeşil, şehir kahve, kale siyah.

Bu parçadaki altı çizili tamlamalardan hangisi, tür bakımından ötekilerden farklıdır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

2010-YGS

Eski yıllarda olduğu gibi, (I)“bizi bize anlatan sanat” yani tiyatro, izleyici tarafından (II)bu dönemde de ilgiyle karşılandı.

Özellikle (III)Devlet Tiyatroları, hem düzenlediği festivaller hem de (IV)sahnelediği oyunlarla (V)verimli bir yıl geçirdi.

Yukarıdaki altı çizili tamlamalardan hangisi tür bakımından ötekilerden farklıdır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

Adlaşmış Sıfat

Niteleme sıfatlarının ad almadan kullanılmasına denir.

- **Güzeller** içinden bir seni seçtim.
- **Kirlileri** bu sepete koydum.
- **Çalışkanları** ödüllendirmek gerekir.
- Burada **eskiler** beni daha iyi tanır.
- **Zenginin** malı **züğürdün** çenesini yorar.
- Sınıfın **çalışkanı** bu sınavda belli olacak. (96-ÖYS)
- **Kötüler** olmasaydı **iyilerin** kıymeti bilinmezdi.
- **Kör** ölür,badem gözlü olur;**kel** ölür,sırma saçlı olur.

NOT: Adlaşmış sıfat,bir isimden önce gelirse sıfat tamlaması gibi algılanabilir.Karışıklığı önlemek için adlaşmış sıfattan sonra virgöl konulmalıdır.

- **Yaralı doktora** derdini anlatamıyordu.(sıfat)
- **Yaralı,doktora** derdini anlatamıyordu.(adlaşmış sıfat)

YAPILARINA GÖRE SIFATLAR

1.Basit sıfatlar: Yapım ekini almayan sıfatlardır.

- **Dört sene,iyi arkadaş,geniş yol,hangi çanta...**

2.Türemiş sıfatlar: Yapım ekini alan sıfatlardır.

- **Kıra-lık Konak,Sinek-li Bakkal,Yor-gun Savaşçı,ılı-k hava...**

2000-ÖSS

Türemiş sıfatlar, adlarla fiillerin kök ya da gövdelerine yapım ekleri getirilerek oluşturulur.

Aşağıdaki atasözlerinin hangisinde bu yolla yapılmış bir sıfat vardır?

- A) Güneş balçıkla sıvanmaz.
- B) Korkunun ecele faydası yoktur.
- C) Her ağacın meyvesi olmaz.
- D) Mızrak çuvala sığmaz.

E) İşleyen demir pas tutmaz.

3.Birleşik sıfatlar: Birden fazla sözcüğün çeşitli şekillerde bir araya gelmesiyle oluşan sıfatlar olup 2'ye ayrılır:

A.KAYNAŞMIŞ BİRLEŞİK SIFATLAR

İki sözcüğün birleşik yazılmasıyla oluşan sıfatlardır.

- Kahverengi göz,birkaç adam,açıkgöz çocuk...

B.KURALLI BİRLEŞİK SIFATLAR

Birtakım kurallarla oluşan sıfatlardır.

- **Sıfat tamlamalarında isimle sıfatın yeri değiştirilip isme iyelik ekinin getirilmesiyle oluşur.**

- Güzel manzara → Manzara-**s-ı** güzel ev
- Kıt akıl → Akl-ı kıt insan
- Kısa boy → Boy-**u** kısa adam
- Sıcak hava → Hava-**s-ı** sıcak memleket

- **Sıfat tamlamalarının sonuna “-lı,-lık,-sız” eklerinden birinin getirilmesiyle oluşur.**

- İki ay → İki ay-**lık** kira
- Üç kuruş → üç kuruş-**luk** mal
- Kırmızı başlık → Kırmızı başlık-**lı** kız

- İki kapı → iki kapı-**lı** han
- Beş para → Beş para-**sız** adam

- **Belirtisiz ad tamlamasına “-lı” eki getirilerek yapılır.**

- Polis kıyafeti → Polis kıyafet-**li** çocuk
- Güneş gözlüğü → Güneş gözlük-**lü** kadın

- **Belirtisiz ad tamlamasının başka bir ismin sıfatı olarak kullanılmasıyla oluşur.**

- Gül kırmızısı perdeler,el işi örtüler,deniz mavisi gözler

- **Hal eki almış bir adla bir sıfat kalıplaşarak kurallı birleşik sıfata dönüşür.**

- Evin-e bağlı erkek
- Ev-de kalmış kızlar
- Dede-den kalma arazi

ÇIKMIŞ SORULAR

1.

Aşağıdakilerin hangisinde altı çizili sözcükler tür bakımından aynıdır?

- A) Bu yaşma kadar dedemin hasta olduğunu hiç görmedim. Tek başına kaldığı zamanlarda hasta düşünceler beynini kemiriyordu.
- B) Bütün bu sorumlulukları yalnız göğüslemen işini zorlaştırır. Yarınki toplantıyla ilgili düşüncelerimi yalnız sen biliyorsun.
- C) Akşamüzeri tepeler uzaktan bakır bir zirve gibi görünüyordu. Güneşin ışıkları vurdukça ısıllı ısıllı parlıyordu bakır saçları.
- D) Ahmet'le Hüseyin'i yan yana gördüğünü akşam söylemişti. Akşam, günün bütün telâşını bitirmiş; şehre bir sakinlik getirmişti.
- E) Nasıl olur da bana yapılanları bildiği hâlde hâlâ beni suçlar? Atandığım yerin nasıl bir ortamı olduğunu merak ediyordum.

(2017-YGS)

2.

Her zamanki gibi bir sabahı. O gün de yandaki taş binanın yüksek tavanlarına ve eskimiş pencerelerinden odaya sızan renk renk ışıklara merhaba demişti.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A. İlgi ekiyle türemiş sıfat
- B. İkilemeyle oluşmuş sıfat
- C. Belgisiz sıfat
- D. İşaret sıfatı
- E. Sıra sayı sıfatı

(2017-YGS)

3.

Aşağıda verilen dizelerin hangisindeki altı çizili sözcük, türü bakımından diğerlerinden farklıdır?

- A) Sarı çiçek sallanıyor naz ile
Karışmış güllere çimenin dağlar
- B) Ak elleri elvan elvan kınalı
Karadır gözleri sürmeli değil
- C) Çıktım seyreyledim Niğde'yi, Bor'u
Acep gezsem ela gözlüm var m'ola
- D) Kıvrım kıvrım olmuş zülfünün teli
Mor menekşe boynun eğdiği gibi
- E) Yeşil olur bizim ilin dağları
Dağlara çıkmanın zamanı şimdi

(2016-LYS)

4.

- I. Hepimiz onu çocukça hareketlerine karşın çok severdik.
- II. Anlatacaklarımı güzelce dinle de ondan sonra işini yapmaya başla.
- III. Daha önceki çalışmalarını incelemedikleri sürece iyi bir proje hazırlamaları imkânsız görünüyor.
- IV. Alfabetesinin zorluğu, Japonca öğrenmeyi

güçleştiren bir etken.

V. Konuyla ilgili genişçe bir rapor hazırlayıp önümüze getirmişti.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangilerindeki altı çizili sözcükler tür bakımından aynıdır?

- A) I. ve III. B) I. ve V. C) II. ve III.
D) II. ve V. E) IV. ve V.

(2013-YGS)

5.

Metnin dilsel yoğunludur söylem. Seslerin, sözcük-

I

lerin tümceye dönüştürülme sürecinde, aralarında

II

yaratılan düşünsel, çağrışımsal bağıntılar toplamıdır.

III

Bir metnin hamuru, yaratıcısının dilsel teriyle karıl-

IV

mamışsa o metin ölü doğmuştur. Benim gevşek do-
kulu, yığma ya da yığılımsal metinler diye nitelendirdiklerim

V

genellikle bu türdendir.

Bu parçadaki altı çizili sözcüklerden hangisi tür yönünden ötekilerden farklıdır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

(2011-LYS)

ZAMİR (ADIL)

İsimlerin yerini tutan sözcük türüne **zamir** denir. Zamirler kendi içerisinde iki ana gruba ayrılır:

A)SÖZCÜK HALİNDEKİ ZAMİRLER

1.KİŞİ(ŞAHİS)ZAMİRLERİ: İnsanların yerini tutan zamirlere denir:

ben,sen,o,biz,siz,onlar,kendi(dönüşlülük zamiri)

- **Ben sana** mecburum bilemezsin.
- **Siz,bizi** hiç anlamıyorsunuz.
- **Seni ben** ellerin olsun diye mi sevdim?
- **Onun** o gözleri var ya!
- **O**,mahur beste çalar;Müjgan'la **ben** ağlaşırdık.

NOT 1: “**kendi**” dönüşlülük zamiri asıl şahıs zamirlerinin yerine kullanılabilen gibi onlarla beraber kullanılıp cümlelerin anlamını da pekiştirebilir.

- **Kendisi** yazdı,**kendisi** bozdu. (**o**)
- **Kendim** ettim,**kendim** buldum. (**ben**)

- Bunu **sen kendin** istedin. (**pekiştirme**)
- Bu elbiseyi **ben kendim** diktim. (**89 ÖSS-pekiştirme**)
- **Siz kendinizi** ne sanıyorsunuz? (**pekiştirme yok**)

NOT 2: “**kendi**” dönüşlülük zamiri isim tamlamalarında “**tamla-**
yan” ya da “**tamlanan**” olabilir.

- Kendi-**m** , kendi-**n** ,kendi-s-i ,kendi-**miz** ,kendi-**niz** ,kendi-**leri**
- Bunları müdürün **kendisine** ver.
t'yan t'nan
- Adamın **kendisine** anlatın.
t'yan t'nan

NOT 3: Kişi zamirleri isim tamlamalarında sadece tamlayan olur.

- Benim **derdim** bana yeter.
t'yan t'nan

2.İŞARET ZAMİRLERİ: İsimlerin yerini işaret yoluyla tutan zamir-
lere denir: **bu,şu,o,bunlar,şunlar,onlar,öteki,beriki,diğeri...**

- **Şurası** göz göze geldiğimiz yer
- **Burası** baş başa kaldığımız yer
- **Ötekini** bana ver,**diğerini** sen al.
- **Şunlar** bayağı tehlikeliymiş.
- Hava nasıl **oralarda**?
- **Onu** buraya koy,**şunun** kapağını kapa.
- **Bunları** al,**öbürünü** **şuraya** getir.
- **Onu** bırak,sen bu soruyu çöz.

NOT 1: “**o ve onlar**”sözcükleri bir cümlede insan yerine kullanılır-
sa **kişi zamiri**,insan dışındaki varlık yerine kullanılırsa **işaret zami-**
ri,eğer bir ismi belirtirse **işaret sıfatı** olur:

- **O**,her işin üstesinden gelir. (**kişi zamiri**)
- **O** benim milletimdir ancak! (**işaret zamiri**)
- **O** köy bizim köyümüzdür. (**işaret sıfatı**)

NOT 2: İşaret zamirleri,varlıkların yerini tuttuğu gibi kimi zaman da
bir olayın,yargının ya da durumun yerini tutabilir:

- Kapalı yerlerde artık sigara içilmecek,bazıları **buna** karşı
yargı
çıkacak ama önemli değil.

NOT 3: İşaret zamirleri,ad tamlamalarında genelde “**tamlayan**”
görevinde kullanılır:

- **Bunun** çiçeği güzeldir, **ötekinin** kokusu.
Tamlayan tamlayan
- **Sunun şurasında** leke var. (gömleğin yakası)
T'yan T'nan

NOT 4: İşaret zamirleri,işaret sıfatlarıyla karıştırılmamalıdır:

- **Şu**,daha iyi olmuştu. (işaret zamiri)
- **Şu köşe**,yaz köşesi. (işaret sıfatı)

3.BELGİSİZ ZAMİRLER: İsimlerin yerini kesinlik bildirmeden tutan zamirlere denir: **bazıları,kimisi,hepsi,birkaçı,birçoğu,pek çoğu, herkes,şey,kimse,çoğu,başkası,biri,falan,filan...**

- Sevemez **kimse** seni benim sevdiğim kadar.
- **Çoğu** gitti,azı kaldı.
- Kitap **falan** getirmeyin.
- Her **şeyde** sen varsın.
- **Herkes** kendi kaderini yaşar yârim.
- **Birimiz** hepimiz için.
- **Başkası** olma,kendin ol.
- **Biri** yer,**biri** bakar;kıyamet ondan kopar.

NOT: Belgisiz zamirler belgisiz sıfatlarla karıştırılmamalıdır:

- **Pek çoğu** henüz dönmedi seferden. (belgisiz zamir)
- **Pek çok asker** henüz dönmedi seferden. (belgisiz sıfat)
- Sınavdaki **bazı sorular** kolay,**bazıları** zordu. (b.sıfat -b.zamir)

4.SORU ZAMİRLERİ: İsimlerin yerini soru yoluyla tutan zamirlere denir: **kim,ne,hangisi,kaçı,nerelisin,nesiyle,nerede...**

- Vefasız olanı **kim** arar?
- Manavdan **ne** aldın?
- **Hangisi** beni soruyordu?
- Sivas **nesiyle** tanınır?
- Bu koliyi **kim** bıraktı,kolinin içinde **ne** varmış?
- Usta **nereli** imiş?
- Fatmagül'ün suçu **ne**?
- Bu tabağı buraya **kim** koymuş? (95-ÖSS)
- O günlerden geriye **ne** kaldı?

NOT 1: Soru zamirleri soru sıfatlarıyla karıştırılmamalıdır:

- Elemelerde **kaç yarışmacı** elendi, yarışmacıların **kaçı** kaldı?
s.sıfatı s.zamiri
- İspanya'da **hangi kentleri** gezdiniz, **hangisini** beğendiniz?
s.sıfatı s.zamiri

NOT 2: Soru zamirleri,ad tamlamalarında tamlayan veya tamlama-

nan görevini üstlenebilir.

- **Hangisinin** sözleri sizi etkiledi?
Tamlayan T'nan
- **Bunların hangisi** işine yarar?
T'yan T'nan

B) EK HALİNDEKİ ZAMİRLER

1.İLGİ ZAMİRİ(ki): İsim tamlamalarında tamlanan grubunun yerini tutan ve “kiminki,neyinki” sorularından birine cevap veren “ki” ekine denir.

- **Seninki** daha kaliteliydi.
- **Arabanın** bir türlü açılmıyor.
- Akdeniz'in suyu **Karadeniz'inkinden** tuzludur.

2004-ÖSS

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir sözcük, ilgi adından (ilgi zamirinden) sonra yaklaşma durumu eki almıştır?

- A) Masadakilerden yalnızca birini al.
- B) Bugünkünü ötekilerden daha çok beğendim.
- C) Benimkinin sayfalarında renkli resimler var.
- D) Bu da her yönüyle seninkine benziyor.
- E) Bizimkinde hiçbir eksiklik yok.

2.İYELİK ZAMİRİ(EKi): Bir varlığın kime veya neye ait olduğu-nu bildiren eklerle denir.

benim	hedef-im
senin	hedef-in
onun	hedef-i
bizim	hedef-imiz
sizin	hedef-iniz
onların	hedef-leri

ZARF (BELİRTEÇ)

Fiillerin, fiilimsilerin, sıfatların ve zarfların anlamlarını çeşitli yönlerden sınırlayan veya kuvvetlendiren sözcüklere **zarf** denir. Zarflar türüne göre 5 gruba ayrılır:

1. Durum (Niteleme) Zarfları

Fiilleri ve fiilimsileri durum bakımından belirleyen zarflardır. Fiile veya fiilimsiye “**nasıl**” sorusu sorularak bulunur.

- Büyük lokma ye, **büyük** konuşma.
- Yalnız benim için bak **yeşil yeşil**.
- **Düzenli, programlı ve bıkmadan** çalışmalısın.
- **Ağır ağır** çıkacaksın bu merdivenlerden.
- **Aheste** çek kürekleri mehtap uyanmasın.
- Bu çay **ağır** akar, yorgun mu bilmem.
- Anlatılanları **sessizce** dinliyorduk. (95-ÖSS)

2001-ÖSS

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “zor” sözcüğü, sözcük türü bakımından ötekilerden **farklıdır**?

- A) Zor işleri hep bana yaptırıyorsun, diye yakınıyordu.
- B) İstmeden zor bir çalışmanın içine girmişti.
- C) Terlemiş, çok yorulmuştu, zor yürüyordu.
- D) Öğretmenliğin zor bir meslek olduğunu anlamıştı.
- E) Zor günler geride kaldı; rahat edeceğiz artık, diyordu.

- **Kesinlik zarfları:** asla, elbette, kesinlikle, mutlaka...
- Seni asla bırakmam.
- Elbette bazen çiçek açıp bazen solacağız.

- **Dilek zarfları:** bari, keşke...
- Keşke siz de gelseydiniz bizimle.
- Bari bunu sormasaydın.

- **Yineleme zarfları:** tekrar, yine...
- Yine yeşillendi fındık dalları.
- Konuyu tekrar görüşecekler.

- **Şüphe-Olasılık zarfları:** belki, herhalde, muhtemelen...
- Galiba bu iş bizi aşıyor.
- Herhalde bir bildiği var.
- Belki bir gün görüşürüz.

- **Yaklaşık zarfları:** Hemen hemen işimiz bitti.
- **Üleştirme zarfları:** Olanları birer birer anlatacaksın.
- **Sınırlama zarfları:** Bir ekmekle ancak doydu.
- **Gösterme zarfları:** aradığın gömlek işte burada duruyor.

2016-YGS

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili söz, eylemin nasıl gerçekleştiğini bildirmektedir?

- A. Zaman hızla akarken çoğu kez, çevremizdeki güzelliklerin farkına varamıyoruz.
- B. Güvercinler yiyecek bulmak için her zaman buraya gelirlerdi.
- C. İşinin akşama kadar biteceğini umuyordu ama düşündüğü gibi olmadı.
- D. Genleriyle oynanmış tohumların kullanımı hızla yaygınlaşıyor.
- E. Biraz sonra, yaklaşık iki saat sürecek maceralı bir yolculuğa çıkacağız.

2. Zaman Zarfları

Fiilleri ve fiilimsileri zaman bakımından belirleyen, fiile veya fiilimsiye sorulan “**ne zaman**” sorusuna cevap veren zarflardır.

- **Geceleyin** bir ses böler uykumu.
- **Dün** söylediğini **bugün** inkar ediyor.
- Onunla **birkaç saat sonra** buluşacağız.
- **Şimdi** çalışıyorum, **sonra** görüşelim.

- Sen **arada sırada** uğra bana.
- Gidiyorum **gündüz,gece**.
- Hava **dün** sıcaktı.
- **Artık** sevmeyeceğim.

NOT 1: Zaman bildiren sözcükler yüklemi etkilemeden zaman adı olarak kullanılırsa “**isim**” olur.

- **Sabahlar**,bana yaşama sevinci veriyor.
- **Gecem** de **gündüzüm** de sensin.
- **Akşam**,bir örtü gibi şehri kaplamıştı.
- **Düne** sahip olmayan toplumun **bugünü** ve **yarını** da belirsizdir.

NOT 2: Zaman zarfları diğer zarflardan farklı olarak bazen isim çekim eki alabilir.

- **Akşam-a** bize gideriz. **Sabah-a** hiçbir şeyin kalmaz.

2010-YGS

Aşağıdakilerin hangisinde altı çizili sözcükler, tür bakımından aynıdır?

- A) Gelirken ne getireceğini söylemedi.
Burada ne ailemden biri var ne de arkadaşlarım.
- B) Görüşmelerimizi artık tamamlamamız gerekiyor.
Bu şehirde yaşamak artık iyice zorlaştı.
- C) Belleğime kazınmış o acılı günü hiç unutmuyum?
Kitapta bu konuyu işlememi özellikle o istemişti.
- D) O kadar dosyayı bir günde nasıl inceleyecek?
Kendisinden nasıl bir çalışma beklendiğinden haberi yok.
- E) Oraya yalnız gitmeni doğru bulmuyorum.
Aradı, yalnız ne zaman geleceğini söylemedi.

3.Yer-Yön Zarfları

Fiilleri ve fiilimsileri yer-yön bakımından etkileyen zarflardır:

“Aşağı-yukarı,içeri-dışarı,ileri-geri,öte-beri”

- **Aşağı** tükürsen sakal,**yukarı** tükürsen bıyık.
- **Aşağı** in,**içeri** gir,**ileri** git,**beri** gel,**dışarı** çık...

NOT: Yer-yön zarfları çekim eki alırsa isim,ismi belirtirse de sıfat

olur.

- **Aşağıya** in,**dışarıda** bekle,**içeriden** çık (*isim*)
- **Aşağı** mahalleyi sel basmış. (*sıfat*)

2003-ÖSS

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yer yön belirteci,tamlayan olduğu için adlaşmıştır?

- A. Dışarının gürültüsü hepimizi rahatsız etti.
B. Kapının önüne oturmuş,geleni geçeni izliyor
C. Yukarıya çıkıp arkadaşım da görüşeyim.
D. Beş yüz metre ileriden sağa döneceksiniz.
E. Çocuğun üstüne kocaman bir battaniye örtmüşler.

4.Soru Zarfları

Fiillerin ve fiilimsilerin anlamlarını soru yoluyla belirleyen zarflardır:

Nasıl,ne zaman,ne kadar,neden,niçin,ne diye,ne (neden)

- **Neden** geldim İstanbul'a?
- Burada **ne kadar** kalacaksın?
- Benimle **nasıl** konuşuyorsun sen?
- Sınava **ne zaman** gireceksiniz?
- **Nasıl** geçti habersiz o güzelim yıllarım?
- **Neden** saçların beyazlaşmış arkadaş?

NOT: “**Ne**” sözcüğü **neden,niçin** anlamındaysa soru zarfı,ismi belirtiyorsa soru sıfatı,ismin yerini tutuyorsa soru zamiri olur.

- Boş yere **ne** dövünüp duruyorsun? (**zarf**)
- **Ne** ağlarsın benim zülfü siyahım? (**zarf**)
- Sinemaya **ne gün** gideceksiniz? (**sıfat**)
- Yurt dışından bana **ne** getirdin? (**zamir**)

5.Miktar (Azlık-çokluk) Zarfları

Fiilleri,fiilimsileri,sıfatları ve zarfları miktar bakımından etkileyen zarflar olup “**ne kadar**” sorusuna cevap verir.

- **Çok** bilen **çok** yanılır.
- **Çok** yorulduk,**biraz** dinlenelim.
- O,**çok** korkak bir adamdır.
- **En** büyük asker bizim asker!
- Ceren,**çok** hızlı yürüyordu.

- **Üstünlük zarfı:** “daha”
- Daha güzel günler bizi bekliyor.

- **En üstünlük zarfı:** “en”
- En güzel aşk zor olandır.

- **Aşırılık zarfları:** çok,fazla,gayet,pek...
- Bugün çok üşüdüm.

- Burcu,gayet başarılı bir öğrencidir.

Yapılarına göre zarflar

Zarflar,yapılarına göre 4 gruba ayrılır:

1.Basit zarflar: Yapım ekini almayan zarflardır.

- **Dün** sinemaya gittik.
- Konuyu **iyi** anladım.

2.Türemiş zarflar: Yapım ekini alan zarflardır.

- Toplantıya **yalnız** gelmiş.
- Bana **bakmadan** gitti.

3.Birleşik zarflar: İki sözcüğün bir araya gelmesiyle oluşan zarflardır.

- Yemeklerden **biraz** yedim.
- **Bugün biraz** yorulduk.

4.Gruplaşmış (Öbekleşmiş) zarflar: Birden fazla sözcüğün yan yana gelerek gruplaşmasıyla oluşan zarflardır.

- **Saat üçe doğru** uyanır.
- **Yarım saatten beri** seni bekliyor.

Uygulama

- Hastalandığında bir süre aşağı inmedi.
- Dün yine yapayalnız dolaştım yollarda.

EDAT (İLGEÇ)

Anlam ve görevleri cümle içinde belli olan,sözcükler arasında değişik yönlerden anlam ilgisi kurmaya yarayan isim soylu sözcüklerdir.

Bir sözcüğün edat kabul edilmesi için:

- Tek başına anlamının olmaması
- Cümleden çıkarıldığında cümlede köklü anlam değişikliğine yol açması
- Anlam ilgisi kurduğu sözcüklerle sezilen bir anlam kazanması gerekir.

Belli başlı edatlar şunlardır:

ile

- ✓ Okula araba ile gelmiş. (**araç**)
- ✓ Dost ile ye,iç;alışveriş etme. (**birlikte**)

- ✓ Görülmek korkusuyla saklandı. (**neden**)
- ✓ Bilmem ki ben de mi gelsem sizinle. (**birlikte**)

NOT: “ile” sözcüğü edat ve bağlaç olarak kullanılabilir.Eğer bir cümlede ile'nin yerine **“ve”** sözcüğü gelebiliyorsa **“bağlaç”**, gelemiyorsa **“edat”** olur.

- ✓ Bu iyi ile kötünün mücadelesidir. (**bağlaç**)
- ✓ Ona gazeteyle dergi götürdüm. (**bağlaç-95 ÖYS**)
- ✓ Elindeki uzun saplı fırçayla tavanı boyadı. (**edat**)
- ✓ En güzel mutluluk sevmekle başlar. (**edat**)

ancak,yalnız

“yalnız,ancak” sözcükleri bir cümlede **“sadece”** anlamına geliyorsa **edat**, **“ama,fakat”** anlamına geliyorsa **bağlaç** olur.

- ✓ Yalnız bu bahçede açmaz çiçek. (**edat**)
- ✓ Çiçeklerden ancak iki tane alabildi. (**edat**)
- ✓ Size yardım ederim ancak bu hafta değil. (**bağlaç-85 ÖSS**)
- ✓ Parka gidin yalnız çok geç kalmayın. (**bağlaç**)

NOT: “yalnız” sözcüğü farklı görevlerde de kullanılabilir.

- ✓ Yalnız taştan duvar olmaz. (**sıfat**)
- ✓ O,koca evde yalnız yaşıyordu. (**zarf**)
- ✓ Yalnızım dostlarım yalnızım yalnız. (**isim**)

bir,tek

“bir,tek” sözcükleri bir cümlede **“sadece”** anlamında kullanılıyorsa edat olur.

- ✓ Beni bir sen anladın,sen de yanlış anladın. (**edat**)
- ✓ Toplantıda tek sen eksiktin. (**edat**)

NOT: “bir,tek” sözcükleri farklı görevlerde de kullanılabilir.

- ✓ Fatih,her zaman tek gezerdi. (**zarf**)
- ✓ Bir akşam size geleceğiz. (**sıfat**)
- ✓ Tek sayıları hiç sevmezdi. (**sıfat**)

gibi (benzetme edatı)

- ✓ Deniz gibidir gökyüzü. (**benzetme**)
- ✓ İstanbul'a vardık gibi. (**yaklaşma**)
- ✓ Çantayı kaplığı gibi kaçı. (**tezlik**)
- ✓ Birazdan yağmur yağacak gibi. (**tahmin**)
- ✓ O da senin gibi çok çalışkandı. (**karşılaştırma**)

NOT : “-ce,-msi,-si,-cesine” ekleri bir cümlede “gibi” edatının yerini tutabilir.

- ✓ Hepimiz burada insanca yaşamalıyız.
- ✓ Üzerinde kadifemsi bir elbise vardı.
- ✓ Adamı delicesine kovaladılar.
- ✓ Çocuksu yüzüne baktı.

mi (soru edatı)

- ✓ Yârim İstanbul'u mesken mi tuttun? (soru)
- ✓ Bu sözleri ben mi söylemişim? (hayret)
- ✓ Bugün evde oturulur mu? (olumsuzluk)
- ✓ Havaalar ısındı mı işler açılır. (zaman)
- ✓ Uzun mu uzun bir yolculuğa çıktı. (pekiştirme)

değil (olumsuzluk edatı)

- ✓ Sorular çok zor değilmiş.
- ✓ Bunu o değil sen çözmüşsün.

-e göre

- ✓ Sana göre aşk laftan ibaret. (görüş-kanaat)
- ✓ Bu ev tam bize göre. (uygun)
- ✓ Eren,sana göre az çalışıyor. (karşılaştırma)
- ✓ Söylenenlere göre iyileşmiş. (bakılırsa)

-e doğru

- ✓ Sınava doğru heyecanımız artıyor. (yaklaşırken)
- ✓ Eve doğru yürümeye başladık. (yönelme)
- ✓ Akşama doğru dışarı çıktık. (yaklaşık)

NOT: “doğru” sözcüğü farklı görevlerde de kullanılabilir.

- ✓ Doğru yoldan şaşmayın. (sıfat)
- ✓ Benimle doğru konuş. (zarf)
- ✓ Tahtaya bir doğru çizdim. (isim)

-den başka

“başka” edatı her zaman “-den” ekiyle beraber kullanılır ve cümleye “hariç tutma” anlam ilgisini katar.

- ✓ Senden başka sevemem ben kimseyi.
- ✓ Futboldan başka eğlencesi yoktu.

için

- ✓ İki haftalık harçlığını bu kitabı almak için biriktirmiş. (86-ÖSS)
- ✓ Hastalandığı için okula gidememiş. (neden)
- ✓ Arkadaşın için iyi şeyler söylemedi. (hakkında)
- ✓ Bu kitabı senin için aldım. (özgüllük-aitlik)
- ✓ Vatan için canımı veririm. (uğruna)

üzere

- ✓ Okula gitmek üzere evden çıktı. (amaç)
- ✓ Onlar gelmek üzere. (yaklaşıklık)
- ✓ İki gün sonra görüşmek üzere ayrıldık. (koşul)

kadar

- ✓ Eve kadar koştuk. (mesafe)
- ✓ Çay içmiş kadar oldum. (gibi)
- ✓ Kuzu kadar sessizdir o çocuk. (benzetme)
- ✓ Bu yaşta onun kadar kuvvetli bir çocuk görmedim. (ölçüsünde-derecesinde) (85-ÖSS)

NOT 1: “kadar” edatı “ne” sözcüğü ile kullanıldığında soru sıfatı ya da zarfını oluşturur.

- ✓ Burada daha ne kadar bekleyeceğiz? (soru zarfı)
- ✓ Bu tatlıya ne kadar şeker konuyor? (soru sıfatı)

NOT 2: “kadar” edatı, “bu,şu,o” zamirleriyle kullanıldığında sıfat ya da zarf oluşturur.

- ✓ Bu kadar insanı nereye yerleştireceğiz? (sıfat)
- ✓ O kadar beklemenize doğrusu lüzum yoktu. (zarf)

Edatlar yukarıda verdiğimiz örneklerle sınırlı değildir.Bunların dışında kalan edatlar ve anlamları şunlardır:

- ✓ Sen gittin diye ağladı gökler. (neden)
- ✓ Onu göreyim diye evine gittim. (amaç)
- ✓ Onun bu denli üzüleceğini düşünemedim. (fazla)
- ✓ Sanki benim mor sümbüllü bağı var. (sitem)
- ✓ Bu işi sadece sen yaparsın. (tek)
- ✓ Zengin olmasına karşın yoksul yaşıyor. (karşıtlık)
- ✓ Şimdiye dek bir sorunla karşılaşmadık. (zaman)
- ✓ Çalışmalara dair bize bilgi verdi. (hakkında)
- ✓ Seni sevmeme rağmen buradan gidiyorum. (karşıtlık)
- ✓ Denize karşı oturduk. (yönelme)
- ✓ Bugünden itibaren ders çalışmaya başlıyorum. (zaman)

- ✓ Yağmur dan dolayı dışarı çıkamadık. (*neden*)
- ✓ Trafik ten ötürü toplantıya yetişemedim. (*neden*)
- ✓ Senden önce sevmedim kimseyi. (*zaman*)
- ✓ Kaza dan sonra düzelemedi. (*zaman*)
- ✓ Sözüm meclisten dışarı. (*hariç tutma*)
- ✓ Atlarımız çözüldü, girdik han dan içeri. (*yönelme*)
- ✓ Geldiğim den beri kafamı şişirdin. (*zaman*)
- ✓ Toplantıda herkes ben den yana tavır aldı. (*taraf tutmak*)

NOT 1: Edatlar, iyelik ekini alırsa isim veya zamir olur.

- ✓ Şimdiye kadar onun gibisini görmedim. (*isim*)
- ✓ Cimriliğin bu kadarı da fazla. (*isim*)
- ✓ **Başkası** olma, kendin ol. (*zamir*)

NOT 2: Edatlar, bir cümlede sıfat veya zarf öbeğini oluşturabilir.

- ✓ Pamuk gibi elleri vardı. (*sıfat öbeği*)
- ✓ Ben sevdim mi adam gibi severim. (*zarf öbeği*)

BAĞLAÇ

Eş görevli sözcükleri, söz öbeklerini, cümleleri birbirine bağlayan, çeşitli anlam ilgileri kuran, tek başlarına anlamı olmayan sözcükler veya söz öbekleridir. Cümleden çıkarıldığında genelde cümlelerin anlamında bozulma veya daralma olmaz.

Başlıca bağlaçlar ve kurdukları anlam ilgileri:

de

- ✓ Yağmura yakalandım da ıslandım. (*neden*)
- ✓ Ben de bu okuldan mezun oldum. (*eşitlik-gibilik*)
- ✓ Okuyacak da adam olacak. (*küçümseme*)
- ✓ Bu film de filimmiş ha! (*beğenme*)
- ✓ Şiiri de matematiği de çok severdi. (*81-ÖYS*)

ki

- ✓ Çok ağlamış ki gözleri kanlanmış. (*neden*)
- ✓ Hiç odasını toplamıyor ki. (*yakınma*)

- ✓ Büyük sözün dinle ki yanlış yapmayasın. (*koşul*)
- ✓ İçeri girdim ki çocuklar evi dağıtmış. (*şaşıрма*)

ve, ile, de... de..., hem... hem..., gerek... gerek...

Söz edilen unsurlardan ikisini de yargıya dahil eder.

- ✓ Annemi ve babamı çok seviyorum.
- ✓ Annem ile babamı çok seviyorum.
- ✓ Annemi de babamı da çok seviyorum.
- ✓ Hem annemi hem babamı çok seviyorum.
- ✓ Gerek annemi gerek babamı çok seviyorum.

ama, fakat, lakin, ancak, yalnız, oysa, oysaki, halbuki

- ✓ Erken yola çıktık ama yine geç kaldık.
- ✓ Bugün onu hiç ama hiç görmedim. (*90 ÖYS*)
- ✓ Maçı seyredebilirsin fakat önce ödevini bitir.
- ✓ Şiiri okudum lakin kimse beğenmedi.
- ✓ Oraya arabayla gittik ancak yine yetişemedik.
- ✓ Hava çok soğuktan yalnız o pek üşümüyordu.
- ✓ Evine gittik oysa o işyerindeymiş.
- ✓ Düğünümde gelmedi oysaki onu davet etmiştim.
- ✓ Bu duruma çok üzüldü halbuki sevinmeliydi.
- ✓ Durağa kadar koştum ne var ki otobüse yetişemedim.

dahi, bile

- ✓ Bu soruyu sen dahi çözersin. (*küçümseme*)
- ✓ Bırak dilekçeyi incelemeyi, okumadı bile. (*üstelik*)

çünkü, demek ki, eğer, yani

Biri diğerinin açıklaması olan veya sebebini ya da şartını bildiren yargıları bağlar.

- ✓ Ders çalışmıyorum çünkü çok gürültü var. (*neden*)
- ✓ Sınavı kazanmış demek ki çalışmış. (*açıklama*)
- ✓ Üniversiteyi kazanırsan eğer sana hediye alacağım. (*koşul*)
- ✓ İşler karıştı yani içinden çıkılacak gibi değil. (*açıklama*)

ne... ne... , ne... ne de...

- ✓ Ne kızı verir ne dünürü küstürür. (*olumsuzluk*)
- ✓ Ne şiş yansın ne de kebab. (*olumsuzluk*)
- ✓ Sınavım ne iyi ne kötü geçti. (*ortalama*)
- ✓ Oradaki evimiz ne büyük ne küçük. (*ortalama*)

NOT: "ne... ne..." bağlacının olduğu cümlede yüklem olumsuz

olursa anlatım bozukluğu oluşur:

- ✓ Bu dünya **ne** sana **ne** de bana **kalmaz**.

veya,ya... ya... , ya da , yahut, veyahut

iki unsurdan sadece birinin seçimini yeterli sayan yargılar oluşturur.

- ✓ Buraya oğlumu veya kızımı çağırın.
- ✓ Buraya ya oğlumu ya kızımı çağırın.
- ✓ Buraya oğlumu ya da kızımı çağırın.
- ✓ Buraya oğlumu yahut kızımı çağırın.
- ✓ Buraya oğlumu veyahut kızımı çağırın.

hatta,üstelik,ayrıca,hem de

Biri diğerinden daha güçlü olan iki yargıyı birbirine bağlar.

- ✓ İşe geç geliyor üstelik görevini yapmıyor.
- ✓ Çok çalışıyor hatta geceleri uyumuyor.
- ✓ Bize yemek ısmarladı ayrıca bizi sinemaya götürdü.
- ✓ Önerdiğin kitabı aldım hem de okudum.

Diğer bağlaçlar

- ✓ Ben futbolu severim kardeşim ise voleybolu sever.
- ✓ Beni ister sev ister sevme.
- ✓ Sizin de işleriniz var öyleyse bize müsaade.
- ✓ Biletinizi şimdiden ayırın yoksa yer bulamazsınız.
- ✓ Müşteriler bir o dükkâna bir bu dükkâna giriyor.

Bağlaçlar yapılarına göre dörde ayrılır:

1. **Basit bağlaçlar:** ve,ile,de,ki,ama,fakat,ancak,dahi,bile...
2. **Türemiş bağlaçlar:** yalnız,üstelik,açıkçası...
3. **Birleşik bağlaçlar:** oysa (o-ise),mademki (madem-ki)...
4. **Öbekleşmiş bağlaçlar:** ya da,ne ne,hem hem,yeter ki...

ÜNLEM

Sevinme,coşma,kızma,acıma,şaşma,korkma gibi duyguları anlatan;seslenme,emir gibi durumları bildiren ya da doğa seslerini yansıtan sözcüklere “**ünlem**” denir.

Ünlem olarak kullandığımız sözcükler:

Asıl ünlemler

Hey,ah,eh,ha,vah,of,ey,ya,üf,eyvah...

Ünlem olmuş sözcükler

Arkadaşlar,yarabbi,yuh,yoo,güzel,dur,git,otur,gel,konuşma...

Yansıma ve ikilemelerden oluşan ünlemler

Çat,pat,küt,güm,aman aman,vah vah,pisi pisi,hav hav...

Başlıca ünlemler ve kurdukları anlam ilgileri şunlardır:

- ✓ Hey burada kimse yok mu? (**seslenme**)
- ✓ Beyefendi,iyi misiniz? (**seslenme**)
- ✓ Alo,sesim geliyor mu? (**seslenme**)
- ✓ Ah,bir çocuk olsaydım! (**özlem**)
- ✓ Of,bu kadar çalışma yeter! (**bıkkınlık**)
- ✓ Eyvah,öğretmen yazılı yapacak! (**korku**)
- ✓ Vah vah,yazık oldu adama! (**acıma**)
- ✓ Eh,yetiyor çok şükür! (**haline razı olma**)
- ✓ Yazık,çok çalışkan bir çocuktu! (**üzülme**)
- ✓ Hadi,öyle olsun! (**onaylama**)
- ✓ Vay be,ne güzel araba! (**beğenme**)
- ✓ Hay hay,hemen geliyoruz! (**kabul etme**)
- ✓ Sakin beni uyandırmayın! (**ikaz**)
- ✓ Allah'ım sen yardım et! (**yalvarma**)
- ✓ Hayda ! Sen neden geldin? (**şaşıрма**)
- ✓ Yaşasın,ben kazandım! (**sevinme**)

NOT: Ünlemler çekim ekini alırsa isimleşir.

- ✓ Adamın ahı gitmiş,vahı kalmış. (**isim**)

FİİL (EYLEM)

Varlıkların yaptıkları işleri,içinde bulundukları durum ve oluşları zamana ve kişiye bağlı olarak anlatan ve sonuna “-mek,-mak” mastar ekini alabilen sözcüklerdir.

Yansıttıklara harekete göre eylemler üçe ayrılır:

1.İş(kılış)eylemleri

Bir nesneyi olumlu veya olumsuz yönde etkileyen,etkisini nesne üzerinde gösteren ve nesne alabilen eylemlerdir.

- Kır-, sil-, taşı-, bul-, sev-, ye-, iç-, at- ...

2.Durum eylemleri

Öznenin içinde bulunduğu durumu anlatan eylemler olup bir durumdan başka bir duruma geçişi anlatır ve nesne almazlar.

- Uyu-, otur-, gül-, koş-, uzan-, kalk- ...

3.Oluş eylemleri

Kendiliğinden olan,kendi kendine olan eylemler olup nesne almaz. Doğa eylemleri de denir.Eylemin yapılışında öznenin bir etkisi yoktur ancak öznenin uğradığı değişimleri anlatır.

- Büyü-, uza-, sol-, acık-, yeşer-, sarar- ...

FİİL KİPLERİ

Fiillerin zaman ve anlam özelliklerine göre birtakım eklerle değişik biçimlere girmelerine “**kip**” denir.Türkçede kipler,**haber ve dilek kipleri** olmak üzere ikiye ayrılır.

A)HABER (BİLDİRME) KİPLERİ

“**Zaman**” anlamı taşıyan kiplere denir.Bu kiplerle çekimlenen eylemlerin gerçekleşme zamanı bellidir.Beş türü vardır:

1.Görülen (bilinen,kesin,-di’li) geçmiş zaman

Eylem kök ya da gövdelerine “-di” eki getirilerek yapılır.İş önce,anlatış sonra gerçekleşir.Önceden meydana gelen işin yapılışına şahit olma anlamı vardır.

- Hamdım, piştim, yandım.
- “Şu gülen gözlerim yaşlarla doldu
Simsiyah saçlarım bembeyaz oldu”

2.Duyulan (öğrenilen,-miş’li) geçmiş zaman

Eylem kök ya da gövdelerine “-miş” eki getirilerek yapılır.Önceden yapılan eylemleri bildirir ama kesinlik anlamı yoktur.

- Ayşe dün sinemaya gitmiş ama filmi beğenmemiş. (87-ÖYS)

NOT: Cümleye sonradan farkına varma anlamı da katar.

- Yorgun olduğumdan koltukta uyuyakalmışım.

3.Şimdiki zaman

Eylem kök ya da gövdelerine “-yor” eki getirilerek yapılır.Bu kiple başlamış ve devam eden eylemler anlatılır.İşle anlatışın aynı anda olduğu anlamı vardır.

- Seveni arıyorum,gören söylesin.
- Biz bu odada titriyoruz, üşüyoruz.
- İstanbul’u dinliyorum gözlerim kapalı.
- Gidiyorum gurbeti gönlümde duya duya.
- Verdiğin kitabı büyük bir zevkle okuyorum. (85-ÖSS)

NOT: “-mekte,-makta” eki de şimdiki zaman anlamı verir.

- Kardeşim odasında ders çalışmakta. (*çalışıyor*)
- Öğrenciler okuldan dağılmakta. (*dağılıyor*)

4.Gelecek zaman

Eylem kök ya da gövdelerine “-ecek” eki getirilerek yapılır.İçinde bulunulan zamandan sonra yapılacak olan eylemi anlatır.Yani,bu zamanda anlatım önce,iş sonra gerçekleşir.

- Gün gelecek siz de bizi anlayacaksınız.

5.Geniş zaman

Eylem kök ya da gövdelerine “-r” eki getirilerek yapılır.Eyleme her zaman yapılabileceği anlamı verir.Bu bakımdan geniş zaman kipi bütün zamanları kapsar.

- İnsan tükenir,şiir tükenmez.
- Ben bilmem,eşim bilir.
- Mart kapıdan baktırır,kazma kürek yaktırır.
- “Bir uzun rüyadır hayat dediğin
Gülünür, ağlanır,acı çekilir”

B)DİLEK (TASARLAMA) KİPLERİ

“Zaman” anlamı içermeyen kiplere denir fakat hepsinde pek belirgin olmayan bir gelecek zaman anlamı vardır.Dört türü vardır:

1.Dilek-şart kipi

Eylem kök ya da gövdelerine “-se,-sa” ekleri getirilerek yapılır.Fiiller kimi zaman **koşul** ama daha çok **dilek** anlamı katar.

- Dersler bitse de tatil başlasa. (*koşul-dilek*)
- İlaçlarını düzenli kullansa hemen iyileşecek. (*koşul*)
- Ben,işten bugün erken çıksam. (*dilek*)

2.İstek kipi

Eylem kök ya da gövdelerine “-e,-a” ekleri getirilerek yapılır.Fiilde bildirilen işin gerçekleşmesi,olması istenir.

- Bugün İngilizce çalışalım. (*86-ÖYS*)
- Gün ola,devran döne.
- Şen olasın Ürgüp! Gidelim Gaffur.
- Yanayım, yanayım, ateşlerde yanayım.
- Balıkçılardan biri: “Rast gele!” diye bağırdı.

3.Gereklilik kipi

Eylem kök ya da gövdelerine “-meli,-malı” ekleri getirilerek yapılır. Eylemin yapılmasının gerekli olduğunu bildirir.

- İnsan sevince Kerem misali yanmalı.

4.Emir kipi

Fiilin yapılmasındaki kesinliği anlatır.Bu kipi eki yoktur ancak şahıs eklerini (I.TŞ ve I.ÇŞ hariç) alabilir.

- Uçun kuşlar uçun doğduğum yere.
- Söyleyin o zalime; durmasın,gelsin.
- Öyleyse sen unut beni,yeter ki benden isteme.

NOT 1: Öteki kiplerin çekiminde III.tekil kişide kişi eki olmadığı halde emir kipinde III.tekilde “-sın,-sin,-sun,-sün” biçiminde kişi eki vardır. II. tekilde fiil herhangi bir kişi eki almaz.

NOT 2: I.tekil ve çoğul kişide çekim yoktur.Çünkü insan,kendi kendine emredemeyeceği gibi kendi kendimize de emredemeyiz.

FİİLLERDE ANLAM (KİP) KAYMASI

Bir eylem kipi bildirdiği zamandan uzaklaşarak başka bir kipi yerine kullanılmasıdır.Anlam kayması bir anlatım bozukluğu ya da dil yanlışlığı değildir.

- Bu yaz Sivas'a gidiyoruz. (*gideceğiz*)
- Sabahları evden erken çıkıyorum. (*çıkarım*)
- Sabahları erken kalkmayı sevmiyorum. (*sevmem*)(94-ÖSS)
- Bu kasabaya yerleşiyor,bir daha buradan dışarı çıkıyor.
- Bir yıl içinde Türkiye'ye döner. (*dönecek*)
- Zamanı gelince seni çağırırım. (*çağıracağım*)
- Şinasi,1862'de Tasvir-i Efkârı çıkartır. (*çıkardı*)
- Niçin böyle söylersin. (*söylüyorsun*)
- Fatih,sonunda İstanbul'u alır. (*almış*)
- Gün gelir sen de beni anlarsın. (*gelecek-anlayacaksın*)
- Siz burada ne beklersiniz. (*bekliyorsunuz*)
- Şu,Mersin otobüsü olacak. (*olmalı*)
- Konuşmaya devam et,seni duydum. (*duyuyorum*)
- Okuldan çıkınca doğru eve gideceksin. (*git*)
- Böyle konuşmayı bırakalım. (*bırakın*)
- Allah seni affetsin. (*Emir kipi istek anlamında*)
- Böyle şeyleri kafana takma. (*Emir kipi istek anlamında*)
- Sesin titremesin,yüzün solmasın.(*Emir kipi istek anlamında*)
- Keşke sen de gelsen.(*Şart kipi istek anlamında*)

- Biraz acele etseniz. (**Şart kipi emir anlamında**)
- Babam şimdi burada olmalı da çocuğunun neler yaptığını görmeli. (**Gereklilik kipi şart anlamında**)
- “Suçum varsa bağışla,kusurum varsa bakma Günahımı çekersin,sakin beni bırakma”

NOT 1: Anlam kayması genelde basit çekimli fiillerde vardır.

NOT 2: Anlam kayması yüklem fiil olduğu cümlelerde aranır.

2014-YGS

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “-yor” eki, diğerlerinden farklı bir zaman anlamı katmıştır?

- A) Astronomlar, evrenimizi giderek artan bir hızla genişleten gizemli hızlandırıcıyı “karanlık enerji” olarak adlandırıyor.
- B) Piri Reis’in Dünya haritasını yıllarca araştıran ve bu konuda kitap yazan, ünlü erken dönem kartografya tarihi uzmanı, bir derginin konuğu olarak İstanbul’a geliyor.
- C) Genetik ve çevresel faktörler etkileşerek otizmin ortaya çıkmasında rol oynuyor.
- D) Bataklık yakınlarında yaşayan sülün boyutundaki hoatzin kuşu, yiyeceklerini fermente ederek sindiriyor.
- E) Her defasında ne bulacağını hiç bilmeden suya dalyor ve her defasında gördüklerim karşısında büyülenmiş olarak sudan çıkıyorum.

FİİLLERDE OLUMSUZLUK

Eylemler, “-me,-ma,-mez,-maz” eklerini alarak olumsuz hale gelir.

“Fiil+olumsuzluk eki+kip eki+şahıs eki”

- Çanak kale geçilmez. (geçilir)
- Lafla peynir gemisi yürümez. (yürür)
- Duymadım, görmedim, bilmiyorum.
- Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak!

NOT: Geniş zamanın olumsuz çekimi diğer kiplerden farklıdır.Çekim sırasında geniş zaman eki “-r” düşer.Olumsuzluk,I.tekil ve çoğul kişilerde “-me,-ma”, II. , III.tekil ve çoğul kişilerde “-mez,-maz” ekleriyle yapılır.

- Oku-**ma**-m , oku-**maz**-sın , oku-**maz**
- Oku-**ma**-y-iz , oku-**maz**-sınız , oku-**maz**-lar

FİİLLERDE SORU

Fiillerin soru biçimi soru eki olan “**mi,mî,mu,mü**” ile yapılır.Soru eki;görülen geçmiş zaman,dilek-şart ve istek kiplerinde kişi ekinden sonra;diğer kiplerde ise kişi ekinden önce kullanılır ve her zaman ayrı yazılır.Kişi ekinden önce geldiği kiplerde kişi eki soru ekine bitişik yazılır.

- Bu kalp seni unutur mu?
- Verilen testleri çözdünüz mü?
- Bu konuyu anlatsam mı?

NOT: Bütün kiplerin 3.çoğul kişi çekimlerinde soru eki kişi ekinden sonra gelir.

- Okudular mı , okuyorlar mı , okuyacaklar mı ...

FİİLLERDE KİŞİ

Eylemi yapana “**kişi**” denir.Eylemi kimin yaptığı çekimli fiillerde eklerle bildirilir.Bilindiği gibi Türkçede üç şahıs söz konusudur.Bu üç şahsın çoğulları da vardır.

I.TŞ (ben) → kazandı-m

I.ÇŞ (biz) → kazandı-k

II.TŞ (sen) → kazandı-n

II.ÇŞ (siz) → kazandı-nız

III.TŞ (o) → kazandı

III.ÇŞ (onlar) → kazandı-lar

ÇEKİMLİ FİİL

Kip ve kişi ekini alan eylemlerdir.Fiiliimsi dışında nerede fiil varsa orada çekimli eylem var demektir. **“Fiil+Kip eki+Kişi eki”**

- Gömelim, gel desem seni tarihe sığmazsın.
- Terk etmedi sevdan beni,aç kaldım,susuz kaldım.

FİİLLERDE ZAMAN

A)BASİT ZAMANLI (ÇEKİMLİ) FİİLLER

Tek kip eki alan eylemlerdir.

- Başla-dı-m,gez-miş-ler,gid-ecek,sev-er-sin,çalış-(ı)yor...
- Kazan-malı-sınız,gid-e-lim,uyu-sa-k,koş,çöz,oku...

B)BİRLEŞİK ZAMANLI (ÇEKİMLİ) FİİLLER

İki tane kip eki alan eylemler olup Türkçede üç tür birleşik zaman vardır:

1.Hikaye Birleşik Zamanı

Basit zamanlı eylemlere “-idi” eki getirilerek yapılır.İlk kip eki söylendikten sonra ikinci kip eki olarak gelen “-di,-di” “**...ın hikayesi**” diye adlandırılır.

- ✓ Oku-muş-tu (*duyulan geçmiş zamanın hikayesi*)
- ✓ Oku-du-y-du (*bilinen geçmiş zamanın hikayesi*)
- ✓ Oku-yor-du (*şimdiki zamanın hikayesi*)
- ✓ Oku-y-acak-tı (*gelecek zamanın hikayesi*)
- ✓ Oku-r-du (*geniş zamanın hikayesi*)
- ✓ Oku-malı-y-dı (*gereklilik kipinin hikayesi*)
- ✓ Oku-sa-y-dı (*dilek-şart kipinin hikayesi*)
- ✓ Oku-y-a-y-dı (*istek kipinin hikayesi*)

- ✓ Hani söz vermiştin, gitmeyecektin.
- ✓ Biraz bekleseydiniz başkanla görüşürdünüz.

2.Rivayet Birleşik Zamanı

Basit zamanlı eylemlere “-imiş” eki getirilerek yapılır. İlk kip eki söylendikten sonra ikinci kip eki olarak eklenen “-miş,-miş” “...ın rivayeti” olarak adlandırılır.

- ✓ Sev-(i)yor-muş (*şimdiki zamanın rivayeti*)
- ✓ Sev-er-miş (*geniş zamanın rivayeti*)
- ✓ Sev-ecek-miş (*gelecek zamanın rivayeti*)
- ✓ Sev-miş-miş (*duyulan geçmiş zamanın rivayeti*)
- ✓ Sev-meli-y-miş (*gereklilik kipinin rivayeti*)
- ✓ Sev-se-y-miş (*dilek-şart kipinin rivayeti*)
- ✓ Sev-e-y-miş (*istek kipinin rivayeti*)
- ✓ Sınavın olmadığını bilmiyor muymuş?
- ✓ Eskiden kışlar daha soğuk,yazlar daha sıcak geçiyormuş. (95)

NOT: -di'li geçmiş zamanın rivayeti yoktur: çalıştıymış,verdiymiş...

3.Koşul (Şart) Birleşik Zamanı

Basit zamanlı eylemlere “-ise” eki getirilerek yapılır. İlk kip ekinin adı söylendikten sonra ikinci kip olarak eklenen “-se,-sa”, “...ın şartı” olarak adlandırılır.

- ✓ Yaz-mış-sa (*duyulan geçmiş zamanın şartı*)
- ✓ Yaz-dı-y-sa (*bilinen geçmiş zamanın şartı*)
- ✓ Yaz-(i)yor-sa (*şimdiki zamanın şartı*)
- ✓ Yaz-acak-sa (*gelecek zamanın şartı*)
- ✓ Yaz-ar-sa (*geniş zamanın şartı*)
- ✓ Yaz-malı-y-sa (*gereklilik kipinin şartı*)
- ✓ Maçı seyredeceksen bize gelebilirsin.
- ✓ Filmi izlediysen söylediklerimi anlarsın.
- ✓ Ağılarsa anam ağlar arımdan.

NOT 1: Emir kipinin hiçbir birleşik çekimi yoktur.,

NOT 2: Dilek-şart ve istek kipinin şart birleşik zamanı yoktur.

EK FİİL (EK EYLEM)

Ek fiilin iki tane görevi vardır:

A) İsim ve isim soylu sözcüklere gelip onları yüklem yapar.Bu görevinin dört kipi vardır:

1.Ek fiilin hikaye kipi (-idi)

Ad soylu sözcüğün ya da söz öbeklerinin geçmiş zamanda bulunduğu durumu gösteren biçimidir.

- ✓ Sendin bütün korkuların çaresi. (92-ÖYS)
- ✓ Eski evimiz de bu kadar genişti. (95-ÖYS)
- ✓ Küçüktüm, ufacıktım ; top oynadım, acıktım.
- ✓ Ben telefonu çaldırırken neredeydiniz?
- ✓ Dün izlediğiniz film heyecanlı mıydı?
- ✓ Kızımın elleri pamuk gibiydi.
- ✓ Hepimiz çok yorgunduk ama usta bu işi bitirmeye kararlıydı.

2.Ek fiilin rivayet kipi (-imiş)

Adın geçmiş zamandaki durumunu başkasından duyulmuş gibi anlatan biçimidir.

- ✓ O gün evde yalnızmış,canı çok sıkılmış.
- ✓ Masadaki değerli vazoyu kıran şuymuş.
- ✓ Adamın yanındaki para bu kadarmış.
- ✓ Bu savaş,demokratikleşme savaşıymış.

3.Ek fiilin şart kipi (-ise)

Ad soylu sözcüklerin **-se,-sa** ekini almasıyla oluşur.Ek fiilin şart kipi diğer kiplerin aksine eklendiği ismi yüklem yapmaz,şart bildirir.

- ✓ Paran varsä bunlardan birini alabilirsin.
- ✓ Pahalıysa alma,ucuzsa al.
- ✓ Hava soğuksa dışarı çıkma.

4.Ek fiilin geniş zaman kipi (-ım,-sın,-dır,-ız,-sınız,-dırlar)

Adın şu anda içinde bulunduğu durumu gösterir.

- ✓ Kapımız herkese açıktır.
- ✓ Bugün çok düşüncelisin.
- ✓ Sevmeye muhtacım.
- ✓ Biz de sıradayız. Hepiniz çalışkansınız.
- ✓ Delikanlıyım, akıllıyım, bilinçliyim.
- ✓ Türk'üm, doğruyım, çalışkanım.
- ✓ Ben de insanım,benim de canım var.
- ✓ Anne kalbi çocuğun okuludur.
- ✓ Bilgi bölüşüldükçe artan bir hazinedir.
- ✓ Hepimiz kardeşiz,bu öfke niye?
- ✓ Alışmış,kudurmuştan beterdir.
- ✓ Bizi biz yapan hayallerimizdir.
- ✓ İnsan nadir değil,insanlık nadirdir.

NOT 1: Ek fiilin geniş zaman III.kişi eki **“-dır”** bazen düşer.

- ✓ Bilmemek ayıp değil (**dir**),öğrenmemek ayıp (**tır**).
- ✓ Dostluk başka (**dır**),alışveriş başka (**dır**).

NOT 2: Birinci tekil kişideki **“-im”** eki iyelik ekiyle karıştırılmamalıdır. **“-im”** ekinden önce **“değil”** sözcüğü getirilebiliyorsa o,ek fiil ekidir.

- ✓ Ben öğretmenim. (**ek fiil**)
- ✓ Nerede benim öğretmenim? (**iyelik eki**)

NOT 3: Ek fiilin geniş zaman III.kişi eki **“-dır”** eklendiği cümleye kesinlik veya olasılık anlamını katar.Bu ek basit zamanlı eylemlere geldiğinde birleşik zamanlı eylem yapmaz ancak ek fiil olarak kabul edilir.

- ✓ Bırakın kâlemleri,sınav bitmiştir. (**kesinlik**)
- ✓ O,şimdi evde uyuyordur. (**olasılık**)

B) Basit zamanlı eylemlere gelip onları birleşik zamanlı eylem yapar.Bu görevinin üç kipi vardır.

1.Hikaye birleşik zamanı (-idi)

- Uyuyor-du → şimdiki zamanın hikayesi

NOT: Emir kipinin hiçbir birleşik çekimi yoktur.

2.Rivayet birleşik zamanı (-imiş)

- Uyusa-y-mış → dilek-şart kipinin rivayeti

NOT: Bilinen geçmiş zamanın rivayet birleşik çekimi yoktur.

3.Şart birleşik zamanı (-ise)

- Uyumalı-y-sa → gereklilik kipinin şartı

NOT: Dilek-şart ve istek kipinin şart birleşik çekimi yoktur.

Ek fiilin olumsuzu (değil)

- ✓ Dün hava serindi. (**serin değildi**)
- ✓ Bu söylenenler doğruymuş. (**doğru değilmiş**)
- ✓ TV'nin sesi kısıktı. (**kısık değildi**)
- ✓ Ben insanım. (**insan değil miyim?**)

Ek fiilin sorusu (mi)

- ✓ Sınavdaki sorular kolay mıydı?
- ✓ Annesinin yaptığı yemekler güzel miymiş?
- ✓ Dün çarşıda gördüğümüz onlar mıymış?

FİİLDE YAPI

Fiiller yapı bakımından üçe ayrılır:

1.Basit fiil: Yapım ekini almamış kök durumundaki fiiller olup çekim ekini alabilir.

✓ Yaz-,kaç-,seç-,duy-,oku-,bil-,zıpla-,sev-

2.Türemiş fiil: Yapım ekini alan fiiller olup isimden fiil ya da fiilden fiil yapım ekini alır.

✓ Çek-il-,gör-üş-,sev-in-,kaç-ır-,yön-el-,suç-la-,sivri-l-,kara-ar-,bir-ik-,önem-se-,iyi-leş- ...

3.Birleşik fiil: Bir fiille bir ismin ya da bir fiille kalıplaşmış bir fiilin birleşmesiyle oluşan fiillerdir.

Türkçede birleşik fiiller üç ayrı şekilde oluşturulur:

A) Yardımcı Birleşik Fiiller

İsim soylu bir sözcükle “**etmek,olmak,eylemek,kılmak,buyurmak,bulunmak**” eylemlerinden birinin bir araya gelmesiyle oluşur.

- ✓ Geçen yıl doktor oldu,herkese yardım etti.
- ✓ Bu konuda biz suçlu bulunduk.
- ✓ Senin geleceğini öğrenince çok mutlu oldu.
- ✓ Herkes gibi o da hakkına razı oldu.
- ✓ Eski arkadaşlarımı yemeğe davet ettim.
- ✓ Sonbahar gelince kuşlar sıcak ülkelere göç eder.
- ✓ Sizi,bu kurumu denetlemeye yetkili kıldık.
- ✓ Son karar,onu çalıştığı kurumda etkisiz kıldı.
- ✓ Af buyur,söylediklerini tam duyamadım.
- ✓ Allah rahmet eylesin.
- ✓ Farkımızı fark edemediyseniz bundan sonra fark etseniz de fark etmez.

NOT 1: Yardımcı eylemlerde **ses düşmesi ya da türemesi** olursa bu fiiller bitişik yoksa ayrı yazılır.

- ✓ Dershaneye kaydolmuş. (**kayıt olmak**)
- ✓ Mevla'm görelim neyler? (**ne eylemek**)
- ✓ Bizi bugünlük affedin. (**af etmek**)
- ✓ Onun bize doğru geldiğini zannettim. (**zan etmek**)
- ✓ Sabreyle sultanım! (**sabır eylemek**)

NOT 2: “**etmek,olmak**” gibi fiillerin yerine başka fiiller getirilebiliyorsa asıl fiil,getirilemiyorsa yardımcı fiil olur.

- ✓ Şeftaliler oldu,yaz geldi artık. (**olgunlaştı**)
- ✓ Arkadaşımın bir kız çocuğu oldu. (**doğdu**)
- ✓ Bu adam ne ettiyse kendine etti. (**yaptıysa**)

B) Kurallı (Özel) Birleşik Fiiller

Çekim eklerini almamış bir fiil kök ya da gövdesinden sonra bir kalıplaşmış fiil getirilerek oluşturulan fiillerdir.Kalıplaşmış fiil durumundaki eylem gerçek anlamından uzaklaşır,bastaki fiile belli bir anlam kazandırır.Bu fiiller,her zaman bitişik yazılır.

Kurallı birleşik fiillerin dört çeşidi vardır:

1.Yeterlik fiili: Fiil kök ve gövdelerinden sonra “**ebilmek**” getirilerek yapılır.Cümleye “**gücü yetme, başarma, olasılık, izin**” gibi anlamlar katar.

- ✓ Bir gece ansızın gelebiliirim.
- ✓ Yalnız başına okula gidebiliyor.
- ✓ Akşama kadar açlığa dayanabiliirim.
- ✓ İsteyenler bahçede oturabilir.

NOT: Yeterlik fiilinin olumsuzunda **“bilmek”** fiili kullanılmaz.Asıl fiilden sonra önce bir **“-e,-a”** ,ardından **“-me,-ma”** veya **“-mez,-maz”** olumsuzluk eklerinden biri getirilir.Olumsuzluk **“-eme,-ama,-emez,-amaz”** biçiminde fiile eklenir.

- ✓ Onu bu saatte uyandıramam.
- ✓ Atamam kendimi denize,dünya güzel.
- ✓ Olanları arkadaşına anlatamazsın.
- ✓ Yarın ilk derse yetişemeyebilirim.
- ✓ Hiç kimse keyfi olarak yakalanamaz,tutuklanamaz ve sürgün edilemez.

2.Tezlik fiili: Fiil kök ya da gövdelerinden sonra **“ivermek”** getirilerek yapılır.Cümleye **“çabukluk, aniden, önemsizlik, basitlik, işi hafife alma”** gibi anlamlar katar.

- ✓ Giderken arabanın kapısını açıverdi,kitap elimden düşüverdi.
- ✓ Şu soruyu bize çözüver. Posta kutusuna sen de bakıver.

NOT: Tezlik fiilinin olumsuzunda olumsuzluk eki (-me,-ma) asıl fiilden önce de sonra da gelebilir.

- ✓ Bir daha gelmeyiverdi. Çocuklara bir bisiklet alıvermedi.

3.Yaklaşma fiili: Fiil kök ya da gövdelerinden sonra **“eyazmak”** getirilerek yapılır.Bu fiil günümüzde çok az kullanılmakta olup unutulmaya yüz tutmuştur.Cümleye **“az kalsın,neredeyse”** gibi anlamlar katar.

- ✓ Dağcılar soğuktan donayazmışlar.
- ✓ Ayağı kayınca balkondan düşeyazdı.
- ✓ Kapı açılmayınca korkudan öleyazdık.

NOT: Yaklaşma fiilinin olumsuzu yoktur.

4.Sürerlik fiili: Fiil kök ya da gövdelerinden sonra **“edurmak, ekalmak,egelmek”** eylemlerinden biri getirilerek yapılır.

- ✓ Siz gidedurun,ben geliyorum.
- ✓ Bakakalırım giden geminin ardından.
- ✓ Onu karşımda görünce öylece donakalıdım.
- ✓ Bu dava yıllardır süregelir.
- ✓ O şiirler günümüze kadar okunagelmiş.

NOT 1: Sürerlik fiilinin olumsuzu yoktur.

NOT 2: **“Alıkoymak”** eylemi de sürerlik bildirir.

- ✓ Bizi havaalanında alıkoydular.

C) Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller

Bir veya birden fazla ad soylu sözcüğün bir eylemle birleşmesiyle oluşan fiillerdir.Bu birleşik fiilde geçen eylemler gerçek anlamından uzaklaşır,diğer sözcüklerle kaynaşarak yeni bir eylemi karşılar.Bu eylemler genellikle **“deyimlerden”** oluşur.

- ✓ O günden sonra gözüme uyku girmemişti.
- ✓ Üyelerden biri el kaldırarak söz istedi.
- ✓ Bu proje üzerinde biraz daha kafa yormalısınız.

NOT: Bazı anlamca kaynaşmış birleşik fiiller bitişik yazılır.

- ✓ Başvur- , elver- , öngör- , vazgeç- , varsay-

FİİLİMSİLER (EYLEMSİLER)

Fiillerden türemekle birlikte fiiller gibi çekimlenemeyen,olumlu-olumsuz şekilleri yapılabilen ve cümlede isim,sıfat,zarf görevinde kullanılabilen sözcüklere **fiilimsi** denir.

- **Fiilimsi**, tam olarak fiil olmayan,fiile yakın olan demektir.
- Fiilimsilerin hepsi yapım eki olup eklendiği sözcüğü **fiilden isim** yapar.
- Fiilimsinin olduğu her yerde genellikle yapısına göre **türemiş sözcük** vardır.
- Bir cümlede ne kadar fiilimsi varsa o kadar da **yan cümlecik** var demektir.

Fiilimsiler üçe ayrılır:

1. İSİM-FİİL (AD-EYLEM)

İsim görevinde kullanılan fiilimsilere denir.Fiillere “-ma,-ış,-mak” eklerinden birisi getirilerek yapılır.

- ✓ Sen,**sevmeye** ve **sevilmeye** layıksın.
- ✓ Bizi **izlemeye** devam edin.
- ✓ Perşembenin **gelişi** çarşambadan bellidir.

- ✓ **Gidişin** suskun olmuştu.
- ✓ **Gülmek** sana yakışıyor.
- ✓ **Ölmek** kaderde var,bana ürküntü vermiyor.

NOT 1: Bazı eylemsiler eylemsi özelliğini büsbütün yitirip bir varlık ya da kavrama ad olur.Kalıcı ad olan bu sözcüklere “fiilimsi” denmez.

- ✓ Eve gelirken **ekmek** almayı unutma. (*isim*)
- ✓ Buğday **ekmek** için tarlaya gittik. (*isim-fiil*)
- ✓ Başındaki **yazmayı** da sarıya mı boyadın? (*isim*)
- ✓ **Yemekten** sonra **dondurma yemek** istiyorum.
İsim isim isim-fiil
- ✓ **Danışmadan** bir şey **danışmalıyım**.
İsim fiil
- ✓ **Dolma,sarma,danışma,çakmak,dondurma,kazma,çizme, yemek,kaymak,giriş,çıkış,gözleme,bağlama,yağış...**
(kalıcı ad)

NOT 2: “-me,-ma” eki eklendiği fiile olumsuzluk anlamı katmıyorsa “isim-fiil”, olumsuzluk anlamı katıyorsa “fiil” olur.

- ✓ Bugün **okuma çalışması yapmadık**.
İsim-fiil olumsuzluk eki
- ✓ Güzel bir konuşma yaptı. (*isim-fiil*)
- ✓ Böyle konuşma lütfen! (*olumsuzluk eki*)

NOT 3: Olumsuzluk ekiyle fiilimsi eki bir arada kullanılabilir. Bu durumda önce olumsuzluk eki sonra fiilimsi eki gelir.

- ✓ Kitap oku-**ma-ma** çağımızın en büyük hastalığıdır.

NOT 4: İsim-fiiller bir cümlede sıfat görevinde kullanılabilir.

- ✓ **Taşıma** suyla değirmen dönmez.
- ✓ **Asma** köprü, **yapma** çiçek, **süzme** bal, **kesme** şeker...

2. SIFAT-FİİL (ORTAÇ)

Sıfat görevinde kullanılan fiilimsilere denir.Fiillere “-an, -ası, -mez, -ar,-dik, -ecek, -miş” eklerinden birisi getirilerek yapılır.

- ✓ **Görünen** köy kılavuz istemez.
- ✓ **Gülen** ayvamlar, **ağlayan** narımsın.
- ✓ Kekik **kokan** yaylaları çok özledim.
- ✓ Anaların **öpülesi** elleri vardır.
- ✓ **Çıkmaz** sokağa girdik.
- ✓ **Utanmaz** adamın tekidir o.
- ✓ **Koşar** adımlarla yanıma geldi.
- ✓ **Çıkmadık** candan umut kesilmez.

- ✓ **Çalmadık** kapı bırakmadık.
- ✓ **Akacak** kan damarda durmaz.
- ✓ Onunla **görülecek** bir hesabımız var.
- ✓ Sen **tutunacak** dalımsın benim.
- ✓ Ülkemizde **gezilecek** yer çok.
- ✓ **Ölmüş** eşek kurttan korkmaz.
- ✓ Evimizde **artılmış** su içiyoruz.
- ✓ **Gideceğiniz** yeri bilmiyorsanız, **vardığınız** yerin önemi yoktur.
- ✓ Yeni **açtığımız** markete **yazar** kasa almaya gitmiş.

NOT 1: Çekimli fiillerle sıfat-fiiller karıştırılmamalıdır.

- ✓ İş için **başvurmadık** yer bırakmamış. (*sıfat-fiil*)
- ✓ İş için bu kuruma **başvurmadık**. (*çekimli eylem*)

- ✓ **Dönülmez** akşamın ufkundayız. (*sıfat-fiil*)
- ✓ Bu saatte eve **dönülmez**. (*çekimli eylem*)

- ✓ Burada **yapacak** işim kalmadı. (*sıfat-fiil*)
- ✓ Bu işleri annem **yapacak**. (*çekimli eylem*)

- ✓ **Gecmiş** günleri çok **özlüyormuş**.
sıfat-fiil çekimli eylem

- ✓ **Gelecek** de bir gün **gelecek**.
sıfat-fiil çekimli eylem

- ✓ Burada **tanıdık** insan **göremedik**.
sıfat-fiil çekimli eylem

- ✓ **Çalmadık** kapı **bırakmadık**.
sıfat-fiil çekimli eylem

- ✓ Bu ülke **okumuş** insanlar da **yetistirmiş**.
sıfat-fiil çekimli eylem

NOT 2: Bazen sıfat-fiilin önündeki isim düşer. Bu durumda sıfat-fiile "adlaşmış sıfat-fiil" denir.

- ✓ **Gelen** gideni aratırmış.
- ✓ **Danışan** dağları aşmış.
- ✓ Körle **yatan** şaşı kalkar.
- ✓ **Sevdiğimi** eller almış.
- ✓ **Sevene** can feda, **sevmeyene** elveda...

NOT 3: Bir cümledeki sıfat-fiil adlaşmış da olsa o cümlede "sıfat-fiil" vardır.

- ✓ Kuştan **korkan** darı ekmez.
- ✓ Burada **tanıdıklarım** oturuyordu.

NOT 4: Bazen sıfat-fiilin sonuna doğrudan bir isim getiremeyiz yani sıfat-fiiller bazen sıfat görevinde olmayabilir.

- ✓ Bize buradan **gideceğini** söylemişti.
- ✓ Kitabı **okumadığını** biliyordum.
- ✓ Onu senin **tanıdığını** düşünüyordum.
- ✓ Bunları ona **anlatacağını** tahmin etmiştim.
- ✓ Bu romanı daha önce **beğendiğimi** belirtmiştim.

NOT 5: Sıfat-fiil eklerini alan bazı sözcükler "kalıcı isim" olur.

İçecek, yiyecek, giyecek, çağlayan, döner, dolmuş, yakacak, yemiş, hacıyatmaz, biçerdöver, çekecek...

3. ZARF-FİİL (BAĞ-FİİL , ULAÇ)

Zarf görevinde kullanılan fiilimsilere denir. Fiillere ;

"-ken, -kan, -alı, -eli, -asiye, -esiye, -diğinde, -diğinde, -e, -a, -madan, -meden, -maksızın, -meksizin, -ınca, -ince, -ip, -ip, -arak, -erek, -dıkça, -dıkçe, -cesine, -casına, -r -mez" eklerinden birisi getirilerek yapılır.

Fiillerin zaman ya da durum zarfı olarak kullanılmasıdır. Yani zarf-fiiller "**ne zaman**" ya da "**nasıl**" sorularından birine cevap verir fakat zaman ya da durum zarfının olduğu her yerde zarf-fiil yoktur.

- ✓ **Giderken** bana da haber ver.
- ✓ Güneş **doğarken** yola çıktık.
- ✓ Sen **gideli** Leyla karardı dünyam.
- ✓ **Görmeyeli** çok büyümüş.
- ✓ Ben seni **ölesiye** sevdim.
- ✓ Söylenenleri **duyduğunda** şaşıracaksın.
- ✓ Herkes **geldiğinde** toplantı başlayacak.
- ✓ **Sora sora** Bağdat bulunur.
- ✓ **Dura dura** bir sel oldum erenler.
- ✓ Üzüm üzüme **baka baka** kararır.
- ✓ Taşlar yerine **oturmadan** konuşma.
- ✓ Soruları hiç **düşünmeden** yanıtladı.

- ✓ **Durmaksızın** ders çalışıyordu.
- ✓ Nefes **almaksızın** konuşuyor kadıncağzı.
- ✓ Sen **gülünce** güller açar.
- ✓ **Gidip** de dönmek var.
- ✓ Söylediklerimi **oturup** düşünmelisin.
- ✓ **Severek** ayrılışım, aşka hasret kalalım.
- ✓ **Ağlayarak** gelme mezar taşıma.
- ✓ Sütten ağzı yanan yoğurdu **üfleterek** yer.
- ✓ **Ağladıkça** bozkırlar yeşerecek, göreceksin.
- ✓ Susma, **sustukça** sıra sana gelecek.
- ✓ Adamı **öldürürcesine** dövmüşler.
- ✓ Ona **yalvarırcasına** bir şeyler anlatıyordu.
- ✓ **Gelir gelmez** beni arasın.
- ✓ Sınıfa **girer girmez** derse başladı.

NOT 1: Bazı sözcükler, almadığı halde zarf-fiil eki almış gibi görünebilir.

- ✓ Bunu **danışmadan** öğreniriz. (*isim*)
- ✓ Bu **görüştümeden** bir sonuç alamadık. (*isim-fiil*)

NOT 2: Bazı sözcükler, zarf-fiil eki aldığı halde zarf dışında bir görevde kullanılabilir.

- ✓ **Olur olmaz** konulara girme. (*sıfat*)
- ✓ Sahada **kıyasıya** bir mücadele vardı. (*sıfat*)

Uygulama :

- Herkesin gelip görmek istediği tabloları satmayı düşünüyordu.
- Şiir yazmaya okuyacak şiir kalmadığında başlamalısın.
- Kavuşmanın en hüzünlü anı ayrılmayı düşünmeye başlamaktır.
- Eve gelirken dalları yola kadar eğilen söğütlerin arasından geçmek zorunda olması onu mutlu etti.
- Kendisine suç yüklenen herkes, savunması için gerekli olan tüm güvencelerin tanındığı açık bir yargılama sonunda, yasaya göre suçlu olduğu saptanmadıkça suçsuz sayılır.
- "Ey doğup yaşadığım yerde her taşını Öpüp başıma koymak istediğim şehir"

ÇIKMIŞ SORULAR

2018-TYT

(I) Tıpkı insanlar gibi şehirlerin de bir yazgısı, bir ömrü, doğumu ve ölümü vardır. (II) Zamanın karanlık katmanları arasından günümüze ulaşan antik şehirler; farklı dönemlerin, kültürlerin, inançların ve yaşama biçimlerinin tanıklığını yaparlar. (III) Bu nedenle şehirler, uygarlıkların kendi öykülerini yazdıkları bir kitap gibidir.

(IV) Onların sayfaları arasında, mazinin acı tatlı anıları gömülüdür ve bunların pek azı tarihin açık sayfalarına yansımıştır. (V) Herhangi bir antik kentin sokaklarını dolaştığınızda, bu kentin tanıtım broşürlerinde yazılardan çok daha fazlasını göreceksiniz.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangilerinde fiilimsi yoktur?

- A) I ve III B) I ve IV C) II ve III
D) II ve V E) IV ve V

2011-YGS

Bazı sanatçılar, yaratıcılıklarını kamçılaman büyüğü

I anları "beyaz an" diye adlandırmış. Yakalandığı

II sırada "Sonra devam ederim." diyerek asla kesinti-

III ye uğratılmaması, ertelenmemesi gerekirmiş bu anın. Çünkü dönüp bakıldığında yerinde bulunama-

IV yabilirmiş. Tükeneinceye değin hakkının verilmesi gerekirmiş, her zaman karşılaşılamayan bu beyaz

V anların.

Bu parçadaki numaralanmış sözcüklerden hangisi fiilimsi değildir?

- A) II. B) III. C) IV. D) I. E) V.

2010-LYS

Kıyıköy'ün eski adı Midye. Kazandere ile Pabuçdere'nin denize döküldüğü yerde, yüksek bir kayalığın

I üzerinde kurulu. Bu ilginç konumunun yanı sıra daracık sokakları, eski ahşap evleri ve balıkçı yaşıntısı, burayı büyüleyici hâle getiriyor. Bir zamanların zor ulaşılır balıkçı köyü, artık keşfedilmiş bir yer. Kıyıyı

II izleyen orman yolları, Kıyıköy ve İğneada arasında

IV da aynı şekilde uzayıp gidiyor.

V **Bu parçadaki numaralanmış fiilimsilerden hangisi sıfat olarak kullanılmamıştır?**

2004-ÖSS

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde geçen bağ-fiil ötekilerden farklı bir sorunun yanıtıdır?

- A) Düşüncelerini hiç çekinmeden söyledi.
- B) Soruları bütün yönleriyle düşünerek yanıtlıyordu.
- C) Sınavdan hemen sonra güle oynaya evine gitti.
- D) İş zamanında bitirmek için ölesiye çabalıyordu.
- E) Bence o buraya geleli çok değişti.

CÜMLENİN ÖGELERİ

Duygu,düşünce veya isteklerimizi anlatan sözcük ya da sözcük grubuna **cümle** denir.Cümleyi oluşturan ögeler,temel ve yardımcı ögeler olmak üzere ikiye ayrılır:

A) TEMEL ÖGELER: Yüklem, Özne

B) YARDIMCI ÖGELER: Nesne, Dolaylı Tümleç, Zarf Tümleci, Edat Tümleci

Bir cümleyi ögelerine doğru ayırabilmek için öncelikle dikkat edilmesi gereken kurallar vardır:

- Önce yüklem bulunur çünkü yüklemi bulmadan diğer ögeleri bulmak yanlışla götürülebilir.
- Yüklemden sonra yapacağımız ilk iş özneyi bulmaktır.
- Özneyle yüklem bulunduktan sonra diğer ögeler yükleme ya da özneyle beraber yükleme sorular sorularak bulunur.
- Tamlamalar,deyimler,ikilemeler,birleşik sözcükler,söz grupları bir bütün olup parçalanamaz.Bunlar parçalanırsa ögeler,yanlış ayrılmış olur.
- Bağlaçlar,ünlemler,edatlar bir söz grubu içinde değilse cümle dışı unsur olur ve cümlelerin herhangi bir ögesi olamazlar.

A) TEMEL ÖGELER

1.YÜKLEM: Cümlede bildirilen işi üstlenen ögedir.Yüklem ya çekimli bir fiilden ya da ek fiil almış bir addan oluşur.Diğer ögeler yükleme sorularak bulunur.Bütün sözcük türleri, tamlamalar, deyimler,söz öbekleri bir cümlelerin yüklemi olabilir.Yüklem bir cümlelerin en önemli ögesidir.Yüklemsiz cümle olmaz.

- ✓ Bu yolculuktan kimse **usanmaz**. (çekimli fiil)
- ✓ Borç,**yiğidin kamçısıdır**. (ad tamlaması)
- ✓ Benim sadık yârim **kara topraktır**. (sıfat tamlaması)
- ✓ M.Kemal'in gözleri **ışıl ışıldı**. (ikileme)
- ✓ Hafta sonları babama **yardım ediyorum**. (birleşik fiil)
- ✓ O,bu tür şeylere **pabuç bırakmaz**. (deyim)
- ✓ At **binenindir**,kılıç **kuşananındır**. (fiilimsi)
- ✓ Seni arayan kişi **bendim**. (zamir)
- ✓ Bu güzel oyuncaklar **Ceren'inmiş**. (isim)

NOT 1: Bir yüklem birden fazla özne olarak ortak yüklem olabilir.

- ✓ Dost başa, düşman ayağa **bakar**.

Y

NOT 2: Yüklem pekiştirilmiş veya tekrarlanmış olabilir.

- ✓ Gençler,düğünde **coştu da coştu**.

Y

NOT 3: Yüklemi doğrudan tülemeyen,yükleme yanıt vermeyen söz ya da söz öbekleri (bağlaçlar,ünlemler,edatlar,ara cümleler) **cümle dışı unsur** olarak kabul edilir ve öge olarak değerlendirilmez.

- ✓ Sabır acıdır **ama** meyvesi tatlıdır.
CDU
- ✓ Geçen hafta,**sanırım pazardı**,pikniğe gittik.
CDU
- ✓ **Eyvah**,yemek yandı!
CDU

2.ÖZNE: Cümlede yargının gerçekleşmesini sağlayan ögedir.Yüklemden sonra bulunması gereken ilk öge öznedir.Yükleme sorulan "**kim**" veya "**ne**" sorularına cevap verir. "**Kim**" insanlar

için, “**ne**” insan dışındaki varlıklar için kullanılır. Her türlü sözcük ve sözcük grubu özne olarak kullanılabilir. Özne görevinde kullanılan sözcükler yalın halde olur. Hâl eklerinden birini almış sözcük cümlelerin öznesi olamaz.

- ✓ **Bedava sirke** baldan tatlıdır. (sıfat tamlaması)
Özne Y
- ✓ Ateş olmayan yerden **duman** çıkmaz. (isim)
Özne Y
- ✓ Beni **bu güzel havalar** mahvetti. (sıfat tamlaması)
Özne Y
- ✓ **Fukaranın tavuğu** tek tek yumurtlar. (isim tamlaması)
Özne Y
- ✓ **Bugün**, geleceği de içinde taşır. (zarf)
Özne Y
- ✓ **Es dost** sık sık birbirini ziyaret ederdi. (ikileme)
Özne Y

2008-ÖSS

Aşağıdakilerin hangisinde, belgisiz zamir cümlelerin öznesi durumundadır?

- A) Bunları kimden aldığımı anımsamıyorum.
B) İstanbul'a gideceğimi kimse bilmiyor.
C) Bize kiminle konuştuğunu söylemedi.
D) Okulda kimseyi göremedim.
E) Olanları kime anlattığını öğrenemedik.

2007-ÖSS

(I) Kışı henüz üzerinden atamamış topraklarda otlar yeşeriyordu.
(II) Gök bir açılıp bir kapandıkça çiçeğe durmuş ağaçların da yapraklarına yağmur düşüyordu. (III) Böcekler güneşi görünce ortaya çıkıyor, güneş gidince deliklerine kaçışyordu. (IV) Arılar burunlarını taze çiçeklerin göbeğine sokuyor, onların kokularıyla sarhoş oluyordu. (V) Göğün maviliğini karartan havalar artık geride kalmıştı.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangisinde özne, tamlayanı sıfat-fiil grubu olan sıfat tamlamasıdır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

NOT: Bir cümlede birden fazla özne bulunabilir.

Dağlar, dereler, yollar kardan görünmüyordu.

Özne Özne Özne Y

Özne Türleri

a) Gerçek özne: Ad ve eylem cümlelerinde yüklem bildirdiği eylemi yapan öznedir. Gizli özne de gerçek öznedir.

✓ **Eski dost**, düşman olmaz.

Özne Y

✓ **Minareyi çalan** kılıfını hazırlar.

Özne Y

✓ Yıllarca yurt dışında çalıştı. (“O” gizli özne)

Y

b) Sözde özne: Yüklemi edilgen çatılı eylem olan cümlelerde gerçek özne bulunmaz. Bu durumda nesne özne yerine geçer, özneymiş gibi görünür. Buna **sözde özne** denir.

✓ İki devlet arasında **barış** sağlandı.

S.Ö Y

✓ **Evdeki çöpler** döküldü.

S.Ö Y

c) Örtülü özne (Dolaylı özne): Edilgen çatılı eylemlerde “**tarafından**” sözcüğü ya da “**-ce**” ekinin yardımıyla bulunan ögedir.

✓ Bu karar **yönetim kurulu tarafından** alındı.

S.Ö Örtülü özne Y

✓ **Sınıfca** pikniğe gidildi.

Ö.Ö Y

d) Ortak özne: Sıralı cümlelerde birden çok yükleme bağlanan özneye **ortak özne** denir.

✓ **Hamdım, piştim, vandım. (Ben)**

Y Y Y

✓ **Her canlı;** doğar, yaşar, ölür.

Özne Y Y Y

e) Açıklamalı özne: Bir ara söz tarafından açıklanan öznedir.

- ✓ Bu köy, doğduğum yer, çok güzeldi.
Özne Y

B) YARDIMCI ÖGELER

1.NESNE(Düz Tümleç): Bir cümlede öznenin yaptığı işten etkilenen ögeye denir.**İsim cümlelerinde nesne bulunmaz.**Nesne **belirtili** ve **belirtisiz** olmak üzere ikiye ayrılır:

a)Belirtili Nesne: Belirtme durum ekini **(-i)** alan ve yükleme sorulan **"neyi, kimi"** sorularına cevap veren ögedir.

- ✓ Zulmü alkışlayamam, zalimi asla sevemem.
B'li N Y B'li N Y

- ✓ Seni, sesini, gözlerinin rengini unutmuyum?
B'li N B'li N B'li N Y

NOT: Bir cümlede ara söz nesnenin açıklayıcısı olarak kullanılabilir.

- ✓ Burayı, doğduğum yer, çok özledim.
B'li N Ara söz (B'li N) Y

2004-ÖSS

Deniz arkeologlarının Sinop kıyılarında bulduğu batık kent (I) yörenin binlerce yıllık bir yerleşim yeri olduğunu (II) değişik yönleriyle (III) inandırıcı bir biçimde (IV) kanıtlıyor (V).

Yukarıdaki cümlede, hangi numaralar arasında kalan öge cümlelerin nesnesidir?

- A) I. ile II. B) I. ile III. C) II. ile V.
D) III. ile IV. E) IV. ile V.

b)Belirtisiz Nesne: Yalın halde bulunan ve özneyle birlikte yüklem sorulan **"ne"** sorusuna cevap veren ögedir.

- ✓ Aslı'mı el almış, harem diyorlar.
B'li N Y B'siz N Y

- ✓ Öğretmen beni sınıf başkanı seçti.
B'li N B'siz N Y

- ✓ Dün pazardan sebze, meyve aldık. ("**biz**" gizli özne)
B'siz N B'siz N Y

- ✓ Sizleri çok seviyorum. dedi.
B'siz N Y

- ✓ Koyun verdi, kuzu verdi, süt verdi.
B'siz Y B'siz Y B'siz Y

NOT: Belirtisiz nesneyle özne karıştırılmamalıdır. Yüklem sorulan ilk **"ne"** özneyi, özneyle beraber yüklem sorulan ikinci **"ne"** bize belirtisiz nesneyi verir.

- ✓ Görünen köy, kılavuz istemez.
Özne B'siz N Y

- ✓ Yuvarlanan taş, yosun tutmaz.
Özne B'siz N Y

2018-TYT

Aşağıdakilerin hangisinde nesne, sadece isim tamlamasından oluşmuştur?

- A) Uzunca bir süre trenin penceresinden ağaçlarla kaplı köyleri seyretti.
B) Büyükbabam, ailenin en küçüğüne en güzel odayı vermişti.
C) Bunca yılın ardından sokak satıcılarının seslerini hâlâ özleyorum.
D) Geçmiş günlerin özlemi içimde her gün biraz daha büyüyordu.
E) Emekliye ayrılınca evinin bahçesi âdeta sığınağı olmuştu.

2013-LYS

(I) Küçük bir bahçem olsaydı duvar dibine pembeli, mavili ortancalar dikerdim. (II) Çünkü ortancalar gölgede büyümek ister. (III) Bir de saksılar alırdım; küpe, sardunya, yılbaşı çiçekleri, kaktüsler yetiştirmek için. (IV) Sulak yerleri seven Japon şemsiyelerini de kuyunun veya fiskiyeli mermer havuzun yanına dikerdim. (V) İnsanda, evinin bahçesinde cennet

oluşturma düşüncesi bazen bir tutku hâline geliyor.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangilerinde nesne, sıfat tamlaması durumundadır?

- A) I. ve II. B) I. ve IV. C) II. ve V.
D) III. ve IV. E) IV. ve V.

2.DOLAYLI TÜMLEÇ (Yer Tamlayıcısı): “-e,-de,-den” hal eklerinden birini alan ve yüklem yöneldiği, bulunduğu, ayrıldığı yeri gösteren ögeye denir. Dolaylı tümleş yüklem sorulan “**neye, neyde, neyden, kime, kimde, kimden, nereye, nerede, nereden**” sorularından birine cevap verir.

- ✓ Gülme komsuna, gelir başına. (kime-neye)
Y DT Y DT
- ✓ Güvenme varlığa, düşersin darlığa. (neye-neye)
Y DT Y DT
- ✓ Yalnız taştan duvar olmaz. (neyden)
DT Y
- ✓ Cocuktan al haberi. (kimden)
DT Y
- ✓ İp, inceldiği yerden kopar. (nereden)
DT Y
- ✓ Elma, dalından uzağa düşmez. (nereye)
DT Y
- ✓ Kimi insanlar mutluluğu uzakta arar. (nerede)
DT Y
- ✓ Aynı adama dün kösedeki markette rastladım. (kime-nerede)
DT DT Y
- ✓ Yeşil pencereden bir gül at bana. (nereden-kime)
DT Y DT
- ✓ Yarın sabah sizi nerede bekleyeyim?
DT Y
- ✓ Bu şehirde sana aşık biri var. (nerede)
DT Y

NOT: “-e,-de,-den” hal eklerini alan bütün sözcükler dolaylı

tümleş değildir.

- ✓ Seyirciler bizi ayakta alkışladı. (nasıl)
ZT Y
- ✓ Değerlerimize yürekten bağlanmalıyız. (nasıl)
ZT Y
- ✓ Akşama size geleceğiz. (ne zaman)
ZT Y

3.ZARF TÜMLECİ: Cümlede yüklem anlamını zaman, yer,ölçü,durum yönünden belirten sözcük veya sözcük gruplarıdır.Yüklem sorulan “**ne zaman, nasıl, ne kadar, neden, niçin, ne diye, nere**” sorularından birine cevap veren ögedir.

- ✓ Dost, kara günde belli olur.
ZT Y
- ✓ Bir aslan kadar cesurdur böyle zamanlarda.
ZT Y ZT
- ✓ Hastalandığında bir süre aşağı inmedi.
ZT ZT ZT Y
- ✓ Konuyu ne zaman görüşeceğiz?
ZT Y
- ✓ Yolu hemen hemen yarılacak. (98-ÖYS)
ZT Y
- ✓ Buraya ne zaman gelir, burada ne kadar kalır?
ZT Y ZT Y
- ✓ Bundan tam 50 yıl önce bu iki adam, iki yıl boyunca Anadolu'daki kırka yakın vilayeti köy köy dolaşmışlar.
ZT ZT ZT Y

NOT: Yer-yön zarfları, yalın durumda bulunur.Dolaylı tümleş ve nesneyle karıştırılmamalıdır.

- ✓ Konuklar aşağı bakıyorlar. (ZT)
✓ Konuklar aşağıya bakıyorlar. (DT)
✓ Konuklar aşağıyı seyrediyorlar. (N)

4.EDAT TÜMLECİ: Edatlar; yüklem anlamını birliktelik, araç,amaç,neden,özgüllük gibi yönlerden etkileyen sözcüklerdir.

Edatlar, kendilerinden önceki sözcükle öbekleşerek edat tümleci olur. Edat tümleci yükleme sorulan **“kim ile, ne ile, kimin için, ne için, kime göre, kime karşı, neye göre...”** sorularından birine cevap veren ögedir.

- ✓ Her akşam **cocuklarıyla** ilgilenir. (kiminle)

ET Y

- ✓ **Vapurla** Kadıköy'e **gececeğim**. (neyle)

ET Y

- ✓ Çocuğa **okul için** elbise **bakıyoruz**. (ne için)

ET Y

- ✓ **Kardeşin için** bir hediye **alalım**. (kimin için)

ET Y

- ✓ **Bana göre** sen **haklısın**. (kime göre)

ET Y

2016-YGS

Yapılandırıcı dil yaklaşımına göre dinleme, gelişimsel ve etkileşimsel bir süreçtir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisi, öğelerin dizilişi bakımından bu cümleyle aynıdır?

- A. Dil öğrenme süreci dinleme yoluyla anne karnında başlar.
B. Dinleme, sadece iletişim kurmak için yapılan bir etkinlik değildir.
C. Etkili bir dinleme için dinleyici ön bilgilerini harekete geçirmelidir.
D. Dinleme becerisinin geliştirilmesi için etkinlik önemli bir unsurdur.
E. Dinleme eğitiminin bir diğer amacı zihinsel becerilerin geliştirilmesidir.

NOT: Edatlar, öbekleşerek yüklemi zaman ya da durum yönünden tamamlarsa **zarf tümleci** olur.

- ✓ Ben **sevdim mi adam gibi** **severim**. (ne zaman-nasıl)

ZT ZT Y

- ✓ **Denize düşmüş gül gibi** **düştüm** ateşe. (nasıl)

ZT Y

- ✓ **Akşama doğru** işim **biter**. (ne zaman)

ZT Y

- ✓ Üç yıl boyunca **sabırla** **çalıştı**. (nasıl)

ZT Y

CÜMLE VURGUSU

Bir cümlede anlamca en çok önemsenen öge vurgulanan ögedir. Cümlede vurgu değişik yollarla sağlanır.

- **Bir cümlede yüklemden hemen önce gelen öge en çok vurgulanan ögedir.**

- ✓ Babam dün çarşıda **dayımı** görmüş. (nesne)
✓ Babam çarşıda dayımı **dün** görmüş. (zarf tümleci)
✓ Babam dün dayımı **çarşıda** görmüş. (dolaylı tümleç)
✓ Dün çarşıda dayımı **babam** görmüş. (özne)
✓ En güzel yıllarım **köyde** geçti. (dolaylı tümleç - 91 ÖSS)

NOT: İsim cümlelerinde vurgulanan öge yüklemnin kendisidir.

- **“de, da” bağlacı, vurguyu kendinden önceki ögeye çeker.**

- ✓ **Sen** de yarın kızını parka götür. (özne)
✓ Sen **yarın** da kızını parka götür. (zarf tümleci)
✓ Sen yarın **kızını** da parka götür. (nesne)
✓ Sen yarın kızını **parka** da götür. (dolaylı tümleç)

- **“mi” soru edatı vurguyu kendinden önceki ögeye çeker.**

- ✓ **Baban** mı sana bu arabayı alacak? (özne)
✓ Baban **sana** mı bu arabayı alacak? (dolaylı tümleç)
✓ Baban sana **bu arabayı** mı alacak? (nesne)
✓ Baban sana bu arabayı **alacak** mı? (yüklem)

- **Soru anlamı taşıyan sözcükler, vurguyu kendi üzerinde taşır.**

- ✓ Biraz önce balkondan **ne** düştü? (özne)
✓ Bu zor iş için **kimi** görevlendirelim? (nesne)
✓ Doldurulan formları **nereye** bıraksın? (dolaylı tümleç)
✓ **Neden** geldim İstanbul'a? (zarf tümleci)
✓ Size bu haberi veren **kimdi**? (yüklem)
✓ Bütün gün **neredeydin**? (yüklem)
✓ Tarkan'ın konseri **ne zaman**? (yüklem)
✓ Dün aldığın kazak **ne kadardı**? (yüklem)

✓ Arkadaşının **neyi** kaybolmuş? (**özne**)

ARA SÖZ - ARA CÜMLE

• Ara söz açıklayıcı söz olup herhangi bir ögenin açıklayıcısı olarak kullanılabilir.

- ✓ Safranbolu'da, **tarih kokan bu ilçede**, doğmuş. (**DT**)
- ✓ Burayı, **doğduğum yeri**, çok özledim. (**N**)
- ✓ En değerli varlığım, **kızım**, okula başladı. (**Ö**)
- ✓ Kalabalıktan biri, **yaşlı bir adam**, elini kaldırdı. (**Ö**) (**84-ÖYS**)

• Bir ögenin açıklayıcısı olmayan, cümle biçiminde bulunan sözlere ise **ara cümle** denir. Ara cümleler **cümle dışı unsur** olarak kabul edilir.

- ✓ Beklediğiniz konuklar, **emin olun**, gelmeyecekler.
CDU
- ✓ Bugün, **bize güvenin**, güzel bir program hazırladık.
CDU
- ✓ Bu olaydan sonra, **sen de anımsayacaksın**, onlarla ilişkimi kesmiştim.
CDU

UYGULAMA

• Aşkın gözyaşları sahile vurduğu zaman dalgalar kumsala

şu imzayı atar.

• Meltem Hanım, sabah işe giderken çocuklarına yiyecek alması

için kız kardeşine biraz para verdi.

• Göz, gözü gözleyen gözleri gözler.

• Kalplerinde bülbül ötmesini isteyenler gönül bahçelerini güllerle

süslemelidir.

• İki gövdede yaşayan bir ruhtur, asıl dostluk.

• Devler gibi eserler bırakmak için karıncalar gibi çalışmak gerekir.

• Sözü en güzeli söyleyenin doğru olarak söylediği, dinleyenin de

yararlandığı sözdür.

• Sevdığını elde edemezsen elde ettiğini sevmeye çalış.

• Çevresini gözlemleyen ve gözlemlerini düşleriyle birleştiren

özgün bir yazardı.

• Yenilgi, insanda kazanma isteği uyandıran en büyük güç

ÇIKMIŞ SORULAR

1.

Sırf kendi için okuyan, gezen, eğlenen bir aydın kendini yaşarken öldürmüyor mu?

Bu cümledeki öğelerin doğru sıralanışı aşağıdakilerden hangisinde verilmiştir?

- A) Belirtisiz nesne - özne - zarf tümleci – yüklem
- B) Zarf tümleci - belirtili nesne – yüklem
- C) Özne - belirtili nesne - zarf tümleci – yüklem
- D) Özne - zarf tümleci – yüklem
- E) Belirtisiz nesne - zarf tümleci – yüklem

(2018-TYT)

2.

(I) Arkeologlar yeni kalıntılar ortaya çıkarmak ve daha fazla bilgi elde etmek için teknolojik gelişmelerden yararlanıyorlar. (II) Ama geçmişte olup bitenler hakkındaki her şeyi tam olarak bilemeyecekler. (III) Zira eski kalıntıların önemli bir bölümünün, zamanın yok edici gücüne dayanmadığını görebiliyoruz. (IV) Geçmişe ait düşünceler ve inançlar gibi çok önemli şeyler, hemen

hemen hiç iz bırakmadan yitip gidebiliyor. (V) Bu yüzden arkeologlar, buldukları en küçük parçalar üzerinde büyük bir dikkatle çalışıyorlar.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinin öge sıralanışı "özne - zarf tümleci – yüklem" şeklindedir?

- A. I B. II C. III D. IV E. V

(2017-YGS)

3.

Türkiye'nin ulu dağlarını, ıssız koylarını, göç dışında kimsenin ayak basmadığı sarp geçitlerini anlatan renkler; en az kendileri kadar etkileyici motif ve desenlerde yer yer boy gösteriyor.

Bu cümlede aşağıdaki öğelerden hangisi bulunmamaktadır?

- A) Özne B) Dolaylı tümleş C) Belirtili nesne
- D) Zarf Tümleci E) Yüklem

(2017-LYS)

4.

Aşağıdakilerden hangisi, öğelerinin sıralanışı yönünden "Gözlerimi açtığımda saatim ve bozuk paralarım, baş ucumdaki komodinin üzerinde garip bir ölü doğa resmi gibi duruyordu." cümlesiyle aynıdır?

- A) Öğlen, arkadaşım bize gelince çocuklar gibi sevinmiştim.
- B) Sabah annemle ben evin yanındaki parkta bir iki saat yürümüştük.
- C) Geçenlerde burada da ulaşımı engelleyecek derecede yoğun bir kar yağışı olmuştu.
- D) Geçen yıl yağın şiddetli yağmurda dizlerime kadar suya batmışım.
- E) Eve gelirken babam uzun zamandır görmediği bir arkadaşına rastlamıştı.

(2016-LYS)

5.

(I) Işığın Anadolu'ya dokunduğu yerde ilk karşılaşacağınız, Harranlı çocukların yüzleridir. (II) Gölgenin ve ışığın uyumunu yakalamaya çalıştığınız sırada, küçük bir çocuğun size yolun kenarından el salladığını görürsünüz. (III) Irmakta tuttuğu balığı, ağaçtan topladığı elmayı ya da otların arasından derlediği yaban

çiçeklerini, almanız için size uzatır. (IV) Oradan geçen bir yolcu olarak onların dünyasında nasıl bir umut olduğunuzu bütünüyle bilemezsiniz. (V) Çocukların büyüklere kızdığı bir dünyayı hayal bile edemediklerinden, arabanız üstlerine tozlar savursa da size hiç içerlemezler.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerden hangisinde ögelerin sıralanışı "Duvarın dibindeki kızı görünce Harran Kalesi'nde bir akşamüstü karşılaştığım o esmer kızın büyüleyici yüzünü anımsadım." cümlesiyle aynıdır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

(2012-YGS)

6.

(I) İlk sahnesi 1930'larda başlayan ve bir maden mühendisinin çevresinde olup bitenleri anlatan bu film, olağanüstüydü. (II) Filme, Zonguldak'ın yirmi yıl önceki durumunu görme heyecanı ile gittim. (III) Filmde anlatılan olaylar çoğunlukla iç mekânlarda geçiyordu. (IV) Dış mekânlar, umduğumdan daha az kullanılmasına karşın oldukça etkileyiciydi. (V) Mühendisin, grizu gazını saptamak için madenci lambasıyla yaptığı ölçüm, filmin çarpıcı sahnelerinden biriydi.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerden hangileri ögelerinin dizilişi bakımından aynıdır?

- A) I. ve II. B) I. ve V. C) II. ve III.
D) II. ve IV. E) III. ve V.

(2012-LYS)

7.

(I) Yatılı olarak okuduğum ortaokul yıllarında, yaz tatillerinde Kozlu'ya, ailemin yanına özlemle dönerdim. (II) O yaşlarda evden yedi-sekiz ay uzakta kalmak kolay değildi. (III) Arkadaşlarımı, okulumu çok seviyordum, bugün de süren dostlukların temeli o yıllarda atılmıştı ama aile özlemi bir başka şeydi. (IV) Evimiz,

denizin hemen kıyısındaki bir tepenin yamacındaydı. (V) Dalga sesleri odamda sürekli yankılanırdı ve ben doyamadığım o denizi, dalgaları büyük bir hazla izlerdim. (VI) Hâlâ Kozlu'yu, o evi ve o dalga seslerini, özlemin içimi sızlatan acısıyla anımsarım.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde ögelerin dizilişi "zarf tümlecisi, nesne, zarf tümlecisi ve yüklem" biçimindedir?

- A) I. B) II. C) III. D) V. E) VI.

(2011-YGS)

8.

Şimdiye kadar onu ----. **Bu cümle aşağıdakilerden hangisiyle tamamlanırsa cümlelerin ögeleri sırasıyla zarf tümlecisi, nesne, zarf tümlecisi ve yüklem olur?**

- A) arkadaşlarından ayrı bir şey yaparken görme-dim
B) bütün tehlikelerden ben korudum
C) yemeğe davet etmeyi düşünememiştim
D) bir kez yazarlar toplantısında gördüm
E) üzecek olayları ona anımsatmamaya çalıştım

(2007-ÖSS)

9.

- I. Bu heykel, insan ruhundan bir soluk üflenmişçesine canlı ve sıcak duruyor.
II. Arkadaşımın evinde gördüğüm tablolar, bana çocukluğumda yaşadığım yerleri bütün ayrıntılarıyla anımsattı.
III. O yıllarda yayımlanan dergiler, bize yeni şiirleri sıcaklığına ulaştırıyordu.
IV. Oyundan, sahneye aktarılamayacak bölümleri çıkardık.

Yukarıdaki cümlelerden hangileri ögelerinin sıralanışı yönünden aynıdır?

- A) I. ve II. B) I. ve III. C) II. ve III.
D) II. ve IV. E) III. ve IV.

(2006-ÖSS)

10.

Aşağıdaki cümlelerin hangisindeki virgül (,) kaldırılırsa cümlelerin ögesinde değişiklik olur?

- A) Onun gibi, yapıtlarında kendini anlatan sanatçılar da var.

- B) O, romanıyla bir ilke imza attığını söylüyordu.
C) Kardeşimin, atasözlerini ve deyimleri pek bilmediği ortaya çıktı.
D) Ona, karşı takımın oyuncularından söz ettim.
E) Yazdığı makalelerde, alıntı yaptığı kaynakları belirtti.

(2005-ÖSS)

11.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde, öğelere ayırmada yanlışlık yapılmıştır?

- A) Anılardan ve kişisel izlenimlerden yola çıkarak oluşturduğu öyküler / oldukça / beğenilmişti.
B) İnsan ilişkilerindeki çelişkileri iyi gözlemlemiş ve doğru yansıtmış olması / oyunların içeriksel düzeyini / yükseltiyor.
C) Bugün kimi genç romancılarımız / yapıtlarını / yazmaya başlamadan önce / seslenecekleri okur kitlesinin / düzeyini / düşünüyorlar.
D) Bu dergide / kültürel çalışmalara öncelik verileceği / belirtildi.
E) Bu yazar / roman üzerine söylediklerini / kendi yapıtlarında / uyguladı.

(2004-ÖSS)

12.

Sözlerinden çok, adının önem kazanması, bir eleştirmenin en büyük korkusudur.

Bu cümlelerin öğeleri, aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla, doğru olarak verilmiştir?

- A) Nesne – yüklem
B) Özne-yüklem
C) Özne – zarf tümleci – yüklem
D) Özne – zarf tümleci – nesne – yüklem
E) Nesne – özne – zarf tümleci – yüklem

(2003-ÖSS)

13.

Ünlü yazar, söyleşimiz sırasında, —.

Bu cümle aşağıdakilerden hangisiyle tamamlanırsa, cümlelerin öğeleri sırasıyla özne, zarf tümleci, dolaylı tümleç, nesne ve yüklemden oluşur?

- A) son yapıtının ayrı bir değer taşıdığını söyledi
B) yitirdiğimiz sanatçılardan söz ederken çok duygulandı

- C) topluma yapıtlarıyla ışık tutmaya çalıştığına değindi

- D) bana bugünlere nasıl geldiğini anlattı

- E) sanatçıların örnek alınması gereken kişiler olduğunu ayrıntılı bir biçimde açıkladı.

(2002-ÖSS)

14.

Aşağıdaki cümlelerden hangisi özne ve yüklemden oluşmuştur?

- A) Yazınsal türlerin birbirine benzeyen ve birbirinden ayrılan yönlerini belirlemek zordur.
B) Her yazı ya da yazınsal yaratı, insanoğlunun düşünce ve duygu evrenini zenginleştirir.
C) Dilsel ürünlerin amacına ulaşması doğru algılanmalarını gerektirir.
D) Her yazıda, dil ve anlatım yönünden bir bütünlük olmalıdır.
E) Yazınsal türlerin, donmuş, kalıplaşmış bir yapıları olduğunu kimse söyleyemez.

(2001-ÖSS)

15.

Ozan, düşüncüyü duygu haline dönüştürünceye kadar yoğurur.

Aşağıdakilerin hangisinde, öğelerin sıralanışı bu cümledekiyle aynıdır?

- A) Eleştirmenler, dilciler, şiirde sözcüklerin gerçek anlamlarından çok, yan anlamlarının kullanıldığını söylerler.
B) Şiir, duyguları etkileyerek akıl gücünü baskı altına alır.
C) Şiir, duygular aracılığıyla dünyayı okura tanıtır.
D) Her çağ, kendi şiirini, ikinci bir dil yaratarak oluşturur.
E) Şairler, sözcüklerin anlam alanını genişletmeye çalışırlar.

(2001-ÖSS)

16.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru özneyi buldurmaya yöneliktir?

- A) Beni mi aradılar?
B) Aşağı mı ineceğiz?
C) Dün mü geldiniz?

D) Yağmur mu yağıyor?

E) Çok mu yoruldu?

(2000-ÖSS)

17.

Aşağıdaki cümlelerden hangisi, öğelerinin sayısı bakımından ötekilerden farklıdır?

A) Altmış yıllık arkadaşımdı.

B) Sabırlı ve titiz bir araştırmacıydı.

C) Bütün gün kitaplarıyla baş başaydı.

D) Seçkin bilim adamlarımızdan biriydi.

E) Herkesi duygulandıran, soylu bir davranıştı.

(2000-ÖSS)

FİİLDE ÇATI

Eylemlerin özne ya da nesne alıp almadıklarına göre gösterdikleri özelliklere çatı denir.

NOT: İsim cümlelerinde çatı aranmaz.

Eylemler çatılarına göre iki bölümde incelenir:

A) ÖZNE-YÜKLEM İLİŞKİSİNE GÖRE FİİLLER

1. Etken Fiiller

Öznesi belli olan fiildir.Fiilin bildirdiği işi yapan gerçek,aktif bir öz-
ne vardır.Gerçek özne,fildeki işi kendisi yapar.Etken fiiller “-l,-n,-
ş” çatı eklerinden hiçbirini almaz.

- ✓ Hakim,kararı **okudu.**
- ✓ Dilencinin torbası **dolmaz.**
- ✓ Mart çıkmadıkça dert **çıkmaZ.**
- ✓ Altın eli bıçak **kesmez.**

NOT: Etken fiilin bulunduğu cümlelerde özne,gizli özne de olabilir.
Gizli özne de bir gerçek öznedir.

- ✓ Yeni alınan evi **görmüşler.** (onlar)
- ✓ Bu kitabı bir solukta **okudum.** (ben)

2. Edilgen Fiiller

Fililde bildirilen iş,özne tarafından yapılmaz;bir başkası tarafından yapılır.Edilgen fiilin kullanıldığı cümlelerde,özne işi yapan değil,yapılan işten etkilenendir.Yani özne edilgendir,pasiftir.Edilgen fiiller “-İ,-n” eklerinden birini alır.

- ✓ Karikatür,iletişim gücünün yüksekliği nedeniyle sevilir. (83-öys)
- ✓ Yangın çok geçmeden **söndür-ül-müştü**. (84-ÖYS)
- ✓ Güneş,balçıkla **sıva-n-maz**.
- ✓ Ölüme çare **bul-un-maz**.
- ✓ Paça ıslanmadan balık **tut-ul-maz**.
- ✓ İrmaktan geçerken at **değiştir-il-mez**.
- ✓ Bu şairin şiirleri çok **beğen-il-di**.
- ✓ Öğrencilerin sınav kağıtlarını **okudu**. (etken)
- ✓ Öğrencilerin sınav kağıtları **oku-n-du**. (edilgen)

NOT 1 : Edilgen fiilin bulunduğu cümlede **“başkası tarafından”** anlamı vardır.Bir fiilin edilgen olup olmadığı fiilden önce **“başkası tarafından”** sözü getirilerek anlaşılır.

- ✓ Sınıfın perdeleri yıkandı. (*başkası tarafından*)

NOT 2 : Edilgen çatılı fiillerin “**sözde**” ya da “**örtülü**” özneleri vardır.

Sözde özne: Edilgen olan eylemlerin gerçek öznesi belli olmadığından nesne,özne görevini üstlenir.Böyle öznelere **“sözde özne”** denir.

- ✓ Suçluların kimlikleri araştırılmaya başlandı.
Sözde özne Yüklem

Örtülü özne: “*tarafından*” sözcüğü veya “*-ce*” ekiyle oluşturulan öznedir.

- ✓ Bu soru, **ÖSYM tarafından** iptal edildi.
S.Ö Örtülü özne Y
- ✓ Kitaplar, **yazarı tarafından** imzalandı.
S.Ö Örtülü özne Y
- ✓ Teklifimiz, **yönetim kurulu tarafından** kabul edildi.
S.Ö Örtülü özne Y
- ✓ Öğrencilere okutulacak kitaplar **kurulca** belirlendi.

Sözde özne

Ö.Ö

Y

✓ Bu teklif **sınıfça** kabul edildi.

S.Ö Ö.Ö Y

3.Dönüşlü Fiiller

Özne,fiilde anlatılan işi kendisi yapar ve yaptığı işten yine kendisi etkilenir. “-I,-n” eklerinden birini alır.Dönüşlü fiiller nesne almaz.

- ✓ Su kanalına atlayıp **yıkandı.** (dönüşlü)
- ✓ Evdeki kirli halılar **yıkandı.** (edilgen)
- ✓ Yorgun olduğu için hemen yatağına **uza-n-dı.**
- ✓ Aynanın karşısına geçip güzelce **tara-n-dı.**
- ✓ Doğruyu söylemek gerekirse sana ben de **kır-ıl-dım.**
- ✓ Adamın biri duvara **daya-n-mıştı.**
- ✓ Erkenden **uyanmış, giy-in-miş, tara-n-mış.**
- ✓ Arkadaşınız bir gün önce otelden **ayr-ıl-dı.** (82-ÖYS)

2002-ÖSS

Anneleri yaramazlık yapan çocuklara söylendi.

Bu cümlelerin yüklemiyle aşağıdaki cümlelerden hangisinin yüklemi arasında çatı yönünden benzerlik vardır?

- A) Toplantıda önemli kararlar alındı.
- B) Bayram bu yıl daha coşkulu kutlandı.
- C) Okul arkadaşını karşısında görünce çok sevindi.
- D) Üyelere verilen kartların tümü yenilendi.
- E) Törende çağdaş ozanlardan şiirler okundu.

NOT: Kendi kendine gerçekleşen doğa olaylarını anlatan fiiller, “-I,-n” eklerini alsalar bile edilgen veya dönüşlü değil etken sayılır.

- ✓ Yaşlı adamın saçları **dök-ül-müş.** (etken)
- ✓ Buğdaylar ambara **dök-ül-müş.** (edilgen)
- ✓ Olaydan sonra mahalleli sokaklara **dök-ül-müş.** (dönüşlü)

4.İşteş Fiiller

Birden çok özne tarafından karşılıklı ya da birlikte yapılan iş ve eylemlere işteş fiil denir.İşteş fiil,birden çok öznesi olan fiil değil birden çok özneyi gerektiren fiildir. **İşteşlik eki: “-ış,-ış,-uş,-üş,-leş”**

- ✓ Vatan için kahramanca **çarpıştılar.** (karşılıklı)
- ✓ Eski arkadaşlarıyla **yazışıyormuş.** (karşılıklı)
- ✓ Okulun kütüphanesinde **buluştuk.** (karşılıklı)
- ✓ Köpeği gören çocuklar **kaçıştı.** (birlikte)
- ✓ Sınıftaki öğrenciler **bağrışlıyordu.** (birlikte)
- ✓ Böyle ansızın karşılaşınca **kucaklaştılar** ve sevinçlerinden **ağlaştılar.** (karşılıklı-birlikte)
- ✓ Türlü cephelerde bulunmuş,**dövüşmüştü.** (80-ÖSS)
- ✓ Sabaha değin bu sorunu uzun uzun **tartıştılar.** (82-ÖYS)
- ✓ “Rüzgar eser,dallarınız **atışır** (karşılıklı)

Kuşlarınız birbiriyle **ötüşür** (birlikte)

- ✓ Nasrettin Hoca üzerine **söyleşiyoruz**,zaman zaman kimliği üzerinde **tartışıyor**,nüktelerinin derinliğiyle **gülüşüyoruz.**

NOT 1 : Bazı fiiller “-ş” çatı ekini almadığı halde işteşlik anlamı taşır.

- ✓ İki ülke yıllardır **savaşıyor.**
- ✓ Her iki pehlivan da iyi **güreşti.**

NOT 2 : “-ş” ekini almış her fiil işteş değildir.

- ✓ Polis gelince olay **yatıştı.**
- ✓ İyi çalışıp arkadaşlarına **yetişti.**
- ✓ Vapur,iskeleyle **yanaştı.**

NOT 3 : “kötüleşmek,esmerleşmek,iyileşmek,güzelleşmek...” gibi değişim ifade eden fiillere “**nitelikte eşitlik bildiren işteş fiil**” denmektedir.Ancak bu eylemleri tek bir özne gerçekleştirebildiği için bunlar diğer işteş fiillerden farklıdır.

B)NESNE-YÜKLEM İLİŞKİSİNE GÖRE FİLLER

1.Geçişli Fiiller

Her durumda nesne alabilen eylemlerdir.Geçişli fiilde,öznenin yaptığı iş başka bir varlığa geçer.

- ✓ **Neler** diyor size vatan rüzgarı.

N Y

- ✓ **Son şanlı macerasını** tarihe **anlatın.**

Nesne Y

- ✓ **Aslı'mı** el **almış.** **harem** diyorlar.

N Y N Y

NOT 1 : Yüklem geçişli olup olmadığını anlamının yolu yüklem başına “onu” sözcüğünü getirmektir.Yüklem önüne “onu” sözcüğü getirilebiliyorsa **geçişli**,getirilemiyorsa **geçişsiz** olur.

NOT 2: Bir cümlede fiil geçişli olduğu halde nesne kullanılmamış olabilir.Bu durumda fiil yine geçişli sayılır.Çünkü önemli olan

yüklem nesne alabilir durumda olmasıdır.

- ✓ Dikkatli bakmayınca **fark edemezsin. (87-ÖYS)**
- ✓ En kısa zamanda buraya **getireceksiniz.**
- ✓ İşin bitince masanın üzerine **bırakabilirsin.**
- ✓ "Hem okudum hem de yazdım/ Yalan dünya senden bezdim."
G'li G'li G'siz

2.Geçişsiz Fiiller

Hiçbir durumda nesne alamayan fiillerdir.Bu fiillerde öznenin yaptığı iş,başka bir insan ya da varlığa geçmez.

- ✓ Çocuklar sıralarından **kalktılar. (94-ÖSS)**
- ✓ Köşedeki masaya **oturdu. (97-ÖSS)**
- ✓ Tepelerden bir alev **yükseliyor.**
- ✓ Yağmur çok yağınca ırmak **taştı.**
- ✓ Bu olaya hepimiz **üzüldük.**
- ✓ Çocuk durmadan **ağlıyordu.**
- ✓ Aldığımız meyveler **çürümüş.**
- ✓ "Bir günüm **geçmiyor** seni anmadan
Derdine **katlandım** hiç usanmadan"

2005-ÖSS

(I) İçine kapanmış olan Anadolu dağları, sessizliğini, bilge dalgınlığında sürdürür zamanın akışı içinde. (II) Kendi dilince söyler türküsünü, kendi gönlünce sürer yaşamını. (III) Dağlar vardır, yüreğinden eski uygarlıklar gülümser çağımıza. (IV) İşte bundan dolayı birçok efsaneyi bağrında yaşatır bizim Anadolu dağları. (V) Anadolu'nun en eski sahiplerinden şimdikilere değin olanları anlatır bize.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerden hangisinin yüklemi, çatısı bakımından geçişsizdir?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

NOT 1: Edilgen ve geçişsiz eylemlerin yüklem olduğu cümlelerde hiçbir şekilde özne bulunmaz.

- ✓ Yazın yaylalara **çıkılır.**
ZT DT Y
- ✓ Yol üstünde **durulmaz.**

DT Y

- ✓ Herkesin bilmediği bu yoldan zirveye **gidilir.**

DT DT Y

NOT 2 : Bazı fiiller,cümledeki kullanımlarına göre geçişli ya da geçişsiz olabilir.

- ✓ **Evin önündeki bahçeyi** traktörle **sürdü. (geçişli)**
- ✓ Yönetim kurulu toplantısı iki saat **sürdü. (geçişsiz)**
- ✓ Çocuk,**merdivenleri** koşarak **çıkı. (geçişli)**
- ✓ Öğretmenin arkasından o da **çıkı. (geçişsiz)**

3.Oldurğan Fiiller

Geçişsiz bir eylemin "-r,-t,-tır" eklerinden birini alıp geçişli hale getirilmesidir.

- ✓ Ocaktaki sütü **taş-ır-dı.**
- ✓ Zararlı böcekleri **öl-dür-dü.**
- ✓ Çocukları o **kork-ut-tu.**
- ✓ Feyza'yı beşiğine **yat-ır-dık.**

NOT: Birkaç fiil geçişsiz durumdan geçişli duruma getirilirken (**oldurğan yapılırken**) fiilin kökünde değişiklik olur.

- ✓ Gelmek → Getirmek
- ✓ Gitmek → Götmek
- ✓ Gitmek → Gidermek
- ✓ Kalkmak → Kaldırmak

4.Ettirgen Fiiller

Geçişli bir fiilin "-r,-t,-tır" eklerinden birini alıp tekrardan geçişli hale getirilmesidir.Bu fiillerde eylemin **geçişlilik derecesi** artırılır. Ettirgen fiillerde,fiilde anlatılan işi özne kendisi yapmaz,genellikle bir başkasına yaptırır.Bu fiillerde genelde "**iş başkasına yaptırma**" anlamı vardır.

- ✓ Toplantının yerini ve saatini herkese **duy-ur-acak.**
- ✓ Bu arabayı da **sat-tır-acağım.**
- ✓ Hastaya ilacı **iç-ir-miş.**
- ✓ Bu konuyu **yaz-dır-dım.**
- ✓ Kitapta yazanları öğrencilerime tek tek **oku-t-tum.**

CÜMLE TÜRLERİ

Türkçede cümleler dört ayrı yönden çeşitlere ayrılır, gruplandırılır:

A) YÜKLEMİN YERİNE GÖRE CÜMLELER

1.Kuralı (Düz) Cümle: Yüklemi sonda olan cümlelerdir.

- ✓ Bahar çiçek çiçek gelince **güzel(dır)**. (91-ÖYS)
- ✓ Vefasız Aslı'ya yol gösteren **bu(dur)**.
- ✓ Alnıma bir hatıradan çizgiler **düşmüştü**.

NOT: İsim cümlelerinde, ek fiilin geniş zamanında üçüncü tekildeki “-dır,-dir” eki çoğu zaman düşer. Bu ekin düştüğü örnekler eksiltili cümle değildir, böyle cümlelerde yüklem vardır.

- ✓ İstanbul'un orta yeri **sinema (dır)**.

2.Devrik (Kuralsız) Cümle:Yüklemi sonda olmayan cümlelerdir.

- ✓ Geceleyin bir ses **böler** uykumu.
- ✓ **Arıyorum** yıllar var ki ben onu.
- ✓ Ağır ağır **çıkacaksın** bu merdivenlerden.
- ✓ Su **iner** yokuşlardan hep basamak basamak.
- ✓ Bir ilkbahar sabahı güneşle **uyandın mı** hiç?

3.Eksiltili (Kesik, Bitmemiş) Cümle:Yüklemi söylenmeyen cümlelerdir.

- ✓ Dalaman'dan sonra Marmaris'te bir çay molası...**(84-ÖSS)**
- ✓ “Gecenin koyu karanlığında
Rüzgarda sokak kokusu...” **(97-ÖSS)**
- ✓ Bakarsan bağ, bakmazsan dağ...**(olur)**
- ✓ Konuya iyice çalıştıktan sonra biraz soru...**(çözdüm)**
- ✓ O kadar yorgunum ki...**(anlatamam)**
- ✓ Dışarıda kar lapa lapa...**(yağıyor)**
- ✓ Gözlerimde parıltısı **(var)** bakır bir tasın

B) YÜKLEMİN TÜRÜNE GÖRE CÜMLELER

1.Fiil Cümlesi: Yüklemi çekimli eylem olan cümlelerdir.

- ✓ **Vazgeçtim** rüyalarımın benzerini aramaktan.
- ✓ **Gidiyorum** gurbeti gönlümde duya duya.
- ✓ Hayat, geç kalanları hiç **affetmez**.
- ✓ Yaşadıklarımı ayrıntılı bir şekilde **öykülemiş**.
- ✓ Gün doğmadan **başlayacak** yolculuğumuz.

2.İsim Cümlesi: Yüklemi isim ya da isim soylu bir sözcük olan cümlelerdir.

- ✓ Sevgi, **bir yaralı** turnadır.
- ✓ Hayat, sevince **güzeldir**.
- ✓ Ceren'in gözleri **masmaviydi**.
- ✓ Ben **köy öğretmeni**yim, bir bahçıvanım. (91-ÖYS)
- ✓ Gönül kimi severse güzel **odur**. (95-ÖSS)

NOT: Fiilimsilerin yüklem olduğu cümleler isim cümlesi kabul edilir.

- ✓ Başarmak, **karar vermektir**.
- ✓ İnsanın bazen en iyi yaptığı şey, **susmaktır**.

2016-YGS

(I) Çiğdemlerden sonra gök rengindeki elbisesiyle yeni açmış sümbül görünür. (II) Gözleri yaşlı, saçları dağınık ve hâli perişandır. (III) Güzel kokusundan sarhoşa dönen şair, ona bu gönül okşayıcı kokuyu nereden,

hangi aktardan aldığını sorar. (IV) Sömbülün verdiği cevap çiğdem'in cevabına karşılık gelmektedir.
(V) Önceleri ezeli bağında henüz açılmadık bir gonca olan ve güzel kokusunu sevgilinin rüzgârından alan sömbül, bu bahar ülkesinden hicran sahiline atılmıştır.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerden hangisi, yüklem türü bakımından ötekilerden farklıdır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

C.) ANLAMINA GÖRE CÜMLELER

1.Olumlu Cümle: Yüklemde bildirilen yargının gerçekleştiğini ya da gerçekleşebileceğini anlatan cümlelerdir.

- ✓ Muradına ermişlerin türküsü **bendeydi**.
- ✓ Bu düğümü ben **çözeceğim**.
- ✓ Hala **uzanıktı** ellerim yağmurlara.
- ✓ Aradığı sevgiyi onda **buldu**.

NOT 1: Bir cümlede istenmeyen bir iş,eylem ya da durumun olması o cümlelerin anlam bakımından olumsuz cümle olduğunu göstermez.

- ✓ Bu basit kazada üç kişi **yaralandı**.
- ✓ Bu savaşta binlerce düşman askeri **öldü**.

NOT 2: Biçimce olumsuz bir cümle anlamca olumlu olabilir.

- ✓ Söylenenleri **anlamıyor değil**. (*anlıyor*)
- ✓ Mağazada yok **yoktu**. (*her şey vardı*)
- ✓ Sanatında hiç de **başarısız değil**. (*başarılı*)
- ✓ Ben,ona okula **gitmesin** demiyorum. (*gitsin*)
- ✓ Sizin nasıl çalıştığınızı hiç **bilmez** miyim? (*98-ÖSS*)
- ✓ Köyden kente göçmeyi o da **istemiyor değil**. (*83-ÖYS*)

2.Olumsuz Cümle

Yüklemde bildirilen yargının gerçekleşmediğini ya da gerçekleşmeyeceğini anlatan cümlelerdir.Olumsuzluk; fiil cümlelerinde **“-me,-ma,-mez,-maz”**, isim cümlelerinde ise **“-sız,-siz,yok,değil”** gibi ek ve sözcüklerle yapılır.

- ✓ **Sevemedim** kara gözlüm seni doyunca.
- ✓ Bu tür toplantılara **katılmaz** mıyım?
- ✓ Korkunun ecele faydası **yoktur**.
- ✓ Bu yöredeki topraklar **verimsizdi**.
- ✓ Anlattığın olay hiç **hoş değildi**.
- ✓ Yalnız dostlar değil,yıllar da **vefasızmış**.

NOT : Biçimce olumlu bir cümle anlamca olumsuz olabilir.

- ✓ Ne arayan **var** ne de soran. (*ikisi de yok*)
- ✓ Yazısı öyle karmaşık ki **okuyabilirsen oku**. (*okuyamazsın*)
- ✓ Bahçedeki çiçekleri ben mi **koparmışım**? (*koparmadım*)
- ✓ Bu havada ders çalışabilirsen **çalış**. (*çalışamazsın*)
- ✓ Sanki her zaman düzenli **çalışıyor**. (*çalışmıyor*)

3.Soru Cümlesi: Soru anlamı taşıyan cümlelerdir.

- ✓ **Kaç yıl** geçti aradan ayrı ayrı?
- ✓ **Neden** saçların beyazlaşmış arkadaş?
- ✓ Sana da benim gibi çektiren **mi** var?
- ✓ Bu sevimli küçük kız senin ha?

NOT: İçinde soru sözcüğü bulunduğu halde soru anlamı taşımayan,cevap beklemeyen cümlelere “sözde soru cümlesi” denir.

- ✓ Tok açın halinden ne anlar? (*anlamaz*)
- ✓ Benim mi Allah'ım bu çizgili yüz? (*benim değil*)
- ✓ Ne karışyorsun benim işime? (*karışma*)

4.Ünlem Cümlesi : Korku,sevinç,heyecan,şaşkınlık gibi duyguların anlatıldığı cümlelerdir.

- ✓ Ne kadar da yaramaz bir çocuk! (*93-ÖSS*)
- ✓ Ben onlara bunun hesabını sorarım!
- ✓ Ne mutlu insan gibi yaşamayı bilenlere!
- ✓ Ey suyun sesinden anlayan bağlar!

5.Koşul Cümlesi: Eylemin gerçekleşmesinin bir şarta bağlı olduğu cümlelerdir.Genellikle **“-se,-sa”** ekiyle yapılır.

- ✓ Üşüdüm diyorsan güneş olurum.
- ✓ Planlı çalıştın mı başarılı olursun.
- ✓ Bunu anlatırım ama beni dinleyeceksiniz.
- ✓ Onu gördükçe seni hatırlıyorum. (*83-ÖSS*)

6.Emir Cümlesi: Emir anlamı taşıyan cümlelerdir.

- ✓ Ödevini bitirdikten sonra hemen **uyuyacaksın**.
- ✓ Bundan sonra yerinizden **kalkmayacaksınız**.

7.İstek Cümlesi: Bir isteği yani dileği ifade eden cümlelerdir.

- ✓ **Geçse** de aylar,tükense yıllar.
- ✓ Artık,kendi işimizi kendimiz **yapalım**.
- ✓ Gecenin matemini aşkıma örtüp **sarayım**.

8.Gereklilik Cümlesi: Gereklilik anlamı olan cümlelerdir.

- ✓ Her gün odamızı **havalandırmalıyız**.

D) YAPILARINA GÖRE CÜMLELER

Yapılarına göre cümleleri gruplandırmadan önce sıkça karışlaştığımız **“temel ve yan cümle”** kavramlarını açıklayalım.

Temel cümle: Bir cümlede asıl yargıyı belirten bölümdür. Yani yüklemnin bulunduğu bölüme denir.

Yan cümle: Temel cümleyi destekleyen yargılara denir.

Yan cümle, genellikle fiilimsinin bulunduğu bölümdür. Yan cümlecik temel cümlenin herhangi bir ögesi olabilir.

- **Bu yaptıklarınızı hiç beğenmiyorum. (88-ÖSS)**
- **Öğretmenimizin şiir okuyuşunu çok beğeniyorum. (91)**
- **Sabahları bir süre yürümek sağlığa yararlıdır. (96-ÖYS)**
- **Aç gezmekten tok ölmek** iyidir.
- **Araba devrilince yol gösteren** çok olur.

2002-ÖSS

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yan cümlecik temel cümlecğin belirtili nesnesidir?

- A) Havaaların düzelmesini dört gözle bekliyorlarmış.
- B) Sonunda, istedikleri gibi güzel ve ucuz bir eve taşınımlar.
- C) Toplantı salonunda bir köşeye çekilip uzun uzun konuşmuşlardı.
- D) Okullar açılınca yine Ankara'ya geleceklermiş.
- E) Tatillerinin bir bölümünü yaylada geçirmeye karar vermişler.

1. BASİT CÜMLE

Tek yargı bildiren cümlelerdir.

- ✓ Tatlı dil yılanı deliğinden **çıkarrır**.
- ✓ Bedava sirke baldan **tatlıdır**.
- ✓ Sokağın başındaki iki katlı, büyük evi onlar **aldı**. (98-ÖYS)
- ✓ “Mustafa Kemal ölkü olmuş
Uzak yakın bütün bayraklarda” (99-ÖSS)

2. BİRLEŞİK CÜMLE

Birden fazla yargı taşıyan cümlelerdir. Dörde ayrılır:

a. Girişik birleşik cümle

Yan cümlecği fiilimsiden oluşan cümlelerdir.

- ✓ **Gülü seven**, dikenine katlanır.
- ✓ **Dereden geçerken** at değiştirilmez.
- ✓ **Dostu ağırlamak, düşmanı ağırlamaktan** zordur.

NOT 1: Bir cümlede yüklem fiilimsiyse ve bu fiilimsiden başka fiilimsi kullanılmamışsa bu cümle birleşik değil basittir.

- ✓ Amacımız, eski öğrencileri bir arada **görmektir**.
- ✓ Onun en büyük engeli onu **kıskananlardır**.

NOT 2: Girişik birleşik cümlelerde yüklemnin dışında kaç tane fiilimsi varsa o kadar yan cümlecik vardır.

Yurdumuzun **bozkırlaşan** ovalarını yeniden **ormanlaştırmak**, bu toprakları **güzelleştirip zenginleştirmek** hepimiz için ulusal bir görevdir. (96-ÖYS)

b. Koşullu (Şartlı) birleşik cümle

Yan cümlecği şart kipiyle (**-se, -sa**) çekimlenmiş cümlelerdir.

NOT: Şartlı birleşik cümlelerde yan cümle temel cümlenin her zaman **“zarf tümlecı”** olur.

- ✓ **Emek vermezsen** karşılığını alamazsın.
- ✓ İnsan, **isterse** her zorluğu aşar.
- ✓ İnsanlar melek **olsaydı** dünya cennet olurdu.
- ✓ **İki gönül bir olursa** samanlık seyrân olur.

c. ki'li birleşik cümle (İlgi cümlesi)

Yan cümlenin temel cümleye **“ki”** bağlacıyla bağlandığı cümlelerdir. Bu cümlelerde temel cümle başta, yan cümle sonda bulunur.

- ✓ Ağır otur **ki** bey desinler.
- ✓ Yunus der **ki** biçareyim.
- ✓ Anladım **ki** senden bana hayır yok.

d.İç içe birleşik cümle

Tam yargı bildiren bir cümlemin temel cümle içinde öge olduğu cümlelerdir.Bu cümlelerde iç cümle temel cümlemin her zaman “**belirtisiz nesnesi**”dir.İç içe birleşik cümleler bir bakıma doğrudan anlatımlı cümlelerdir.

- ✓ Sen benim en iyi dostumsun. diyordu.
İç cümle (Belirtisiz nesne) Y

- ✓ Komutan,nöbette uyunmaz. demişti.
İç cümle (B'siz N) Y

3.SIRALI CÜMLE

En az iki cümlemin art arda sıralandığı cümlelerdir.Kendi içinde ikiye ayrılır:

a.Bağımlı sıralı cümle

En az bir ögesi ortak olan sıralı cümlelerdir.

- ✓ Adam adamdan korkmaz. utanır. (89-ÖSS)(Ö ve DT ortak)
Özne DT Y Y

- ✓ Gömleği yıkadı. kuruttu. ütüledi. yerine astı. (93-ÖSS)
Nesne Y Y Y Y

- ✓ Yaşam. geriye bakılarak anlaşılır. ileriye bakılarak yaşanır.
Özne Y Y

- ✓ Dost başa (bakar). düşman ayağa bakar. (yüklem ortak)
Y Y

- ✓ Tuttu. fırlattı kalbimi. (gizli özne ve nesne ortak)
Y Y Nesne

b.Bağımsız sıralı cümle

Aralarında öge ortaklığı olmayan sıralı cümlelerdir.

- ✓ Su uyur. düşman uyumaz.
✓ Besle kargayı, oysun gözünü.
✓ Sakla samanı, gelir zamanı.

- ✓ Horoz ölür. gözü çöplükte kalır.
✓ Boş zaman yoktur. boş geçen zaman vardır.
✓ Bıçak yarası geçer. dil yarası geçmez.
✓ Öğretmen konusuyor. öğrenciler onu dinliyordu.
✓ Yalancının evi yanmış. buna kimse inanmamış.

2010-YGS

Bağımsız sıralı cümlelerde her cümlemin öznesi, tümlecisi, yüklemi ayrıdır. Cümleler yalnızca anlam ilişkisi nedeniyle bir arada bulunur.

Aşağıdakilerden hangisi yukarıdaki açıklamayı örneklendiren bir cümledir?

A) Adam, durmadan öfkeli öfkeli konuşuyor, masada oturanlarsa sessizce onu dinliyorlardı.

B) Mendiliyle gözlerini kuruladı, yaşam öyküsünü kaldığı yerden anlatmaya başladı.

C) Sordum soruşturdum, sonunda aradığım nitelikte bir usta buldum.

D) Ali, kitaplarını çantasından çıkardı, sırasının üzerine yerleştirdi.

E) Müşteri, getirilen kahveden bir yudum aldı, sonra yeniden gazetesine daldı.

4.BAĞLI CÜMLE

Birden fazla cümlemin bir bağlaçla birbirine bağlanması ile oluşan cümlelerdir.Kendi içinde ikiye ayrılır:

a.Bağımlı bağlı cümle

Öge ortaklığı olan bağlı cümlelere denir.

- ✓ Bana güvendi ve her şeyini emanet etti. (Ö ve DT)
DT Y Y

- ✓ Onu çok beklemiş ama göremeden gitmiş. (Ö ve N)
N Y Y

- ✓ Seni çok seviyor fakat bunu sana söyleyemiyor. (Ö)
Y Y

b.Bağımsız bağlı cümle

Öge ortaklığı olmayan bağlı cümlelere denir.

✓ Sabır acıdır ama meyvesi tatlıdır.

Özne Y Özne Y

✓ Bahar geldi ve ağaçlar çiçek açtı.

Özne Y Özne N Y

✓ Mutluluğun yolu yoktur çünkü yolun kendisi

Özne Y Özne

mutluluktur.

Y

ÇIKMIŞ SORULAR

1.

(I) Almanya'nın Berlin kentinde bir kooperatif "Devrilen Ağaçlardan Halk Kitaplığı Yapma Kampanyası" başlattı. (II) Bu kampanyaya katılmak isteyenler, fırtınadan veya yağmurdan devrilen ağaçların gövdelerini raf şeklinde oyup bunları kaldırımlara yerleştiriyorlar. (III) Raflara, takas edilecek kitapları koyuyorlar. (IV) Berlin halkı da içlerinden okumak istediklerini alıp yerine kendi kitaplarından birini bırakıyor. (V) Bu, "Eğitim İçin Sürdürülebilir Gelişme Projesi"nin bir parçası olarak devlet tarafından desteklenen bir kampanyadır.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) I. cümle, içinde belirtisiz nesne olan bir fiil cümlesidir.
- B) II. cümle, özne ve yüklemden oluşan kurallı bir cümledir.
- C) III. cümle, nesnesi sıfat tamlaması olan birleşik bir cümledir.
- D) IV. cümle, içinde isim tamlaması bulunan olumlu bir cümledir.
- E) V. cümle, yüklemi ek eylemle çekimlenmiş bir cümledir.

(2013-YGS)

2.

(I) Gül kokusu bana hep çocukluğumu hatırlatır. (II) Babam Akdeniz'e yaptığı seyahatlerinden her dönüşünde tenekeler dolusu gül reçeli getirirdi. (III) Sabahın erken saatlerinde uyuklu gözlerle onu karşıladığımızda algıladığımız ilk şey, evin içini saran gül kokusu olurdu. (IV) Kahvaltı soframız birkaç çeşit gül reçeliyle bezenir, gül reçellerinden hangisinin daha güzel olduğu konusunda sohbetler edilirdi. (V) Yıllar sonra Gül Festivali için Isparta'ya gittiğimde çocukluğumun gül kokulu günleri gözlerimin önünde canlanıverdi.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) I. cümle, yüklemi geniş zamanlı basit bir cümledir.
- B) II. cümle, içinde zarf tümleci olan birleşik bir cümledir.
- C) III. cümle, kurallı bir fiil cümlesidir.
- D) IV. cümle, olumlu ve sıralı bir cümledir.
- E) V. cümle, yüklemi sürerlik fiiliyle oluşturulmuş girişik bir cümledir.

(2012-YGS)

3.

(I) Yaşlılığın erdemleri üzerine bugüne değin neler söylenmemiş neler yazılmamış... (II) Cicero, Yaşlılık adlı yapıtında nasıl da över, yüceltir yaşlılığı; insanın bilgeleştiği, yaratma gücünün doruğa ulaştığı bir dönem diye adlandırır. (III) Yaşamın gerçek anlamına ancak bu dönemde ulaşırmış kişi. (IV) Çünkü yaşlılık, deneyime dayalı, kavrama ve algılama gücünü keskinleştirip geliştiren bir okulumuş. (V) Bundan da öte, insanı değişik yönlerden durultup dinginleştiren, tutkuların her türünden arındıran sessiz bir güçmüş yaşlılık.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) I. cümle, biçimce olumsuz fiil cümlesidir.
- B) II. cümle, bağımlı sıralı cümledir.
- C) III. cümle, bileşik cümledir.
- D) IV. cümle, olumlu, kurallı cümledir.
- E) V. cümle, devrik isim cümlesidir.

(2010-LYS)

4.

(I) Yaşamayı öğretmek için, ilk önce kendimiz yaşamayı öğrenmeli, sevmeliyiz, diye başlıyorsun son mektubuna. (II) Çevremizde, bize yaşamı sevdirecek nice durumlarla karşılaşılıyor; onun güzelliklerini sezdirecek nice olaylar yaşıyoruz. (III) Olaylara ve insanlara bakmayı öğrendikçe yaşamı da daha iyi anlayacağımızı düşünüyorum. (IV) Geçen hafta, öğrencilerimle bir kır gezisine çıktık. (V) İki kilometre ya yürüdük ya yürümedik; ama bu yol boyu öyle değişik şeyler, öyle güzel şeyler gördüm ki ilk kez, yaşadığımın ayrımına vardım.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) I. cümle, yüklemi şimdiki zamanlı bileşik bir cümledir.
- B) II. cümle, ortak tümleçli, sıralı bir cümledir.
- C) III. cümle, dolaylı tümleci olan basit bir cümledir.

- D) IV. cümle, içinde zarf tümleci olan olumlu bir cümledir.
- E) V. cümle, birden fazla yan cümleden oluşan girişik bir cümledir.

(2006-ÖSS)

5.

Yeniden baktım "Başaklar tablosuna. Belli ki rüzgâr var, başaklar eğilmiş. Başakların kimisi yanındakine yaslanmış, kimisi baş başa vermiş. Kırılacak gibi büküleni de usulca eğileni de var. Dimdik duran başak görünmüyor hiç.

Bu parçada aşağıdaki cümle türlerinden hangisi yoktur?

- A) Ad (isim) cümlesi
- B) Eksiltili cümle
- C) Sıralı cümle
- D) Bileşik cümle
- E) Basit cümle

(2000-ÖSS)

ANLATIM BOZUKLUĞU

Cümlelerdeki anlatım bozukluğunun sebebi cümlelerin anlatım ilkelerine uyulmadan kullanılmasıdır. Anlatım ilkelerine uyan cümlelerde anlatım bozukluğu olmaz.

Anlatım bozuklukları iki ana gruba ayrılır:

A) ANLAMSAL BOZUKLUKLAR

1.Sözcüğün yanlış anlamda kullanılması

- ✓ Bizim alacağımız başarı,aslında ülkemizin başarısıdır. (2010)
- ✓ Kızımı Fransızca kursuna kayıt yaptırmak istiyorum. (2009)
- ✓ Halk arasında da en iyi yaptığı işle sevilir,sayılr duruma düştü. (2007)
- ✓ Bir ailenin verdiği insanüstü bir çabanın öyküsüdür bu.(2005)
- ✓ Bu kazada can kaybı yaşanmadı. (2005)
- ✓ Bu konudaki iftiralar tamamen uydurmadır. (2003)
- ✓ Maddi durumu yetmediği için eğitimini yarıda bırakmak zorunda kaldı. (2002)
- ✓ Yemeği erken yemesi gerektiği halde hasta bu yasağa uymuyor. (2002)
- ✓ Teknoloji ne kadar artsa da el emeğinin önemi azalmıyor. (2002)

- ✓ Fiyatlar çok pahalı olduğu için satışlar çok durgun. (2000)
- ✓ Oraya gidersen Etnoğrafya ya da Kurtuluş Savaşı müzelerini gezmelisin. (99)
- ✓ Bu gaz havada yoğun oranda bulunur. (99)
- ✓ Bu sorunun çözümünde yapabileceğim rol çok önemlidir.(98)
- ✓ Bu konuda gençleri azımsamak doğru değil. (96)
- ✓ Önümüzdeki ayın planlarından bazılarını sizlere anımsatmaya çalıştık.
- ✓ Adamın dahiliye alanında çok yetkili bir doktor olduğu hemen anlaşılıyordu.
- ✓ Yüze yakın bilim adamının katıldığı konferans bu hafta yapılacaktır.
- ✓ Sınıflarda öğrenci sayısı çok ama yeterli sıra yok.
- ✓ Çocuğun saçları bir hayli büyümüş.
- ✓ Yeni aldığımız fidanları yarın ekeceğiz.
- ✓ Şehirler arası ulaşım fiyatları yeniden belirlendi.
- ✓ 1 Nisan 1980 yılında Mersin'de doğmuşum.
- ✓ Bu kadar çekimser olmana gerek yok.
- ✓ Kendisine daha etken bir görev bekliyor.
- ✓ İlk kitabı yirmi yaşındayken yayınlanmış.
- ✓ Aldığınız maaşı küçümsemeyin.
- ✓ Niçin böyle bir okulda öğretim görüyor.
- ✓ Bu işte ölüm şansı her zaman var.
- ✓ Bunca yağmura karşılık su birikmedi barajda.
- ✓ Dürüst davranışları yüzünden terfi etti.

2.Gereksiz sözcük kullanılması

- ✓ Bu sözlerinle beni sinirlendirmek için çalışıyorsun. (2013)
- ✓ Diplomalarını alacak öğrenciler salona sırayla giriş yaptılar. (2011)
- ✓ İşe geç geleceğini hiç olmazsa bana haber verseydin bari. (2006)
- ✓ Bu davranış insandan insana göre değişir. (2006)
- ✓ Ondan böyle bir yalanlama olayı beklemiyordum. (2004)
- ✓ İçinde oturulamayacak derecedeki binaların yıktırılması gerekiyor. (2003)
- ✓ Ekonomileri daha çok yetiştirdikleri hayvancılığa dayalı.(2003)
- ✓ Takımlardan biri ötekinin bitmek bilmeyen karşılıklı saldırılarına daha fazla dayanamadı. (2001)
- ✓ Bu,kendi resimleri için açtığı ilk kişisel sergisi olacağı için çok heyecanlıydı. (2001)
- ✓ Yaptıklarını kendi ağzıyla itiraf etti. (2000)
- ✓ Bu iş yerinde aşağı yukarı üç dört yıldan beri çalışıyorum. (96)
- ✓ İşte bu yüzden dolayı sizleri buraya toplamış bulunuyoruz. (95)
- ✓ Bu gençler ölmek üzere olan ,can çekişen bir sanat dalını canlandırmak için çalışıyorlar. (95)
- ✓ Hiç olmazsa bari yağmurun dinmesini bekleyin. (94)
- ✓ Ürünlerimiz ilk defa olarak o yıl dünya pazarlarına çıktı. (93)

- ✓ Buralara ayda yılda bir seyrek olarak gelirdi. (93)
- ✓ Hava kirliliğinin nedenlerinden biri de yeşil alanların azlığındandır. (92)
- ✓ Türkçede Arapça ve Farsça dillerinden gelmiş sözcükler vardır. (92)
- ✓ Onunla ilk kez bir arkadaş toplantısında tanıştık. (90)
- ✓ Zor gibi görünen işleri yapmaya çalışmak kişinin kendine olan öz güvenini artırır.
- ✓ Yetkililere cadde üzerindeki seyyar satıcıların buradan kaldırılmasıyla ilgili birçok başvuru yapıldı.
- ✓ Belki de doğallığını koruduğu için ahşap evler hep sıcaktır kim bilir?
- ✓ Okulun 7 öğrencisi ve bir öğretmen yıkılan okulun enkazı altındaydı.
- ✓ Teröristlere yardım ve yataklık edenler araştırılıyor.
- ✓ Şirketin ortakları arasındaki mevcut ikiliği ortadan kaldırmak için çabaladık.
- ✓ Doktor ona iki günde bir ,günaşırı yürümesi gerektiğini söylemiş.
- ✓ Son yazdığım oyunu da sahnede oynansın diye kaleme aldım.
- ✓ Askerlerimiz düşmanı bu topraklarda yenerek bozguna uğrattı.
- ✓ Bu romanda olaylar bir hareket,bir devinim içinde verilmiş.
- ✓ Havada uçan şu göçmen kuşlar yuvarlak daireler çiziyor.
- ✓ Otobüs durak yerlerinin değiştirilmesi canımı sıktı.
- ✓ İçimin sıkıldığı kasvetli,sıkıcı bir gündü.

- ✓ Bir saat süreyle acil serviste bekletildik.
- ✓ Bir kıvılcım ateşi ormanı yakıp küle çevirdi.
- ✓ Takımın boyu en kısa oyuncusu Emre'ydi.
- ✓ Müdür,oturduğu yerden ayağa kalktı;kürsüye yöneldi.
- ✓ Beraber ıslandık yağın yağmurda.
- ✓ Yemeğe arkadaşımı da yanımda getirdim.
- ✓ Düzenli çalışanlar YGS sınavını kazanır.
- ✓ Gizli sırlarımı aşikar etme sakın!
- ✓ Genç kız kendini intihar etmiş.

3.Anlamca çelişen sözcüklerin bir arada kullanılması

- ✓ Elbette onunla birlikte gitmiş olabilirler. (96)
- ✓ Mutlaka söylenenleri duymuştur herhalde.
- ✓ Belki yarın akşama kesinlikle orada oluruz.
- ✓ Elindeki yazıyı yüzeysel olarak detaylıca inceledi.
- ✓ Umarım seninle bir daha hiç görüşmeyeceğiz.
- ✓ Otobüste aşağı yukarı tam yirmi kişi vardı.
- ✓ Titiz bir çalışmanın ürünüydü özensizce yazdığı bu şiirler.

4.Sözcüklerdeki yapısal bozukluklar

- ✓ Bu ürünleri pahalılatmak doğru değil.
- ✓ Bizleri sevindiren senin sınavı kazandığındır.
- ✓ Çiğ altında kalan iki kişinin kurtulmasına çalışıyorlar.
- ✓ Kimsenin çevreyi çirkinleterek kirliletmeye hakkı yok,de-miştı.

5.Sözcüğün yanlış yerde kullanılması

- ✓ Alınan bu karar,savaşta askerin daha çok ölmesine yol açtı. (99)
- ✓ Türkiye'den bir grup iş adamı bir hafta içinde fındık yetiştiren yerleri gezecekler.
- ✓ Vakit buldukça lisede okuyan kardeşimi ziyaret ederim.
- ✓ Eli yüzü düzgün dünya seyircisi önüne çıkarabileceğimiz filmimiz yok.
- ✓ Okulu bitirince öğretmen olarak doğduğu köyde görev almak istiyor.
- ✓ Geçen yıl yanan Bodrum'un ormanları yeniden ağaçlandırılacak.
- ✓ Evdekilere kısaca başından geçenleri anlattı.
- ✓ On dakikada çürüyen dişimi çektiler.
- ✓ Hızlı okula gittiğinden nefes nefese kalmıştı.
- ✓ Sokağın başında üç gözü pek adam vardı.
- ✓ Azıcık babamdan kalan aylıkla geçiniyoruz.
- ✓ Üç silahlı adam banka soydu.
- ✓ Yüzme en iyi denizde öğrenilir.
- ✓ O anda ilk aklıma sen geldin.

6.Mantık hatası (Sıralama yanlışlığı)

- ✓ Beyin zarı iltihapları iyi tedavi edilmezse ölüme hatta sara nöbetlerine yol açar. (90)
- ✓ Geçirdiğim rahatsızlığı büyük bir başarıyla ameliyat ederek beni sağlığıma kavuşturan doktorlara teşekkür ederim.
- ✓ 90 sözel,90 sayısal olmak üzere sınavda 180 soru sorulacak; 93. soru da felsefeyle ilgili.
- ✓ Pırlıl pırlıl mehtaplı bir gecede ağır ağır çiseleyen yağmur onları etkiliyordu.
- ✓ Değil mumumuz,gaz lambamız,elektriğimiz bile yok.
- ✓ O,bırakın bir paragrafı bir öykü bile yazamaz.
- ✓ Kral ölünce halk yeni kralı seçmek için sandık başına gitti.
- ✓ İçinde bulunduğumuz helikopter ölüm tehlikesi atlattı.
- ✓ Değil yiyecek ekmeği üç kap yemeği bile yok.
- ✓ Adam yürüyemiyor hatta koşamıyor bile.
- ✓ Kanun tasarısı 150'ye karşı 50 oyla kabul edildi.
- ✓ Zavallı adamın bırakın ceketi takım elbisesi bile yok.

7.Anlam belirsizliği

a.Zamir eksikliği

- ✓ Yarışmada birinci olduğuna sevindim. (91)

- ✓ **Kardeşine** selam verdim,karşılık vermedi.
- ✓ Herkes **sesini** çok beğenmişti.
- ✓ **Hayatını** filme alıyormuş.
- ✓ **Kitaplarını** toplamadan geldi.
- ✓ Eve **erken geleceğini** biliyordum.
- ✓ **Geldiğini** duyunca çok sevindi.
- ✓ Toplantıda **söylediklerini** duymadım.
- ✓ **İşe girdiğini** duydum.

b.Noktalama eksikliği

- ✓ **Avukat oğluyla** duruşmaya katıldı.
- ✓ Oku da adam ol **baban gibi eşek olma**.
- ✓ **Rahmetli karısını** çok severdi.
- ✓ **O insanlar** arasındaki anlaşmazlığı çözdü.
- ✓ **Hırsız çocuğa** yavaş yavaş yaklaşıyordu.
- ✓ **Yeni gelen öğrenciye** seslendi.
- ✓ **Bu akşam verdiği kitabı** okuyacağım.
- ✓ Dün **müdür yardımcısının odasında** bekledi.
- ✓ **Zeki,azimli,çalışkan** bir gençti.
- ✓ **Makale,fıkra,deneme** gibi bir yazı türüdür.
- ✓ **Bu çocuğu** çok fena dövdü.
- ✓ **Artık künefe** yiyebilirim.

c.Karşılaştırma yanlışlığı

- ✓ Adam,politikayla karısından çok ilgileniyor.
- ✓ Ben şiiri senden çok severim.
- ✓ Bu market,bizden çok para kazandı.
- ✓ Ben ondan çok dayak yedim.
- ✓ Amcam,futbolu dayımdan çok anlar.
- ✓ Burcu,okumayı Kemal'den çok seviyor.

8.Deyim ve atasözü yanlışlığı

- ✓ Sevda Hanım'a mahalledeki bütün kadınlar **dert yakınır**,sorunlarını anlatırdı. (2007)
- ✓ İşe yarar mı diye şöyle bir **göz koydu** kitabıma.
- ✓ O kadar yorulduğum ki **bacaklarıma kara sular indi**.
- ✓ Seni gördüğümde **yüzünden dökülen bin parçaydı**.
- ✓ Arkadaşımı adam edinceye kadar **ağzımda tüy bitti**.
- ✓ Bir iş bulmak için bütün zorlukları **gözden çıkarmıştı**.
- ✓ Şu zavallıya yardım et,**elinden geleni ardına koyma**.
- ✓ O kadar yürüdüm ki **dizlerimin bağı çözüldü**.
- ✓ Uçağı kaçırınca **etekleri zil çaldı**.

9.Yardımcı eylem fazlalığı

- ✓ **Umut ederim** ki herkes istediği bölümü kazanır.
- ✓ Sen galiba bizden **kuşku duyuyorsun**.
- ✓ Son günlerde iyice **cimri olmuş**.
- ✓ Buradan araç geçmesini **yasak ettiler**.
- ✓ Bu reklam filmi çocuklara **etki ediyor**.

B) YAPISAL BOZUKLUKLAR

1.Özne-Yüklem Uyuşmazlığı

A)Tekillik-Çoğulluk Yönünden Uygunluk

• Türkçede genel olarak özne tekilse yüklem de tekil olur,özne çoğulsa yüklem de çoğul olur.Bu durum insanların özne olduğu cümleler için geçerlidir.

- ✓ Ben annemi özledim.
- ✓ Futbolcular sahaya çıktılar.

• Cansız varlıkların,soyut kavramların,bitki ve hayvan adlarının çoğulları özne olduğunda yüklem tekil olur.

- ✓ Anılar,gözümde canlandılar. (canlandı)
Özne Y
- ✓ Gözler, kalbin aynasıdırılar. (aynasıdır)
Özne Y
- ✓ Ağaçlar,çiçek actılar. (açtı)

Özne Y

- ✓ Bu tür duygular gözlerimi yaşattırlar. (83-ÖSS) (yaşattır)
Özne Y

- ✓ Günler,aylar,yıllar su gibi akıp gittiler. (gitti)
Özne Y

• Kişileştirmenin olduğu yerde yüklem çoğul olabilir.

- ✓ Gül ile bülbül dertleşiyorlardı.

• Özne insan ve çoğulsa yüklem tekil de çoğul da olabilir.

- ✓ Gazeteciler sizi bekliyor.
- ✓ Gazeteciler sizi bekliyorlar.

• Belgisiz zamirlerin özne olduğu cümlelerde yüklem tekil olur.

- ✓ Birçoğu bu konuyu anlamıyorlar. (anlamıyor)
Özne Y

- ✓ Bazıları sınava girmemişler. (girmemiş)
Özne Y

- ✓ Hiçbiri seni dinlemiyorlar. (dinlemiyor)
Özne Y

• Sıfat tamlamaları ve topluluk adları özne olduğunda yüklem tekil olur.

- ✓ Bir güzellik doluyor yüreğime şiirden.
Özne Y

- ✓ Meclis,tezkerenin gelmesini bekliyor.
Özne Y

B)Kişi Yönünden Uygunluk

• Bir cümlede özne kaç kişi olursa olsun I.tekil kişi varsa yüklem mutlaka I.çoğul (biz) olur.

- ✓ Ben ve sen buradan kurtulabiliriz.
Özne Y

- ✓ Ahmet ve ben seni hiç görmemiştik.
Özne Y

• Bir cümlede özne II.ve III.tekil kişi ise yüklem II.çoğul (siz) olur.

- ✓ **Aydın ve sen** ne zamandır **tanışılıyorsunuz?**
Özne Y

- ✓ **Sen ve o** yönetime **seçildiniz.**
Özne Y

2.Özne Eksikliği

- ✓ Hiç kimse ona gerçeği anlatmamış,onu yalan yanlış sözlerle oyalamıştı. (2002)
- ✓ Türkiye'nin birkaç bölgesi hariç henüz kar yüzü görmedi.(95)
- ✓ Herkes erkenden geldi,geç kalmadı.
- ✓ Bu tür dergilerin sayısı azalıyor,okunmaz oluyor.
- ✓ Zavallı hastada iyileşme belirtisi yoktu,gittikçe zayıflıyordu.
- ✓ Bankadaki görevliler etkisiz hale getirildi ve soyuldu.
- ✓ Müdürün sinirleri bir hayli bozulmuş ve fazlasıyla üzölmüşüü.
- ✓ Sanatçılar sahneye çıktılar,hepsi birbirinden güzel türküler söyledi. (Özne fazlalığı)

3.Nesne Eksikliği

- ✓ Arkadaşlarımızın sorunlarına sahip çıkarak desteklemeliyiz. (94)
- ✓ Yasalara göre paranın üzerine yazı yazmak,yırtmak yasaktır. (93)
- ✓ Konuşmacının düşüncelerine katılıyor ve destekliyorum.(92)
- ✓ Sana asla kızmıyor,çok seviyoruz. (89)
- ✓ Çocuklar geleceğimizeyiz,düşünelim.
- ✓ Derslerine çalışmıyor,ihmal ediyordu.
- ✓ Hayvanlara zarar vermez,severdi.
- ✓ Yaşlılara güler yüz göstermeli,üzmemeliyiz.
- ✓ Arif'i çok sever,onu yere göğe sığdıramazdı. (Nesne fazlalığı)

4. Dolaylı Tümleç Eksikliği

- ✓ Önemli olan müzisyenin müzik aletini asla yarı yolda bırakmaması ve ihanet etmemesidir. (2016)
- ✓ Birbirlerini çok iyi anlar,inanırlardı. (93)
- ✓ İnsanları her zaman sevdi,güvendi.
- ✓ Düşüncelerini destekliyor ve katılıyorum.
- ✓ Beni arayıp her şeyi anlattı.
- ✓ Binaya giriş ve çıkışlar yasaklandı.
- ✓ Çiçekleri çok sever,gözü gibi bakardı.
- ✓ Kimsesiz çocukları koruyor,yardım ediyordu.
- ✓ Dinleyicileri coşturdu,neşeli dakikalar yaşattı.
- ✓ Epeydir seni arıyor ama bir türlü ulaşamıyordu.
- ✓ Ondan çok etkilenmiş,hayran kalmıştı.
- ✓ Antalya'ya birçok yatırım yapılıyor çünkü oraya her yıl bir milyonun üzerinde turist geliyor. (Dolaylı tümleç fazlalığı)

5. Edat Tümleci Eksikliği

- ✓ Onu hiç sevmiyor,anlaşamıyordu.
- ✓ Yolda birini gördü ve bir süre sohbet etti.
- ✓ Kim bu insanlar,nerede tanıştın?
- ✓ Kendine fazla zaman ayırmıyor,ilgilenmiyordu.
- ✓ Dedem en çok beni sever,hediyeler alır ve ilgilenirdi.

6. Zarf Tümleci Eksikliği

- ✓ Hiçbir zaman canı sıkılmaz,neşeli görünürdü.
- ✓ Hep başkalarını eleştirdi,kendini eleştirmede.
- ✓ Yazı çok severim çünkü tatile giderim.
- ✓ Her zaman Lale'yi sevdim,Hale'yi sevmedim.
- ✓ Çok çalıştığımız için başarı grafiğimiz ister istemez yükseliyor. (Zarf tümleci fazlalığı) (2004)

7. Yüklem Eksikliği

- ✓ Dişçiye hiç ya da çok seyrek gidiyorlar. (2008)
- ✓ O bana dert,ben ona mutluluk verdim.
- ✓ Ne sen beni unut ne de ben seni.
- ✓ Yeni kravatını ve gömleğini giydi.
- ✓ Toplantıda pasta ve çay içildi.
- ✓ Sigarayı az,içkiyi hiç içmem.
- ✓ Beğendiyseniz herkese,beğenmediyseniz hiç kimseye söylemeyin.
- ✓ Ay bir yandan sen bir yandan sar beni.

8. Ek-fiil Eksikliği

- ✓ Mimar ya da mimarlıkla ilgileniyorsanız bu kitabı okuyun.2001
- ✓ Sanki onlar ayrı dünyada ben ayrı dünyadaydım.
- ✓ Yol gerçekten çok dar ama tehlikeli değildi.
- ✓ Konuşmasında kararlı fakat üslubu hoş değildi.
- ✓ Hava açık,deniz de ayna gibiydi.
- ✓ İnsanlara karşı güler yüzlü ve somurtkan değildi.

9. Fiilimsi Eksikliği

- ✓ Sağlık durumlarının iyi ancak çok yorgun oldukları görölyüyor-du. (92)
- ✓ Amacı arkadaşlarını ikinci,kendisini birinci plana çıkarmaktı. (91)
- ✓ Hangisinin başarılı,hangisinin başarılı olmadığını öğreneceğiz. (89)
- ✓ Ondan bir telefon ya da mektup aldığımda heyecanlanıyorum.

- ✓ Bu sözlerin yersiz ve gerçeği yansıtmadığını düşünüyorum.
- ✓ Aldığımız eşyaları birkaç gün ya da hiç kullanmadan tekrar satarız.
- ✓ Yasal ve yasal olmayan her yolu deniyordu.
- ✓ Çok az ya da hiç çalışmadan sınava girdi.
- ✓ Çocuklara ders çalışmalarını anlatıyor.

10. Ek Yanlılıkları

a. Ek eksikliği

- ✓ Dede Korkut, Oğuzların kendi aralarında yaptığı mücadeleler anlatılır. (**Dede Korkut'ta**)

b. Ek fazlalığı

- ✓ O dönemde para üç katı değer kaybetti. (**2006**)
- ✓ Marangozcunun karşısındaki dükkan bizimdi.
- ✓ Toplantıda yemekler yenildi,kahveler içildi.
- ✓ Çocuklar bayramlık için elbise siparişi verdiler.
- ✓ Sergideki resimlerimin hepsi kendi resimlerimdir.
- ✓ Dergilerdeki çıkan yazıları çok ilginçti.
- ✓ Binanın yıkılmasının nedeni yapımında deniz kumu kullanılmasındandır.

c. Ekin yanlış kullanımı

- ✓ Yarışmaya okulumuzu okuyan öğrenciler katıldı.
- ✓ Gençlerin ülke sorunlarına ilgilenmeleri çok sevindiricidir.

12. Yardımcı Eylem Fazlalığı

- ✓ Son günlerde iyice cimri olmuş. (**cimrilemiş**)
- ✓ Sen galiba bizden kuşku duyuyorsun. (**kuşkulaniyorsun**)
- ✓ Umut ederim ki herkes istediği bölümü kazanır. (**umarım**)
- ✓ Buradan araç geçmesini yasak ettiler. (**yasakladılar**)
- ✓ Bu reklam filmi çocuklara etki ediyor. (**etkiliyor**)

13. Çatı Uyumsuzluğu

- ✓ Evin binbir çeşit meyve ağacı ve sebze yetiştiren bahçesi var. (**2012**)
- ✓ Bahçedeki otlar yolunup bir kenara yığacaksınız.
- ✓ Tekneler kiralayıp gezintiyeye çıkıldı.
- ✓ Kitaplar okunup notlar alacaksınız.
- ✓ Askerler erkenden kalkıp düşman üzerine hücum edildi.
- ✓ Yurt dışına gitti,birkaç yıl yurt dışında kalmıştı.
- ✓ Olayı anlatarak sorun çözülmek istendi.

14. Tamlama Yanlılıkları

a. Tamlayan-tamlanan uyumsuzluğu

Adlarla sıfatlar aynı tamlanana bağlandığında ortaya çıkar.Bu durumda tamlanan tamlayanlardan birine uymaz.

- ✓ Askeri ve fen liseleri sınavı yapıldı.
- ✓ Uzun bir süre özel ve devlet okullarında çalıştı.
- ✓ O.genellikle psikolojik ve aşk romanlarından hoşlanır.

b. Tamlayan grubu ve eki eksikliği

- ✓ Ama bu eserlerdeki kaliteyi ve (**eserlerin**) yeterli olup olmadığını ben değil,toplum söyleyecek. (**2016**)
- ✓ Sözünü ettiğiniz binayı ne gördüm ne de (**binanın**) yerini bilirim. (**2005**)
- ✓ Yıllarca Mersin'de yaşadım ama (**Mersin'in**) sıcaklığına alışamadım.
- ✓ Herkesin içtiği çay parasını vermesini istedi. (**çay-in**)
- ✓ Ülkemiz üç tarafı denizlerle çevrilidir. (**ülkemiz-in**)
- ✓ Her insan vatanın yararına çalışması kaçınılmazdır. (**her insan-in**)

c. Tamlanan grubu ve eki eksikliği

- ✓ Bunu kendim ve arkadaşlarım adına söylüyorum.
- ✓ TV ve kitap okuyucusu arasındaki rekabet arttı.
- ✓ Bu işe ne senin ne de onun gücü yeter.
- ✓ Ali Bey derneğimizin üye ve ikinci başkanıdır. (**üye-s-i**)

d. Sıfat tamlaması yanlılıkları

Bir sıfat bağlandığı bütün isimler için geçerli olmazsa anlatım bozulur.

- ✓ Kırmızı güller ve papatyalar sarmış her yeri.
- ✓ Her günüm,gecem,yıllarım böyle geçiyor.

NOT 1: Tamlayan ve tamlanan eklerinin gereksiz kullanımı da anlatımı bozar.

- ✓ Ucu yırtık yabancı paraların,Merkez Bankası dahil,hiçbir yerde işlem görmüyor. (**paralar**)
- ✓ Sevmesini bilmeli,öğrenmeli her insan. (**sevmeyi**)
- ✓ Kardeşim,daha araba sürmesini bilmiyor. (**sürmeyi**)

NOT 2: "biraz,birkaç,her,birçok..." gibi belgisiz sıfatlarla oluşturulan sıfat tamlamalarında ad çoğul eki almaz.

- ✓ Birçok seneler geçti,dönen yok seferinden. (**sene**)